

DEVRİMCİ TROÇKİZMİN İNŞASI YOLUNDA

Seçme Yazılar II
2001-2010

Muhittin Karkın

ENTERNASYONAL YAYINCILIK

DEVRİMCİ TROÇKİZMİN İNŞASI YOLUNDA

Seçme Yazılar II
2001-2010

Muhittin Karkın

ENTERNASYONAL YAYINCILIK

İçindekiler

Devrimci İşçi Partisi Doğrultusunda	7
Program ve Cephe Taktiği Üzerine	12
Latin Amerika Dokümanı Üzerine	18
Yeni Kavramlar, Yeni Bir Politik Çizgi	30
Şeriatçılarla Tartışılmaz	40
Sendikalar ve Devrimci Program	48
Faaliyet Planı Üzerine	77
Yaşasın Filistin ve Irak halklarının direnişi !	85
Nasıl Bir İşçi Partisi?	89
Avrupa Anayasası: Neden “Hayır!”?	95
Neden ve Nasıl Millileştirme?	99
Hamas Filistin’i Nereye Götürüyor?	103
Rejimin Saldırıları Karşısında bir	108
Birleşik İşçi Cephesi Olanaklı mı?	108
Cumhurbaşkanlığı ve Rejim	113
Lübnan Direnişi ve Hizbullah’ın Niteliği	117
Kuzey Kore’den “Nükleer Savunma Tehdidi”	121
Latin Amerika Hangi “Sol”a Yöneliyor?	125
Lübnan’da Genel Grev	130
Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Yol Açtığı	134
Rejim Krizi Üzerine Notlar	134
“Üçüncü Cephe” Üzerine	140
22 Temmuz ve Sonrası:	152
Olasılıklar ve İşçi Sınıfının Görevleri	152
Siyonizmin Filistin darbesi	157
Siyonist devlet ve Gazze trajedisi	161
Türban Sorunu ve Sınıf Mücadelesi	163
Demokratik Devrimin Görevleri ve	174
Din ve Vicdan Özgürlüğü	174
Bazı Yaygın Sorular Üzerine	180

Rejim ve burjuvazi	188
1 Mayıs ve parti inşası	195
Dünya Ekonomik Krizi ve Olasılıklar	198
Dönemler Sorunu	239
Bir Kez Daha Dönemler Üzerine	246
Leninist Parti: XXI. Yüzyılda Ortodoks Olmak	251
Chavez ve V. Enternasyonal	289
Rejim Üzerine (Görüşme)	292
Rejim ve Kürtler	297
Bir Kez Daha Kürdistan Sorunu Üzerine	327
Ekvador Dersleri	331

Devrimci İşçi Partisi Doğrultusunda Bir Adım Daha

(Şubat 2001)

Devrimci Marksizmin Türkiye’de devrimci işçi partisinin inşası yolunda daha güçlü adımlar atabilmesi için ÖDP deneyimini yaşaması gerekiyor muydu? ÖDP, onun içinde faaliyet gösteren devrimci Marksistlerin sınıf mücadelesinin hangi ana damarlarına ulaşabilmelerini olanaklı kılmıştır? Onların propagandist kadro grupları olmaktan çıkıp, sınıf mücadelesine müdahale etme yeteneğine sahip militan parti çekirdekleri haline dönüşmesine ne oranda katkıda bulunabilmiştir? Kitlelerin ve onların öncü kesimleri arasında devrimci programın yaygınlaşmasında bir araç işlevi görmüş müdür? Bu ve benzeri bir dizi soru var; var çünkü, pek çok devrimci Marksist ÖDP projesinin içinde bu yaşamsal sorunlara yanıt bulabilmek içinde yer almıştı. Ne var ki, bugünlerde tek tek, ya da gruplar halinde ÖDP’nin dışına düşmektedirler.

Yukardaki soruların yanıtlarını açık, samimi ve yapıcı bir tartışmayla aramak, gerçekçi ve dürüst bir bilanço çıkarmak gerekiyor. Devrimci Marksist akimin bir bölümünün yaşadığı bir deneyi, tüm olumlu ve olumsuz yanlarıyla devrimci işçi partisinin inşasına katkıda bulunan bir öge haline dönüştürebilmeliyiz. Sözümüz elbette ÖDP’yi kendi inşa stratejileri haline getirmiş olan, yani onun sivil toplumcu, sağ reformist programını kendi toplum projesi olarak kabul etmiş kesimlere değil. İnşa taktiklerinde ciddi ayrılıklar yaşadığımız, ama devrimci program, mücadele yöntemleri ve uluslararası inşa konularında aynı zemine bastığımız çevrelere. Hep birlikte çıkarmamız gereken bilançodan amaç ise, günah keçileri bulmak değil, devrimci partinin inşasında yeni bir atılım yapabilmenin ilk adımını atmak.

Önderlik bunalımı sürüyor

Eğer bir ülke, cumhurbaşkanı başbakanın suratına Anayasa kitabını fırlattı diye bir günden parasının neredeyse yarı değerini kaybedebiliyorsa, yani yarı yarıya daha yoksullaşıyorsa, çürümüş tüm organlarıyla hasta yatağında can çekişiyor demektir. Para piyasasındaki ani çöküşün ardında, Sezer-Ecevit itişmesini bahane ederek birkaç gün içinde milyarlar vurmak isteyen mali mafyalar aramak, hatta bunları bulabilmek olanaklı. Ama asıl ölümcül bunalım içinde olan, parasının değeriyle bu denli kolay oynanabilen ekonominin bizzat kendisi. Gücünü, kitlelerin yaşam düzeyini yükseltmek hedefi doğrultusunda planlanmış üretiminden, bu plan çerçevesinde denetlenen dış ticaretinden ve toplumsal refahın adil dağıtımını amacıyla ayarlanmış parasından alan bir ulusal ekonomiden söz etmiyoruz. Ulusal zenginlikleri emperyalist merkezlere akan, buna karşılık çarkını bizzat bu emperyalist merkezlerden aldığı borçlarla çevirebilen, bütün bunların üstüne, insanların cebindeki üç-beş kuruşu da borsa diye adlandırdıkları para oyunları ile çekip alan mafyalarca denetlenen bir ekonomi bu. Yarı sömürge niteliğini hızla yitirip her yanıyla sömürgeleşmekte olan Türkiye'nin ekonomisi hasta olan.

Ekonomisi ölümcül bunalım içinde olan bir ülkenin siyasal yapısının sağlıklı olması olanaklı değil. Sezer Anayasa kitabını Ecevit'in suratına geçirdiği kişisel bunalım nedeniyle atmış değil. Asıl bunalımda olan rejimin kendisi. Paramparça olmuş, merkez ağırlığını yitirmiş, yörüngeden çıkmış durumda. Ülkeyi kim yönetiyor, hangi yöntemlerle yönetiyor belli değil. Egemenliğin mecliste olmadığını artık ilkokul çocukları bile biliyor. Hükümet, sadece çok başlı değil, tek başlı olsa bile yürütme yetkisine sahip değil, bir silahlı kuvvetlere, bir Anayasa mahkemesine, olmadı Cumhurbaşkanı'na çarpıp duruyor. Yargı güçleri neredeyse yürütmeyi devralmak istiyor. Ordu, "rejimin sahibi benim" nidalarıyla ikide bir kılıç şakırdatıyor. Sezer, Bonaparte tacı giymek istiyor. Bu arada dışişleri, istihbarat merkezleri, polis örgütleri, hatta maliye bakanlığı ve hazine, hepsi rejimi bir yerlerinden çekiştirip kendi istedikleri yere sürüklemeye çalışıyor. Bu keşmekeşin içinde tek istikrarlı gibi gözükten hükümetti, şimdi sefilleri oynayan liranın etkisiyle o da sallantıya girdi. Kimsenin aklına erken seçimler gelmiyor; gelmemesi de normal, uyduruktan seçimlerin derin bunalımdaki rejimleri rayına oturttuğu nerede görülmüş ki...

Tabii burası Türkiye, örneğin Ekvator değil. Aynı “küreselleşme” politikalarıyla ve gene aynı IMF aracılığıyla ABD emperyalizmine bağımlı tam sömürge statüsüne itildiğinde, parası aynı mekanizmalarla paçavraya çevrilip ekonomisi gene aynı yöntemlerle dolarlaştırılmak istendiğinde, kitleleri sokaklara dökülen, başkent üzerine yürüyen, hatta hükümeti deviren ve ülkeyi devrimci bir dönemecin eşğine getiren bir Ekvator değil. İnsanların bankalara hücum edip parasını çekmeye çalıştığı, evlere yiyecek, olanaklıysa dolar yığını yaptığı, bu olanakları olmayan milyonlarca yoksulun ise eli kolu bağlı, gelişmeleri korku dolu gözlerle izlediği bir Türkiye burası.

Bunda suçu kimsenin işçi ve emekçi yığınların üstüne atmaya hakkı yok. Onlar, ne denli yerel ve küçük de olsa, mücadele etmeye azimli, kendi taleplerini kararlılıkla savunan bir önderlik buldukları her seferinde sömürüye ve baskıya karşı savaşa atılmışlardır. Önderlik bunalımı olarak adlandırdığımız sorun tam da burada yatıyor. İktidarsız parlamentoda temsil edilen ne kadar sağcı ve karşı devrimci ideolojik ve politik renk varsa bir o kadarını kendi içinde barındıran bürokratların egemenliğinde taşlaşmış sendikalar; gelişmeleri korku filmi gibi izlerken gözlerini kapayıp çiçekli demokrasi vadileri hayal eden sivil toplumcu “sol” partiler; tek atışta rejimi vurabilme hayaliyle “tebliğ” döneminden “cihat” dönemine geçişin “yumuşak karnını” arayan sağlıklı çeteler; yenilgi ve ihanet dolu tarihlerini parlak özgeçmiş belgeleri gibi yutturmaya çalışan “önderler”, “öndercikler”... Öbür yanda, milyonlarca ve milyonlarca örgütsüz, dağınık, yukardakilerin hiçbirine güvenmeyen, güvendikleri zaman da kısa sürede yanıldıklarını kavrayan, birkaç denemenin ardından da yorulan, demoralize olan işçiler, emekçiler, yoksul halk yığınları. Can havliyle tekrar kendiliklerinden sokağa fırlarlarsa şaşmamak gerekir, ama onları Ekvator’da başkent Quito üzerine yürüten kararlı halk önderlikleri gibi yapılar olmadığı sürece Ankara’ya ulaşabilmelerinin olanağı yok. Bu anlamda Türkiye’nin dolarlaşmaya karşı Ekvatorlaşması gerekiyor.

Bir adım ileri

Mevcut tablo içindeki önderlik boşluğunu bizim dolduracağımızı söylemiyoruz, böyle bir iddiada hiçbir zaman bulunmadık. Bu derginin yazarları ve okurları olarak bizler, milyonların oluşturduğu emekçi kitlelere kıyasla küçük bir zümreyiz. Kaldı ki, Türkiye’deki tüm

devrimci Marksistleri bir araya getirsek bile bu özelliğin aşılabileceğini düşünmüyoruz. Ne var ki biz, devrimci ve enternasyonalist programla donatılmış bir ekip olarak kitle seferberlikleri içinde devrimci partinin inşasına katkımızın olabileceğine ve olduğuna inanıyoruz. Bu anlamda taktik ayrılıklar, dönemsel programatik anlaşmazlıklar, mücadele yöntemi belirsizlikleri ve enternasyonalizmden uzak ulusalcı yaklaşımlar nedeniyle ayrı durduğumuz öbür devrimci Marksist kümelerin de aynı katkıda bulunabileceğini, bulunmaları gerektiğini düşünüyoruz.

ÖDP'nin içine sürüklendiği bürokratik kriz bu doğrultuda atılacak ortak bir ileri adımın fırsatını yaratmakta. Sosyalist Emek Muhalefeti'ni (SEP) oluşturan çevrelerin önderleri birer birer partiden tasfiye edilmekte. Yalnızca emekçilere değil, subaylardan İslamcılara ve faşistlere kadar tüm "toplumsal gruplara" yurttaşlık bilgisi vermeye kalkan ÖDP önderliğinin, gerici küçük burjuva (ama "modern"!)" programını merkeziyetçi bürokratik manipülasyonlarla taçlandırmasına biz açıkça hiç hayret etmiyoruz. Bu uygulamaların SEP'in sırtında patlaması da doğal. Zira, bileşenleriyle ilgili politik ve taktik ayrılıklarımız ne olursa olsun, kabul etmemiz gerekir ki SEP bir bütün olarak, ÖDP önderliğinin sağcı çizgisine karşı Marksizmi savunmuş, sınıf temelli politikalarda ısrar etmiş, Kürt ulusal hareketi konusunda devrimci bir tutum almış ve proleter enternasyonalizminden vaz geçmemiştir. Bu olumlu politik ve ideolojik konumlanışın ÖDP'nin dışına düşmesi eşyanın doğası gereğidir.

Bununla birlikte SEP'in ÖDP dışına düşmesinin "nesnel" bir gelişme olduğunu da kabul etmek gerekiyor. Yani SEP, ÖDP'den *düzenli ve devrimci bir kopuş örgütlememiştir*. Onu partinin dışına iten, ÖDP çoğunluğunu oluşturan gerici Özgürlükçü Sosyalizm Platformu'nun (ÖSP) önderliğidir. Bu olguya özellikle sunun için işaret ediyoruz: bir bütün olarak SEP devrimci tutumlarda konumlanmış olmakla birlikte, devrimci parti ve onun inşası konusunda belirli bir projeye sahip değildir. Umarız doğru değildir, ama bir korkumuzu dile getirelim: SEP içinde hâlâ, asıl hedefini devrimci ve enternasyonalist bir sınıf partisinin kitle mücadeleleri içinde inşası yerine, çift ya da üç sıfırlı, ve "mümkün olduğu kadar devrimci" bir "kitle" partisi kurmak olarak belirlemiş kümelenmeler olabilir. Ve bu çevreler, üç-dört yıllık ortak tarihin içeri yönelik dinamikleriyle, SEP'in yüzünü devrimci bir işçi partisine dönen devrimci Marksist grupları

üzerinde etkili olabilir. Dolayısıyla da, ÖDP içi bir muhalefet platformu olarak kurulmuş olan SEP, parti dışında kaldığında kendine yeni bir ÖDP arayışına sürüklenebilir. Hatta bu yolda, ÖDP tipi bir partinin kuruluşunun gerektirdiği manipülasyonlar ya da Stalinist tarihin alışkanlıklarından kaynaklanan bürokratik uygulamalar nüksedebilir.

Umarız kaygımız yersizdir. Umarız diyoruz, çünkü devrimci partinin inşası doğrultusunda yeni bir aşama oluşturacak sağlam bir partinin diri militan güçleri, yalnızca SEP içinde değil, mücadelelerini bugüne değin ÖDP'nin dışında sürdürmüş olan çevrelerde de yatmaktadır. SEP'in ya da onun içerdiği devrimci Marksist güçlerin devrimci bir işçi doğrultusunda atacağı güçlü bir adım, ÖDP dışında kalmış ama aynı zamanda birbirinden de uzak durmuş enternasyonalist devrimcilerin birbirlerine yaklaşmalarında ve nihayet birlikte devrimci partinin inşasına girişmekte etkili olacaktır. Bu bizce, SEP'in tarihsel bir sorumluluk taşıdığı anlamına gelmektedir.

Ama bütün sorumluluğu, başlatılabilecek olan bir dizi politik tartışmaya da havale etmek istemiyoruz. Belgeler üzerinde ulaşılabilecek kapsamlı anlaşmaları beklemeden, daha bugünden yapılacak pek çok şey var. Sınıf mücadelesine müdahale noktalarında, her şeyden önce de sendikalarda, emek platformlarında ve öğrenci hareketi içinde yan yana gelmek, ortak politik hedefler doğrultusunda her düzeyden birliktelikler kurmak, ortak ulusal ve uluslararası kampanyalar düzenlemek, kitle hareketine ortak alternatifler sunmak, bütün bunlar olanaklı ve yapılması gereken faaliyetlerdir. Bunların eşliğinde sürdürülecek tartışmalar kuşkusuz bizi devrimci işçi partisi projesine daha da yakınlaştıracak, programatik yönelişler ve mücadele yöntemleri açısından herkesin birbirini daha iyi tanımasını sağlayacaktır.

Elbette bunlar tek koşulda geçerlidir: devrimci Marksizmi sınıf mücadelesinin arterlerine daha da yakınlaştıracak kitlesel emekçi partilerinin bulunmadığı koşullarda bile devrimci partinin inşasını kesintisiz sürdürme kararlılığı. Biz SEP'in içindeki pek çok devrimci Marksist çevrenin bu özelliği taşıdığına inanıyoruz. Bugüne kadarki ayrılıklarımıza rağmen, bunun nesnel bir veri olduğunu düşünüyoruz.

Program ve Cephe Taktiği Üzerine

(Temmuz 2001)

Partimiz içinde gerçekleşmekte olan program konusuna ilişkin tartışmaya girmeden önce iki noktaya işaret edeceğim:

1) Bu tartışma ne amaçla yapılıyor? Yani söz konusu olan ideolojik ve teorik bir polemik mi, yoksa sınıf mücadelemizin hattına ilişkin politik ve programatik bir tartışma mı? Bunu sormamın nedeni, her tartışmanın zaman ve içeriğinin, acilliğinin ve derinliğinin ölçüsü, gerçekleştiği düzlem açısından ele alınmalı. Eğer gerçekleşmekte olan teorik bir tartışmaysa, bu zamana yayılabilir ve çevresindeki ilişkili konular da tartışmanın içine çekilebilir. Politik bir tartışmayı ise belirlenecek taktiklerin oluşturulmasına yönelik bir zamanlama ve içerikle yapmamız gerekir. Buna karar verecek olan, Partinin önündeki hedeflerdir. Dolayısıyla sorum şu: özellikle sendikalarda faaliyet gösteren yoldaşlar, bu tartışmanın faaliyetleri açısından taktik ve programatik yarar taşıdığını düşünüyorlar mı? Daha doğrusu, tartışmanın patlak vermesinin nedeni, bu taktik ve programatik gereklilik mi? Umarım öyledir, ki o zaman hakiki ve geliştirici bir tartışma yapılmaktadır. Eğer değilse iki durumdan biri söz konusu demektir: Ya dergi çerçevesinde faaliyetimizin acil konularından kopuk bir teorik tartışma sürdürülmektedir, ya da tartışılan konular sınıf mücadelesinin yakıcı sorunlarıdır ama faaliyetimiz bu noktaların uzağındadır.

2) İlk başta belirtmek istediğim nokta, bizim **kendi programımızın dışındaki hiçbir programı destekleyemeyeceğimize**dir. Burada programdan ne anlıyoruz, onu açıklamak gerekir: Program, politik, ekonomik ve toplumsal sistemin örgütlenmesine ve yönetilmesine ilişkin bir iktidar ve uygulamalar sistemidir. Bu anlamda bizim programımız, proletaryanın

devrimci diktatörlüğüne ve devrimin sürekli kılınması temeline dayalı sosyalizmin inşası programıdır. Şu anda, henüz bir propaganda partisi konumundayız ve dolayısıyla da bu tip bir sosyalizmin inşası programına sahip değiliz. İktidarın alınmasından sonra uygulamaya konacak olan bu tip bir programı ne zaman oluştururuz bilemiyorum, ama gerek dayandığı ilkeler, gerekse de tarihsel akımımızın temel ilkeleri açısından, bu programın, gerek reformizmden, gerek Stalinizmden nitel olarak farklı olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla biz, ne reformist, ne Stalinist, hiçbir başka akımın programını desteklemeyiz.

3) Bizim Partimizin mevcut programı, proletaryanın iktidarı ele alması perspektifi ve geçiş programı anlayışıyla oluşturulmuş olan eylem programıdır. Yıllar içinde yaptığımız güncellemelerle birlikte, bir bütün olarak yeniden yazılmayı beklese de böyle bir programımız vardır. Bu program sadece köprü niteliğindeki talepleri ve nihai hedef olarak işçi-köylü hükümetini değil, ama aynı zamanda belirli bir mücadele anlayışını da içermektedir. Dolayısıyla, gerek taleplerin kitle mücadelesini mevcut rejimin yıkılmasına yöneltecek biçimde oluşturulması anlayışı (geçiş metodu); gerek hedeflediği iktidarın sınıfsal temeli (proletaryanın devrimci diktatörlüğü); ve gerekse de mücadele yöntemleri (sınıfın devrimci seferberliği ve sürekli devrim) açılarından, hiçbir başka asgari, azami ya da acil eylem programını desteklemeyiz. Eğer destekleyebileceğimiz bu tip bir programla karşılaşarsak, o akım ya da parti ile birleşmeyi gündemimize alırız.

4) Gelelim taktik konulara. Biz, Birleşik İşçi Cephesi veya Devrimcilerin Birleşik Cephesi türünden cephelere katılabiliriz, ya da çeşitli akım veya gruplarla eylem birlikleri yapabiliriz. Ne var ki, bunların hiçbiri, yukarıda açıkladığımız türden bir programa sahip olamaz. Çünkü zaten programları açısından birbirinden ayrı duran grup, çevre, akım veya örgütlerin bir araya gelmesiyle oluşurlar. Bunlar aralarında ancak taktik anlaşmalara varırlar ve kendilerine bir *programatik talepler* zemini oluştururlar. Bu bir ortak program değildir (öyle adlandırsalar bile), zira sınırlı bir talepler bütünüdür bu. Birliği oluşturan kesimlerin, ana hedeflerine yönelik ilerlemelerinde savundukları bütünün bir parçasına tekabül eder. Eğer biz bu bütünün içindeyssek, ya da dışından da olsa bu birlikteliğe destek veriyorsak, onun savunduğu taleplerin bizce uygun olanlarını biz de destekler ve savunuruz. Ama bu hiçbir zaman Partimizinkinin dışında bir programı

savunduğumuz anlamına gelmez, gelmemeli. Olsa olsa, cephenin ya da eylem birliğinin üzerinde anlaşmaya vardığı talep ve şiarların savunusudur bu. Eğer bu talepler ve şiarlar bütününe “program” ya da “asgari program” ya da “acil eylem programı” gibisinden adlar veriliyorsa, bu programı desteklediğimizi açıkça ilan edebiliriz, bunda hiçbir mahsur yoktur, zira herkes bu programın ittifakı oluşturan güçlerin arasındaki sınırlı bir anlaşma olduğunu bilir.

5) Öte yandan bu tip cephe, ittifak ya da eylem birlikleri karşısında sekterlikten uzak bir tutum da almamız gerekir. Bu anlamda bir yoldaşın, “Fakat biz Birleşik, devrimci işçi-emekçi cephesinden söz ediyorsak bu cephenin sahip olması gereken programın (ki program hiçbir zaman tam oluşturulmuş değildir, mücadele içerisinde gelişir) ilk planda burjuvaziden ve burjuva devletten bağımsızlığı gerekmektedir” türünden yaklaşımlarına katılmıyorum. Zira, birincisi, yukarda da dediğim gibi cephe-ler (BİC dahil), eylem birlikleri vb., taktik sınırlı anlaşmalardır, onlardan parti programları beklenemez. İkincisi, bu tip ittifakların oluşturulmasına yol açacak talepler, ilk elde burjuvaziden bağımsızlığı gerektirmediği gibi, son derece sınırlı ve acil, hatta düzen içi nitelikli istemler de olabilir. Örneğin, asgari ücretlerin artırılması (ya da mevcut ücretlerin savunulması) ya da faşist saldırıların durdurulması talepleri çerçevesinde çok geniş bir işçi cephesi ya da eylem birliği oluşturulabilir, öyle ki bu ittifakın içine sorunu düzen dışı olarak algılamayan pek çok akım ve sendika katılabilir, zaten katılmalıdır da. Burada bizim için ayırt edici öğe, bu talep ya da talepler uğruna nasıl bir **mücadele yöntemi** seçileceği ve uygulanacağıdır. Biz bütün propaganda ve ajitasyonumuzu bu noktaya yıkıp, *kitle seferberlikleri*, kitle özörgütlenmeleri önermek durumundayız. Yani cepheye veya ittifaka katılırız, tamam biz de ücretlerin savunulması talebini (veya programını) destekliyoruz deriz, önerilen bütün eylemliliklere katılırız, ama bir yandan da kitleleri daha çok seferber edecek öneriler geliştiririz, bunların kabulü ve uygulanması için mevcut önderliklere karşı savaşıyoruz ve kitle mücadelesi içinde ve kitle bilincinin gelişme temposuyla uyumlu bir biçimde ücretlerin savunulması talebine geçiş programımız doğrultusunda katkılar yapmaya (örneğin oynak merdiven sistemi) ve bunların benimsenmesine gayret ederiz. Mücadele ritmi ve bilinci yükseldikçe de yeni talepler sunarız. Özetle, işçi ve emekçi yığınların belirli haklarının savunusu temelinde oluşmuş hiçbir cepheye, bizim programımızı ve an-

layışımızı kabul etmezseniz katılmayız, sizi desteklemeyiz türünden bir yaklaşımda bulunamayız.

6) Bu açılardan ele aldığımızda Emek Platformu programı karşısındaki tutumumuz ne olmalı? Önce bu programın niteliğini tespit edelim: Program, platformun uğruna mücadele edeceği belirli talepleri içeren somut bir programatik eylem hattından çok, bir parti programı niteliğinde. Ekonominin ve bir anlamda toplumsal yaşamın yeniden örgütlenmesine ilişkin kapsamlı bir yaklaşım. Bu denli kapsamlı bir programın, bu denli geniş politik çizgileri içeren bir ittifak tarafından benimsenmesi olanaksız. Zaten yoldaşların bildirdiğine göre, çoğu sendikada bir kenara atılmış durumda, ya da herkes kendi anlayışına göre üzerinde oynamalar, değiştirmeler yapıyor. Dolayısıyla sanki ortada özgün bir program kalmamış gibi. İkincisi, biz platformun bir bileşeni olsak da olmasak da, bir parti ya da hükümet programı niteliği taşıyan ve üstelik rejimin düzeltilmesini öngören reformist bir asgari programı desteklememiz söz konusu olamaz. Üçüncüsü, program kitle seferberliğine dayalı bir mücadele çizgisi önermiyor. Biz, ister program, ister tek bir talep olsun, kitle mücadelesi, kitle katılımı çağırısı yapmayan, taleplerin ya da talebin yerine getirilmesini baskıcı bir rejimden rica eden hiçbir belgenin *imzacısı* ya da bu tip bir çağırının *destekçisi* olamayız.

Bu durumda tutumumuz şu olmalı: Bizzat işçi örgütlerince bir program hazırlanması girişiminin olumlu olduğunu ve programın uğruna gerçekten mücadele edilmesi gereken bazı talepler içerdiğini ilan etmeliyiz. Öte yandan, emperyalizme bağımlı, baskıcı ve sömürücü rejimin düzeltilmesine yönelik hiçbir programı desteklemeyeceğimizi, hedefin bizzat bu rejimin yıkılması olduğunu söylemeliyiz. Ayrıca, işçi-halk iktidarı öngörmeyen ve kitlelerin seferberliğine, onların mücadelesine dayanmayan hiçbir programın başarı olanağının olmadığını vurgulamalıyız.

7) Platforma yönelik tutumumuz ne olmalı? Bu platform bir BİC midir, değil midir? Önce, soru bu biçimiyle yanlış. Çünkü bizim BİC eşittir şu, gibisinden bir modelimiz yok. Farklı politik eğilimlere sahip işçi örgütlerinin belirli talepler ve hedefler çerçevesinde bir araya gelerek birlikte mücadele koşullarını oluşturdukları her ittifak ya da gruplaşma bir tür işçi cephesidir. (Bunların arasına burjuva partileri katılırsa, bu halk cephesine dönüşür.) Dolayısıyla her ittifakı ya da cepheyi kendi içinde değer-

lendirmek gerekir.

Bu anlamda BİC bizim için bir analiz kategorisi ve taktik çizgisidir. Bu açıdan, BİC'in kitle propagandası veya ajitasyonu yapılmaz. Yani bizim "Devrimci Enternasyonalist Bir İşçi Cephesi İçin İleri" gibisinden bir kitle sloganımız olamaz. Eğer böyle bir cepheyi verili koşullarda gerekli görüyorsak, bu taktiğin uygulanmasını hedefliyorsak, buna giden yolun önünü açacak talepler ve sloganlar bulmalıyız. Örneğin Platformun neleri hedeflemesi ve nasıl bir mücadele çizgisine sahip olması yolunda somut öneriler geliştirmeli, sloganlar oluşturmalıyız. Yoksa BİC bir slogan değildir. Kitleler, "bakın bunlar BİC'i öneriyor" diye bize gelmez. Ne olduğunu bile bilmezler. Onlara, sınıfın mücadele birliğini hedefleyen sloganlarla gitmeliyiz.

Platformun özellikleri, bildiğim kadarıyla şunlar: a) İşçi örgütlerinden oluşuyor; b) önceden belirlenmiş bir programatik hat ya da talepler dizisi doğrultusunda oluşmuş değil, gerektiğinde bir araya gelip bazı ortak deklarasyon veya eylem kararları alıyorlar; c) amaçları, rejime karşı kitlesel bir mücadele yaratmak değil, hükümet karşısında bizzat kendi örgütsel yapılarının pazarlık gücünü artırmak; düzenledikleri eylemler bu amaca yönelik; d) yukardan, bürokrasiler tarafından kurulmuş durumda ve faaliyetleri bu çerçevede kalıyor, tabana yönelik bir çalışmaları yok; e) politik ağırlık karşıdevrimci önderliklerin elinde, oportünist-reformist akımlar azınlıkta, devrimci sol akımların etkisi son derece sınırlı; f) istedikleri zaman kitleyi harekete geçirebilecek güçte (bence 25 bin kişi hiç de azımsanacak bir kitle değil).

Bu tespitler doğruysa platformu, savunma temelinde oluşturulmuş uzlaşmacı bir işçi cephesi olarak tanımlayabiliriz. Olumlu yanı, bir işçi cephesi olması ve kitle seferberliği *olanakları* yaratma yeteneğine sahip bulunmasıdır. Dolayısıyla, bu özelliklerini öne çıkararak, vurgulayarak, bu tip bir platformu desteklemeliyiz ve a) öbür işçi örgütlerini kapsayacak biçimde daha da genişlemesini; b) bölge ve işyeri düzeyinde örgütlenmelere gitmesini; c) kitle seferberlikleri yaratmasını; d) sınıfın önündeki en acil ekonomik ve politik talepler uğruna (elbette bu talepleri de biz ileri sürmeliyiz) mücadele etmesini, vurgulamalıyız. Platformu oluşturan bürokratik, karşıdevrimci ve oportünist tüm önderlikleri sistematik bir biçimde eleştirmeli ve teşhir etmeliyiz.

8) Daha da somuta incek olursak, bu önerilerimizi Birleşik Sendikal Hareket'e taşımali ve bu konuda ortak bir tutum oluşturmaya çalışmalıyız. BSH, kendi içinde bir sendikalar içi akım haline gelme çabalarının yanı sıra, Platforma yönelik bir baskı grubu olarak da faaliyet göstermeli.

Bu son (8.) paragraf son derece kısa kalmış olmakla birlikte tüm tartışmanın bence en önemli noktası. Zira, militan inşa faaliyetimize ışık tutacak biçimde düzenlenip sonuçlandırılmayan her tahlil (elbette teorik incelemeleri kastetmiyorum), bizi propagandizme sürükleyecektir. Platform ve onun programı hakkındaki tahlil ve tespitlerimiz ne olursa olsun (ki bunlar yanlış bile olabilir), çıkardığımız sonuçlar militanları politik faaliyetlerine silahlandırabilmelidir.

UİB-DE'nin 7. Kongresine Doğru: Latin Amerika Dokümanı Üzerine (Temmuz 2001)

Metot üzerine

1. UİB-DE (Uluslararası İşçi Birliği-Dördüncü Enternasyonal; LIT-CI), VII. Dünya Kongresine ne yazık ki bir dünya dokümanıya değil, kendine yalnızca Latin Amerika'yı eksen olarak alan bir kısmi dokümanla gidiyor. Uluslararası geleneğimizde ilk kez karşılaştığımız bu olumsuz durumu Uluslararası Sekreterlik, bir yandan önderliğin güçsüzlüğüne bağlarken, bir yandan da UİB'in temel güçlerinin Latin Amerika'da olduğuna işaret ederek, bir bakıma meşrulaştırmakta. Uzunca bir kriz dönemi yaşayan, bu arada bir dizi seksiyonu ile birlikte pek çok tarihsel kadrosunu yitiren Enternasyonal'in henüz kendine sağlam bir önderlik kadrosu oluşturamamış olduğu bir gerçektir. Bununla birlikte bu nesnel durum, DK'ine bir dünya durumu dokümanı sunamamanın gerekçesi olamaz. Lenin ve Troçki'den devraldığımız ve Moreno ile sürdürdüğümüz enternasyonalist metot bize her zaman, kapitalizmin ve işçi emekçi yığınların mücadelesinin dünya ölçeğindeki tahlilinden hareket etmeyi, ve **ulusal ve yerel gerçeklikleri uluslararası çerçeve içinde değerlendirmeyi** zorunlu kılar. Ulusal Troçkizme karşı uğrunda yıllardan beri mücadelesini verdiğimiz bu Marksist metot ne yazık ki bugün bizim uluslararası örgütlenmemizin bir zaafı olarak karşımıza çıkmakta.

2. Kaldı ki, Latin Amerika dokümanında ileri sürülen tezler (sömürge dönemine dönüş, sömürge demokrasisi rejimleri), uluslararası ölçekte egemenliğe sahip bir güç olan emperyalizm ile gene bir dünya gerçekliği olan yarı-sömürge ülkeler arasındaki ilişkilere ilişkin olması bakımından

bölgesel düzlemde incelenebilecek nitelikte değildir. Emperyalizm bölgesel ve ulusal düzeylerde kimi zaman farklı taktikler uygulamakla birlikte, temel saldırısı stratejik düzeyde her zaman dünya ölçeğindedir. Bu bakımdan LA dokümanı çok önemli bir soruyu açıkta bırakmaktadır: Emperyalizmin, bugüne değin izlediği stratejik yönelişinden nitel olarak daha farklı olduğu ileri sürülen, yarı-sömürge ülkeleri sömürge statüsüne indirme saldırısı, LA'ya özgü bir durum mu, yoksa dünya ölçeğindeki stratejisinde gündeme getirdiği bir yenilik midir? Eğer dokümanda iddia edildiği gibi nitel olarak farklı bir durum söz konusuysa, bu tespite yerel gerçeklerin tahlilinden ulaşmak olanaklı olmadığı gibi, bu tip bir iddiada bulunmak bizi izlenimciliğin etkisiyle programatik bakımdan ulusal Troçkizme ve oportünizme sürükleyici özellikler taşıyacaktır.

3. Öte yandan, kadrolarımızın büyük bölümünün LA'da olduğu bir gerçek olmakla birlikte, bunun metodolojik bir çarpılmanın gerekçesi olarak ileri sürülmesi kabul edilebilir türden değildir. Üstelik, ABD emperyalizminin karşısında giderek daha güçlü bir rakip olarak dikilmekte olan Avrupa emperyalizminin ve kıtada süregiden işçi ve emekçi mücadelelerinin tahlile katılmamış olması, sadece tahlilin metodolojik olarak eksik kalmasına yol açmamakta, ama aynı zamanda Avrupa ölçeğindeki inşamızı belirsiz bir geleceğe havale ederek bu kıtadaki **seksiyonlarımızı ve gruplarımızı ulusal troçkizmin kucağına itmektedir**. Bu tehlike, LA'nın çok uzağında ve Avrupa kıtasının en uzak köşesinde bulunan, ama aynı zamanda dünya devrimci sürecinin en önemli odaklarından birine, Filistin'e çok yakın olan bizim seksiyonumuz için çok daha geçerli bir durumdur. Konferansımız bu gerçekliğin bilincindedir ve UİB'in Avrupa kıtasındaki inşasının derhal uluslararası düzeyde örgütlü bir özelliğe kavuşturulmasını talep etmektedir.

Sömürgeleştirme saldırısı: yeni bir aşama mı?

4. LA dokümanının temel tezi, emperyalizmin, egemenliği altındaki ülkeleri niteliksel olarak farklı ve yeni bir bağımlılık ilişkisine sürüklemekte olduğu. Buna göre:

- Emperyalizm yerel ekonomileri yapısal bir dönüşüme uğratmakta ve belirli yanlarıyla 19. yy'dan daha derin bir sömürge durumuna sürüklemekte. Böylece yarı-sömürge ülkeler, sömürge statüsüne itilmekte.

• Yerel burjuvaziler emperyalizmin küçük ortakları olmaktan çıkıp çokuluslu şirket yöneticilerine dönüşmekte, hükümetler ve devlet kurumu yetkilileri de sömürge yöneticileri durumuna gelmekte.

• Yeniden sömürgeleştirme sürecinin ayırt edici özelliği gayri millileştirmelerdir.

• Ekonomilerin dolarlaştırılması, bu yolla ulusal paranın yok olması, ulusal egemenliğin yitirilmesinin en üst ifadesi olmaktadır.

• IMF, yerel hükümetlerin gündelik ekonomi yönetimlerini doğrudan üstlenmekte, böylece sömürge yönetimi gerçeklik haline gelmektedir.

Yeniden sömürgeleştirme tezinin, propaganda amaçlı kullanımının dışında sosyo-politik bir dönüşüm işaret ediyor olması durumunda, bir soruya açık yanıt getirilmesi gerekmektedir: Yeniden sömürgeleştirmeye, kapitalizmin emperyalizm ötesi yeni bir aşamasına (çağ) mı ulaşılmakta, yoksa bizzat emperyalist aşamanın içinde yeni bir döneme mi işaret edilmektedir? Doküman bu noktaya tam bir açıklık getirmemekte, ancak her iki duruma da işaret edebilecek atıflarda bulunmamaktadır. Şöyle ki:

...söz konusu olan, yerel ekonomileri, 19. yy'ın bağımlılık düzeyine, hatta bazı yanlarıyla ondan da derin bir düzeye indirmeye yönelik bir yapısal hareketliliktir. (1. Tez)

...Amerika kıtasındaki İspanyol sömürge dönemini anımsatan bir süreç... (1. Tez)

...bu üç mekanizmanın (emperyalizmin bağımlılık mekanizmaları) kapitalizmin tarihinde rastlanmamış bir düzeyde birleştirilmesi... (1. Tez)

Öte yandan, yeniden sömürgeleşmenin, kapitalizmin tarihinde yeni bir aşamaya değil de, bizzat emperyalist aşama içinde gelişen, ama bugüne kadar olandan farklı bir ilişkiler bütünü olduğuna işaret eden bölümlere de rastlanabilmekte:

...emperyalist egemenliğin yoğunlaşması... (1. Tez)

...yarı sömürge ülkelerin işçi ve köylülerinden elde edilen artık değerın bugüne kadar görülmemiş ölçüde yoğunlaşması... (1. Tez)

Görüldüğü gibi doküman bu noktada net değildir. Gerçi dokümanın redaktörü olan Uluslararası Sekreterlik, bu tezlerin tartışılarak

derinleştirilmesini önermektedir, bununla birlikte tezin önce bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir.

5. Emperyalizmin, Stalinist diktatörlüklerin yıkılmasından sonra ve özellikle “küreselleşme” politikalarıyla dünya ölçeğindeki egemenliğini güçlendirip perçinlemiş olduğu bir gerçektir. Bununla birlikte bu durumun, kapitalizmin tarihinde yeni bir “çağ” a tekabül ettiği söylenemez. Lenin’in emperyalizm tarifindeki tüm ekonomik, politik ve askeri bağımlılık ilişkileri kendini korumaktadır ve bunlarda nitel bir dönüşümün gerçekleştiğini söylemek olanaklı değildir. Söz konusu olan, uluslararası sermayenin merkezileşme ve yoğunlaşmanın daha da şiddetlenmesi ve yarı-sömürge ülkelerin politik ve diplomatik bağımlılıklarının giderek artmasıdır. Bu süreç **emperyalizmin verili dinamikleri çerçevesinde gelişmekte ve güçlenmektedir.**

6. Bu bakımdan, kapitalizmin ilk sermaye birikimi dönemine ait olan ve henüz kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin egemen olduğu ülkelerin meta ihracı ve hammadde ithali yoluyla yağmalanmasına ve askeri işgallerle emperyalist merkezlere bağlanmasına dayalı sömürge dönemlerine dönüşten söz edilemez. Emperyalizm öncesi bu çağ, kapitalizmin tüm ülkeleri kapsayan bir dünya sistemi haline gelmesiyle birlikte, geri dönüşsüz biçimde kapanmıştır. Ama öte yandan, kapitalizmin, tekelci mali sermayenin egemenliğine, kapitalizmin en alt basamaklarında bulunan ülkelerin sermaye ihracı, dış borç ve eşitsiz değişim yoluyla sömürülmesine, bunların görünürdeki politik bağımsızlıklarına karşın diplomatik ve askeri olarak metropollere bağımlı kılınmasına dayalı emperyalist aşamasının son bulduğu da söylenemez. Bu anlamda **dünya kapitalizmi henüz emperyalist çağını yaşamaktadır** ve sistemin bu özelliklerinde nitel bir değişim söz konusu değildir.

7. Eğer yeniden sömürgeleştirme tezinin temel iddiası, emperyalizmin **kendi içinde nitel bir dönüşüme uğradığı** ise, bu çok daha tartışmalı bir konudur ve yeniden sömürgeleştirme tanımının uygunluğu başlı başına bir soru işareti oluşturmaktadır. Emperyalist çağın temel özelliği, ilhak, doğrudan askeri işgal ve merkezden yönetim yoluyla yönetilen sömürge ülkelerin politik bağımsızlıklarını elde etmesi ve böylece yarı-sömürge ülkeler haline dönüşmesi olmuştur. Ama bu politik bağımsızlık da çoğu durumda biçimseldir, çünkü Lenin’in koyduğu gibi bu ülkeler

mali bağımlılıklarının yanı sıra çoğu durumda diplomatik açıdan da emperyalizmin egemenliği altında kalmışlardır.

8. Üstelik bu yarı-sömürgeleşme süreci son derece eşitsiz ve bileşik bir tarzda gelişmiştir. Cezayir örneğinde olduğu gibi çeşitli ülkeler politik bağımsızlıklarını, emperyalizme karşı savaarak elde etmişler; Hindistan örneğinde olduğu gibi, bazıları emperyalist metropolle gerçekleştirdikleri anlaşmalarla sömürge statüsünden kurtulmuşlar; Ortadoğu Arap ülkeleri gibi bazıları ise bizzat emperyalizm tarafından yaratılmışlardır. Bütün bu yarı-sömürgeleşme sürecinin temel dinamiği ise, **ulus devletlerinin** ortaya çıkması olmuştur. Bu anlamda, yarı-sömürge ülkelerinin temel özelliği, US dokümanında söylendiği gibi, ulusal burjuvazilerinin emperyalizm karşısında ilerici ya da ulusalcı bir karakter taşıması ya da rejimlerinin burjuva demokrasisi üzerine kurulu olmaları değil, kendi politik kurumlarına sahip birer egemen ulus devleti olmalarıdır. Örneğin Türkiye ve Pakistan gibi bir dizi yarı-sömürge ülke, daha başından emperyalizm ile işbirliğinde olan askeri diktatörlüklerce politik bağımsızlıklarını elde etmişler ve ulusal burjuvazilerini böylece oluşturmuşlardır.

9. Kaldı ki emperyalizm hiçbir zaman doğrudan askeri işgal seçeneğinden vazgeçmemiştir. Bağımsızlık mücadelesinin devrimci savaş dinamikleri taşıdığı pek çok durumda emperyalizm askeri müdahale yöntemini uygulamış (Vietnam, Kamboçya, Laos) ve ulusal mücadelenin kapitalist sistemin dışına kayma eğilimlerini engellemeye çalışmıştır. Sovyetler Birliği'nin yıkılması bugün emperyalizmi bu açıdan daha da cüretkar duruma getirmiştir. Irak'ı istediği gibi bombalayabilmekte, Balkanlar'da işgal orduları bulundurabilmekte, Kolombiya'ya yönelik işgal planları hazırlayabilmektedir. Ne var ki bu seçenek, ulus devletlerin yok edilmesine değil, onların emperyalist merkeze askeri ve diplomatik açılardan daha da bağımlı duruma getirilmesine yöneliktir. Bu anlamda, emperyalizmin ne stratejisinde, ne de yarı-sömürge ülkelerle olan ilişkisinde nitel bir değişiklik söz konusudur.

11. Öte yandan doküman, yeniden sömürgeleştirme saldırısının ulusal burjuvazileri yok ettiğini iddia ederek bu durumu “yeni sömürgecinin” temel özelliklerinden biri olarak sunmakta:

Yeniden sömürgeleştirme, yarı sömürge ülkelerin işçi sınıfından ve köylülerinden elde edilen artık değerın görülmemiş derecede artırılarak

yerel burjuvazilere çok küçük bir payın bırakılması sürecinden başka bir şey değildir. (1. Tez)

Yeniden sömürgeleştirme saldırısı, yerel burjuvazilerin emperyalizmin küçük ortağı olmaktan çıkarılarak onların (emperyalistlerin) şirketlerinin yöneticileri haline getirilmesi ve hükümetler ile kurumların da sömürge yönetim organları durumuna dönüştürülmesine yöneliktir. (1. Tez)

Herşeyden önce, ulusal burjuvazilerin (dokümanda “yerel burjuvazi” terimi kullanılıyor; buna aşağıda değineceğiz) varlığını olanaklı kılan, onların emperyalist sömürüden aldıkları payın miktarı değil, vergi toplama yetkisine sahip olan **ulus devletlerinin varlığıdır**. Herhangi bir ulusal burjuvazi, mali ve ekonomik açılardan görece daha güçlü veya daha zayıf olabilir, ama onun sınıfsal statüsünü belirleyen öge her zaman, üretim ve mülkiyet ilişkilerinde işgal ettiği yerdir. Onun bu sınıfsal kategorisini garanti altına alan da devletin kendisidir. Dolayısıyla emperyalizmin sömürsünde kendine düşen payın azalması ulusal burjuvaziyi kendi ulusal sınıfsal katmanlaşması içinde burjuva olmaktan çıkarmaz. Öte yandan yarı-sömürge ülkelerde burjuvazinin tüm üretim araçlarından yoksun kaldığını, bunların mülkiyetinin tümüyle emperyalist ülke şirketlerinin eline geçtiğini ve yerel burjuvaların bu şirketlerin idarecileri (dikkat: doküman bunların işçileştiğini iddia edemiyor) haline geldiğini düşüsek, yani yeniden sömürgeleştirme tezinin bu son aşırı halini kabul etsek bile, bu yöneticiler mülkiyet ilişkileri çerçevesinde birer burjuva olmaktan kurtulamayacaklar ve ulus devlet var olduğu sürece ulusal burjuvazi niteliğini koruyacaklardır.

12. Öte yandan, dokümanda, tezin gereği bunu gerektirse bile, yarı sömürge ülkelerde burjuvazinin yok olacağı iddia edilememekte. Tam da bu nedenle ulusal burjuvazi terimi yerine “yerel burjuvazi” tanımı kullanılmakta. Bu terim kargaşasının ardında yatan hata, US dokümanında “ulusalcı burjuvazi” ile ulusal burjuvazinin birbirine karıştırılmasıdır. Ulusalçılık, bazı yarı-sömürge ülkelerde ulusal burjuvazilerin sermaye birikimlerini gerçekleştirebilmek amacıyla uyguladıkları bir politikadır. Millileştirme, devletleştirme, devlet eliyle yatırımlar gerçekleştirme, korumacı önlemler, vb bu politikanın ekonomik alandaki yöntemleri olmuştur. Bununla birlikte bu politikalar, işçi devletlerinin dışında hiçbir zaman emperyalizmden bağımsızlaşmanın araçları olmadığı gibi, onunla

daha üst boyutlarda bütünleşebilmenin olanaklarını yaratmıştır.

13. Sömürge demokrasisi kavramı da tam bu noktada karşımıza çıkıyor. US dokümanına göre, emperyalizmin egemenliği altındaki yarı-sömürge ülkeler birer sömürge haline dönüştükçe bunların burjuva demokratik rejimleri de “sömürge demokrasisi” biçimini almakta:

Emperyalizmin doğrudan egemenliği, 1980 ve 90’lı yıllarda diktatörlükleri yıkan devrimlerin (Brezilya, Arjantin, şimdi Peru) ya da Şili gibi ülkelerde bonapartist rejimlerde gerçekleşen reformist tipte değişimlerin sonucunda ortaya çıkan burjuva demokratik rejimlerde dönüşümlere yol açmaktadır; bunların çoğunda burjuva demokratik biçimler eski bonapartist egemenlik biçimlerine ağır basmakla birlikte, yeni rejimin özü burjuva demokrasisi değil, sömürge demokrasisidir. (7. Tez)

Burjuva demokrasisi görece özgürlükleri de içeren bir kurumlar bütünüdür. Emperyalizmin artan egemenliği ve ülkenin “yeniden sömürgeleşmesi” bu kurumlarda hangi dönüşümlere yol açmaktadır? Ya da ortaya yeni kurumlar mı çıkmaktadır? Doküman bu konuya değinmemektedir. Bunun yerine gerekçe olarak, bu ülkelerdeki rejimlerin emperyalizme “daha” bağımlı duruma gelmesi, emperyalist metropollerin yarı sömürge ülkelerdeki kurumların üzerindeki egemenliğinin artması gösterilmekte. Bu doğru, ama bu egemenlik artışının hangi “nitel” dönüşümlere yol açtığı belli değil.

14. Söz konusu olan, ulusal burjuvazilerin emperyalist metropollerle daha da bütünleşmesi, ekonomik ve mali çıkarlarını emperyalizmin yarı sömürge ülkeler üzerindeki sömürüsüyle birleştirmeleridir. Tam da bu nedenle ulusal burjuvaziler yerel düzeyde, emperyalist sermayenin önündeki bütün yerel engelleri bir bir yıkmaktadır: sermaye piyasasının serbestleştirilmesi, emperyalist teknolojiyi gözeten yeni patent yasalarının çıkarılması, emek piyasasının liberalleştirilmesi, çokuluslu şirketlere mali kolaylıklar tanıyan vergi düzenlemelerinin yapılması, vb bunların hepsi bu bütünleşmeyi öngören politikalar. Ve bu politikalar bizzat ulusal burjuvaziler tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, ulusal burjuvazinin ulusalcı politikalardan uzaklaşması ulus devleti ortadan kaldırıp yarı-sömürgeyi ülkeyi sömürge haline getirmediği gibi, ister bonapartist, ister demokratik olsun, kitleler üzerindeki burjuva egemenlik kurumlarında da nitel değişikliklere yol açmamakta, ya da yeni bir rejim

türü tarifine neden olacak yeni kurumlar bütünü yaratmamaktadır.

15. Öte yandan, ulusal burjuvazi ulusalcı burjuvazi kavramıyla özdeşleştirildiği ve “yerel” burjuvazilerin emperyalizmin artan egemenliğiyle birlikte marjinalleştiği ya da yok olduğu iddia edildiği sürece, burjuva demokrasisinin yerini alan bir sömürge demokrasisi kavramı, burjuva demokratik hayallere ve yanılsamalara, uzlaşmacı ve karı devrimci politik sonuçlara da yol açabilecek bir nitelik taşıyacaktır. Öncü, burjuva demokrasisini anti-emperyalist mücadelenin politik projesi olarak görebilecek, halk cepheci politikaların etkisi altına girebilecektir. Oysa UİB partileri olarak bizler, kitlelere emperyalizmin egemenliğinden kurtuluşun bizzat burjuva demokrasisinin yıkılmasında, yani bir işçi ve köylü devriminde olduğunu göstermeye devam etmemiz gerekmektedir.

16. Yeniden sömürgeleşme ve sömürge demokrasisi anlayışlarının öncü üzerinde yol açabileceği bir başka tehlike de, fokocu ve gerillacı eğilimlerin güçlendirilmesi olasılığıdır. “Yeniden sömürge” durumuna gelen ülkelerde, emperyalizmin “doğrudan” işgalini simgeleyen merkezlere (askeri üsler, çok uluslu şirketler, uluslararası bankalar ve ticari kuruluşlar, elçilikler, vb) yönelik, kitlelerden kopuk silahlı eylemi savunan devrimci (silahlı reformist) gruplar meşrulaştırılmış olacak, bu yolla hareketçi anlayışlara güç kazandırılacaktır. Troçkist partilerin görevi ise, emperyalizme karşı ulusalcı cephele ya da bugünkü adıyla “küreselleşme karşıtı hareketler” kurmak değil, kitleleri emperyalist ve kapitalist sömürüye karşı ve proletarya diktatörlüğü doğrultusunda seferber etmek olmalıdır.

17. Özetle, yarı-sömürge ülkelerin üzerindeki emperyalist yağmanın artması ve ulusal burjuvazilerin emperyalist burjuvaziyle giderek daha da bütünleşmeleri, ulusal devletlerin varlığına son vermediği gibi burjuva demokrasisinde de nitel dönüşümlere yol açmamakta; kitle muhalefetinin demokratik kurumlarla denetlenemediği durumlarda klasik bonapartist ve diktatörlük araçlarına başvurulmaya devam edilmektedir. Yani emperyalizmin yeni şiddetlenmiş saldırısı, yarı-sömürge ülkeleri henüz birer “sömürge” durumuna getirmemiştir. Bu anlamda Moreno’nun, kimi yarı-sömürge ülkelerde emperyalizmin güdümünde gerçekleşen ve esas olarak kitlelerin devrimci seferberliklerini uzlaşmacı politikalarla söndürmeyi hedefleyen, bununla birlikte rejimlerin temelinde yatan bonapartist öğeleri asla tümüyle ortadan kaldırmayan “demokratikleşme”

süreçlerini tarif etmek amacıyla kullandığı “demokratik karşı-devrim” ve “emperyalist demokrasi” tanımları bizce hala anlamını ve geçerliliğini korumaktadır.

18. Bütün bu söylediklerimiz, emperyalizmin yarı-sömürge ülkelere yönelik katmerleşmiş ekonomik ve politik saldırısına ilişkin US dokümanında söylenenlerle uyuşmadığımız anlamına gelmez. Ancak “yeniden sömürgeleştirmeye” ilişkin kuşularımızı iki noktada özetleyebiliriz: Birincisi, bu saldırı henüz yarı-sömürge ülkeleri birer “sömürge” durumuna dönüştürmüş değildir. Doküman bu noktada çubuğu fazlaca bükmüş ve aşırı sonuçlara ulaşmıştır. İkincisi, bizce emperyalizmin bu saldırısı ulusal burjuvazilere karşı gerçekleştirilmemekte, tam tersine emperyalizm ile ulusal burjuvaziler tarafından işbirliği içinde sürdürülmektedir. Dolayısıyla bu sürecin sonucunda “eskiyi andıran sömürge” ülke yapılarına dönüleceği de kuşkuludur. Bu anlamda bizce önümüzdeki dönemde, emperyalizm ile yarı-sömürge ülkeler arasında yeni ve üst düzeyde, ama sömürge statüsünden farklı, bağımlılık-bütünlük ilişkileri ortaya çıkacaktır. Hareketimizin bu konudaki çalışmaları sürdürmek durumundadır.

Strateji, taktikler ve görevler

Yukarıdaki sıralanan duyarlılıkların ışığında, LA dokümanında dile getirilen strateji, taktik ve görevlere ilişkin bölümde dikkati çekmek istediğimiz noktalar şunlardır:

19. Dokümanın 15. tezinde, “*Kitle hareketindeki yükseliş esas olarak bir halk hareketi özelliği taşımaktadır. Bunun nedeni, sürecin öncüsünü yerliler, köylüler ve öğrencilerin oluşturmasıdır. İşçi sınıfı kitle hareketinin bir parçasını oluşturmakta, ama onun içinde erimektedir*” denmekte. Dünyanın öbür ucundan LA’lı yoldaşlara hocalık taslamak istemeyiz, ne var ki bizim buradan izleyebildiğimiz kadar, Arjantin’den Meksika’ya kadar pek çok ülkede seferberlikler gerçekleştiren işçi sınıfının kitlelerin öncü rolünü henüz üstlenememiş olmasının altında yatan ana neden, sınıfın eylemsizliği değil, onu temsil eden partilerin popülist, karşı devrimci ve uzlaşmacı politikalarıdır. Bu anlamda bizce yükselmekte olan kitle hareketlerinin temel özelliğini, yaşamakta oldukları devrimci önderlik krizi oluşturmaktadır. Yarı-sömürge ülkelerde kitle mücadelelerinin sık sık halk hareketi özelliği kazanması, bu ülkelerin toplumsal yapıları

dikkate alındığında gayet normaldir. Troçkist partinin görevi ise bu seferberlikleri işçi sınıfının sürekli devrim programı doğrultusunda ve işçi sınıfının çevresinde birleştirebilmektir.

20. Dokümanın 16. paragrafında, tüm Latin Amerika kıtasında **“Politik rejimlerin belirleyici özelliği yaşamakta oldukları krizdir”** denmekte. Bununla birlikte bu krizin nasıl bir politik duruma (devrimci, öndevrimci, devrimci olmayan ya da karşı-devrimci) yol açtığı belirtilmemektedir. Bizce LA’da devrimci bir durum yaşanmaktadır ve dokümanın temel anlatımından da bu tespit çıkarsanmaktadır. Ancak sorun dokümanda net bir biçimde açıklığa kavuşturulmalıdır.

21. Dokümanın 25. paragrafında doğru bir biçimde, FARC’ın emperyalizmin saldırısı karşısında desteklenmesi görevi konmaktadır. Buna karşılık, gerek FARC, gerekse EZLN’e yönelik politikalarımızın ne olacağı belirlenmemektedir. Bu durum, benzer halkçı ve ulusalcı pek çok hareketin ve partinin bulunduğu Ortadoğu bölgesi için de önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu tip hareketlere karşı eleştirel destekle mi yetinilecek, onlarla birleşik cephele mi kurulacak, ya da iktidarı almaları mı talep edilecek, vb.?

22. Dokümanın 28. paragrafında, **“UİB’nin Latin Amerika partileri olarak BİZLER, LA’DAKİ İKİNCİ BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİNİN KARARLI TARAFTARLARIYIZ”** denmekte. Bu slogan LA’da propagandif değer taşıyabilir, ama bunun Türkiye’de tümüyle geçersiz ve yanlış olacağını belirtmek isteriz. Yüzyılın başlarında Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Bonapartist diktatörlük bunu her zaman bağımsızlık mücadelesinin ürünü olarak göstermiş, partimiz ise bunu reddederek emperyalizmle işbirliği içinde ve ona bağlı olarak bir yarı-sömürgecinin yaratılmış olduğunu ileri sürmüştür. Bu anlamda emperyalizme karşı mücadeleyi sürekli devrim çerçevesinde proletaryanın devrimci diktatörlüğü hedefine bağımlı kılmıştır.

23. Bizce “bağımsızlık” sloganının sınıfsal tanımı zorunludur. “Ulusal bağımsızlık” sloganı Stalinist partiler tarafından halk cepheci içeriğiyle birlikte kullanıldığı sürece partimiz propaganda ve ajitasyonunda “emperyalizmden bağımsızlığı” olduğu kadar asker-polis rejimine karşı demokratik talepler uğruna mücadeleyi de her zaman işçi ve köylü hükümeti (proletarya diktatörlüğü) hedefiyle bütünleştirmiştir. Bu

programatik netliğe sahip olunmadığı sürece kitle seferberlikleri içinde oportünist ve karşı-devrimci önderliklere karşı mücadele edilemeyeceği gibi, öncünün halk hareketleri içinde erimesine de yol açılabilecektir.

Aynı bölümde dile getirilen “LATİN AMERİKA İŞÇİ VE KÖYLÜ DEVLETLERİ BİRLİĞİ” sloganı yanlıştır. Çağımızda devlet ancak ya işçi ya da burjuva nitelikli olabilir. İşçi-köylü devleti diye bir devlet biçimi olanaklı değildir ve bu devlet tipi kategorisi Stalinist bürokrasi tarafından icat edilmiştir. Slogan “LA Sosyalist Devletleri Birliği” olarak yeniden formüle edilebilir.

24. US dokümanı, UİB ve partilerinin önümüzdeki dönemdeki “temel görevi”ni, **programatik ayırışma** olarak belirlemekte. Dokümanın giriş bölümünde şöyle denmekte: “...söz konusu olan, devrimci marksizmin müdahalesini programatik, teorik ve politik açılardan silahlandırmaktır. Politikalar bölümünde daha da açacağımız gibi, bugün UİB’nin faaliyetini özetleyecek olan görev **programatik ayırışmadır**, bu aşamada UİB’nin temel görevi budur.”

Emperyalizmin mevcut küreselleşme sürecinde UİB’nin ve partilerinin üzerinde etkiyen birincil basıncın, pek çok sol ve marksist hareketi düzenle bütünleşmeye iten **oportünizm** olduğu tespitine katılıyoruz. Bu anlamda kitle hareketi içindeki müdahale faaliyetimizde, programımızın bütününe tüm oportünist ve karşı-devrimci önderliklere karşı savunmamız büyük önem kazanmaktadır. Bununla birlikte bu “programatik ayırışma”, kitle öncüsüne yönelik parti profilini propaganda etme faaliyetidir ve bu faaliyet bütünüyle kitle hareketine slogan ve taktiklerle müdahale çabasının **tamamlayıcı** bir ögesidir. Kitle seferberliklerini kışkırtan, onlara katılmamızı olanaklı kılan ajitasyon ve müdahale faaliyeti temel görev olarak alınmadığı sürece, programatik ayırışma partilerimizi salt propagandizme sürükleyecektir.

Bu noktaya US’nin 5 numaralı İç Bülten’de düzeltici açıklamalar getirmesini ve dokümanda gerekli değişikliklerin yapılacağını açıklamasını olumlu olarak karşılıyoruz.

25. Dokümanın 35. paragrafında “gerçek bir programatik silahlanma” gereğinden söz edilmekte ve **Yaşayan Marksizm**’in “programatik geliştirmenin merkez aracı”, “merkezcilikten ve reformizmden ayırışmanın

açık aracı” ve *“devrimci marksistlerin bir gruplaşma yeri”* durumuna getirilmesi önerilmekte.

Hareketimizin, önümüzdeki dönemde teorik ve programatik alanlarda yeni geliştirmelere gereksinimi bulunduğu tespitine tümüyle katılıyoruz ve Yaşayan Marksizm’in bu faaliyette önemli bir işlev üstleneceğine inanıyoruz. Bununla birlikte programatik ayrışmanın, yani kitle mücadelesi içinde ve öncü nezdinde programımızın oportünist ve merkezci hareketlere karşı savunusunun ve propagandasının *“merkezi aracı”*nın, teorik bir dergi olan Yaşayan Marksizm değil, müdahale araçlarımız olan dergi ve gazetelerimiz olduğunu ve olması gerektiğini düşünüyoruz. Aksi takdirde, 5. bölümde söylediğimiz gibi, partilerimiz kaçınılmaz olarak propagandist bir çizgiye kayabilecektir.

Öte yandan Yaşayan Marksizm, IV. Enternasyonal’in yeniden inşasına yönelik KOORKOM projesinin bir aracı olarak gündeme gelmiştir. Şimdi bu derginin UİB partilerinin programatik ayrıştırma faaliyetinin bir aracı durumuna indirgenmesi, uluslararası projenin kendisiyle çelişmektedir. Bizce Yaşayan Marksizm, KOORKOM projesi çerçevesinde, devrimci marksistlerin dünya partisini geliştirme amacıyla gruplaşabilecekleri bir merkez işlevi üstlenebilir ve üstlenmelidir. Bu proje, UİB partilerinin ulusal inşa perspektifleriyle karıştırılmamalı, ulusal inşanın gerektiği zorunlulukların yerine ikame edilmemelidir.

UİB-DE'nin 7. Kongresine Doğru: Yeni Kavramlar, Yeni Bir Politik Çizgi (Temmuz 2001)

UİB'nin 7. Dünya Kongresinin arifesindeyiz ve tüm uluslararası akımımız Uluslararası Sekreterliğin(US) kongreye sunmuş olduğu Latin Amerika tezlerini tartışıyor. Tartışmalar özellikle tezlerde ileri sürülen “Yeniden sömürgeleştirme” ve “sömürge demokrasisi” kavramları ile bu kavramların hangi politik anlamlara denk düştüğü konularında yoğunlaşmış durumda. US'in dokümanını desteklediği bilinen başlıca organ ve seksiyonlar, UYK çoğunluğu, Brezilya seksiyonu PSTU MK çoğunluğu ve Arjantin seksiyonu FOS (Frente Obrero Socialista). Buna karşılık yeni kavramların politik gerçekliği yansıtmadığını ve yanlış olduğunu ileri sürenler (bilinenler), PSTU içinde kurulmuş olan muhalefet eğilimi, Fransa seksiyonu GSI (Grupe Socialiste Internacionaliste) , İspanya sempatizan seksiyonu Lucha Internacionalista ve Belçika-Almanya grubu. Ve nihayet, bu tezlerin oportünist bir sapmaya tekabül ettiğini ileri süren Meksika seksiyonu POS (Partido Obrero Socialista), Dominik Cumhuriyeti seksiyonu PRS (Partido de la Revolución Socialista) ve Kosta Rica seksiyonu POS ile Panama ve Belçika-Alman grubundan militanların oluşturduğu Leninist Eğilim. İspanya seksiyonu PRT (Partido Revolucionario de los Trabajadores) genellikle tezleri desteklemekle birlikte resmi bir tutum almış değil ve içinde yeni kavramları ciddi bir biçimde sorgulayan MK üyeleri ve militanlar var. Arjantin sempatizan seksiyonu CS (Convergencia Socialista), Yeniden sömürgeleştirme kavramını kullanmakla birlikte US dokümanındaki “temel politik görev olarak programın ayrıştırılması” çizgisine karşı ciddi eleştiriler geliştiriyor. Portekiz ve İngiliz seksiyonları henüz bir deklarasyonda bulunmamış olmakla birlikte, geçmiş kongreler sırasındaki tutumlarından ve iç bileşimlerinin yapısından hareketle, tez-

leri bütünüyle desteklemelerini beklemek pek olanaklı değil.

Delege ağırlıkları dikkate alındığında, PSTU ve FOS oylarıyla tezlerin kongrece onaylanacağını söyleyebiliriz. Bu çoğunluğa İspanya ve Paraguay delegelerinin de (her iki seksiyondan birer delege) katılması beklenebilir. Ancak tezlerin kabulü, UİB'nin sancısız bir dönem geçireceği anlamına gelmeyecektir, zira tezlerin kabul edildiği ülke ve seksiyonlarda bile ciddi muhalefetler var. Öte yandan US'in Meksika seksiyonunu ihraç etme girişimi mevcut. Böylesi bir "temizlik" hareketi ciddi bir krize ve kopmalara yol açabilir. Dolayısıyla sorunlu ve güç bir dönemin eşiğindeyiz. Üzerimize düşen görev, temel konularda ilkeli bir politik tutum almak ve gene ilkeli bir temelde enternasyonalin birliğini savunmaktır. Bu çabamız sırasında çeşitli kesimlerin ve organların kimi zaman sert ve yöntemsel olarak yanlış uygulamaları ve girişimleriyle karşılaşabiliriz. Buna hazırlıklı olmamız gerekir, zira bu tip kriz dönemlerinde ilke ve yöntemleri bürokratik manipülasyonlara feda eden çevreler çıkabilir. Ne var ki bizim görevimiz, Troçkist-Morenist geleneği korumak olmalıdır. Bunun yolu, açık tartışma ve politik çizgilerin net olarak belirlenmesinden geçer.

US'in dokümanına ilişkin görüşlerimi biliyorsunuz. Bu görüşlerimi Yeniden sömürgeleştirme ve sömürge demokrasisi kavramlarına ilişkin olarak biraz daha ayrıntılandırmak istiyorum. Ayrıca kongrenin gündemini işgal edecek olan Meksika seksiyonu POS ve İspanya sempatizan seksiyonu LI'ye ilişkin tartışma konusundaki görüşlerimi aktarıyorum.

Bürokrasinin "ikili" karakteri

US'in dokümanı öncül bir tezden hareket ediyor: SSCB'nin yıkılması dünya işçi sınıfı adına büyük bir yenilgi oluşturmuş, bu yenilgi emperyalizmin önündeki en büyük engel olan işçi devletlerini ortadan kaldırmış ve böylece emperyalizm "küreselleşme" politikalarıyla yarı-sömürge ülkeleri rahatça yeniden sömürgeleştirebilme olanağını elde etmiştir. Tarihsel akımımızın bugüne kadar geliştirmiş olduğu tahlil çizgisinden radikal bir kopuşu ifade eden bu öncül tez, bu biçimiyle ifade edilmemiş olsa bile tezlerin temelinde içkin bir biçimde yatmaktadır. Kaldı ki 12 no'lu İç Tartışma Bülteni'nde (BDI 12) yayımlanan FOS'dan Gabriel Massa'nın yazısı bu içkinliği çok açık bir biçime büründürmüştür. Y. Massa şöyle yazıyor:

"SSCB'nin yok olması - genel politik devrim çerçevesinde ve dünya dev-

riminin yükselme sürecinde gerçekleşmiş olmakla birlikte - dünya proletaryası ve halkları açısından devasa tarihsel boyutlara sahip bir yenilgidir. Onun yıkılması, üçüncü dünyanın Yeniden sömürgeleştirilmesi ve eski işçi devletlerinin sömürgeleştirilerek kapitalist ülkeler haline dönüştürülmesi, tüm dünyada proletaryanın esnek sömürülmesi sürecinde niteliksel bir gelişmeyi olanaklı kılmıştır. Kısacası, bu öyle bir yenilgidir i, devrimci yükselişin genel güçlenmesi süreci içinde, son derece önemli sorunlarda kitleleri ve devrimi zayıflatmıştır.

SSCB'nin bu yok oluşu sömürge burjuvazilerini emperyalist saldırı karşısında tümüyle köşeye sıkıştırmış ve onları en büyük işçi devletinin seçeneğinden yoksun bırakmıştır. Böylece yarı bağımsız eski burjuvazi, eski marksistlerin “komprador burjuvazi” olarak adlandırdığı, bugün ise emperyalizmin çıkarlarının yöneticileri dediğimiz sınıfa dönüşmüştür. Bu, sömürgeciliğin dar çerçevesi içinde gelişen bir burjuvazidir.

Bütün bunlar, yarı sömürge ülkelerin sömürge ülkeler haline dönüşmesinin ürünüdür.”

Devrimci Troçkist ve Morenist akım bugüne değin SSCB'yi ve Stalinist partileri, dünya proletaryasının ve halklarının mücadelesinin ve sosyalist devrimin birer dayanak noktası olarak değil, tam tersine onun önünde birer engel olarak tespit etmiştir. SSCB sömürge ülkelerin bağımsızlaşma sürecinde onların önderi olmamış, tam tersine sömürge devrimlerinin sosyalizme doğru evrilmesini frenleyici rol üstlenmiş, “barış içinde birlikte yaşama” politikalarıyla bu ülkelerin dünya kapitalist kampında kalmalarını olanaklı kılmıştır. Çeşitli yeni bağımsız ve yarı-sömürge ülkelerde ulusalcı burjuvaziler ABD ve Avrupa emperyalizmi karşısında pazarlık paylarını artırabilmek için SSCB ile daha yakın ekonomik ve politik ilişkiler kurmuş oldukları doğrudur, ama bu dünya proletaryasının ve halklarının mücadelesini geliştirme işlevi üstlenmemiş, tam tersine ulusal burjuvazilerin kendi halklarını ekonomik ve politik egemenlik altına alma sürecini güçlendirmiştir.

Bugüne değin Stalinist bürokrasiye, biri “ilerici”, öbürü “gerici” ikili nitelik atfedenler Mandelistler olmuştur. Ve bürokrasinin “ilerici” tanımından hareketle de Tito'dan (Yugoslavya) Ben Bella'ya (Cezayir) kadar pek çok bürokratik ve küçük burjuva askeri diktatörlüğü desteklemişler, yüzlerce militanın öncü gerilla çizgisinde telef olmasına yol açmışlar,

programlarını Avrupa komünizmine uyarlamışlar, Gorbaçov'u bayraklaştırmışlar ve nihayet bugün kendilerini eski Stalinist partilerin içinde eritmeye koyulmuşlardır. Buna karşılık tarihsel akımımız, her defasında proletaryanın devrimci partisinin inşasını vazgeçilmez görev olarak algılamış ve her yerde kitle hareketi içinde tüm reformist ve karşı devrimci önderliklere karşı amansız bir mücadele vermiştir.

Bugün UİB'nin Stalinizmin ve bürokrasinin "ikili" karakteri tezine doğru kayması politik sonuçları açısından son derece yıkıcı olabilecektir. Bir yandan çeşitli reformist partiler içinde gerçekleştirilen entrizm uygulamaları (örn. İspanya) taktik bir yöneliş olmaktan çıkıp birer politik proje haline dönüşebilecek ve öte yandan çeşitli ülkelerde devrimci partinin inşası görevi askıya alınabilecektir. Nitekim, US'in bugüne değin Ekvator'da devrimci partinin inşası çağırısında bulunmamış olması, buna karşılık kitle hareketinin başındaki önderliklere ilerici nitelikler atfetmekle yetinmesi bu kuşkuları güçlendirir niteliktedir.

Emperyalizm bu denli egemen mi?

Emperyalizmin, SSCB'nin yıkılışını izleyen on yıllık dönem içinde bağımlı ve yarı-sömürge ülkelere yönelik saldırısını güçlendirmiş olduğu bir gerçektir. Ne var ki, bunun nedeni Stalinist bürokrasinin "halkların koruyucusu" olması değil, tam tersine emperyalizme karşı mücadelede dünya proletaryasını ve halklarını frenleyen, onları kapitalist dünyanın içinde tutan ve emperyalizm ile "barış içinde yaşamasını" olanaklı kılan temel etmenin ortadan kalkmış olmasıdır. Kitleler üzerindeki bu bürokratik ve karşı devrimci boyunduruğun yok olması, mücadelelerin frensiz bir biçimde gelişmesi ve yeni devrimci önderliklerin doğması olanağını yaratmıştır. İşte tam da bu nedenle emperyalizm, "küreselleşme" politikalarıyla kitle mücadelelerine karşı daha şiddetli bir biçimde saldırmaya koyulmuştur.

Tam da bu nedenle, US tezlerinin iddia ettiği gibi dünyada emperyalizmin başıboş, frensiz küreselleştirme ve sömürgeleştirme saldırılarına ve başarılarına değil, giderek şiddetlenen ve derinleşen bir devrimci duruma tanık olmaktadır. ABD ve Avrupa emperyalizmlerinin Timor ve Kosova işgallerini ancak Birleşmiş Milletler örgütünün şemsiyesi altına sığınarak gerçekleştirebilmeleri ve bu işgalleri yerel hükümetlerin kurulmasıyla sınırlamak zorunda kalmaları bunun bir göstergesidir. Kaldı ki, her yer-

de egemen olan emperyalizm görüntüsü gerçekliğe uymamaktadır: ABD birliklerinin Panama'dan çekilmek zorunda kalması, ABD emperyalizmin Ortadoğu'daki maşası İsrail'in Lübnan'da yenilgiye uğraması, Avrupa'nın "arka bahçesi" niteliğindeki Afrika'da, Kongo'da, Kabila'nın halkçı güçlerinin Fransa nezdinde AB emperyalizmine darbe indirmesi, tüm planlarına karşın ABD'nin Kolombiya'ya bir türlü girememesi, Küba'ya yönelik bir askeri girişimde bulunamaması... bütün bu dünya olguları emperyalizmin her şeye kadir güç olmadığına işaret etmektedir.

Bu anlamda, SSCB'nin yıkılması emperyalizmi güçlendiren değil, tam tersine karşı devrimci cepheyi zayıflatan bir etmen olmuştur. Bunun sonucunda, bir yandan kitle mücadeleleri ve devrim süreçleri güçlenirken, bir yandan da devrimci önderlik krizi daha da derinleşmiştir. Enternasyonalin çizmesi gereken tablo budur. Ve bu tablo nedeniyle de önümüzdeki görev, kitle mücadeleleri içine dalmak ve bu seferberlikler içinde devrimci partinin ve Enternasyonalin inşasını güçlendirmek olmalıdır.

Sömürge dönemine mi dönüyoruz?

Dünya politik durumuna ilişkin bir şey söylemeyen, buna karşılık Latin Amerika'da emperyalizmin pek çok ülkeyi yeniden sömürgeleştirme yolunda ciddi mesafeler kat ettiğini ileri süren Tezler, karşımıza politik egemenliklerini yitirmiş sömürgeler tablosu çıkarmakta. Üstelik bu sömürge tanımını 19. yüzyılın "komprador burjuvazi" ve "sömürge valisi" figürleriyle gerçekleştirmektedir. Üstelik bunu emperyalist aşamanın içinde "yeni bir döneme" tekabül ettiğini, bir önceki yarı-sömürgeler dünyasından "nitel" olarak farklı olduğunu iddia etmektedir.

Dünya kapitalizmi 20. yüzyılın başında emperyalist aşamasına pek çok kıtada yer alan ve emperyalizm öncesi kapitalist aşama sırasında fethedilmiş sömürgelerle birlikte girmiştir. I. Dünya Savaşı ve 1917 Rus Devrimi'nden sonra bu sömürge ülkelerin birçoğu bağımsızlığını elde etmiş, II. Dünya Savaşı'nın ardından da yeryüzünde neredeyse eski çağdan kalan hiçbir sömürge kalmamıştır. Sömürge ülkelerin bu politik bağımsızlıklarını elde ederek yarı-sömürge ve bağımlı ülkeler haline dönüşmesi süreci, ne Lenin ve Troçki, ne de daha sonra Moreno tarafından emperyalist aşamada bir nitel dönüşüme tekabül ettiği ileri sürülmemiştir. Dolayısıyla bugün US'in "Yeniden sömürgeleştirme" sürecini yeni ve nitel olarak farklı bir aşama olarak sunması, devrimci marksizmin bugüne kadar yap-

tığı tahlil ve nitelemelerden bir kopuş anlamı taşıtmaktadır.

Kaldı ki bugünkü süreçte yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerin, eski çağdaki sömürgeleri andıran ülkeler haline dönüşmekte olduğu iddiası gerçeğe uymamaktadır. Emperyalist aşamada yarı-sömürgeyi sömürgeден айran temel öğe, yarı-sömürge ülkelerde ulusal devletin kurulmuş ve politik bağımsızlığın elde edilmiş olmasıdır. Bu anlamda US'in Yeniden sömürgeleşme tezi, bağımlı ve yarı-sömürge ülkelerin ulus devlet olarak bu politik bağımsızlıklarını yitirmekte oldukları anlamına gelmekte. Buna örnek olarak tezlerde, ülke yöneticilerinin sömürge yöneticileri durumuna dönüşmekte oldukları gösterilmekte, hatta Massa y. bunu, Arjantin devlet başkanı De la Rúa örneğinde "sömürge valisi" tanımına kadar ulaştırmakta. Oysa bir ulusal devletin politik egemenliğini belirleyen unsur, o ülke yöneticilerinin ekonomik, politik ve diplomatik açılardan emperyalist merkezlerle ne denli içli dışlı oldukları, yani ülke yönetiminin emperyalizme bağımlılık derecesi değil, parlamentosundan ordusuna ve bayrağına kadar kendi kurumlarına sahip olmasıdır. Benzetmeler gerçeğin yerini alamaz. De la Rúa, ne denli IMF ve Dünya Bankası programını uyguluyor olursa olsun, eğer Arjantin halkı tarafından seçilmişse, politik açıdan egemen bir devletin, yani bir sömürgeден değil bir yarı-sömürge ya da bağımlı devletin başkanı demektir. Türkiye ordusu bölgede ne denli emperyalizmin jandarmalığını üstleniyor olsa da, egemen TC yurttaşları tarafından seçilen parlamentodan çıkan hükümet ve devlet başkanı tarafından atanan komutanlarca yönetilmektedir, ABD başkanı Bush tarafından atananlarca değil.

US tezleri, Yeniden sömürgeleştirme kavramı ile bu yolda yol almakta olduğunu iddia ettiği Latin Amerika ülkelerinde halen egemen ulusal kurumların bulunuşu arasındaki çelişkiyi aşabilmek için, Yeniden sömürgeleşmenin son noktasına ulaşmamış olsa bile ilerlemekte ve derinleşmekte olan bir süreç olduğunu iddia etmekte. Bununla birlikte bu iddiasını destekleyecek kanıtlar gösterememekte, hangi ülkelerde hangi egemen kurumların yıkılarak bunların yerine doğrudan metropolden yönetime geçildiğini belgeleyememekte. Yalnızca bağımlılık derecesindeki artışa ilişkin örnekler vermekte ve bir de bazı ekonomilerin dolarlaştırılmasına işaret etmekte. Oysa yukarda da ifade ettiğimiz gibi ülke yönetimlerinin ve bunların başında buldukları kurumların emperyalist merkeze ba-

ğımlılık derecesi yalnızca o ülkenin egemenlik statüsünde (yarı-sömürge, bağımlı ülke, bağımsız ülke, vb) hangi tanıma denk düştüğüne işaret eder, sömürge statüsüne değil. Tekrar etmek gerekirse, sömürgeyi öbür tip bağımlılık statülerinden ayırt eden nitel fark, bu tip ülkelerin doğrudan metropole bağımlı politik kurumlarca yönetiliyor olmasıdır. Ekonominin dolarlaşmasının, yani çeşitli ülkelerin aynı parayı kullanmalarının ise politik egemenliği yok etmediği, özellikle Avrupa ölçeğinde uygulamaya giren Euro örneğinden hareketle anlaşılabilir.

Demokratik sömürge olabilir mi?

US'in yukarıda anılan çelişkiyi aşmak için geliştirdiği bir başka kavram da "sömürge demokrasisi" tanımıdır. Bu tanıma göre "Yeniden sömürgeleşen" ülkeler politik egemenlikten yoksundur, bununla birlikte eğer kendi parlamentolarını demokratik seçimler yoluyla kendileri belirliyorlarsa, bu ancak metropol ülkenin tanıdığı demokrasi koşulları altında olanaklıdır, ki bu da "sömürge demokrasisi" demektir. Ayrıca bu, burjuva demokrasisi de değildir, zira emperyalizm sömürgeleştirme politikasıyla ulusal burjuvaziyi yok etmekte, bunun yerini eskiden "komprador burjuvazi" diye adlandırılan, bugün ise sömürge yöneticileri denebilecek bir tür yeni "yerel burjuvazi" almaktadır. Bu tahlilin ve tanımın en büyük hatası ve tehlikesi, demokrasiyi o ülkenin sınıf mücadeleleri sonucunda elde edilen haklarca belirlenen bir politik durum olmaktan çıkarıp, emperyalizm tarafından belirlenen bir hukuki yapıya indirgemesidir. Oysa, emperyalist metropol ya da yarı-sömürge olsun, herhangi bir kapitalist ülkede demokrasinin, yani sınıf kavramlarıyla ifade edilecek olursa burjuva demokrasisinin çerçevesini belirleyen unsur, yönetenler ile ezilen halk yığınları arasında verilmiş olan tarihsel mücadeleler ile halen sürmekte olan sınıf çatışmalarıdır.

Marksist tahlil yönteminin asal ögesi olan sınıf mücadelesi bir kez gözardı edildiğinde, emperyalizmin ya da burjuvazinin demokratik bir rejimden yana olmasını gerekli kılan hiçbir gerekçe kalmaz ortada. Tarihte, kendine bağlı sömürge ülkelere demokrasi taşıyan hiçbir emperyalist metropol görülmediği gibi, bu tip sömürgelerde demokrasi mücadelesi her zaman ulusal bağımsızlıkla eşanlı olmuştur. Tam da bu nedenle sömürge ve demokrasi kavramları asla yanyana gelemmez. Kaldı ki, demokrasinin olduğu kadar baskıcı rejimlerin sınırları sınıf mücadelesiyle

belirlendiği dikkate alınacak olursa, “sömürge demokrasisinin” veya “sömürge diktatörlüklerinin” sınırlarını tarif edebilmek için hangi kavramlara başvurulacaktır? Örneğin “bonapartist sömürge rejimi”, “sömürge faşizmi” ya da “gerçek (veya biçimsel) sömürge demokrasisi” ne anlama gelecek, bunların arasındaki ayırt edici öğeler neler olacaktır? US’in sömürge demokrasisi kavramı sınıf tahliline yanıt getirmekten uzaktır.

Oysa tarihsel dünya hareketimiz ve Moreno, emperyalizmin yarı-sömürge ve bağımlı ülkelere yönelik politik saldırısını tanımlamak amacıyla geliştirdiği son derece yararlı bir kavram bulunmaktadır: **demokratik gericilik**. ABD emperyalizmi Vietnam’da aldığı yenilginin etkisiyle ve başta Latin Amerika olmak üzere pek çok ülkede kurulmasına öncülük ve yardım ettiği askeri diktatörlükler ile Bonapartist baskı rejimlerinin yükselen kitle hareketleri karşısında giderek zayıflaması gerçeği karşısında, 1970’lerin sonlarından itibaren yarı-sömürge ve bağımlı ülkelere yönelik işgal ve askeri darbe politikalarından uzaklaşarak denetimli burjuva demokrasilerinin kurulması uygulamasına yönelmiştir. Bu politikayla kitlelerin demokratik muhalefeti emperyalist merkezlere bağımlı burjuva önderliklerin çevresinde toplanmış, sınıf mücadelesinin yükselişi engellenebilmiş ve kurulan burjuva demokratik rejimlerin (Bonapartist özellikler taşımakla birlikte) sayesinde kitle önderlikleri kapitalist rejime soğurulmuştur.

1980’lerde Latin Amerika’da bir dizi askeri cunta ardı ardına yerini denetimli demokratik rejimlere bırakmış ve örneğin bu “demokratik baskı” ve elbette Sandinist önderliğin ihanetleri sayesinde Nikaragua devrimi bastırılabilmiştir. Bu politikanın en son örneğine Peru’da rastlamaktayız. Emperyalizm kitlelerin devrimci ayaklanması karşısında hızla Fujimori diktatörlüğünü terk ederek Toledo’yu desteklemeye yönelmiş ve hilesiz seçimler sayesinde onun devlet başkanı olmasını desteklemiştir. Böylece Peru’da demokratik bir devrim gerçekleşmiş, ama demokratik gericilik politikasıyla ABD emperyalizmi devrimin bir işçi ve halk hükümetine doğru evrilmesinin yolunu kesebilmiştir. ABD emperyalizmi Peru’da bu sonucu ne yeni bir askeri diktatörlükle, ne de bir askeri işgalle elde edebilirdi. Aynı biçimde, ABD emperyalizminin Filistin devrimi karşısındaki politikası, İsrail’in askeri işgalini desteklemek değil, “barış” politikası ve kendisine bağımlı yarı-sömürge bir Filistin devletinin kurulmasıdır.

Bu anlamda emperyalizmin küreselleşme saldırısı, askeri işgaller, darbeler ve sömürgeleştirme girişimleri değil, barış planlarına dayalı demokratik gericilik politikası üzerinde yükselmektedir. Kuşkusuz bu politikanın işlemediği yerlerde öbür açık baskı yöntemlerine de başvurulmaktadır, ama bu hiçbir biçimde kalıcı işgallere veya ilhaklara dönüşmemektedir. Oysa sömürgeleştirmenin temel aracı işgal ve ilhaktır.

Program

1) US'in Yeniden sömürgeleştirme tahlilinden hareketle, önümüzdeki dönemin temel faaliyeti olarak “programatik ayrıştırma”yı belirlemiş olması, hemen her kesimin tepkisini çekmiş ve sonunda US, teorik çalışmanın anlam ve önemini uzun uzun vaaz eden, ama aynı zamanda tezlerde “sınıf mücadelesine müdahale”yi öngören bir ekleme yapmayı vaad eden yanıtı yayımlanmıştır. Bununla birlikte bu ek yeterli olmayacaktır. Zira tezlerin temelinde, dünya proletaryasının SSCB'nin yenilgisiyle tarihsel bir yenilgiye uğramış olduğu anlayışı yatmaktadır. Bu, emperyalizmin mutlak dünya egemenliğini öngören bir anlayıştır. Oysa dünya ölçeğinde bir devrimci durum geçerlidir ve dünya proletaryası tarihsel bir yenilginin acısını değil, yükselen kitle mücadeleleri karşısında devrimci önderliğin bulunmayışının sonuçlarını yaşamaktadır. Bu iki farklı anlayıştır ve farklı programlara tekabül eder.

2) Yeniden sömürgeleştirme tezinin emperyalizmi karşı mücadeleye ilişkin mantıksal sonucu “bağımsızlık mücadelesi”dir. Nitekim US Latin Amerika için “İkinci Bağımsızlık” sloganını geliştirmektedir. Bu bağımsızlık mücadelesinin hedefi olarak işçi ve halk hükümetleri şiarı geliştirilmiş olsa bile, bunun nedeni tezlerde ileri sürülen “ulusal burjuvazilerin yok olması” tahlilidir. Demek ki US, gerçeklikte ulusal burjuvaziyle karşılaştığında, emperyalizme karşı onunla ittifaka yönelebilecektir. Bütün bir Venezuela partisinin Chavez'i destekleyerek enternasyondan kopması bizler için bir uyarı niteliği taşımaktadır. Aynı şekilde US'in Ekvator'da devrimci partinin inşası hedefini koymayışı, Kolombiya'da FARC'a karşı net bir tutum alamayışı, benzeri işaretlerdir. Massa y. andığımız makalesinde işi, “Eğer Aerolineas mücadelesine yararı olacaksa, Telefonica'ya (İspanyol sermayesi) karşı Telecom'la (Fransız sermayesi), İspanyol bankalarına karşı ulusal bankalarla 'eylem birliği' yapmakta herhangi bir sakınca yoktur” demeye kadar ulaştırmıştır.

3) Yeniden sömürgeleştirme tezi yukarıda anılan oportünist sapmalara olduğu kadar aşırı sol sapmalara da açıktır. Sömürge bir ülkede emperyalist işgale karşı askeri direnişin örgütlenmesi en önemli görevlerden biridir. Bu mantıksal sonuca ulaşıldığında enternasyonalin, Mandelci Birleşik Sekreterliğin 1960'larda enternasyonalin bağrında yarattığı kıyım kadar önemli bir tehlikeyle karşı karşıya kalması söz konusu olabilecektir.

4) Emperyalizmin küreselleşme (Yeniden sömürgeleştirme) saldırısıyla birlikte yeni bir egemenlik evresine ulaşmış olduğu anlayışı, UİB'i devrimci partilerin inşası görevini terk ederek "küreselleşme aleyhtarı" hareketlere yönelik bir propaganda çizgisine kayması tehlikesini yaratmaktadır. Bu anlamda US'in, tezlere sınıf mücadelesine yönelik müdahaleye ilişkin bazı eklemeleri yapmakla birlikte, önümüzdeki dönemin temel görevini hala "teorik ve programatik silahlanma" ve "programın ayrıştırılması" olarak görmesi, partilerin kitle yayın organlarından ziyade teorik bir dergi olan Yaşayan Marksizm'e merkezi bir önem atfetmesi bu propagandist sapmanın işareti sayılabilir.

Felaket tellallığını uzatmaya gerek yok. US tezleri yanlış teorik ve politik tahlil temelinde kurulmuştur ve programatik açıdan pek çok sapmaya açıktır. Umarız Dünya Kongresi Enternasyonalimizin yeni bir krize sürüklenmesini engeller ve tarihsel akımımızın temel ilkeleri ve yaklaşımlarına dayalı bir çizginin belirlenmesini olanaklı kılar.

UİB-DE'nin 7. Kongresine Doğru: Şeriatçılarla Tartışılmaz (Temmuz 2001)

134 numaralı BII'de (*Uluslararası Tartışma Bülteni*, 25 Eylül 2001), 11 Eylül saldırılarından sonra Afganistan'a ve diğer yarısömürge ülkelerin halklarına yönelik emperyalist saldırı karşısında siyasi çizgimiz doğru bir şekilde şöyle tanımlanmaktadır: “*Politikamız Vietnam'da olduğu gibi emperyalizmin yenilgisidir. Başka bir deyişle, pasifistlerin sloganındaki gibi barış için değil, emperyalizmin yenilgisi için kitlelerin seferber edilmesiy-le bu savaşa göğüs germeye çağırıyoruz. Emperyalizmi yenemezsek barış olmayacak*” ve “*Malvinas savaşı vesilesiyle İngiliz emperyalizmine karşı Arjantin'in yanında olduğumuz gibi, bu savaşta da emperyalizme karşı Afganistan'ın yanındayız. Bu ülkelerin hükümetlerini bir an bile eleştirmekten vazgeçmiyoruz, ama merkezi tutumumuz emperyalist saldırganlığa karşı mücadeledir.*”

Ancak, 11 Eylül saldırılarının “bireysel terör” (*Correo Internacional*, sayı 91, Eylül 2001) bağlamında tartışılması ve ABD dışındaki ülkeler ve diğer emperyalist ülkeler için şöyle bir tutumun alınması tartışmalıdır: “*Şimdi diğer ülkelerde tutumumuz farklı olmalı. Gerekirse (elbette Filistin veya Pakistan dışında) bu hareketlere katılmamız, ama net bir hedefle: **on-ları bölmek için içlerinde bir mücadele başlatmak** ve böylece ‘emperyalist savaşa’ karşı yeni bir hareket yaratmak.*”

Bu en önemli dönemde herhangi bir kafa karışıklığına yer bırakmamak için, özellikle Müslüman ülkelerdeki gerçekler hakkında yeterli bilgiye sahip olunması ve İslami hareketin karakterinin net bir tanımından yola çıkılması gerektiğine inanıyorum.

1) Siyasal bir hareket olarak İslamcılık, özellikle Suudi Arabistan ve

Arap yarımadasında ortaya çıkan “çok uluslu” veya “uluslararası” İslami sermaye ağının siyasi ifadesidir. Müslüman ülkelerin büyük çoğunluğunda bu siyasi akım, Batı emperyalist sermayesine entegre olmuş mali ve sınıai burjuvazi dışında kalan, orta veya küçük ölçekli ve “ulusal” karakterli bölgesel sermaye kesimleri tarafından temsil edilmekte ve desteklenmektedir. Birçok ülkede (Türkiye, Mısır, Pakistan gibi) İslami sermaye zamanla devasa boyutlara ulaştı ve ulusal ve Müslüman ülkelerin piyasalarında Batılı sermaye ile rekabete girdi.

2) Müslüman sermayenin bu rekabeti, Batıya ve özellikle ABD'ye karşı “antiemperyalist” bir söylem geliştirmesine ve kendisine “Üçüncü Dünya” karakteri atfedilme yanılığısına neden oldu. Bununla birlikte, siyasal İslamcılık da aynı ölçüde yayılmacıdır ve amacı, başta Müslüman ülkeler olmak üzere piyasalar üzerinde hegemonik olmaktır. Bu amaca ulaşmak için, Batı emperyalizmine özgü şekilde mevcut kapasitesinin dışında kalan bölgelerde sömürgecilik ve askeri işgal yöntemlerini kullanmak yerine, her ülkede iktidarı ele geçirmeye çalışır. Ayrıca bu akım, tarihi boyunca bölgesel hegemonya elde etmek için emperyalizmle (Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiliz emperyalizmi ve İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler ve Mussolini, ABD emperyalizmi ile Taliban vb.) işbirliği yapmayı reddetmedi.

3) Siyasal İslamcılığın “ana parti”lerinden Müslüman Kardeşler, nüfuz sahibi oldukları ülkelerde “reformist” ve liberal bir çizgi izliyor. İsyan ve ayaklanma çağrısı yapmazlar ve seçim süreçlerine bağımsız bir parti olarak barışçıl bir şekilde katılırlar veya resmi parti ve kurumlara içeriden sızmaya ve ele geçirmeye çalışırlar. Kitlelerin karşısında, siyasi etkilerini genişletmek için sermayelerini kullanarak sosyal dayanışma ağları kuruyor ve örgütüyorlar.

4) Öte yandan Hamas, İslami Cihat veya Hizbullah gibi radikal kökten-dinci örgütler, Müslüman Kardeşler'den sağa doğru kopan gerici akımlardır. (Batı'da bu tür örgütlenmeler için “İslami köktendinciler”, “Müslüman köktenciler”, “radikal İslamcılar” ve şimdi de “İslami teröristler” vb. isimler kullanılmaktadır. Biz “şeriatçı” sıfatını tercih ediyoruz. Şeriatçıların iktidarı ele geçirerek topluma şeriatı [İslam hukukunu, Kuran'ı] empoze etme amacı varken, “reformistler” bunu uzun vadeli bir hedef olarak koyar veya göstermezler. Hatta verili sistemi kabul ederler ve anayasaya ve

yerleşik yasalara göre işlev görürler ve bunlarda barışçıl reformlar yapılmasını talep ederler.) Bir benzetme yapmak istersek (ancak yalnızca bir benzetme), Müslüman Kardeşler'in Batı'nın Hıristiyan Demokrat partilerine tekabül ettiğini söyleyebiliriz, ama şeriatçılar Batı'daki faşist örgütlere karşılık gelir. Şeriatçı örgütler, "dinsiz" devlete ve Batılı kurumlara karşı "doğrudan eylem" yolunu seçen, aynı zamanda "işbirlikçi" İslamcılara karşı terör kullanılmasına, yani tasfiyelerine onay verenlerdir. Militanları, yoksulluk ve sürekli krizlerin sürüklediği, sisteme karşı öfkeyle dolu, toplumdaki ve dünyadaki marjinalliğini İslami kimlikle aşmaya çalışan orta ve alt sınıf insanlardır. Önlerine çıkan her türlü engeli ortadan kaldırmaya hazırdırlar.

5) Müslüman ülkelerin çoğunluğunun içinde bulunduğu yoksulluk, yaşadıkları neredeyse kalıcı ekonomik ve sosyal krizler, Bonapartist ve emperyalizm yanlısı hükümetlerin kitlelere yönelik sistemli baskısı, Stalinist partilerin ihanetleri, tüm bunlar şeriatçılara yardımcı oldu ve 1970'lerde bazı ülkelerde kitlesel partiler kurmayı başaran siyasal İslamcılığın büyümesine neden oldu. Reformist İslami partiler, kitleleri toplumsal düzeyde örgütleyerek (hayır kurumları vb.) oy deposu olarak görünürken, şeriatçı akımlar gerici seferberliklere yönelerek ve terör çeteleri örgütleyerek bölgesel düzeyde toplum üzerinde hegemonya kurmaya çalışırlar. Ancak iktidara geldikleri yerlerde (İran, Afganistan, Çeçenya) kısa sürede kendi kitlelerini bastırırlar, onları iktidar kurumlarının dışına atarlar, işçi ve halk hareketini ezerler ve klasik Bonapartist diktatörlükler haline gelirler.

6) İslamcı akımlar bir bütün olarak işçi hareketinin düşmanıdır. Hiçbir durumda grev örgütlemeyiz, bunun yerine sık sık grev kırıcı olarak hareket ederler, işçi sınıfının liderlerini ve savaşçılarını "sermaye düşmanı" olarak itibarsızlaştırmaya çalışırlar, patrona karşı mücadelenin günah gibi olduğunu vaaz ederler, korporatist ve işbirlikçi bir yapıya sahip kendi sendikalarını kurmaya yönelirler. Şeriat grupları, mahallelerde ve okullarda devrimci ve ilericilere karşı terör yöntemleri uygulamakta, "Batıcı" olarak tanımladıkları aydınlara karşı öfkelerini dile getirmekte, zaman zaman onları tasfiye etmekte veya linç etmekte, kendi ahlakını sokakta ve evlerde zorla kabul ettirmeye çalışmaktadır. Kendilerini desteklemeyenleri Allah adına "cezalandırırlar". Kısacası, bir yandan propagandayla kitlele-

ri kazanmak, diğer yandan da terörle kendilerini kabul ettirmek isterler. Özetle, siyasal İslamcılık karşıdevrimci bir akımdır ve şeriatçılar onun en kudurmuş kanadını oluşturmaktadır.

7) Tüm bu nitelendirmeler açıkça İslamcılığın en genel yönleriyle ilgilidir. Bazı ülkelerde İslamcı hareket, küçük burjuvazinin farklı kesimlerinin baskısı altında farklı siyasi yönelimler benimseyen, siyasi ve sosyal programlarını ve söylemlerini ulusal gerçeklere göre güncellemeye çalışan fraksiyonların ortaya çıktığı iç kırılmalar yaşıyor. Bu nedenle, bu ülkelerdeki devrimci politika ve taktiklerin tanımlanmasında, ulusal özellikleri ve dini akımların özelliklerini dikkate almak gerekir. Örneğin, Türkiye’de Sünni şeriatçılar işçi hareketinin, devrimcilerin ve demokratların en büyük düşmanlarıyken, Alevi dini akımlar (bölgeye özgü Şiiler, ülkedeki inananların neredeyse dörtte birini oluşturuyor) demokratik mücadeleye katılırlar ve çeşitli yerlerde devrimci tutumlar alırlar.

Bu nitelendirmelerden hareketle İslamcı akımları “bireysel terör” söylemi üzerinden eleştirmek yetersiz görünmektedir. Kuşkusuz bu akımların uyguladığı terör yöntem ve biçimleri, emperyalizme saldırılarını haklı gösterecek argümanlar sağlamakta ve kitleleri ele geçirmesini ve etkilemesini kolaylaştırmaktadır. Ancak “bireysel terör” sola özgü bir iç söylemdir, yani toplumsal, ulusal ve insani kurtuluş hedefini paylaştığımız akımların (örneğin anarşistler, şehir gerillaları, devrimci ulusalcılar, vb.) eleştirisidir. Öte yandan, İslamcı akımlar ve her şeyden önce onların nitelik olarak daha gerici ve karşıdevrimci kanadı, işçi sınıfının ve devrimci Marksizmin düşmanıdır.

Bin Ladin’in örgütünü (El Kaide) temel olarak “bireysel terörizmi” nedeniyle eleştirirken, emperyalist saldırganlığa karşı doğru bir şekilde Afganistan’ın yanında yer almak, kitleler arasında kafa karışıklığı yaratabilir. Taliban ve Al Kaide’nin hedefleri (şeriatı dayatmak) ve bu hedefleri uygulamaya koymaya çalıştıkları yöntemler (bireysel veya kitlesel terör) birbirinden ayrılamaz olduğundan, kitlelere onların programını paylaşıyor gibi görünebiliriz. Bu nedenle emperyalizme karşı mücadelede kendi irademizi de net bir şekilde anlatmak zorundayız.

Şeriatçılarla ilgili siyasi tutumumuzun temelini, bunların İslami sermayenin en gerici ve karşıdevrimci siyasi ifadesi ve dünya işçi sınıfının en bü-

yük düşmanlarından biri olduğu oluşturmalıdır

Öte yandan Müslüman ülkelerde izlememiz gereken siyasi çizgiyi doğru çizebilmek için 11 Eylül saldırıları sonrasında ortaya çıkan eğilimleri bilmek gerekir. Kuşkusuz her ülkeye özgü varyasyonlarla şu eğilimleri tanımlayabiliriz:

1) Amerika Birleşik Devletleri'nin “cezalandırma” ve “teröre karşı mücadele” kampanyasını destekleyen emperyalist yanlısı kesimler ve bu eğilimin hükümetler tarafından teşvik edildiği ülkelerde de bu kesimlerle hiçbir ilgimiz olamaz. Antiemperyalist mücadele (“Emperyalist saldırganlığa hayır”) aynı zamanda hükümete karşı (“Emperyalizm yanlısı ve işbirlikçi hükümete karşı”) sloganları da içermelidir.

2) İslamcı terörü eleştiren ancak ABD saldırganlığını desteklemeyen, bunu antiemperyalist oldukları için değil, “Batı dünyası”ndan gelecek bir saldırının terör sarmalını güçlendireceğini düşünen kesimler, “Savaşa hayır” sloganını benimseyen pasifist kesimlerdir (demokratik örgütler, reformist partiler, sendikalar vb.). BII 134'e göre, bu sektörler için politikamız şöyle olmalıdır: “*Gerekirse (elbette Filistin veya Pakistan dışında) bu hareketlere katılmalıyız, ama net bir hedefle: onları bölmek için içlerinde bir mücadele başlatmak* ve böylece ‘emperyalist savaşa’ karşı yeni bir hareket yaratmak”, yani ABD'ye karşı yeni bir hareket üretmek.

Birincisi, barış hareketlerine entegre olmak ne zaman ve nasıl “gerekli” olacaktır? İkincisi, neden Filistin ve Pakistan'daki barış hareketlerine “açıkça” katılmayalım? Bu soruları her bir ülkenin gerçeklerini açıklayarak duruma göre yanıtlamalıyız. Ancak “*onları bölmek için içlerinde bir mücadele başlatmak*” bana hatalı bir tutum olarak görünüyor. Çünkü:

a) Müslüman ülkelerdeki bu pasifist hareketler, kendi emperyalizm yanlısı hükümetlerinininkine oldukça zıt, açıkça farklı bir politika izliyorlar. Pakistan, Türkiye, Mısır gibi ülkelerin hükümetleri, yalnızca siyasi olarak emperyalizmle saf tutmakla kalmıyor, aynı zamanda emperyalist saldırganlığa lojistik veya askeri destek de veriyor. Pasifistlerin “Savaşa hayır” sloganının onları hükümetlerinin karşısına koymasının nedeni budur.

b) Bu hareketleri bölmeye çalışmak, emperyalist saldırganlığa karşı cepheyi zayıflatmak anlamına gelir ve çeşitli sektörleri ABD'nin yanına itebilir.

c) Bu hareketleri bölmek veya zayıflatmak, emperyalist hükümetlere karşı tüm muhalefet alanını İslamcı hareketlere bırakmak anlamına gelir.

Bu nedenle Müslüman ülkelerdeki pasifist hareketlere yönelik politikamız, ABD ve emperyalist ülkelere yönelik politikamızla aynı olmalıdır: *“Bu pasifist hareketlere tüm gücümüzle katılmak ve önerilerimizi bu hareketlerin içinde yaygınlaştırmak; ama temel görevimiz bu hareketleri genişletmek”* olmalıdır.

Buna iki görev daha eklemeliyiz: Bu hareketler içinde emperyalizm yanlısı hükümetlere karşı sloganlar yaymak; ve bu hareketleri işçi sınıfı liderliğindeki birleşik cephelere dönüştürmeye çalışmak, böylece İslamcılıktan etkilenen kitlelere bir alternatif sunmak.

3) Reformist İslami muhalefet. Şimdilik reformist ve “yasal” çizgisini sürdürmeyi tercih eden İslamcı hareketler, kitlelerin antiemperyalist duyarlılıklarından yararlanmaya ve böylece halk tabanlarını güçlendirmeye ve genişletmeye çalışmaktadırlar. Ancak bu hareketler ve partiler “pasifist” veya “antiemperyalist” değildirler, sadece ABD’nin “Müslüman bir ülkeye” askeri müdahalesine karşıdır. Yapmaya çalıştıkları, kitlelerin ya da yarı sömürge ülkelerin pasifist ya da antiemperyalist örgütlenmesi ve seferberliği değil, Müslüman hükümetlerinden ABD ile Afganistan arasında uzlaşmacı bir tavır almalarını istemek ya da onları buna zorlamaktır. Bu akımlar tarafından organize edilen, katılabileceğimiz hiçbir hareket veya seferberlik yoktur.

4) Öte yandan, şeriatçı akımlar birçok Müslüman ve emperyalist ülkede emperyalizm yanlısı hükümetlere ve ABD kuruluşlarına (ve şahıslara) karşı terör eylemleri gerçekleştirebilirler ve çeşitli seferberlikler (mitingler, gösteriler, toplu dualar vb.) düzenleyebilirler (örneğin Pakistan’da zaten bunu yapıyorlar). Bu girişimleri onları en büyük reformist İslami partilerle karşı karşıya getirecektir. İslamcı aygıtın bu iç çatışmasıyla hiçbir ilgimiz olamaz. Öte yandan gerici şeriat gruplarıyla veya faşist tipte çeteler halinde örgütlenmiş akımlarla da işbirliği yapamayız. Bu çetelerin şiddet ve saldırganlık yöntemlerini kullandığı mahallelerde, okullarda vb. işçilerin, öğrencilerin ve ilericilerin savunmasını örgütlemek zorunda kalabiliriz.

Bizim görevimiz, İslamcıların etkisi altındaki kitleleri onlardan uzak-

laştırmak ve kazanmak olmalıdır. Nasıl? Emperyalizme, emperyalizm yanlısı hükümetlere ve faşist ve/veya şeriatçı türden gerici akımlara karşı ciddi ve güçlü bir işçi sınıfı ve halk alternatifi inşa ederek. Ekonomik ve toplumsal krizden, yoksulluktan ve baskıdan etkilenen orta sınıf kesimleri ve hatta işçi sınıfı için bu alternatif olmadığı sürece, onları geleneksel partilerden (İslami veya laik), şeriatçılardan ve diğer türden faşist akımlardan koparmak mümkün olamaz.

5) Son olarak, bizimkine benzer bir politikayı savunan devrimci partiler ve akımlar. Onlarla eylem birliği veya cepheler oluşturmaya çalışmalı ve barış hareketlerine ortaklaşa müdahale etmeliyiz.

Bu metni yazmayı bitirdiğimde, LPP'nin (Pakistan İşçi Partisi) politikasının "emperyalizm ve köktendincilerden eşit uzaklıkta bir konum" olarak tanımlandığı BII 135'i aldım. Faruk yoldaşın ve LPP'nin İslami köktencilik konusundaki tutumlarının doğru olduğunu ve meselenin emperyalizm ve köktendincilere eşit mesafe koymak değil, kitlelerin önünde devrimci, tutarlı ve net bir çizgi izlemek olduğunu düşünüyorum. Onların tutumunu anlamak için, İran'ın Tudeh'inin (Komünist Partisi) ihanetini ve sonunu hatırlamak yeterlidir; ama sadece Tudeh'in değil, aynı zamanda İranlı Mandelci grupların merkezci tutumlarını ve sonuçta tasfiye edilmelerini de hatırlamalıyız..

Tek taraflı propagandaya düşmemek ve bölgedeki gerçekliğin ciddiyetini ve karmaşıklığını anlamak için bazı sorular üzerinde çalışabiliriz: Eğer Afganistan'da bir partimiz veya iki veya üç yüz kişilik bir militan grubumuz olsaydı, elbette savaşır, işgale karşı Rusya ve İslamcı gruplarla ve çok etnikli ittifakla **askeri** işbirliği yapardık. Ama işgalin püskürtülmesinin ardından toprak ağalarının, savaş ağalarının, İslamcılarının, etnik aşiret reislerinin vb. oluşturduğu hükümete girmezdik. Böylesi bir durumda ilk önce şu soru karşımıza çıkıyor: 1) Bu hükümetin dağılması durumunda, eğer hâlâ hayatta olsaydık, farklı çeteler arasında çıkan iç savaş sırasında hangi tarafta yer alırdık? Ardından gelen diğer soruların önemlileri de şunlar: 2) Gerici Pakistan hükümeti tarafından desteklenen ve ABD tarafından beslenen ve yönlendirilen Taliban'ın saldırısı başladığında, onlarla mı yoksa onlara karşı mı savaşırdık? 3) Taliban'ın zaferinden sonra, onlarla birlikte savaştığımız olsaydık, bize var olmamız için siyasi bir alan bırakırlar mıydı? 4) Onlara karşı savaşırdık, dağlara, Kuzey İttifakı

bölgesine, Pakistan'a, İran'a (ya da herhangi bir yere) sığınmasaydık bizi sağ bırakırlar mıydı? 5) Bulduğumuz yerde, Taliban tarafından da yok edilmeden emperyalist saldırganlığa karşı nasıl mücadele edebiliriz?

Evet, emperyalist saldırganlığa karşı Afganistan'ın yanındayız. Şu anda tek devrimci politika budur. Ancak Pakistan ve Türkiye gibi, köktencilere karşı savaşmaya ve onlara rağmen inşa etmeye devam etmek zorunda kaldığımız ülkelerde işçi ve devrimci mücadelenin ve Troçkist partilerin inşasının karmaşıklığını bilmeliyiz. Ve her şeyden önce, siyasal İslamcılığı ve köktencileri doğru bir şekilde tanımlamamız gerekiyor.

Sendikalar ve Devrimci Program

(Ağustos 2002)

Yirmi yılı aşkın bir süredir Partimizi kitle seferberlikleri içinde inşa edebilmenin mücadelesini veriyoruz. Bu mücadele sırasında gerek nesnel süreçlerin gerekse de iç olguların basınçları altında kaldık ve halen de öyleyiz. Hareketimizin Mandelci revizyonizmden kopuşu ve Uluslararası İşçi Birliği-Dördüncü Enternasyonal (LIT-CI) saflarına katılımı tarihinin en önemli adımlarından birini oluşturmuştu. Bu atılım sırasında bir yandan dışımızdaki gerillacı aşırı sol etkilere karşı savaşmış, öte yandan da içimizde var olan ve parti programını kitlelerin bilinci ve mücadelesi doğrultusunda oluşturmak yerine “öncünün duyarlılıkları” uyarınca değişime uğratmaya çalışan eğilimlerin üstesinden gelmeye çalışmıştık. Bu noktada önemli başarılar elde edip Enternasyonal yönelişimizi sağlama aldığımız bir dönemde bu kez de özellikle 1990’ların ortalarında yaygınlaşan ve sol hareket içinde güçlenip bizim içimize kadar sızan ve bugün de sürmekte olan sivil toplumcu, “küreselleşmeci” revizyonizmin etkisinde kaldık.

Her kriz döneminde önderlik ekibimizin ağır yaralar alıp neredeyse tasfiye olma konumuna gelmesi, militanlar kadrosunun neredeyse bütünüyle yenilenmesi, partimizi sürekli olarak dış basınçlar karşısında güçsüz duruma düşürdü. Bütün bu süreç içinde sınıf mücadelesi içinde mevzilenmiş sağlam bir önderlik kadrosunun kurulamaması, kalıcı ve Morenist çizgide eğitilmiş kadro yapılarına sahip olunamaması, bütün bu konularda Enternasyonal’den gerekli yardımların alınamaması, bizleri tekrar ve tekrar propagandist tasfiyeci eğilimlere karşı politik ve örgütsel bir savaş verme zorunluluğuyla karşı karşıya bırakmıştır. Bugün de böyle bir

süreçten geçtiğimizi düşünüyoruz.

Partimiz son iki-üç yıldan beri, dar bir propaganda grubu olmaktan çıkıp sınıf mücadelelerine müdahale etme çizgisiyle hareket bir öncü partiye dönüşebilme çabası içinde olmuştur. Bu dönemin önderlik yapısı, tüm zayıflıkları ve hatalarıyla birlikte, ülkedeki ve dünyadaki sınıf mücadelesi gelişmelerine merkezi politik yanıtlar getirmeye, bu yanıtları programatik müdahale araçlarıyla donatmaya, işçi ve öğrenci hareketi içinde mevzilenmeye, temel yayın organını militan müdahalenin ve inşa çabasının temel aracı haline getirmeye, politik ve örgütsel çalışmayı merkezileştirmeye ve kolektifleştirmeyi çaba göstermiştir. Ne var ki, son kongrede çoğunluğu oluşturan yoldaşlar o dönemki MK'nin bu görevleri yerine getirmediğini ileri sürerek eski önderliği tarihsel akımımızda yeri olmayan gizli fraksiyoncu bir yöntemle tahrip etmişlerdir. Oysa bugün görülmektedir ki, bu çoğunluğun amacı, eski önderliğin yapamadıklarını yapmak, onların eksiklerini gidermek ve hatalarını düzeltmek değil, partinin on yıllardan beri izlediği Morenist inşa çizgisini tahrip etmek, hareketi öncü küçük bir propagandist gruba dönüştürüp ardından da tasfiye etmektir. Nesnel süreç tümüyle buna işaret etmektedir.

Gizli fraksiyonun Kongre öncesinde ve sırasında eski önderliğe karşı geliştirmiş olduğu saldırı, örgütsel bir yenilenme hareketi değil, Partimizin ideolojik ve politik tasfiyesine yönelik bir girişimdir. Bu girişimin ipuçları ve belgesel kanıtları, geriye doğru gidildiğinde, Kongre'in daha aylar öncesinden ortaya çıkmıştır. Bizce bu tasfiye süreci Partimizin içine sendikal çalışma kanallarından sızmış, bu alanlardaki yoldaşlar bir yandan sendika bürokrasisinin, öbür yandan da sivil toplumcu, "küreselleşmeci" yeni reformist akımların basıncına dayanamayarak önce Partinin merkezietçi çalışmasından koparak ona karşı bir tutum almaya başlamışlar, ardından da politik anlayışımızda ve programımızda kendi başlarına değişiklikler yapmaya yönelmişlerdir. Bu çarpılmanın en gelişkin ifadesi ise, bu yoldaşların herhangi bir merkezi parti tartışmasından ve kararından geçirmeden Birleşik Sendikal Hareket'e (BSH) sunmuş oldukları «Program Taslağı» metnidir. Bu Taslak ve onun çerçevesinde içimizde gerçekleşen tartışmalar dikkatli bir gözle incelendiğinde, gizli fraksiyonu oluşturan eğilimin ideolojik, politik ve programatik alanlardaki antitroçkist ve anti-morenist anlayışı derhal açığa çıkmaktadır.

Bizler bu metnin bir bütün olarak reddedilmesini, metnin politik ve programatik çizgisini savunan yoldaşların bu konuda politik özeleştirme yapmalarını, MK'nin sendikal faaliyetimizde kullanabileceğimiz ve son Kongre kararlarına uygun yeni bir doküman kaleme almasını ve Parti faaliyetlerinin bu anlamda yeniden örgütlenmesini talep ediyoruz. Bu yapılmadığı sürece akımımız bir kez daha tarihcisi dönemine itilerek kaçınılmaz bir tasfiyeye uğratılmış olacaktır.

Sendikal mücadele anlayışı: Demokrasi mi, devrim mi?

Sendika çevrelerinde, özellikle Stalinizmin ve reformist sendika anlayışlarının etkisiyle yanlış bir ayrım yapılır: Sendikalar birer politik parti değil, işçi sınıfının ekonomik ve demokratik savunma örgütleridir, dolayısıyla programları da birer parti programı olamaz. Bu ayrımın temelinde esas olarak, tüm sol gevezeliklerine karşın sendikaları proleter devriminin birer aracı olmaktan çıkarıp düzen içi kurumlar haline dönüştürmeye çalışan reformist bakış açısı yatar. Oysa Troçki, özellikle emperyalist çağda sendikaların kazandığı yeni niteliği belirleyip programlarının ne türden olmasını şöyle saptamıştır:

Emperyalizm çağında genel olarak bağımsız sendikaların olamayacağı anlamına mı gelir bu? Soruyu böyle almak, temelde hataya düşmek olur. Bağımsız ve yarı bağımsız reformist sendikalar olanaksızdır. Evet. Ama, sadece emperyalist politikanın hissedarları olmamakla kalmayıp, aynı zamanda kapitalizmin doğrudan doğruya devrilmesini görev edinen devrimci sendikalar bütünüyle olanaklıdır. Emperyalist çürüme çağında, sendikalar ancak eylemde proleter devriminin organları olduklarını kavrayabildikleri ölçüde gerçekten bağımsız olabilirler. Bu anlamda Dördüncü Enternasyonal'in son kongresinde kabul edilen geçiş programı, sadece çalışma programı değil, ama temel çizgileriyle sendikaların da çalışma programıdır. ("Emperyalist Çağda Sendikalar", Enternasyonal Bülten, sayı 3, Kasım 1992)

Bu konuyu yıllardan beri Partinin ve genel olarak Troçkist hareketin içinde işlemekteyiz. Zira hareketimiz daha 1970'lerdeki kuruluş aşamasından beri ciddi bir demokratist sapmanın etkisinde kaldı, Mandelcilikten ödünç alınan bir sapma: Bu eğilim Troçkist hareketi ve programı daha başından beri Stalinist ve reformist bürokrasilere karşı bir direniş nokta-

sı, bir “demokrasi” ideolojisi olarak algıladı ve halen de öyle algılamakta. Hiçbir zaman Troçkizmi proleter devriminin programı ve partisi olarak görmedi bu eğilim. Tam da bu nedenle, sendikalar içindeki çalışmamızı, salt sendika bürokrasilerine karşı sözde bir “işçi demokrasisi” hareketi olarak kurmaya yöneldiler. Sanki, bürokrasinin sendikalı işçiler üzerindeki baskısı, egemenliği yok olduğunda, işçiler kendi aralarındaki özgür tartışmalar sonunda otomatik olarak devrimci programa ulaşabileceklermiş gibi bir inancı savundular.

Bunun doğru olmadığını, işçi sınıfına ve onun öncü kesimlerine devrimci partide kristalize olmuş devrimci bir program sunulmadığı, bu seçenek çevresinde sağlam bir parti inşa çalışması kurulmadığı ölçüde, sınıf mücadelesinin kendiliğinden biçimde proleter devrimi yönüne akamayacağını biliyoruz. Bürokrasiye karşı mücadelemiz de bu anlayıştan kaynaklanır. Stalinist ve her türlü reformist bürokrasi sadece işçilerin özgür iradesini değil, ama daha önemlisi onların devrimci bir parti ve program çevresindeki devrimci mücadelesini engeller. Bu konuya son Kongre’de kabul edilen “Örgütsel Yöneliş” metni net bir açıklık kazandırmıştır:

*Sendikalar içindeki bürokratik yönetimlerin karşı devrimci politikalarına karşı mücadele merkezi bir önem taşır. Bu mücadele de esas olarak bir **program mücadelesidir**. Devrimcilerin sendikalarda sunacakları program devrimci programlarından başka bir şey olamaz. Geçmişte pek çok sol akım, özellikle DİSK içinde muhalefet çalışması yaparken, sendikaların birer “devrim örgütü” olamayacağı saptamasından hareketle, sendikalara ancak ekonomik-demokratik mücadeleyi layık bulmuşlar ve “asgari program” anlayışlarından da güç alarak kendilerini salt bu tip taleplerle sınırlamışlardır. Bu durumda da mevcut rejimin sınırları içinde çok daha esnek hareket edebilen bürokrasi bu tip muhalefetlerin üstesinden gelmeyi başarabilmiştir.*

Oysa, günümüzde en basit ekonomik-demokratik talepler uğruna mücadele bile kaçınılmaz olarak politik bir öz kazanmakta, talebin elde edilebilmesi için doğrudan hükümete veya rejime karşı seferberlik zorunluluğu doğmaktadır. Dolayısıyla sendikalarda, güncel sorunları devrim mücadelesine bağlayan geçiş taleplerimizi ısrarla savunmamız, bu doğrultuda sınıf hareketine müdahale etmemiz ve bürokrasinin karşıdevrimci yüzünü bu mücadele içinde açığa çıkar-

mamız gerekmektedir. (Madde 34)

Bu konuyu tekrar ve tekrar işlememizin nedeni, Troçkizmi bir demokrasi budalalığına dönüştüren Mandelci ve sivil toplumcu akımların içimize kadar sızmış olmasıdır. Bunun en ciddi tartışmasını ve krizini 1990'ların ortasında, Partimizi Morenist hareketin en ciddi kazanımı olan LIT'e taşıırken yaşamış, o dönemde akımımızın bir parçası olduğunu savunan önemlice bir yoldaşlar topluluğuyla bağlarımızı koparmak zorunda kalmıştık. Ne var ki, Troçkizmi sivil toplumculuğun yedeğine takmak isteyen yoldaşlarla bağımızı koparmamızın Mandelciliğin izlerini tümüyle silmemiz anlamına gelmediğini de gayet iyi biliyorduk. Nitekim, özellikle memur hareketi ve sendikası içinde bir grup yoldaşın kurmaya çalıştığı Sol Muhalefet örneğinde bu demokratist anlayışın etkisine tekrar rastladık. Sol Muhalefet'in kuruluş belgelerine bakıldığında bu gruplaşmanın, devrimci bir eylem programı seçeneği olarak değil, esas olarak sendika bürokrasisine karşı bir demokrasi muhalefeti olarak kurulmak istendiği görülebilir.

Bu bağlamdaki tartışmalar bugüne kadar süregeldi. Görünürde olumlu yönde bir miktar yol alınmışa benziyor. Zira sözlü tartışmalara girildiğinde sendikalar içinde faaliyet gösteren yoldaşlar artık mücadelenin salt sendika bürokrasisine karşı bir demokrasi muhalefeti değil, devrimci program çevresinde bir parti inşa faaliyeti olması gerektiğini kabul etmişe benziyorlar. Ama ne yazık ki bu bir görünümünden öteye geçmiyor. Zira ağırlıklı olarak KESK içinde olmak üzere, başka gruplarla sürdürülen Birleşik Sendikal Hareket çalışmasına sunulan, ve tüm tartışmalara değin bugüne değin geri alınıp düzeltilmeyen "Program Taslağı" Mandelciliğin, hem de en son moda sivil toplumcu örneğiyle içimizde tekrardan hortladığının açık bir kanıtını oluşturmakta.

Program anlayışı: İlkeler metni mi, eylem programı mı?

Biçimsel olarak yoldaşlar artık sendikalar içinde bir "program" savunmaktalar. Partimizden beklenen elbette, Troçki'nin dediği ve son Kongre'de onaylanmış olduğu gibi, bunun *geçiş programı*, yani Partimizin savunduğu *devrimci program* olması gerekir. Ama ne yazık ki öyle değil. Karşımıza çıkarılan, daha da önemlisi hiçbir merkezi Parti tartışılmasına sokulmadan alelacele ve büyük iddialarla BSH bileşenlerine program önerisi olarak sunulan "Taslak", sendikaların nasıl olmasına, nasıl işleme-

sine ilişkin bir *ilkeler metninden* başka bir şey değil.

Bu ilkelerin bizzat kendisinin de bizim devrimci Troçkist anlayışımızdan nasıl bir uzaklaşmaya işaret ettiğine aşağıda değineceğiz, ama önce metnin bütünü üzerinde duralım. Bizim için *Geçiş Programı* nedir, partimizin programı nasıl olmalıdır? Kısaca belirtecek olursak geçiş programı, içinde bulunulan emperyalist çağda ve somut ülke koşullarında, proletaryaya sunulan ve onun müttefikleriyle birlikte iktidarı ele geçirmesini hedefleyen bir devrimci eylem planı, bugün ile sosyalist devrim arasında kurulan bir mücadele köprüsüdür. İşçi sınıfına nesnel durumun nesnel bir tanımını yapar, ona gerçekleri tüm çıplaklığıyla anlatır, mevcut çağda salt iki seçeneğin bulunduğunu (barbarlık ya da sosyalizm) belirtir ve devrimci eylemin hedeflerini sunar. Ve bu hedefler de somut eylem talepleri ve sloganlarından oluşur. Bu anlamda sovyet tipi özörgütlenmeleri ve proletarya iktidarını içermeyen bir program, bizim için bir geçiş programı değildir, olamaz.

Geçiş programının, bir ilkeler yığını değil, devrimci eylemin tarihsel planı olduğu anlamak için bizzat Troçki tarafından kaleme alınmış *Kapitalizmin Can Çekişmesi ve Dördüncü Enternasyonal'in Görevleri* başlığını taşıyan ve kısaca *Geçiş Programı* olarak bilinen belgeye bir göz atmak yeter. Bu, emperyalist çağda Enternasyonal'in görevlerini belirleyen, proletaryaya bir eylem programı olarak sunulan ve günümüzde temel hatlarıyla halen geçerliliğini koruyan bir programdır. Halen geçerliliğini korumaktadır, zira proletaryanın önündeki bu tarihsel görevler ve sorunlar henüz çözülebilmemiş değildir. Bunların çözülebilmesi için proletaryanın müttefikleriyle birlikte iktidarda olması gerekir.

Ama elimizdeki yegane örnek yalnızca, Troçki'nin 1938'de kaleme alıp Dördüncü Enternasyonal'in onaylanmış olduğu bu programdan ibaret değil. Bu programın, bu program anlayışının, elbette her ülkenin nesnel koşulları uyarınca biçimlenmiş, güncelleştirilmiş somut biçimleri var. Bunun için Enternasyonal'in başka seksiyonlarına da danışmaya gerek yok. Bizzat Partimiz, 1995'in ikinci yarısında, bu kez Enternasyonal'in bir seksiyonu olarak geliştirdiği ve "Demokrasi İçin Devrim!" çizgisini somutladığı "Özgürlükler için, Ücretler için, Çalışma Hakkı için!" başlıklı bir programa sahiptir. Geçiş programı yöntemine dayalı olarak geliştirilmiş olan bu eylem programında ortaya konulan tarihsel koşulların değiştiğini

ve bu tarihsel durumdan kaynaklanan geçiş taleplerinin gerçekleşmiş olduğunu söylememiz olanaklı değildir. Bu programın gerçekleşmesi ancak bir proleter devrimiyle olanaklıdır. Programımız da bunu hedeflemektedir.

Yoldaşlar sendikaların içinde ve özel olarak da BSH'ye Partimizin bize genel hatlarıyla halen geçerliliğini koruyan bu programını sunmamışlardır. Bunun nedeni, daha o dönemde Partinin içinde aktif birer militan olan bu yoldaşların programımızı bilmemeleri, ondan haberdar olmaları olabilir mi? Böyle bir aymazlığın olabileceğini düşünmek bile istemiyoruz. Kaldı ki, bu eylem programının beş altı yıl öncesine ait olduğunu, koşulların artık değiştiğini, en azından açıklama bölümlerinin değişmesi gerektiğini vb. söyleyebilirlerdi. Ve bu gayet normal olurdu. O zaman sorun tartışılır, programda gerekli değişiklikler, güncellemeler yapılır ve öylece sunulurdu sendikalara. Bu da yapılmış değil.

Ama sorun ne aymazlık, ne de tahlil ve güncelleme yetersizliği. Bizce sorun yoldaşların bambaşka bir program, sendikal mücadele ve parti inşası anlayışına sahip olmalarıdır. Programdan anladıkları ilkelerin propagandasından öteye geçmiyor. Sendikalarda mücadele çizgisi onlar için, sınıfın proleter devrimine kazanılması ve bu amaçla partinin inşası değil, sendika bürokrasilerinin küçümsenmesi ve ideal, sınıf temelinden bağımsız ve neoliberal bir demokrasi savunusundan ibaret. «Program» önerisi olarak sundukları tartışma başlıklarının (Sendikalar Krizi Aşmalıdır, Sendikal Politik Hat, Örgütsel Hat, Mücadele Hattı, Sendika İçerisi) Türkiye'deki devrimin nesnel ve öznel koşullarıyla bir ilgisi yok. Yalnızca ideal bir sendikanın ne olması gerektiğine yönelik küçük burjuva gevezeliklerine dayalı kaba bir propagandadan öteye geçmiyor metin. Sanki emperyalist çağda ve Türkiye'nin yarısömürge koşullarında Troçkist partinin önderliğinde olmayan bir sendikanın «ideal», yani devletten bağımsız ve proleter devriminin aracı bir sendika olması olanaklıymış gibisine! Troçki'den yukarıda yaptığımız alıntıyı tekrarlamakta yarar var:

Emperyalist çürüme çağında, sendikalar ancak eylemde proleter devriminin organları olduklarını kavrayabildikleri ölçüde gerçekten bağımsız olabilirler. Bu anlamda Dördüncü Enternasyonal'in son kongresinde kabul edilen geçiş programı, sadece çalışma programı de-

ğil, ama temel çizgileriyle sendikaların da çalışma programıdır.

Yoldaşlar “Program” metninin yalnızca son bölümünde bir dizi “Acil Talepler”e yer vermişler. O da sınıfın mevcut bilinç düzeyini yakalayıp onu ileri doğru seferber etmeye yönelik bir iki temel slogan değil, hiçbir şeyi açıkta bırakmamaya özen gösteren bir dolu talepler yığını biçiminde. Yani anlayışları kitlelerin seferberliği değil, neredeyse bir seçim bildirgesinin propagandasına dayalı. Ve nihayet, bu taleplerin hepsi de *ekonomik* temelli. Bu taleplerin hangi sınıf mücadelesi biçimleriyle ileri sürülmesine, hangi siyasi hedeflere yönelik olmasına, rejimin karakterine vb. ilişkin tek bir sözcük yok. Stalinizmin ve reformizmin sendikalara dayattığı “ekonomik mücadele” anlayışı karşımıza “acil talepler” boyasına daldırılmış biçimiyle tekrar çıkarılmakta.

Bu anlayıştan devrimci işçi partisinin inşasına ilişkin bir şey beklemek elbette olanaklı değil. Nitekim yoldaşlar “Program Taslağı”nda buna tek bir satırla bile değinmemekteler. Çünkü bu anlayışta değiller. Program onlar için devrimci partinin proletaryaya sunduğu bir eylem programı değil, sivil toplumcu bir ilkeler özetidir.

Kimin için program?

“BSH Program Taslak Önerisi»nin yazarları ve savunucularının, Moreno’nun “eğer program kitle eylemlerinden yola çıkmıyorsa devrimci olmaz” deyişiyile özetlediği devrimci seferberlik ve eylem programı yerine, sol liberallerin sivil toplumcu gevezeliklerine özenen bir ilkeler yığını kendilerine temel almalarının altında yatan esas neden, onların devrimci parti inşası stratejisinden ciddi bir Mandelci propagandist sapma içinde olmalarından başka bir şey değildir. Bizim ortodoks Troçkist geleneğimize göre devrimci parti ancak kitle hareketine program temelinde müdahale ve bu müdahalelerin ürünü olarak mücadelenin öncüsünü bu programa, yani partiye kazanma temelinde inşa edilebilir.

“Taslak” yazarlarının ve savunucularının müdahale hedefi ise, sınıf mücadelesi ve onun öncüsü değil, “sendika aktivistleri”. Onlara göre, “Program”:

Sendika içindeki aktivistlere yönelik ve şu anda ulaşabileceklerimiz esas olarak KESK içinde ve kendilerini sosyalist olarak adlandıran insanlar. BSH’de benzer tartışmalar olacak ve görüşlerimizi onlara

iletmemiz gerekiyor.

Bu yoldaşlar ile parti inşa stratejisine ilişkin temel ayrılığımız tam burada yatıyor. Eğer partiyi kitle hareketinin içinde ve onun öncüsünü kazanmaya yönelik bir etkinlik temelinde inşa edecekseniz, hedef geçiş talepleriyle örülmüş bir devrimci program olmak durumundadır. Yok eğer yoldaşların anlayışındaysanız hedef kitleniz «sendika aktivistleri», elinizdeki araç da onların ilgi alanlarına yönelik bir «bilimsel ilkeler» metni olmak durumundadır. Mandelci statik «yeni kitle öncüsü» kavramı, bizim yoldaşların dilinde «sendika aktivistleri»ne dönüşmüş durumdadır. Ama ikisinin de hedefi aynı: bu kesimlerin kaygılarına yanıt getirebilmek. Yoksa onlar için sorun sınıf mücadelesinin sorunlarına programatik çözümler aramak değil.

Bu konuda “Taslak Program” yazarlarını ve savunucularını zamanında uyarıştık:

Biz politik yönelişimizi mevcut aktivistlerin ilgi alanlarını değil, sınıfın temel ve acil ihtiyaçlarını ele alarak tanımlamak durumundayız. Demek ki burada bir tehlikeye daha işaret etmemiz gerekiyor: izlenimcilik (empresyonizm). Bilirsiniz, Mandelciliğin temel mantığı, programın öncünün duyarlılıkları ve ilgi noktaları üzerinden belirlenmesidir. Öncü içinde gerillacılık ağırlıklı eğilimse, biz de gerillacıyız; Avrupa komünizmi yaygınlsa, biz de avrokomünistiz. Şimdi biliyorsunuz Mandelcilik son noktasına geldi: küreselci liberalizm. O halde aktivistler böyle istiyor diye propagandist bir çizgiye gerileyemeyiz. Bu, üzerimizde çok büyük bir basınç oluştursa bile bu basınca karşı durmalı ve aktivistlerin gündemini sınıfın acil sorunlarıyla belirlemeye çalışmalıyız. Gerektiğinde bu aktivistlerin üzerinden aşır doğrudan sınıfa ve onun farklı öncü kesimlerine yönelmeliyiz.

Yoldaşlar bu uyarılara aldırmadılar, bu konuda politik bir tartışmaya bile girmekten hararetle kaçındılar. Buna karşılık, yöntemlerini rahatça uygulayabilmek için, ona uygun bürokratik ve gizli fraksiyoncu bir yol seçtiler ve ortodoks Troçkist geleneğimizin kafasını kesmeye yöneldiler. Bu yöntemleri şimdilik başarıya ulaşmış gibi görünüyor, ama bu aynı zamanda keskin bir yol ayrımına da işaret ediyor. Zira “Taslak Program” yazarlarının ve savunucularının savunduğu anlayış, yalnızca geleneğimizin kafasını koparmaya değil, devrimci Troçkist tarihsel çizgimizin tümüyle

tasfiyesine yönelik. Çünkü ayırım çok açık: Devrimci Troçkizmin amacı, “öncüyü, sınıf mücadelesinin her aşamasında partimiz tarafından bilimsel olarak formüle edilen sloganların kitle hareketi içindeki ajitasyonuna, Bolşevik bir partinin inşa stratejisine ve bu partinin programına kazanmaktır» (Moreno). Yoldaşların hedefi ise, sendika aktivistlerin sivil toplumcu kaygılarına şirin gelecek propaganda yapmak. Bu ayırımın netleşebilmesi için, Moreno’dan uzunca da olsa bir alıntı yapmayı önemli ve yararlı görüyoruz:

Eğer onun (öncünün) bu kaygılarından hareket edecek olursak, iki farklı kutuptan birini seçmek zorunda kalırız (tıpkı çoğunluğun yaptığı gibi). Belki de kendimizi duruma uydurarak bu öncünün bir kesimini kazanmayı başarabiliriz. Ne var ki bunu ancak kendi öz politik çizgimizden vazgeçmek pahasına gerçekleştirebiliriz.

O halde, gerillacı olup gerillacı öncüyü kazanmak ya da Stalinist olup Stalinist öncüyü kazanmak neye yarar? Hiçbir şeye yaramayacağı gibi devrime önderlik etme olasılığımıza da ağır bir darbe indirir. Yalnızca öncü içinde kendini bizden çok daha güçlü ifade eden yanlış politik çizgilerle cilveleşmiş oluruz. Castrocu ve Stalinist strateji iflas ettiğinde bizim partilerimiz de onlarla birlikte batar.

Troçkistler olarak kitle hareketine güveniriz. Doğru politikalarla kitlelere önderlik eden bir parti inşa etmeyi başarırırsak kitlelerin devrimi gerçekleştireceğini düşünürüz. Bu parti, esas olarak öncünün Troçkist politikalara kazanılmasıyla inşa edilebilir, yoksa herhangi bir politikayla ya da öncünün sapmalarına uyarlanarak değil....

Öncünün Troçkist politikalara kazanılması ne anlama gelir? Çok basit: öncüyü, sınıf mücadelesinin her aşamasında partimiz tarafından bilimsel olarak formüle edilen sloganların kitle hareketi içindeki ajitasyonuna, Bolşevik bir partinin inşa stratejisine ve bu partinin programına kazanmaktır. Bu, öncelikle reformist ve bürokratik önderliklere, ardından aşırı sol eğilimlere karşı kesintisiz sürdürülen zorlu bir mücadeledir. Bu, sınıf mücadelesinde karşılaşılan her sorun karşısında onlara şunu söylemektir: «Yoldaş, mevcut duruma ilişkin olarak Stalinizm kitle hareketi için şu sloganı atmaktadır; bu slogan doğru değildir, çünkü burjuvazinin şu kesimine güvenmemizi öğütlemektedir, bu ise bizi mezbahaya sürükler. Aşırı solcular kendi

başına faaliyet yürütmeni ve kendini kitle hareketinden, her gün bir arada çalıştığın iş arkadaşlarından ayırmanı öneriyorlar; bu durumda da burjuvazi tarafından bozguna uğratılacaksın. Biz, kendini iş arkadaşlarından bir milimetre bile ayırmaman ve kitle hareketiyle sıkıca kenetlenmen gerektiğini, önderliği üstlenmeni savunuyoruz. Arkadaşlarının hangi sorunlar karşısında seferber olmaya hazır olduklarını dikkatle belirlemeli, bu seferberliklerden önce hangi sloganların uygun olduğunu araştırmalısın; ve, işyerinde yaptığın bu çalışmayı ulusal ve uluslararası düzeyde yaşama geçirmelisin. Bu görevi gerçekleştirebilmek için işyerinin bir adım ötesine geçmelisin; senin gibi militanlardan oluşan bir partide örgütlenmelisin... Kitleleri iktidarı ele almaya yönlendiren çeşitli sloganların bütünleştiği bir programa, geçiş programına sahibiz. Seni bu partiyi bizimle beraber inşa etmeye ve programımıza katılmaya davet ediyoruz.”

Öncü içindeki çalışma bu denli basittir: kitle hareketi içinde ajitasyonunu yaptığımız sloganlardan hareketle öncüyü bu sloganların ortaya çıktığı programa ve partiye kazanmak. Ve öncüye anlatmamız gerekenlerin tümü, bir bütün olarak propagandadır (çok sayıda düşüncenin az sayıda insana aktarılması). Ama bu sloganların ajitasyonunu bizzat biz yapmıyorsak, propagandasını nasıl yaparız? (Parti ve Devrim, s. 58-60).

Program ile öncünün kazanılması ve devrimci partinin inşasını bu denli berrak bir biçimde ortaya koyan devrimci ortodoks Troçkist anlayışın karşısında “Taslak Program” yazarlarına ve savunucularına, eğer Troçkizmden koptuklarını açıkça ilan etmeyeceklerse, kaçacak tek bir yol kalıyor, o da şu ünlü “sendika aktivistleri”nin tam da Moreno’nun değindiği öncü kesimler olduğunu iddia etmek. Ne var ki, bunun büyük bir aldatma olacağı çok açık, zira bizzat yoldaşların kendisi bu aktivistlerin kimlerden oluştuğunu tanımlamışlardır:

...şu anda ulaşabileceklerimiz esas olarak KESK içinde ve kendilerini sosyalist olarak adlandıran insanlar.

...aktivistlerden kastım BSH çevresindekiler. Bunun dışında da bir sürü aktivist var ama hattımızdan oldukça uzağa düşüyor (KESK yönetimindekiler: EMEP, ÖDP’nin egemen kanadı, HADEP). SİP’inse ayrı bir oluşumu var. BSH içinde ultra sol diyebileceğimiz sadece Atı-

lim var. O da bu ultralar içinde en fazla sınıf çizgisine sahip diyebileceğimiz kesim. Yön maalesef hâlâ yok. DY'nin sınıf siyaseti bize en yakın kesimi Yön. ÖDP içi SEP çevresi, BİEP (işçici Marksist grup), bazı olası küçük gruplar... ve daha gelecek olanlar var.

Görüldüğü gibi yoldaşlar için sınıf mücadelesinin öncü kesimlerini «KESK içinde ve kendilerini sosyalist olarak adlandıran insanlar» oluşturuyor. Bunlar, irili ufaklı bir dizi farklı Stalinist, reformist ve sol liberal örgütte toplanmış durumdadır. İçlerinden bazıları BSH'yi oluşturmaya çalışıyorlar. Ama “maalesef (!!)

hâlâ Yön yok». Tüm sendikal anlayışını işçi sınıfının ulusal ve uluslararası bileşimindeki sahte bir değişim kuramına dayandırarak sendikaları burjuva sistemi içinde demokrasi vahası sivil toplum örgütlerine dönüştürmeye çalışan bu grup, bizim yoldaşlarımıza göre «DY'nin (yani ÖDP'nin başını çeken Dev-Yolcuların) sınıf siyaseti bize en yakın kesimi” ve “maalesef hâlâ yok”. “Taslak Program” işte bizzat bu kesimlerin tartışmak istedikleri konulara göre hazırlanmış durumda. Yani devrimci partimizin programı, sivil toplumcuların kaygılarına göre uyarlanmış bir propaganda metni olmaktan öteye geçemiyor. (Zaten, yoldaşların «Taslak programı» ve “Gerekçeler Metni” dikkatle okunduğunda, bunların Yön grubunun “Toplumsal Hareket Sendikacılığı” adlı bildirgeleriyle ne denli örtüştüğü kolayca görülebilir.)

Yoldaşların sendika aktivistleri olarak sıraladıkları bu örgütlerin hiç birinin bizim devrimci Troçkist öncü tanımımızla bir ilişkisi yoktur. Bunlar, bir dönem bazı öncü kesimleri ve tek tek aydınları içinde soğurmuş, ideolojileri, politikaları ve programları taşlaşmış (ve hepsi bizimkinden farklı) üstyapı kurumlarıdır. Oysa öncü, sendika aktivistleri değil, sınıf mücadelesi içinde öne çıkan kesimlerin oluşturduğu, katılaşmamış, hatta geçici bir olgudur. Moreno bunu şöyle açıklar:

O halde öncü nasıl tanımlanmalıdır? Eğer diyalektik mantığın yardımıyla tanımlamak istersek, öncünün varlık değil, bir fenomen olduğunu söylememiz gerekir; yani, sınıfların ve üstyapıların tersine, bütün bir dönem boyunca sürekli bir varlığa sahip değildir. Mücadelede önde olan kesimler öncüdür. Göreli bir kavramdır ve bizzat kendi adı, artçı bir kesimin bulunduğu gösterir.

...öncünün, “tabakalaşmalarla” ya da bilinç ve örgütlülük düzeyleriyle değil, belirli bir mücadele içinde oynadığı rolle tanımlanabileceği

oldukça açıktır.

...Özetlersek, her mücadelenin kendi öncüsü vardır; bir mücadele sırasında, farklı gruplar bu rolü üstlenebilir; üstelik, bugün öncü olan bir kesim ertesi gün bu rolünü yitirebilir, hatta mücadelenin gerisine düşebilir. Öncünün iki geleceği vardır: ya tekrar sınıf içinde eriyecek ya da üstyapı tarafından özümzenecektir. Örneğin, eğer bir öncü kesim bir ideoloji yaratarak ve bir örgüt inşa ederek faaliyetine süreklilik kazandırır, o zaman üstyapının bir parçası durumuna gelir. Kimi zaman mevcut sazi partiler ya da kitle örgütlerince soğurulurlar... Öncünün diğer geniş kesimleri, mücadeleyi bırakarak kendi sınıflarının içinde erirler, dolayısıyla tekrar altyapının bir parçası olurlar. (Parti ve Devrim, s. 18-20).

Dolayısıyla yoldaşların «sendikal aktivist» olarak adlandırdıkları mevcut sınıf mücadelesinin öncü kesimleri değil, sendikalarda dolanıp onlara kendi Stalinist, bürokratik, merkezci ya da aşırı sol anlayışlarına göre yön vermeye çalışan çeşitli örgüt üyeleridir. Böyle olduğunda da onlara sunacakları «Program», elbette bu kesimlerin ilgisini çekmeye, onlara «bilimsel bilinç» aşılama yönelik bir «İlkeler ve Gerekçeler» metninden başka bir şey olamazdı. Bu metinle ve bu anlayışla yoldaşlar, bizzat bu “aktivistler”in basıncına dayanamayıp kendilerini onların anlayışlarına uyarladıklarını ve Mandelci propagandist bataklığa takılıp kaldıklarını kanıtlamışlardır.

Hangi ilkeler?

Peki, hiç mi propaganda (çok sayıda düşüncenin az sayıda insana aktarılması) yapılmaz? Yöntem anlayışımızı ve ilkelerimizi hiç mi anlatmayacağız? Elbette ki propaganda yapacağız, yapmak zorundayız. Amacımız, “kitle hareketi içinde ajitasyonunu yaptığımız sloganlardan hareketle öncüyü bu sloganların ortaya çıktığı programa ve partiye kazanmaktır”. Demek ki, birinci ve temel koşul, kitle hareketi içinde ve devrimci programımız temelinde ajitasyon yapmaktır. İkinci koşul ise, bu ajitasyonun kitle hareketinin öncüsüne yönelik olmasıdır. (Yoksa “sendika aktivistleri”ne değil. Bu kesimlerle, yani çeşitli sol gruplarla, programımızın somut birkaç noktası üzerinde eylem birlikleri ve cephe kurabilir, ya da programımızın tümü üzerinden birleşmelere gidebiliriz.) Ve nihayet üçüncü koşul, öncüyü programın tümüne, onun yöntemine ve partiye kazanmak

temelinde bir propaganda yapmaktır. Bu bağlamda “öncüye anlatmamız gerekenlerin tümü, bir bütün olarak propagandadır”.

İşte tam bu noktada, yoldaşların çarpık bir biçimde program diye adlandırdıkları ilkeler metni türünden propaganda malzemeleri devreye girebilir. Aslında tüm parti militanlarının, burjuva kültürünü özümseyip onun Marksist tahlilini ve reddini yapabilecek bir bilgi düzeyine ulaşabilmesi arzulancağımız bir durumdur. Bununla birlikte, pratik yaşam buna genellikle izin vermez, bu nedenle de sıkça tüm parti mücadelesini genel olarak ya da belirli sektörler özelinde özetleyen, sentetik propaganda malzemelerine başvururuz. Örneğin, «Devrimci Kimliğimiz», «Enternasyonal Anlayışımız» vb. bu tip metinlerdir. Bu dokümanlarda geleneğimizin mücadele yöntemini, ilkelerini ve hedeflerini açıklarız.

Bu açıdan bakıldığında, “Taslak Program” ortodoks Troçkist geleneğimizin sendikalar üzerindeki görüşlerini, ilkelerini ve yöntemini doğru bir biçimde aktarıyor mu? Bunun yanıtı, koca bir hayır. Tam tersine “Taslak Program”, yalnızca program anlayışı olarak değil, bir ilkeler metni olarak da bugün LIT’te kristalize olmuş tarihsel akımımızdan köklü bir kopuşun belgesi olarak duruyor önümüzde. Bunu anlayabilmek çok kolay; isteyen herkes, yukarda da işaret ettiğimiz gibi, “Taslak Program”ı ve onun “Gerekçeler Metni”ni Yön’ün “Toplumsal Hareket Sendikacılığı” adlı bildirgeleriyle karşılaştırarak, bizim “Program” yazarı ve savunucularının Troçkizmden ve Marksizmden ne denli uzaklaşarak sivil toplumcu sol liberallerin etkisi altına girmiş olduklarını görebilir. Arada bazı tahlil farklılıklarının olmasına kaşın iki kesimin de hedefi aynı: mevcut sendikalarından bir an önce kurtulup onların yerine sivil toplum örgütleri inşa etmektir.

Bu örgütlenme işyerleri, sanayi bölgeleri ve mahalleler üzerinden yükselen birimlere oturan, güçlü uzman komisyonları olan ve bir ağ şeklinde genişleyen, yönetim organlarının görevlerinin esas olarak koordinasyon işleviyle sınırlandırıldığı bir çatı altında gelişmelidir... Mevcut yasal düzenlemeler altında bu hedeflere ulaşabilecek en uygun yapı ulusal düzeyde örgütlenmiş bir dernek gibi görünmektedir.
(“Gerekçeler” Metni)

Görüldüğü gibi söz konusu olan, sendikaların işçi sınıfının mücadele

örgütleri olarak yeniden yapılandırılması ve devrimci programa kazanılması değil, işyerlerine, sanayi bölgelerine ve mahallelere dayalı ulusal bir derneğin kurulmasıdır. Tabii bu sivil toplumcu bakış açısından Yön'ün "Toplumsal Hareket Sendikacılığı" planı çok daha tutarlı ve kapsamlı. Bizimkilerin yaklaşımı ise onun kötü bir üçüncü kopyası olarak kalıyor (ve "maalesef" Yön hâlâ BSH'ye gelmiyor). Bununla birlikte buradaki amacımız Yön'ün sivil toplumcu anlayışıyla polemige girmek değil. Kendimizi, bizim yoldaşların «Taslak Programı»nda yer verdikleri bazı temel sorunlarla sınırlayacağız.

Sendikal kriz

"Taslak Program" ve onun "Gerekçeler Metni", kendine temel olarak sendikal krizi almakta. Bununla birlikte sözü edilen sendikal krizin bizzat ne olduğunu metinlerden anlamak olanaklı değil. Sıkı bir okuma sonunda metinlerden varabileceğimiz sonuç, bu krizin sendikaların giderek üye yitirmesi ve devletle giderek daha fazla bütünleşmesi biçiminde. Bununla birlikte, üye yitiminin aslında krizin kendisi değil, dışavurumlarından biri olduğu ortadadır. Öte yandan, sendikaların devletle bütünleşmesi bugüne değil, bütün bir emperyalist döneme özgü bir durum. Kısacası, metin yazarları bir sendikal krizden söz ediyorlar ama bunun ne olduğunu kendileri de bilmiyor.

Buna bağlı öbür nokta da, sendikal krizin nedenleri. Metin bu konuda biraz daha açık, bu nedenle de daha kötü bir yanlışı ele veriyor:

"Kapitalizmin doğasından kaynaklanan krizden kurtulabilmek için sermayedarlar, 1970'lerden bu yana düşmeye başlayan kar oranlarını artırmak üzere bir dizi yönetime başvurmuştur. Maliyetlerin düşürülmesi, kârlı kamu işletmelerinin/hizmetlerinin özelleştirilmesi, üretim sürecinin parçalanması ve esnekleştirilmesi, devlet tarafından sağlanan sosyal hizmetlerde kısıntıya gidilmesi bu konuda temel örneklerdir... Bu saldırılara karşı işçi sınıfının cevabı ise oldukça zayıf olmuştur. İşçi cephesi, sınıf mücadelesinin çeşitli alanlarında yenilgilerle malul olmuş, sermayedarlar ise bu sayede kârlarını artırarak her bir krizi atlattığına başlamış, sömürü düzenini sürdürmüştür. Birçok sendika da yenilgiler cephesinin bir parçası olmuştur. Sendikalar bir yandan üye kayıplarına uğrayarak güçlerini yitirmişler, diğer yandan da sermaye politikalarına karşı teslimiyetçi bir çizgi izleyerek işçi sını-

fının ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmişlerdir.”

İşte hepsi bu; burjuvazi düşen kâr oranlarını koruyabilmek için yeni yöntemlere başvuruyor, sınıf buna yanıt veremiyor, kapitalizm krizlerini atlatıyor ve sendikalar da yenilip daha uzlaşmacı oluyorlar ve krize giriyorlar. Sınıf mücadelesini, bu mücadeleler içinde işçi önderliklerinin girdikleri yeni reorganizasyon süreçlerini, bu süreçlerin içinden gelişen yeni yönelişleri hesap dışı bırakan bundan daha determinist, bundan daha küçük burjuva ekonomist bir yaklaşım olabilir mi?

Sendikal krizin ve nedenlerinin ne olduğunun yanıtlarını kısaca biz verelim (aslında bütün bunlar Kongre dokümanlarında anlatılmıştır). Sendikal kriz denen olgu, içinde bulunduğumuz evrede ağırlaşan işçi sınıfı önderliği krizinin ve yeni reorganizasyon süreçlerinin sendikalar içindeki yansımından başka bir şey değildir. Özellikle Stalinist önderliklerin bir bütün olarak çöküşü ve sosyal demokrasinin neoliberal politikaların baş uygulayıcısı haline gelmesi, sınıf örgütlenmelerinde parçalanmalara, dağılmalara neden olmuş, bu örgütlerin sendikalar içindeki uzantıları kendilerini burjuvazinin karşısında yeniden tanımlamaya yönelmiş, bu arada yeni sınıf önderlikleri doğmaya başlamıştır. Bu kaotik ortam, yalnızca sendikalarda üye kayıplarına yol açmakla kalmamış, ama aynı zamanda sendika bürokrasilerinin sınıf üzerindeki denetimlerinin zayıflamasına da neden olmuştur. Sınıf önderliklerinin parçalanması elbette sınıf mücadelesini güçsüzleştirmiştir, ama sınıfın bu anlamda tarihsel bir yenilgi almış olduğunu söylemek olanaklı değildir. Zira, bir yandan mücadeleler sürmekte, öbür yandan da yeni önderlik arayışları devam etmekte, bazı ülkelerde bu reorganizasyon somut ürünler verebilmektedir. Kaldı ki sendikalar ve onların bürokrasileri, yaşadıkları tüm krize karşın varlıklarını sürdürmekte, mücadeleye atılan işçiler ilk önce bu aygıtlarını harekete geçirmekteler. Kısacası, sınıf hareketinin tarihsel bir özelliği hâlâ geçerliliğini korumaktadır: işçi, yenisini bulmadan esi aleti elinden atmamaktadır.

Demek ki, sendikal kriz işçi sınıfını önderlik krizinin sendikalardaki yoğunlaşmış biçimidir ve bunun nedeni, ne bizim yoldaşlarımızın dediği gibi kâr oranlarını artırmak isteyen burjuvazinin saldırıp işçi sınıfını yenilgiye uğratmış olmasıdır, ne de Yöncülerin iddia ettikleri gibi işçi sınıfının bileşimi ve yapısında ortaya çıkan uyduruk yeni bileşimlerdir. Krizin nedeni Stalinizmin çökmesi ve sosyal demokrasinin neoliberal politika-

ların önderliğine soyunması, ve bütün bu süreçte mücadele eden yığınların yeni önderlik arayışlarına girmesidir. “Örgütsel Yöneliş” metninde şunları anlatmıştık:

Günümüzde üye sayıları azalan, yönetimlerindeki bürokrasilerce devletle biraz daha fazla bütünleştirilen, tam da bu nedenle ciddi prestij kayıplarına uğrayan sendikaların içinde bulunduğu kriz, işçi sınıfının politik önderlik bunalımıyla, sınıf hareketinin içinden geçmekte olduğu yeniden örgütlenme süreciyle çok yakından ilişkilidir. İşçi sınıfı her kritik aşamada her türden sosyal demokrat, sosyalist ve Stalinist önderliklerin ihanetine uğramış, çoğu kez bunun açık seçik farkına varmıştır. Ancak sınıfın birer mücadele aracı olarak kitlesel örgütlere duyduğu gereksinim, güven verici alternatiflerin bulunmayışı ve bürokrasilerin politik manevraları, mevcut yapıların ağır kan kayıplarına rağmen kendilerini sürdürebilmelerini olanaklı kılmıştır. Bugün dikkate almamız gereken en önemli hususlardan başta geleni, ne denli hain bürokrasilerce yönetiliyor ve sadece sınıfın küçük bir azınlığını barındırıyor olsalar da, sendikaların hâlâ işçilerin yegane kitlesel örgütleri, yegane mücadele ve seferberlik araçları olduklarıdır. Proletaryanın önderlik krizinin çözümü doğrultusunda ileri adımlar atılmadığı sürece bu durumun bir anda ve kendiliğinden değişmesini beklemek, salt soyut bir alternatifin veya alternatiflerin propagandasıyla yetinmek, işçi sınıfını ve emekçi kitleleri burjuvazinin ve bürokrasinin eline terk etmekten başka bir anlam tanımaz. (Madde 31)

“Taslak Program”da tek satırla bile değinilmeyen, “Gerekçeler Metni”nde ise kısa, basit bir kronolojinin ötesine geçmeyen (zira onlar için önemli olan somut durumun somut tahlili değil, “ideal” yapılarıdır) bir konu olan, sendikal krizin Türkiye özelinde aldığı biçimler ÖY metninin 26. ve 30. maddelerinde anlatılmış olduğundan burada ayrıca ele alınmamıştır.

Sendikal-politik hat

Sendikaların nasıl bir politik mücadele hattı izlemeleri gerektiğini anlatması gereken bu bölüm gene “Taslak Program” yazarlarının idealist ve yapısalcı anlayışlarının bir ürünü. Düşünüp taşınıp sendikaların hangi politik tarza sahip olması gerektiğine karar veriyorlar, bu “ideal” tasarılarını Marksizmin boya fıçısına daldırıp çıkardıktan sonra bize, küçük

burjuva ekonomi profesörlerine yakışır bir tarzda öğretmeye kalkıyorlar. Öğrencilerden biri, mevcut koşullarda sınıf mücadelesinin sorunlarının ve gereksinimlerinin neler olduğunu, bu bağlamda sendikalara hangi görevlerin düşüğünü soracak olursa, bu sorularına yanıt alamayacaktır. Kendisine vaaz edilecek olan ideal sendikanın ideal politik “hattı” olacaktır. Hangi ülkede, hangi koşullarda, hangi politik konjonktürde olduğunun hiç önemi yok. Bu kafa yapısının “Program”dan anladığının, idealist bir propaganda şeması olmasında yadırgatıcı bir yan bulunmamakta.

Sendikaların izlemesi gereken politik hat sınıf mücadelesinin gereklerince belirlenir. Hangi ideal şemayı çıkarırsanız çıkarın, sendikalar sınıf mücadelesinin somut koşullarınca belirlenir. Sendika bürokrasileri olduğu kadar her tür sendika yönetimi de politik konjonktürler ve sınıf seferberlikleri karşısında kendi sınıf çıkarları ve politik eğilimlerine tutum alırlar. Bu noktada onların elinin altında bir ideal “sendikal-politik hat” metninin bulunmasının hiç önemi yoktur. Önemli olan, gizli ya da açık politik programlarıdır. Tam da bu nedenle ısrarla tekrar ediyoruz: Sendikalardaki çalışmamızda bizim ihtiyaç duyduğumuz şey, saçma ilkeler yığını değil, politik programdır. Bürokrasilere karşı mücadele edebilmemizi, sendikalara devrimci politik yönelişler kazandırabilmemizi olanaklı kılacak olan yegane araç programımızdır. Öncü de, bir dizi soyut ilkeye değil, ancak programa kazanılabilir. Bunun dışında, elimizdeki ideal ilkeler listesiyle, bürokrasi ve sınıf mücadelesi karşısında gülünç duruma düşeriz.

Bakın bu ideal ilkeler anlayışı hangi saçmalıklara yol açıyor:

Esas olan, sınıf mücadelecisi bir hatta örgütlülüğünü geliştiren sendikaların inşasıdır. Ama bu, uzlaşmacı sendikalar içinde yer almanın tamamen reddedilmesi anlamına gelmemelidir. Sınıf mücadelesinin önünü açmak ve işçi sınıfı örgütlülüğünü geliştirmek için bu tür sendikalara girmek bazı koşullar altında gerekli olabilir. Böyle sendikalarda yer almak gerektiğinde uzlaşmacı önderlikler teşhir edilmeli, bu sendikalardaki diğer işçiler de mücadelecisi bir hatta doğru çekilmeye çalışılmalıdır. (“Taslak Program”)

Yoldaşların anlayamadıkları, ya da en hafifinden unuttukları bir dizi konu var. Birincisi, sıradan bir işçi ya da Bolşevik bir militan için «esas olan» sınıfın mücadele birliğinin sağlanmasıdır. Herhangi bir işçi

sendikaya, «sınıf mücadelecisi bir hatta örgütlülüğünü geliştiren» bir sendika olup olmadığına bakarak değil, ücretini, aşını, işini koruyabilmek amacıyla diğer sınıf yoldaşlarıyla birlikte olabilmek için girer. Bu anlamda da bizim sendikalara yaklaşımımızın temelinde (ideal şemalar değil) bu gerçek, yani onların sınıfın mücadele ve birlik araçları olması olgusu yatar. İkincisi «uzlaşmacı sendikalar» yoktur, sendikalar içinde uzlaşmacı politikalar izleyen bürokratik yönetimler vardır. Sendika bir örgüt olarak belirli bir işkolunda veya bölgede sınıfın çeşitli katmanlarını içerir; uzlaşmacı bürokrasiler ise genellikle işçi sınıfının aristokratik kesimlerine dahildirler. Üçüncüsü, bu gerçeği unutup, «uzlaşmacı sendikalar»a burun kıvıran ekonomi politik hocaları bu tutumlarıyla sınıfı bürokrasinin eline terk etmekten başka bir şey yapmamış olurlar. Dördüncüsü, hocalarımız artık mevcut sendikalara girilip girilmemesine ilişkin “bazı koşullar”dan söz etmeyi bırakıp, birer Troçkist militan olduklarını hatırlasınlar ve kendilerini, bir yandan sınıfı sendikalarda örgütlemeye, öbür yandan da sendikalar içindeki devrimci program mücadelesini sürdürmeye adanmışlar.

Bir küçük burjuvanın bir kez ideal bir sendika şeması çıkardıktan sonra bu şemaya kendisinin de aşık olması anlaşılabilir bir durumdur. Anlaşılmayacak olan şey, Troçkist bir militanın Türkiye’nin mevcut koşullarında hâlâ mevcut sendikalara girilip girilemeyeceği sorusuyla uğraşması, “bazı koşullar altında gireriz” gibisinden “o da olur, bu da” saçmalıklarıyla zaman öldürmesidir. Oysa bu konuda Partimizin tutumu çok açıktır:

Mevcut sendikaları kökten dönüştürme ve bunları sınıf seferberliğinin devrimci organları haline getirme hayalini kurmuyoruz. Bunlar, gerçekte sınıf mücadelesinin önüne dikilmiş, işçi sınıfını düzene bağlama işlevi gören karşıdevrimci bürokrasilerce yönlendirilen bürokratik, reformist yapılardır. Ancak öte yandan, küçük kırmızı sendikalar kurup sınıfın daha da küçük parçalara bölünmesine ve büyük bölümüyle bürokratların eline teslim edilmesine de taraftar olamayız. Önümüzdeki görev, bu örgütler içinde devrimci programımız temelinde ve devrimci partinin inşası stratejimiz doğrultusunda ısrarla çalışmak, sınıfın sendikal bürokrasilerin hakimiyetini gerekirse taşlaşmış örgütleriyle birlikte kırabileceği kitlesel seferberliğini gerçekleştirebilmektir. (ÖY, Madde 39)

Ne var ki, ne devrimci programımızın sendikalar içinde savunulması, ne de partinin sendikalarda inşa edilmesi “Taslak Program” yazarlarının derdi. Onlar bambaşka bir “ideal” sendikal politikanın peşindeler: sendika sınıf mücadelecisi olsun, ama bu bizim dışımızda olsun, zira biz sendikaların yönetimine gelmek istemiyoruz, yönetime gelirse sendika partiyeye bağlanmış olur, bu da ideal ilkemize aykırı bir durum olur.

Sendikalar, doğrudan doğruya herhangi bir partiye bağlıya da tabi olmamalıdır. Sendikaların doğrudan partiye bağlanması, olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Partideki gerici-bürokratik eğilimler, partiye bağlı sendikaların da benzer bir hatta çekilebilmesini getirebilmekte, ya da sendikalardaki bu türden eğilimler partiyi de geri bir noktaya çekebilmektedir. (“Taslak Program”)

Öncelikle, sendikaların bir partiye «bağlı ya da tabi olması» ne demektir? Sendika üyelerinin önemlice bir bölümünün bir parti üyesi olması mı? “Sendikanın partiye bağlı olmaması” kuralını koyarsak işçilerden partilerinden istifa etmelerini mi isteyeceğiz? Bu saçma kuralı dinleyeceklerinden emin misiniz? Üstelik, ya bizim partimize bağlıysalar? Biz parti mi inşa ediyoruz, yoksa parti mi yıkıyoruz? Yoksa kastedilen, bir partinin üyelerinin sendikada yönetimde olması mı? Gerici-bürokratik bir yönetime karşı mücadeleyi, “herhangi bir partiye bağlı ya da tabi olmama” ilkesiyle mi sürdüreceğiz, yoksa devrimci programımızın propagandasıyla mı? Belli ki metin yazarları birinciyi tercih ediyorlar, zira devrimci programımızın onlar için bir anlamı yok, ama işçilerin bu ilkedenden bir şey anlayacaklarını sanmıyoruz. Onlar, yönetimin gerici-bürokratik karakterini ancak mücadele içinde ve program ve sloganlar temelinde anlayacaklardır. Bunu anladıklarında da yöneticilerinden partilerinden istifa etmelerini değil, onların alaşağı edilip yerlerine devrimci program savunucularının geçirilmesini isteyeceklerdir. Biz bu mücadelenin başındaysak, parti militanları olarak yönetimi ret mi edeceğiz, ya da yönetici olmak için partimizden istifa mı edeceğiz.

“Taslak Program” yazarlarına sinmiş bu küçük burjuva anarkosendikalist anlayış aslında sol liberaller arasındaki “her türlü parti aleyhtarı” tutumdan başka bir şey değil. Bu nedenle de, durumu biraz hafifletmek için “doğrudan doğruya bağımlı ya da tabi” olmak gibi “dolaysız bağımlı” olmaya yeşil ışık yakıyorlar. Ama tabii hiçbirinin açıklaması yok, “doğ-

rudan” bağımlılık ya da “dolaylı” bağımlılık nedir, bilemiyoruz. Belki de herhangi bir partiyi “desteklemek”. Buna izin veriyor hocalarımız: “*sendikalar şu ya da bu partiyi ya da bloğu destekleyebilirler*”. Eh, buna da şükür, ama bağımlı olmayıp desteklemek ne demek? İdeal ilkeler şemasında bunun açıklaması yok, ama bizim aklımıza bazı olasılıklar geliyor: Biz parti üyeleri olarak yönetime gelmeyeceğiz, ama sendika yönetimlerinden bizi “desteklemelerini” (seçimler sırasında bize oy çağırısında bulunmaları, ya da üyelerinin bizim gösterilerimize katılmalarına izin vermeleri, vb., ama üye olmak yok) isteyeceğiz; ya da, yönetime gelince, destek vaadiyle partiden istifa edeceğiz; ya da mevcut bir gerici önderliğe, partilerinden istifa koşuluyla ilkemiz gereği o partinin desteklenmesine göz yumacağımızı bildireceğiz. Saçma bir ilkenin trajikomik sonuçları.

Oysa, eğer gerçek bir parti-sendika özdeşliğinden söz edecek olursak, bu olgu ancak “Taslak Program” yazarlarının heveslendikleri küçük “kıvılcık sendikalar” bağlamında gerçekleşebilir. Ve bu da yolumuzun kafa karışıklığının derin çelişmesine işaret eder:

Küçük “devrimci” sendikaları partinin bir uzantısı olarak kurmaya ve korumaya yönelik sektör çabaları, gerçekte işçi sınıfının önderliği için mücadeleden vazgeçmektir. Şu ilkeyi yerleştirmek gerekir: Teslimiyetçi bir biçimde kendi kendini kitle sendikalarından tecrit etmek devrime ihanetle eş değerdir ve Dördüncü Enternasyonal’e bağlılıkla bağdaşmaz. (Troçki, Geçiş Programı)

Devrimci Troçkizmin bu konuda tek bir ilkesi vardır: Devrimci programımız doğrultusunda sendikalar içinde her türlü karşıdevrimci, bürokratik önderliğe karşı amansız bir mücadele ve bu temelde sendikaların yönetimine yükselerek sınıf mücadelesi programımızı yaşama geçirmek. Günümüzde sendikaların gerek devletten bağımsızlığı, gerekse mücadeleciler bir politik hat izlemeleri ancak devrimci Troçkizmin, Dördüncü Enternasyonal’in fiili politik önderliği altında olanaklıdır.

Örgütsel hat

“Taslak Program”ın bu konuya ayrılmış bölümleri, onun yazarlarının Yön’ün sivil toplumcu “Toplumsal Hareket Sendikacılığı”nın ne denli etkisinde kaldıklarının en belirgin kanıtını oluşturuyor. Yön’ün THS anlayışı, işçi sınıfının yapısının “yeni proleterleşme dalgasıyla”, yani yeni ka-

tılımlarla (nitelikli işgücü ve beyaz yakalılar, düzensiz istihdam edilenler, kayıt dışı çalışanlar, kadınlar, çocuklar, yabancı işçiler, geçici ya da sabit taşeron işçiler, vb. [“Kriz ve Yeni Emek Hareketi”, Tonguç Çoban]) değiştiği iddiasına dayanıyor. Dolayısıyla da geleneksel sendikaların bu yeni kitleyi eski örgüt biçimleri ve sendikacılık anlayışıyla kapsayamayacağını, bunun için yeni tip, aslında artık sendika olmayan sendikaların yaratılması gerektiğini savunuyorlar. Buradan hareketle de şu tip öneriler geliştiriyorlar:

Mutlaka sendikalar arası dayanışmanın olumlu etkileri olacaktır; ancak, bundan da öte belirli bir bölgeyi temel alan, o bölgedeki tüm işçilerin sınıf bilincine kavuşturulmasını amaçlayan; sınıf bilincinin oluşturulmasından hareketle ortak bir sendikal örgütlülüğe yönelmeyi önüne koyan bölge sendikal örgütlülüklerinin oluşturulması gerekiyor... Bu nedenle, mevcut sendikal örgüt yapısının, bölge temsilciler meclisi, bölge yönetim ve yürütme kurulları gibi sendikal organlarla tamamlanması gerekiyor... Bu çerçevede, farklı işkollarındaki sendikaların yerel birimlerinin oluşturacağı “bölge konseyleri”, bu konseylerin içinden seçeceği “bölge komiteleri” yatay örgütlenmenin ilk adımı olarak değerlendirilebilir... Bölge örgütlülükleri, bölgedeki tüm toplumsal sorunlarla ilgili çalışma yapabilmeli, bu amaçla diğer toplumsal örgütlülüklerle işbirliği geliştirebilmelidir. Bölgedeki çalışmada, yön örgütsüz yeni işçi kitleleri ve ezilen halk kesimlerine çevrilmelidir... Gerek bu tip örgütlenme biçimlerinin kalıcı ve başarılı olması, gerek işsizler, emekliler, evde çalışanlar, informal sektör çalışanları gibi sınıf kesimlerinin örgütlenebilmesi, gerekse de küçük esnaf, yoksul ev kadını ve diğer kent yoksullarının mücadele içine çekilebilmeleri için, başta da söylediğimiz gibi, sendikal örgütlenmenin işyeri sınırları dışında da gerçekleşmesi zorunludur. Bu noktada mahalli sendikalar sendikal örgütlenmenin önemi karşımıza çıkmaktadır... “Toplumsal Hareket Sendikacılığı”nın ayırt edici yönlerinden biri olan, işçilerin sadece işyerinde değil, yaşam çevrelerinde de örgütlenmesi ilkesi; ayrıca işçi sınıfı kitlesine dahil olmakla birlikte düzenli bir işi olmayan; informal sektörde çalışanların ve işsizlerin; ve genel olarak kent yoksulları kategorisinin mahalle esasına göre örgütlenmesi ilkesi gibi sorunlar, mahallede yapılacak çalışmaların ayrı bir önemle ele alınmasını zorunlu kılıyor. (THS)

Bu uzunca alıntıyı, bizim “Taslak Program” yazarı yoldaşlarımızın tüm önerilerinin ardında yatan sivil toplumcu bakış açısının daha iyi anlaşılabilmesi bakımından yaptık. Bizim yoldaşlarımız da Yön ile aynı bakış açısıyla aynı önerileri tekrarlıyorlar, hatta bunu daha da «zenginleştiriyorlar» ve görüşlerini neredeyse korporatif mesleki örgütlenme (sendikalar, kooperatifler, meslek odaları, vb.) şemasına kadar genişletiyorlar:

İşçi sınıfının çeşitli kesimleri, farklı sendikal yapılarda ya da örgütlerde bulunmak durumunda kalmıştır. İşçilerin birliğini sağlamak üzere tabandan tavana eylemde birliğe gitmek, eşgüdüm odakları oluşturmak ve örgütsel ortaklıklar kurmak gerekmektedir. Bu amaçla işyerlerinden sendika yönetimlerine kadar ortak komiteler, komisyonlar, platformlar, meclisler inşa edilmelidir... Sendikal faaliyet sadece işyerleriyle sınırlı kalmamalıdır. Sendikalaşmanın önünü açmak için dernek, kooperatif, lokal gibi ara örgütlenmeler oluşturulmalıdır. Mahallelere de bu amaçla bürolar, birimler açılmalı, gezici sendika arabaları aracılığıyla işçilere hukuki destek verilmelidir. (“Taslak Program”)

Sanayi bölgelerindeki işçilere ulaşabilmek için sadece işyerlerinin yakınlarında değil, bu işçilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde sendikal faaliyet yürütülmelidir. İkinci yol ise üretim kooperatifleri aracılığıyla patronu devreden çıkarmaktır... Büro işlerinde ve kafa emeği yoğun işlerde çalışan işçilerin önemli bir kısmı ise farklı bir yönden kendilerini işçi sınıfının bir parçası olarak görmemektedir... Meslek odaları, bu işçilerin en azından bir kısmına ulaşmak için kullanılacak araçlardan biri olabilir... İşsizlik dönemlerinde işportacılık, boyacılık gibi işlerle de meşgul olabilen bu işçilerin bu dönemler için sendika üyeliklerinin düşmemesi gerekmektedir. Ayrıca dernekler, işçi evleri gibi ara örgütlenmeler aracılığıyla sınıf mücadelesinin içinde yer almaya devam etmelerinin önü açılmalı, işsizlik dönemleri için sendikalar vb. işçi örgütleri aracılığıyla dayanışma fonları oluşturulmalıdır. (“Gereçler Metni”)

Yön’ün, daha doğrusu Dev-Yol’un politik stratejisi bellidir: emekçi halk iktidarı. Bu, proletarya diktatörlüğü değil, işçi sınıfından orta sınıflara kadar uzanan tüm “halk” kesimlerinin demokratik (yani burjuva) iktida-

rıdır. Üstelik bugün onlar için bu sınıf kavramları dahi geçersizleşmiştir ve önemli olan toplumun ücretlerden cinsel özgürlük konusuna kadar uzanan sorunları çevresinde muhalefet hareketlilikleri yaratmaktır. Bu toplumsal hareketliklerin etrafında birleşenlerin sınıf kökenleri ve hareketin sınıf karakteri önemli değildir, hareket tüm sınıfları yatay biçimde kesmekte ve içermektedir. ÖDP işte bu tür bir toplumsal hareketin siyasi örgütüdür (işçilerin sınıf partisi değil). Yön ise, bu anlayışın ekonomik ve toplumsal örgütlülüğünü gerçekleştirme görevini üstlenmiş durumdadır. Öyle ki, bu örgütlülükler (“yeni tip sendikalar”, eskinin “halk meclisleri”) içinde tüm halk kesimleri toplanabilecek ve kendi özgün mesleki ve toplumsal sorunlarını dile getirip mücadele edebileceklerdir.

Bizim “Taslak Program” yazarı yoldaşlarımızın Dev-Yol’un ve Yön’ün bu stratejisini tümüyle ve bu biçimiyle onayladıklarını sanmıyoruz, ne de olsa henüz devrimci Troçkizmin, LIT’in saflarındalar. O halde neden aynı kapıya çıkan benzer öneriler geliştiriyorlar? Bizce, birincisi, proletaryanın ve onun “geleneksel” sendikalarının çok uzağındalar, proletaryanın sorunlarından ve gereksinimlerinden habersizler. İkincisi, içinde buldukları küçük burjuva ortamda (KESK) halkçı ve sivil toplumcu akımların büyük basıncı altında kalmışlar, bu basınç karşısında kendilerini parti ve Enternasyonal ile bütünleştirecekleri yerde, sendikal aktivistlerin “kaygılarını” yanıtlamaya, yani kendilerini onlara uyarlamaya yönelmişlerdir. Üçüncüsü, devrimci Troçkizmin, somut durumun somut tahlili, sınıf seferberliği, devrimci program ve devrimci partinin inşası anlayışlarına (ki bunların hepsi eski MK’de cisimleşmiş durumdaydı) küçümseyici yaklaşımları, idealist kafa yapılarının Marksizm ile olan bağlarını koparmasına neden olmuş, böylece onları sınıf mücadelesinin hangi somut sorununa yanıt getirdiği belli olmayan ideal yapı arayışlarına doğru itmiştir. Ve böylece küçük burjuva “aktivistler”in hoşuna gideceğini sandıkları önerilerden oluşan sivil toplumcu bir “Program” kaleme almışlardır.

Bu “Taslak Program” gerek yöntemi, gerekse içeriği bakımından tümüyle reddedilmelidir. Devrimci Troçkizmin hareket noktası sınıf mücadelesi ve onu önümüze koyduğu görevlerdir. Sendikalara sunacağımız herhangi bir program, soyut ideal şemalara değil, ileri sürmemiz gereken mücadele taleplerine ve sloganlarına dayalı olmak durumdadır. Önerdiğimiz örgütsel biçimler de ancak mücadelenin, seferberliğin dinamikleri tara-

findan belirlenecektir. İçinde sovyetlere yer vermeyen bir program devrimci bir program olamaz, ama bugün “Tüm iktidar sovyetlere” sloganını ileri sürmek, ya da sendikalara sovyet kurma ya da ona dönüşme görevini yüklemeye çalışmak da bizi gülünç duruma düşürmekten başka bir işe yaramaz.

Sendikalar işçi sınıfının kitle örgütleridir ve bu özellikleri itibariyle işçi sınıfının (çalışmakta olan ya da işsiz) tümünü içermeye yönelmelidirler. Eğer bunun önünde yasal, hukuki vb. engeller varsa, bu engellere karşı mücadele talepleri ve sloganları sendikalar içinde savunacağımız devrimci programın birer parçası olmak durumundadır. Ama bu konuda asıl engel, işçi aristokrasisinin sendika içindeki yansıması olan sendika bürokrasileridir. Bu noktada, işçileri bu bürokratlara teslim edip kaçmak, kendimize halk dernekleri, patronsuz kooperatifler (!!) vb. kurmak yerine, kendi sınıfsal kesim çıkarlarından başka hiçbir sorun üzerinde harekete geçmek yanlısı olmayan bu bürokratlara karşı amansız bir mücadele vermek durumundayız. Ta ki onları sendikalardan kovup yönetimin devrimci militan işçiler tarafından üstlenilmesine değin.

Elbette sendikalar bizler için yalnızca birer mücadele aracı olarak önem taşır. Yarın sınıf mücadelesi ve seferberlikler yeni sınıf ve kitle örgütlerine doğru yöneldiğinde, bu tip örgütlenmelere (meclis, konsey, sovyet) gereksinim doğduğunda, bir an bile duraksamadan bunun inşasına gireriz.

*...Dördüncü Enternasyonal'in kesimleri her zaman için yalnızca sendikaların üst önderliğini yenileyip kritik anlarda sıradan yöneticilerin ve kariyeristlerin yerine cesaret ve kararlılıkla yeni militan önderler ileri sürmekle kalmamalı, gerekirse sendikanın tutucu aygıtıyla açık bir kopmadan sakınmaksızın, burjuva topluma karşı verilen kitle mücadelesinin görevlerine daha uygun düşen bağımsız militan örgütleri her elverişli fırsatta yaratmaya çalışmalıdırlar. Sekter hayaller beslemek uğruna kitle örgütlerine sırt çevirmek sorumsuzca bir hareket olduğu gibi, devrimci kitle hareketini açıkça gerici ya da kılık değiştirmiş tutucu (“ilerici”) bürokratik kliklerin denetimine tabi kılmaya pasif olarak da katlanmak da, ondan aşağı kalmayan bir suçtur. Sendikalar kendi başlarına bir araç değil, yalnızca proleter devrim yolunda birer ataçtırlar. (Troçki, **Geçiş Programı**)*

Tutumumuz budur. Bu noktada “Taslak Program” taraftarları “sendika

aktivistleri”ne şirin gözükecek sekter hayalleri bir kenara bırakıp, mevcut sınıf mücadelesi koşullarında mevcut kitle sendikalarında mı çalışmalarına, yoksa onlardan kopup “kitle mücadelesinin görevlerine daha uygun düşen bağımsız militan örgütler” mi yaratmaya çalışacaklarına karar vermedilerdir. Ama sınıf mücadelesinin somut tahlili üzerinden, yoksa sahte yapısal dönüşüm teorilerinden hareketle değil. Bu aynı zamanda, Partimizin önüne mevcut kitle sendikalarında çalışma görevini koyan Kongre kararlarına ne oranda uyup uymadıklarının da bir ölçüsü olacaktır.

Sendika içi demokrasi

“Taslak Program” yazarları sendika içi demokrasi konusuna ayırdıkları bölümde de gene bir dizi ideal teknik önlemlerle bürokrasiye ve bürokratikleşmeye karşı mücadele edebileceklerinin hayalini kurmaktadırlar. Tipik demokratist ve propagandist anlayışları, aslında bürokrasi konusundaki tamamen yanlış tanımlarından kaynaklanmaktadır:

Sermayeye/devletle uzlaşma içinde olan birçok sendika yöneticisi birtakım ayrıcalıklar edinmektedir. Bu ayrıcalıklı konumlarını korumak için sınıfın çıkarlarını göz ardı etmekte, iktidarlarını korumak için kendilerine alternatif olabilecek kesimleri pasifleştirmeye çalışmaktadır. Bu amaçla sendika üyelerini karar alma süreçlerinden dışladığına çaba göstermektedir. (“Taslak Program”)

Önce, bariz bir kafa karışıklığı: Bürokratlar sermaye ve devletle uzlaşma içinde olduklarından ötürü mü sendika içinde ayrıcalık sahibi oluyorlar, yoksa sendika içindeki ayrıcalıklarından ötürü mü sermaye ve devletle uzlaşmacı bir tutum alıyorlar? Metnin redakte edilmiş biçimi birinci varsayıma işaret ediyor. Bu durumda yoldaşlar, devlet ve sermayeyle işbirliği içinde olmayan militan bir işçinin sendika yönetimine geldiğinde ayrıcalık sahibi olamayacağını iddia etmiş olurlar, ki bu da çok saçma ve bizzat kendi tezleriyle çelişkili bir tez olur. Yok eğer ikinci varsayımı iddia ediyorlarsa, bu durumda hangi ayrıcalıkların bürokratları sermaye ve devletle uzlaşmacı bir konuma ittiğini açıklamak durumundalar. Zira çok sevdikleri teknik önlemlerine yenilerini katabilirler böylece (ücretler sorununa birazdan değineceğiz).

Bu tavuk-yumurta kısır döngüsü metin yazarı yoldaşların bürokrasiyi sendika içi ayrıcalıklı bir kesim durumuna indirgemelerinden

kaynaklanıyor. Oysa, sahip oldukları ekonomik ve toplumsal ayrıcalıklar sendika bürokrasilerinin önemli bir özelliği olmakla birlikte, onları var eden bu ayrıcalıkların korunması güdüsü değildir. Yoldaşlar bu konuda Marksizmin sınıf tahlili yönteminden yararlanmalıydılar. Sendika bürokrasileri, işçi aristokrasisinin sendikalar içindeki uzantılarıdır. Sendikaların mali kaynakları ve sundukları toplumsal olanaklar ne denli önemliyse de, bürokratların sahip oldukları ayrıcalıklar esas olarak işçi aristokrasisine dahil olmalarından kaynaklanır. Elbette her sendika bürokrati işçi aristokrasisi kökenli değildir, ama tüm yönetime gelme çabası onun sınıf içinde sınıf atlama çabasına işaret eder. Bu sıçramayı bir kez gerçekleştirdiğinde de sadece sendikanın olanaklarıyla değil, ama işçi aristokrasisinin tüm ayrıcalıklarıyla donanır. Sermaye ve devlet karşısındaki uzlaşmacı tutumu da, yalnızca sendika içindeki kendi ayrıcalıklarını korumak değil, ama esas olarak artık dahil olduğu sınıfsal kesimin gereksinimlerine yanıt verebilmek içindir. Soruna bu biçimde yaklaşılmazsa, sendika bürokrasilerinin neden zaman zaman işçi sınıfını harekete geçirip seferberliklere yol açtığı açıklanamaz, ya da basitçe alttan gelen dalga kuramıyla yetinilmek durumunda kalınır. Oysa, çeşitli dönemlerde işçi aristokrasisi bizzat kendi çıkarlarını koruyabilmek amacıyla sermaye ve rejimle çatışmaya girebilir ve bürokratlar birer kahraman haline gelebilir.

Bu anlamda bürokrasiye karşı mücadele, esas olarak bir devrimci program mücadelesidir. Bizim programımızın toplumsal karşılığı işçi aristokrasisi değil, işçi sınıfının en çok sömürülen ve ezilen kesimleridir. Tam da bu nedenle bürokratlarla, onların karşı devrimci politikalarıyla kanlı bıçaklıyızdır, yoksa aldıkları ücretten, kullandıkları arabadan, belediye başkanları ve bakanlarla kolayca kadeh tokuşturabildiklerinden ötürü değil. Tam da bu nedenden ötürü işçi demokrasisinin yegane garantisinin sendikanın savunacağı programın devrimci niteliği olduğunu söyleriz.

Yoldaşlar şöyle devam ediyorlar:

Ama bunu yapanlar sadece sermayeyle/devletle uzlaşma içinde olan sendika yöneticileri değildir. Kendi siyasi görüşlerini mutlak egemen kılmaya çalışarak siyasi çıkarlarını sınıfın çıkarlarının yerine koyanlar da farklı görüşteki işçileri bastırma yolunu seçerler.

Yoldaşlar “sendikalar herhangi bir partiye bağlı olmamalıdır” yolundaki anti-parti silahlarını bu kez de “sol” bürokratlara saldırmak için çeki-

yorlar. Bunlar, kendi görüşlerini “mutlak egemen kılmaya” çalışırlarmış. “Mutlak egemen kılmak” ne demektir? Ya bu bürokratlar görüşlerini “kısmen egemen kılmaya” kalkarlarsa tavrımız ne olmalı? Kaldı ki her bürokrat kendi siyasi görüşlerinin sınıfın genel çıkarlarına hizmet ettiğini savunacaktır, o zaman biz ne diyeceğiz? Böylece tekrar geliyoruz devrimci program sorununa. Bizim bürokratlara karşı savaşımız, onları birer bürokrat haline dönüştüren ve her biri farklı bir sınıf kesimine tekabül eden karşı devrimci, reformist ve uzlaşmacı politikalarına yöneliktir. Sol bürokrasiye karşı mücadelenin temelinde de bu yatar, yoksa onların teknik olarak birer parti üyesi olmaları ve partilerinin programını sendikalar içinde savunmaları değil. Kaldı ki, tekrar edelim, devrimci Troçkizmin sendikalar içindeki hedefi kendi siyasi görüşlerini, yani devrimci programlarını egemen kılmaktır. Bu egemenliğin mutlak mı, kısmi mi olacağına artık “Taslak Program” savunucuları karar versin.

Yoldaşlar yalnızca bürokrasiye karşı sendika içi demokrasi mücadelesini bir dizi teknik soruna indirgemekle kalmayıp, önerdikleri önlemlerde de çelişkili, sınıfın yaşam sorunlarından uzak “ideal” şemaların ötesine geçemiyorlar: “*Sendikadan para alarak tam-zamanlı çalışan sendika yöneticilerinin sayısı en aza indirgenmelidir*”: Bu “en az”ın kriteri nedir? Kapitalistler de en az sayıda işçiyle en yüksek verimi almaya çalışırlar. Küreselleşme çağında daha da geçerli olan bu işletme zihniyetiyle yoldaşlar işi, sendika faaliyetlerinin «taşeron sendikalara» devredilmesine kadar vardırabilecekler mi? “*Yönetim organlarında yer alan işçilerin işyeri ile bağlantısı kesilmemelidir*”: “Bağlantının kesilmemesi”nden kasıt nedir? Her yöneticinin, en azından tabanını yitirmemek için kendi işyerine ayrı bir önem verdiğini biliriz. Yoksa kastedilen, bir sonraki cümledeki “*Mümkün olduğu koşullarda sendika yöneticileri, haftanın belirli günleri ve saatleri işyerinde çalışmaya devam etmelidir*” ibaresi mi? Kültür Devrimi’ne özgü bu Maocu ilkenin, “mümkün olmayan” koşullardaki uygulamaları neler olabilir? Haftanın belirli günleri ve saatlerinde bostanlarda meyve toplamacılığına yollamak bir çözüm olabilir mi örneğin? Ekonomi profesörlerine eziyet olsun diye icat edilen bu ilke, sanayiinin pisliğinden, gürültüsünden ve monotonluğundan bıkmış proleter kökenli militan sendika yöneticilerinin hoşuna gidebilir. “*Sendika yöneticilerinin ve uzmanlarının maaşı, sendikaya üye ortalama işçi ücretini geçmemelidir*”: Bu ilkeyi herhalde önce ortalamanın üzerinde ücret alan devrimci sendika

militanlarının ailelerine kabul ettirmek gerekir. Onlar mutlaka, sendika yönetimine seçilme olasılığı olan eşlerini, anne ya da babalarını, bu heveslerinden vazgeçirmeye çalışacaklar, zaten kıt kanaat geçindikleri bir ortamda yaşam düzeylerinin daha da düşmemesi için onun gerekirse parti ve sendika üyeliğinden istifa etmesini isteyeceklerdir.

Özetle, bütün bu «ideal» sendika işleyiş ilkeleri, yaşamdan, gerçeklerden, sınıfın mücadele gereksinimlerinden kopuk, şabloncu ve sürrealist önerilerdir. Elbette sendika bürokrasilerinin toplumsal ve ekonomik ayrıcalıklarının teşhiri, sendika içinde işçi denetiminin gerçekleşmesi yolundaki mücadelemiz önemlidir, ama devletten bağımsız olmayan bir sendikanın içinde demokrasinin toplumsal ve politik temelleri de bulunmaz. Sendikanın devletten bağımsızlığı ise ancak “eylemde proleter devriminin organları olduklarını kavrayabildikleri ölçüde” olanaklıdır. Bu da devrimci programa, yani Dördüncü Enternasyonal’in programına sahip olmalarıyla mümkündür. Yoldaşlarımız bunu kavradıkları anda ellerindeki «Taslak Programı» bir kenara atıp Partimizin programını savunmaya başlayacaklardır.

Sonuç

Biz bunu yapmalarını, yani “Taslak Program”ı bir kenara koyup, Kongre’de alınmış kararlar doğrultusunda yürünmesini öneriyoruz. Kongre’de kabul edilen Örgütsel Yöneliş metninde sendikalardaki mücadele çizgimiz anlatılmış ve Parti’nin önüne bir görev olarak konmuştur. Ayrıca bu dokümanda, BSH bağlamında izlenmesi gereken hat da net bir biçimde çizilmiştir. Herhangi bir ekleme yapmadan bu hattı yoldaşlara bir kez daha anımsatıyor ve faaliyetimizin bu doğrultuda reorganizasyonunu talep ediyoruz.

Faaliyet Planı Üzerine

(Mayıs 2003)

I. Yöntem Üzerine

Partimizin faaliyet planı üzerine tartışmamızı öncelikli olarak devrimci Marksist yöntem üzerine oturtmalıyız. Bütün bir Troçkist mücadele tarihi içinde, ve özellikle de bizim yirmi yılı aşkın tarihimiz içinde, yöntem sorununun büyük önem taşıdığını hepimiz biliyoruz. Bu anlamda önerilerimiz hep bir yöntem anlayışına dayalı olarak geliştirilmiştir. Önerilerimizin elbette verili koşullara uygun olması gerekir, bununla birlikte bu önerilerin dayalı olduğu yöntemin üzerinde hassas bir biçimde ısrar etmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Yöntemden neyi kastettiğimizi bir kez daha yinelemek isteriz: **devrimci partinin kitle mücadelesi içinde inşası**. Bu bizim yegane stratejimizdir. Tam da bu anlayışla bundan yaklaşık 24 yıl önce Mandelci akımla tüm ilişkilerimizi koparmıştık. Mandelcilik, partinin inşasını her zaman verili dönemde ön plana çıkan sol politik akımların programını kendine temel almış, kendini onlara benzetmeye çalışmış ve öncü sektörler bu anlayışların propagandası üzerinden yaklaşmıştır. Bu sektörler zamanında gerillacı akımlar olmuş, daha sonraları bunların yerini Avrupa komünizmi yandaşları almış, bugünlerde ise “toplumsal hareketler” haline gelmiştir. Biz ise bu anlayışı reddediyoruz ve programımızın sınıfsal ana eksenini hiç bir zaman yitirmemeyi öneriyoruz: devrimci proletaryanın önderliğindeki emekçi kitlelerin seferberlikleri ve bunların gündelik acil ve tarihi hedefleri bizim programımızın ana eksenini oluşturur ve partimizi bu seferberlikler içinde inşa etmeye çaba gösteririz. Bizim amacımız farklı politik eğilimlerdeki öncü kesimlere o politik eğilimlerin ya da bizim aza-

mi programımızın propagandasını yapmak değil, kitlelere acil talepleriyle yaklaşmak ve onların içindeki gerçek öncüleri bu talepler programımıza kazanmaktır.

Mandelci propagandizmden koştuk derken bunu o dönemde Türkiyede egemen olan Troçkist eğilimin bu olması bağlamında söylüyoruz. Oysa propagandizm yalnızca Mandelciliğe özgü değildir. Kendini Troçkist ilan eden veya bunu utangaçça söyleyen, ya da söylemek istemeyen pek çok başka akıma da özgü bir hastalıktır propagandizm. Örneğin, Tony Cliff önderliğindeki İngiliz SWP'si ve bu akımın bazı başka ülkelerdeki taraftarları bütün bir parti inşasını "devlet kapitalizmi" kuramının propagandası üzerine kurmuşlar, her politik olguyu bu kuramla ilişkilendirmeye çalışmışlar ve faaliyetlerini bu kuram ve bunun çevresindeki genel sosyalist söylemin teorik öğretisi üzerine yerleştirmişlerdir. Bu akımın kendi özgün kuramlarından hareketle ulaştıkları politik sonuçların yanlışlığı bir yana, faaliyet anlayışları da bizce Leninist-Troçkist partinin inşası stratejisine ters düşmekte ve sonuçta ortaya bir devrimci proleter parti değil, bir "sivil toplum" örgütü çıkmaktadır.

Bunun bir benzeri de Ted Grant önderliğinde kurulmuş olan ve kısaca "Militan" akımı olarak bilinen Uluslararası İşçi Komitesi (CWI) grubu ve bunun çeşitli ülkelerdeki sempatizanlarıdır. Bu akımla olan anlaşmazlıklar çok eski tarihlere, hatta Troçki dönemine dayanır. Bunların başında da CWI'nin asla 4. Enternasyonal'in inşası içinde yer almamış olması, bugün de böyle bir perspektiften uzak durmasıdır. Dolayısıyla ortaya son derece ulusalcı partiler çıkmıştır. Kaldı ki Militan akımı onlarca yıl boyunca bağımsız bir devrimci parti inşası anlayışından da uzak durmuştur. Bu akımın özellikle İngiltere'deki ve Britanya sömürgelerindeki sempatizanları çok uzun bir dönem İşçi Partisi'nin (Labour Party) içinde "sol kanat"lar oluşturmaya çalışmakla yetinmişler, pek çok kadrolarını bu partiye kaptırmışlar, hatta aralarından burjuva hükümetlere bakanlar bile çıkarmışlardır. Bu haliyle akım 1990 başlarında son derece ciddi bir kriz içine girmiş ve ardından tasfiyelere yönelmiştir. Öyle ki, tarihsel önderleri Ted Grant CWI'nin ancak yüzde 7'lik bir desteğiyle kalmış, ardından da akımdan ihraç edilmiştir. (Ted Grant eğilimi sadece İspanya grubunda çoğunluk sağlayabilmiştir.) Bu krizin temelinde Militan akımının artık tarihsel *entrizm* taktiğine son verme ihtiyacından kaynaklanmıştır. Akım sonuçta

bağımsız partiler kurmaya yönelmiş, tabii bu arada buna katılmayan pek çok grupçuk parçalanarak asıl yuvalarında kalmayı yeğlemiştir. Ama bir kez bağımsız partiler kurulunca bu kez yeni krizler patlak vermiştir. O döneme kadarki elli yılı aşkın ulusalcı politikalar grubun uluslararası bir eğilim oluşturabilmesini engellemiş, İngiltere'deki önderlik uluslararası akım üzerindeki bizce bürokratik egemenliğini sürdürebilmek için tasfiyelere yönelmiştir. Bunun ilk önemli kurbanları da CWI'den bir bütün halinde ihraç edilen Pakistan, İskoçya ve Amerikan partileri olmuştur. Biz hiç bir zaman böyle bir parti inşası anlayışıyla birlikte olmadık ve olmayız. Bugün Ted Grantçı veya değil, tüm Militan grupları son derece ulusalcı örgütlerdir ve faaliyetleri esas itibariyle “eğitim ve propaganda” çalışmalarına dayalıdır, yoksa kitle hareketine talep ve sloganlarla müdahaleye değil. Politik programatik düzeyde de pek çok önemli ayrılığımız vardır: örneğin bu akım başından itibaren Siyonist İsrail devletinin varlığını kabul ederek İngiliz emperyalizminin etkisinde kalmıştır. Son derece ultimatodistler, onlar için kitlelerin talepleri, bunların geçiş talepleri biçiminde kurgulanması vs. önemli değildir, tek çözüm daima “sosyalizm”dir. Bu tutumları ilk Körfez savaşında olduğu gibi son Irak saldırısında da “Ne Bush, ne Saddam” gibi meydanı emperyalist saldırganlığa ve Irak halkını kendi kaderine terk eden bir slogan etrafında dönmüştür. Bu halleriyle de kendilerine ancak küçük burjuva elitleri ve işçi aristokrasisinin üst katmanlarında yer edinmeye çalışmaktadırlar. Bizim böyle bir akımla bir benzerliğimiz söz konusu olamaz.

Klasik propagandist tanımına uymayan, ama yukarda andığımız akımlardan çok daha ulusalcı ve ayrıca ekonomist bir başka akım ise Fransa'daki *Louthe Ouvriere* (LO - İşçi Mücadelesi) grubudur. Bu akımın ulusalcı olma özelliği her şeyden önce bir dünya partisi inşa etmekten dikkatle uzak durmalarından kaynaklanmaktadır. Bunların anlayışlarına göre her ulusal parti kendi faaliyetinden sorumludur ve tek tek ülkelerde güçlü ulusal partiler olmadığı sürece bir Enternasyonal'in inşası söz konusu olamaz. Tam da bu nedenle bu akımın dünya ölçeğindeki sınıf mücadelesine ilişkin uluslararası tutumları bulunmamaktadır. Ama ulusalcı anlayışları bu akımın yerel partilerini belirli dünya olayları karşısında, örneğin Irak savaşı sırasında, benzer tutumlar almaya itmekte ve bu tutum doğal olarak “Ne Bush, ne Saddam” gibisinden soyut propagandist bir çizgiyle sonuçlanmaktadır. Gene benzer anlayışlar, örneğin Kürdistan sorununda,

bu akımları suskunluğa, yani verili durumu kerhen desteklemeye itmekte, “biz kendi işimizle meşgul oluruz” diyerek ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına destek vermemeye yöneltmektedir. Bu akımın ekonomizmi ise, sınıf savaşını faaliyette buldukları işyerlerinin özel sorunlarıyla sınırlamasından kaynaklanmaktadır. Bunlar için öncelikli olan sınıf mücadelesinin ulusal ve uluslararası sorunlarından ziyade, belirli işyerlerindeki ücret, çalışma koşulları gibisinden problemlerdir. Tabii bu anlayışın bir sonucu da akımın sendikaları ve sendikalar içindeki mücadeleyi önemsememeleri, bunu ikinci, üçüncü plana itmeleridir. Fransız LO’su bu anlayışla elli yıla yakın bir süreden beri faaliyet göstermiş, ve bilindiği gibi Fransız işçi sınıfının öncü kesimlerinden dikkate alınır bir güce ulaşarak son başkanlık seçimlerinde yüzde beşe ulaşan bir oy oranına erişmiştir (parlamento seçimlerinde çok daha düşük bir oy oranı, yaklaşık yüzde 1,5). Ama tam da bu gelişme LO’yu fabrikaların dışına itip genel ulusal politik arenaya girmeye zorladığından, parti ciddi bir krizle karşılaşmış, görüş ayrılıkları ve parçalanmalar yaşanmaya başlamıştır. Bizim dünya akımımızın parti inşa stratejisi ise, LO’nun ulusalcılığından ve ekonomizminden, özellikle de Enternasyonal anlayışından çok farklıdır.

Bizim akımımızın parti inşa stratejisini burada derinlemesine anlatmamıza gerek yok. Bu strateji özellikle Moreno’nun *Mandelci Parti mi, Leninist Parti mi?* yapıtında berrak bir biçimde izah edilmiştir. Önemli olan bizlerin bu stratejiyi kavrayıp yaşama geçirebilme becerimizdir. Aşağıdaki öneriler de bu çabanın bir ifadesidir.

II. Politik durum analizi

Grubumuz militan sayısı ve faaliyet alanı açısından ne denli sınırlı olursa olsun, eğer kendimizi teori ve ideoloji üzerinden değil, sınıf mücadelesine politik müdahaleler eksenini üzerinden inşa edeceksek, verili politik durumun net ve doğru bir analizi ve tanımı büyük önem taşımaktadır. Politik durum derken neyi kastediyoruz? Ulusal düzeydeki politik katmanlaşmayı dikkate alacak olursak, üç bileşeni birbirinden ayırt edebilmeliyiz: a) Devletin niteliği; b) Rejimin niteliği; c) Hükümetin niteliği. Bu üç bileşenden ilk ikisi görece daha sabit, üçüncüsü ise sınıf mücadelesi karşısında daha değişkendir. Hareketimizin politik analizleri ilk iki konuya ilişkin olarak şu biçimde sentezleştirilebilir:

a) Türkiye’de devletin niteliği burjuva-kapitalisttir ve bu niteliğin deği-

şimi ancak sosyal (sosyalist) bir devrimle, yani işçi devletinin inşasıyla olanaklıdır.

b) Rejimin niteliği ise Bonapartisttir. Bundan kastettiğimiz, görünürdeki burjuva demokrasisinin ardında, parlamento ve demokrasi bileşenleri tarafından denetlenemeyen baskıcı ve otoriter bir kurumun bulunuyor olmasıdır. Bu kurum bildiğimiz gibi, ordunun üst kademeleri çevresinde toplanan silahlı ve idari bürokratik yapıdır. Kendini MGK'da ifade eden bu Bonapartist kurumun baş temsilcisi ise genellikle cumhurbaşkanlarıdır. Biz bu yapıyı “asker-polis rejimi” tanımıyla popülerleştirmeye çalışmaktayız. Herhangi bir ülkede rejim değişikliği ancak politik ya da sosyal devrimlerle, darbelerle, kitle ayaklanmalarıyla, ya da çok köklü demokratik dönüşümlerle olanaklıdır (sosyal devrim söz konusu olmadığı sürece, rejim değişikliği mutlaka devletin niteliğindeki bir değişime yol açmaz). Bize göre Türkiye’de bu ancak bir kitle devrimiyle olanaklıdır, tam da bu nedenle rejime karşı mücadelemizi “demokrasi için devrim” sloganıyla popüleştirmeye çalışmaktayız.

c) Hükümet değişiklikleri ise seçimlerle, parlamento kombinasyonlarıyla, Bonapartist otorite merkezlerinin (MGK, Cumhurbaşkanı, Genel Kurmay, vs.) baskısıyla, istifa yoluyla, ayaklanmalarla ya da örneğin genel grev gibi kitle baskılarıyla, vs. olanaklıdır. Hükümet değişiklikleri mutlaka rejim değişikliği anlamına gelmez. Aynı rejim yapısı içinde son derece muhafazakar bir hükümet olduğu kadar, ilerici, sosyal demokrat, hatta halk cepheci hükümetler de işbaşına gelebilir. Bizim için önemli olan, hükümetin ekonomik, toplumsal ve politik alanlardaki programı ve uygulamaları, sınıf mücadelesi karşısında takındığı tutum, verili rejimle olan ilişkileri, vs.’dir. Bugün Türkiye’deki AKP hükümeti, kendilerinin de ifade ettiği gibi, Müslüman demokrat, muhafazakar niteliklidir. Bizce bu karşı devrimci bir hükümettir, popülist özelliklerini işçi sınıfına ve emekçi halka karşı başlattığı ekonomik karşıdevrim saldırısında kullanma gayreti içindedir.

Toparlayacak olursak, grubumuzun özellikle (çok daha kalıcı ve uzun vadeli bir özellik taşıyan devletin niteliğini bir yana bırakacak olursak) rejimin ve hükümetin durumu, izlenen politikalar, bunların sınıf mücadelesi karşısındaki tutumları, saldırıların ana eksenleri vs. konularında periyodik tahliller yapabilmesi gerekmektedir. Elbette bu tahliller sınıf

mücadelesinin verili koşullarını da (sendikaların, diğer partilerin tutumları, kitlelerin bilinç durumu, emekçi yığınların acil ve orta vadeli ihtiyaçları, vs.) içermek durumundadır. Normal parti işleyişinde bu tahliller genel hatlarıyla **kongrelerde** yapılır, ve ardından bu tahliller **merkez komite** toplantılarında gözden geçirilir ve güncellenir, ardından bir İç Bülten ya da **Sirküler** ile tüm militanlara aktarılır. Ancak bizim partimiz henüz bu yapıdan uzaktadır, ancak tüm partiyi kapsayacak, bütün militanların ve hatta sempatizanların katılımını sağlayacak bir mekanizmanın bulunmasında yarar görmekteyiz.

Buna yönelik olarak ikili bir yapı önerilebilir:

a) Aylık genel toplantılar: Tüm grup militanları ve en yakın sempatizanların katılımıyla gerçekleştirilebilir. Bu toplantılarda gündemli bir biçimde politik durum tartışılır, izlenmekte olan çizgi, savunulmakta olan talep ve sloganlar gözden geçirilir ve gerekirse güncellenir; faaliyet alanlarındaki (genel kampanyalar, işçi-sendika hareketi, gençlik, vs.) çalışmaların bilançosu çıkartılır, yapılan tahlillerle uygunluğu incelenir; yeni örgütsel ve politik kararlar alınabilir; yayınlar ve mali durum gözden geçirilir, vs.

b) Sekreterlik: İki-üç kişilik bir sekreterlik aylık toplantılar arasındaki sürede tüm faaliyetlerin koordinasyonunu ve merkezleştirilmesi işlevini üstlenebilir, aylık toplantıları hazırlayabilir, bu toplantılara politik durum tahlili taslakları hazırlayıp sunabilir, kısacası grubun gündelik işleyişini (yayınlar vs. de dahil olmak üzere) ve işbölümünü örgütleyebilir.

Bunlara ek olarak da parti için kongre işlevi görebilecek yıllık **konferanslar** düşünülebilir.

III. Talepler ve sloganlar

Yukarda ifade edilmeye çalışılan politik durum tahlili, faaliyet ekseni ve talep ve sloganlar belirlenmediği sürece hiç bir işe yaramaz. Zira bu tip bir tahlil yapıldıktan sonra bu bir kenara atılabilir ve grup salt propagandist bir örgüt gibi çalışabilir, yani “yaşasın sosyalizm” sloganını gündelik gerçeklerden uzak bir biçimde tekrar etmekle yetinip faaliyetini eğitim çalışmalarısıyla sınırlayabilir. Oysa bizim için tahlilin önemi sınıf mücadelesine katılım ve müdahale, kitle öncülerini içine yerleşebilme olanağını yaratıp yaratmamasındadır. Bu da ancak bir temel faaliyet ekseninin be-

lirlenmesi, buralarda işlenecek olan temel ve can alıcı talep ve sloganların bulunması ve militanların tek tek ya da gruplar halinde bu faaliyet eksenini doğrultusunda çalışmalarıyla olanaklıdır. Bunu, mevcut durum üzerinden örnekleyerek açmaya çalışalım:

Bugüne kadar yapageldiğimiz tahliller çerçevesinde uluslararası ve ulusal düzeydeki sınıf mücadelesinin üç ana ekseninde kümeleştiğini tespit edebiliriz:

a) Uluslararası düzeyde emperyalizmin yaygınlaşan askeri saldırıları ve ona karşı mücadele. Bu olgu kendini Afganistan ve Irak'ın işgalinde somutlamıştır. Ama emperyalizm Ortadoğu ve Latin Amerika'da yeni saldırılar planlamaktadır. Bizim için emperyalizme karşı mücadelede Irak ve Ortadoğu yakıcı önemdedir ve emperyalizme karşı mücadelemizi bu noktalarda yoğunlaştırmalıyız. Buna ilişkin temel sloganlarımız, "*Irak'ta emperyalist işgale son*", "*Amerika Ortadoğudan defol*" ve "*Yaşasın İntifada*" olabilir. Burada hemen akla "Ortadoğu sosyalist cumhuriyetler federasyonu" gibisinden sloganlar akla gelecektir. Ama bu tip bir hedeften son derece uzak bulunulduğundan ve mevcut bilinç düzeylerinde kitleler açısından hiçbir şey ifade etmeyeceğinden, anlamlı bir slogan olmaz bu. Bu fikri elbet belirli teorik ve politik tahlillerimizde işleyebiliriz, ama sınıf mücadelesine katılımın bir aracı değildir bu slogan bugün için. Bize genellemeler ve nihai hedefler değil, kitleleri ileriye doğru seferber edecek basit, güncel ve çarpıcı sloganlar gerekir.

b) Türkiye'de asker-polis rejimine karşı mücadele. Rejimin Bonapartist niteliği kendini özellikle parlamento ve hükümet üzerindeki otoriter baskılarında ve özellikle de Kürdistan konusundaki son derece karşı devrimci tutumunda açığa vurmaktadır. Dolayısıyla rejime karşı mücadelenin ana eksenini, Kürt halkının demokratik haklarının kayıtsız koşulsuz desteklenmesi oluşturmaktadır. Buna paralel olarak, günlük politik gelişmeler fırsat verdiğinde mutlaka "*yeni bir demokratik anayasa*" talebinin ve "*MGK istifa*" sloganının ileri sürülmesi gerekir. Benzer biçimde gündelik politik gelişmelerden yararlanarak rejimin emperyalizme bağımlı (Ortadoğu planları) ve yayılmacı (Kıbrıs) karakteri uygun sloganlarla açığa vurulmalı.

c) Gericî AKP hükümetine karşı mücadele. Herhangi bir hükümete ilişkin tahlil yaparken öncelikli olarak bazı sorulara yanıt verebilmemiz

gerekiyor: Bu hükümetin sınıf karakteri nedir (mali burjuvazi, sanayi burjuvazisi, tarım ya da ticaret burjuvazisi sektörleri, vs.)? Hangi halk kesimlerince desteklenmektedir (küçük burjuvazinin ve işçi sınıfının hangi kesimleri, etnik ya da dini topluluklar, vs.)? Parlamento, rejim ve kitlelerle ilişkisi açısından güçlü ya da güçsüz olması? Ve özellikle de bu hükümetin temel amacı, programı ya da planı nedir? Buradan hareketle de, bu plan hangi uygulamalarda kendini açığa vurmaktadır? Yukardaki sorular çerçevesinde AKP hükümetine (ve de CHP ve diğer muhalefet partilerine) ilişkin tahlillerimizi derinleştirmekte yarar görmekteyiz. Bununla birlikte AKP hükümetinin temel planının, seçimlerde kitlelerden aldığı desteği ve popülist söylemini kullanarak, emperyalizmin dünya ölçeğindeki neoliberal saldırısını Türkiye’de uygulamaya koyabilmek olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla da hükümetin bir “ekonomik karşıdevrim” gerçekleştirmeye çalıştığını, ve bu planın bugün için kendini Yeni İş Yasası tasarısında açığa vurduğunu söylüyoruz. Eğer bu doğruysa, bugün hükümete karşı mücadelenin bu yasanın parlamentodan geçmemesi, geçtiği takdirde de iptal edilmesi ekseninde somutlanması gerekmektedir. Bu bağlamda da temel slogan “Yeni İş Yasası’na Geçit Vermeyelim” olabilir. Bu mücadeleye ilişkin olarak da, işçi sınıfının ve sendikaların eğilimleri gözlenerek, “Genel Grev” seferberlik sloganı gündeme getirilebilir.

Bu özetlenenler partinin genel politik faaliyetinin eksenini oluşturmak üzere önerilmiştir. Bu genel ve ana üç eksenin içerikleri güncel gelişmeler çerçevesinde elbette değiştirilebilir, yenilenebilir. Örneğin ABD Küba’ya saldırırsa ya da Arjantin’de devrim olursa, antiemperyalist mücadelenin ağırlığı bu konularda yoğunlaşabilir. Ya da bir darbe girişimi olursa rejime karşı mücadele, darbeye karşı genel grev ve kurucu meclis sloganlarına aciliyet kazandırabilir. Keza, hükümetin emekçilere yeni bir ekonomik veya sosyal saldırısı buna ilişkin konuların öne çıkarılmasına neden olabilir.

Bu genel ve ana eksenin yanı sıra elbette bazı özel konular mücadele hedefi haline gelebilir. Örneğin bulunduğumuz işyerlerindeki özel sorunlar, bir sendika seçimleri, üniversitelerde yeni bir harç uygulaması, vs. gibisinden yerel ya da sektörel konular elbette her birimin ve militanın faaliyet konuları olabilecektir.

Yaşasın Filistin ve Irak halklarının direnişi !

Bireysel, şeriatçı kör teröre hayır !

(Kasım 2003)

El Kaide ve İBDA-C ikilisi, Yahudi sinagoglarına beş gün önce düzenledikleri saldırının ardından bugün de İngiltere'nin İstanbul konsoloslughuna ve İngiliz sermayeli HSBC bankasına iki kanlı saldırıda bulundu. Gene, emperyalizmin Irak ve Filistin saldırılarıyla doğrudan ilgisi bulunmayan, hatta çoğu halk ve emekçi nitelikleriyle bu saldırıların karşısında tutum almış olabilen onlarca insan öldü. Başta Bush-Blair ikilisi olmak üzere emperyalist propaganda makinesi gene derhal işlemeye koyuldu, bu saldırıların “demokrasi ve özgürlükler adına terörizme karşı gerçekleştirdikleri Irak işgalinin ne denli haklı olduğunu bir kez daha gösterdiğini” anlatmaya koyuldular. Elbette Türk hükümeti de bu saldırılardan emekçi kitlelere ve ezilen uluslara uyguladığı baskıları ve emperyalizm yanlısı politikaları haklı çıkarabilmek için yararlanmakta.

Saldırının gerçek failleri üzerine kamuoyunda pek çok söylenti dolanmakta. Bir kesim, saldırıların El Kaide tarafından üstlenilmiş olmakla birlikte gerçekte Mossad ve CIA patentli, amacının ise dünya kamuoyunu Irak ve Filistin'deki direnişine karşı yönlendirmek olduğunu ileri sürmekte. Biz bunun fazlaca önemli olmadığını, zira El Kaide ile CIA'nın arasında zaten nesnel olarak ölümcül bir zımnî anlaşmanın bulunduğu inıyoruz. Zira her ikisi de Filistin ve Irak halklarının kurtuluşu için değil, bunların üzerinde egemenlik sağlamak, mücadeleleri tahrip etmek için uğraş vermekte.

Biz *İşçi Cephesi* olarak, emperyalizm tarafından provoke edilmiş olsun ya da olmasın, şeriatçıların gerçekleştirdikleri bu tip bireysel terörist eylemleri kesinlikle red ediyoruz, bu eylemlerin Irak ve Filistin

halklarının emperyalizme ve Siyonizme karşı verdikleri mücadeleye en ufak bir katkıda bulunmadığını, tam tersine pek çok yönden kitlelerin bu mücadelesine zarar verdiğini düşünüyoruz.

Irak ve Filistin halkları var güçleriyle emperyalizme direnmeye devam etmektedirler. Filistin’de Siyonizme karşı İntifada kitlesel bir başkaldırı biçiminde sürmekte, Irak’ta ise direniş cephesi her geçen gün genişlemekte, yaygınlaşmakta ve işgal güçlerine ağır darbeler indirmektedir. Bu mücadeleler halkların kitlesel ve örgütlü eylemleridir. Filistin ve Irak halk kitleleri içinde herhangi ciddi bir desteği olmayan El Kaide gibi şeriatçı örgütlerin çeşitli ülkelerde gerçekleştirdikleri kanlı saldırılarla bu mücadeleleri sahiplenmeye çalışması kabul edilemez.

Herkesin bildiği bir gerçek var: ne ABD ve İngiltere birkaç diplomatik görevlisi ya da başka ülkelerde turist olarak bulunan yurttaşları öldürdüğünde Irak’tan çekilir, ne de İsrail bir iki sinagoguna bomba atıldı diye Filistin işgaline son verir. Emperyalizmi ve Siyonizmi Ortadoğu’dan atacak yegane güç bölgedeki ve bizzat emperyalizmin merkezindeki halk kitlelerinin seferberliğidir. Irak ve Filistin halklarının mücadelesine destek vermek isteyen herhangi bir akımın ya da örgütün izleyebileceği en doğru yöntem bu kitle seferberliklerine ve başkaldırılarına katılmak olmalıdır. Şeriatçı El Kaide ise izlediği terörist yöntemle kitlelerin karşısında yer almakta, emperyalizmin politikalarını güçlendirmektedir.

El Kaide’nin son İstanbul saldırısı, Londra’da 350 bin emekçinin baş emperyalistler Bush ve Blair’e karşı ve Irak ve Filistin halklarının yanında sokaklara döküldüğü gün gerçekleştirildi. Bu kitleler El Kaide’nin attığı bombaların değil, kendi seferberliklerinin gücüne güvenmektedirler. Kendi hükümetlerinin emperyalist politikalarına karşı mücadeleye atılan İngiliz ve ABD’li emekçiler, sadece sıradan insanların değil, kendi yoldaşlarının dahi ölümüne yol açan bireysel terör eylemlerini kesinlikle redetmektedirler. Tüm dünyada emperyalizme karşı hareket halinde olan kitleler Ortadoğu’da işgalin son bulması ve Filistin ve Irak halklarının kendi kaderlerini özgürce tayin edebilmeleri için mücadele etmektedir, yoksa El Kaide gibi kitle temelinden yoksun şeriatçı örgütlerin terörist entrikalarla iktidar olabilmesi için değil.

El Kaide’nin kör terörizmi, emperyalist ve Siyonist işgal güçlerine karşı kendini silaha dönüştüren halk savaşçılarının mücadelesiyle bir tutulamaz.

Bu savaşçılar Ortadoğu kitleleri arasında önemli halk kesimlerini temsil etmekte, onların politik ve askeri direnişini örgütlemekte ve kendilerini kitle mücadelesinin bir parçası olarak feda etmektedirler. Onların emperyalizme ve Siyonizme karşı mücadelesi birer terör eylemi değildir, ve son derece meşru halk direnişinin değişik biçimlerinden oluşmaktadır. El Kaide gibi şeriatçı örgütler ise bir kaç görkemli terör eylemiyle Ortadoğu'da ve dünyadaki halk kitlelerinin mücadelesini bir kenara itmeye, bu mücadelelere sahiplenerek temsil ettikleri gerici rejim düşkünlerinin ve petrodolar şeyhlerinin adına emperyalizm ile pazarlık gücüne ulaşmaya çalışmaktadırlar.

Türk hükümetinin “intikam” çığlıklarına hayır

El Kaide patentli ve İBDA-C imzalı son saldırının ardından başbakan Tayyip Erdoğan, bu saldırının “intikamının” alınacağını ilan etti. Bu açıkça, emperyalizmin Ortadoğu politikalarını kabul etmeyen ve Siyonizmin karşısında yer alan emekçi kitlelere yönelik yeni bir saldırının duyurusundan başka bir şey değildir.

Türk hükümeti ve onun arka planındaki asker-polis rejimi Ortadoğu'da emperyalizmin yanında ve Irak ve Filistin kitlelerinin karşısında saf tutmaktadır. Bu işgalci ve baskıcı politikasıyla da halk kitlelerinin tepkisini çekmekte, hatta bu tepki kendi meclis saflarına kadar yansıyabilmektedir. Şimdi başbakan, El Kaide'nin kitlelerin nefretini kazanan terörist eylemlerinden yararlanarak, baskıcı ve işgal yanlısı politikalarını haklı çıkarmaya çalışacak, emperyalizm karşıtı güçlere karşı yaygın bir susturma kampanyası başlatacaktır. Bu anlamda El Kaide, Türkiye'deki gerici hükümete ve asker-polis rejimine eşsiz bir baskı fırsatı ve gerekçesi sunmuştur.

Sözde “demokrasi ve özgürlük” sloganlarıyla iktidar olan AKP hükümeti, bu söyleminin en büyük sınavını göstermelik başörtüsü sorununda değil, Ortadoğu halklarının emperyalizme ve şovenizme karşı verdiği mücadelelerin karşısında aldığı tutumla vermektedir. Ve daha başından emperyalist işgali destekleyerek ve Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına karşı baskıcı politikalar izleyerek, söyleminin sahte, politika ve ideolojisinin ise gerici olduğunu açığa vurmuştur. AKP bu çizgisiyle, asker-polis rejiminin sadık bir uygulayıcısı olduğunu dosta düşmana ilan etmiştir.

Tayyip Erdoğan ve onun hükümeti şimdi, El Kaide'nin eylemlerini bahane ederek sadece antiemperyalist güçlere daha sıkı saldırmakla kalmayacak, Irak ve Filistin kitlelerinin direnişinin “terörist” eylemler olduğunu söyleyerek Bush ve Blair gibi emperyalistlerin söylemini güçlendirecek, kitlelerde kafa karışıklığı yaratarak antiemperyalist seferberlikleri zayıflatmaya yönelecektir.

Bu noktada devrimci sola düşen görev, El Kaide ve İBDA-C gibi şeriatçı örgütlerin terörist eylemlerinin Ortadoğu kitlelerinin direnişini temsil etmediğini vurgulamak, kitlelerin antiemperyalist ve antisyonist mücadelelerini sonuna kadar desteklemek ve bu ülkenin emekçi yığınlarını iki yüzlü, baskıcı ve işgal yanlısı AKP hükümetine ve asker-polis rejimine karşı mücadeleye çağırarak olmalıdır.

Yaşasın kitlelerin İntifadası !

Yaşasın Irak halkının kahramanca direnişi !

Nasıl Bir İşçi Partisi?

(Kasım 2004)

1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve emperyalizmin "küreselleşme" ideolojisini güçlü bir biçimde propaganda etmeye başlamasıyla birlikte, işçi sınıfı hareketi içinde bir çürüme yaşanmaya başladı. O döneme değin işçi sınıfının sosyalist iktidarı için mücadele ettiğini iddia eden pek çok politik akım, artık bu sınıfın toplum içindeki önemini yitirdiğini, kaldı ki proletarya iktidarının toplum üzerinde kötücül bir diktatörlük olduğunu savunmaya yöneldi. Bu kesimler için "gerçekçi" çözüm kapitalizmin "insancillaştırılması" olmalıydı. Bunu gerçekleştirecek güçler ise, işçiler de dahil olmak üzere toplumun talep sahibi her kesimiydi. Bütün bu "sosyal hareketlerin" toplamından, henüz tarif edilemeyen, ama "vahşi kapitalizmden" daha "insancıl ve barışçıl" bir düzen çıkacaktı. Türkiye'de başını ÖDP'nin çektiği bu akım artık işçi sınıfının ve emekçi halkın devrimci iktidarı, dolayısıyla da sınıf partisi düşüncesinden ve kaygısından tamamen kopmuş durumdalar.

Elbette sol kesim içinde herkes böyle düşünmüyor. İşçi sınıfının, bırakın yok olmayı, tam tersine tüm dünyada nicel olarak büyüdüğü, özellikle emperyalizme bağımlı sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde yoğunlaştığı, sınıf mücadelesinin ulusal ve uluslararası ölçeklerde artan şiddetle sürdüğü gerçeğini görmemezlikten gelmenin olanaksız olduğunu kabul edenler de var Marksist kamp içinde. Dolayısıyla bunlar, proletaryanın sınıf partisi düşüncesini bütün bütün terk etmiş değiller. Ama emperyalizmin 1990'larda giriştiği ideolojik ve politik saldırı o denli güçlü, Sovyetler Birliği ile birlikte koskoca bir Stalinist imparatorluğun yıkılması o denli çarpıcı oldu ki, ideolojik kriz ve çarpılma Marksistleri de etkiledi. Belki

ÖDP örneğinde olduğu kadar açık bir inkara yol açmadı, ama değişik biçimlerde savrulmalara neden oldu. Bu savrulmalardan birini de, Leninist öncü devrimci parti yerine soyut bir “işçi kitle partisi” anlayışını ikame edenler oldu.

Leninist parti nedir?

Devrimci Marksistler işçi sınıfının mücadelesinde her zaman Leninist tarzda örgütlenmiş öncü devrimci bir partinin gereğine inanmışlardır. Nedir Leninist parti? İşçi sınıfının önderliğinde emekçi yığınların iktidarı hedefini gözetken, bu hedef doğrultusundaki bir eylem programı ekseninde etkinlik gösteren, iç işlerliğinde alabildiğine demokratik, etkinlikte ise sağlam bir biçimde merkeziyetçi bir politik partidir bu. Bu partinin öncü niteliği ise, bünyesinde işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının en mücadelecisi, en kararlı, önder kesimlerini toplamış olmasından kaynaklanır.

Böyle bir Leninist partinin öncü nitelikte olması, onun kitlesel desteğe sahip olmayan bir avuç militandan oluşması anlamına mı gelir? Hayır. Sınıf mücadelesi şiddetlendikçe, işçi sınıfının giderek büyüyen kesimleri proletaryanın iktidarı düşüncesine yaklaştıkça, devrimci partiye duyulan güvenirlilik artıkça, bu parti kendi programını ve etkinliğini işçi sınıfı içinde yaygınlaştırdıkça, programının ve çizgisinin doğruluğunu kanıtladıkça, militan sayısını artırma, kitleselleşme, yığınların desteğini kazanma sürecine girer. Kimi zaman ise sınıf mücadelesi geri çekilir, ya da emekçi kitleler güçlü bir darbe yer, ya da yenilgiye uğrar, o zaman parti küçülebilir, hatta bir avuç militandan ibaret hale gelebilir. Bu büyüme ve küçülmelerin pek çok örneği yaşanmıştır tarihte. İşe bir avuç militanla başlayıp kitlelerin desteğinde iktidara gelen devrimci partiler olduğu gibi, iktidarı alacak kadar güçlenen, ama sonra ardı ardına gelen ideolojik ve politik darbelerle ve iflaslarla yıkılıp yok olan partiler de görülmüştür.

Özetle, Leninist partide, işçi sınıfının devrimci iktidar programı ve demokratik merkeziyetçi işlerlik en önemli özelliklerdir, kriterlerdir. Leninist partinin hedefi, programını ve etkinliğini işçi sınıfının ve halk yığınlarının en geniş kesimlerine yaymak ve en geniş mücadelecisi öncü kesimleri kendi içinde ve çevresinde birleştirmektir. Leninist parti, böylesine bir devrimci bir program ve etkinlik ekseninde kitleselleşmeye çalışır, kitlelerin güvenini ve desteğini kazanmayı gözetir.

İşçi kitle partisi nedir?

Ama sınıf mücadelesi tarihi içinde öylesine süreçler olmuştur ki, bir anda ortaya Leninist olmayan, buna karşılık işçilerden oluşan, onların mücadelesine dayanan, kitlesel sınıf partileri doğmuştur. İşçi yığınlar patronlara ve iktidarlara karşı verdikleri ekonomik ve politik mücadeleler içinde kendilerine ait bir partinin ihtiyacını duymuşlar, ve mücadele içinde öne çıkan çeşitli sendikacıların ve politik önderlerin etrafında bütünleşip partileşmişlerdir. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri, 1970'lerin sonunda kurulup bir yıl önce seçim yoluyla iktidara gelen Brezilya İşçi Partisi'dir.

Bu tip işçi kitle partilerini Leninist partiden ayıran en önemli özellikler nelerdir? Birincisi, işçi kitle partilerinin programının, Leninist partidekinin tersine, işçi sınıfının ve halk kitlelerinin devrimci iktidarı hedefine yönelmiyor olmasıdır. Bu tip partiler genellikle işçi sınıfının önündeki en acil ekonomik ve politik sorunların çözümünü hedefler, bu çözüm için iktidarların zorlanması, hatta iktidarın parti tarafından ele alınması amacını gözetir. Ama bütün bu çözümler sistem içinde aranır, yani kapitalizmin yıkılması değil, iyileştirilmesi, düzeltilmesi, hedeflenir. İkincisi, bu partiler, merkezîyetçi bir işlerliğe sahip olamazlar, zira içlerinde her türlü programı, faaliyet biçimini, metodu, hatta ideolojiyi savunan pek çok akım ve militan yer alır. Tıpkı sendikalar gibi. İşçi kitle partileri politik federasyonlara benzer, içinde yer alan her akım kendi propaganda ve etkinlik özgürlüğüne sahiptir. Elbette en kritik durumlarda, çoğunluğu oluşturan akımlar partiye kendi damgalarını vurur ve geri kalanları dışarı doğru iter. Hatta Brezilya İşçi Partisi örneğinde olduğu gibi, bir dizi akım ve grubu ihraç eder. Dolayısıyla başlangıçta çok demokratik bir işlerliğe sahipmiş gibi görünseler de, sonunda en kaba bürokratik yöntemlere baş vururlar.

Özetle işçi kitle partisini Leninist partiden ayırt eden en önemli özellikler, bunların programı ve etkinlik biçimidir: bu açılardan işçi kitle partileri genellikle reformist bir programa (kapitalist sistem içi düzenlemeler) ve son tahlilde bürokratik bir işleyişe (yasaklamalar, ihraçlar, vs) sahip iken, Leninist partiler devrimci program çerçevesinde (işçi sınıfının devrimci iktidarı ve kapitalist sistemin yıkılması) demokratik merkezîyetçi bir faaliyet (tartışmada özgürlük, eylemde birlik) gösterirler.

Kitle partisinin kurulması ve çürümesi

İşçi kitle partilerinin reformist ve bürokratik olması, gene de bizim bu tip partileri bir anda ve tümüyle reddetmemiz gerektiği anlamına gelmez. Sınıf mücadelesinde öyle dönemler olur ki, işçi ve emekçi yığınlar devrim düşüncesine ulaşmamakla birlikte mücadeleleri içinde klasik burjuva partilerinden kopma gereğini hissedebilirler. İçlerinden, Leninist ve Troçkist olmamakla birlikte, mücadeleci, yığınların güvenini kazanmış pek çok unsur öne çıkıp bu duyarlılığı örgütler, işçilerin kendi partilerine sahip olması inancı doğrultusunda, samimi, dürüst bir arayışa önderlik eder. Herkesi bu düşünce ve ihtiyaç doğrultusunda birleşmeye davet eder.

Bu tip anlarda sendika tipinde olmakla birlikte, mücadeleyi politik olarak birleştirebilecek kitlesel bir işçi partisinin doğması, sınıf mücadelesinin ileriye doğru dev bir adım atmasına yol açar. Zira her şeyden önemlisi, işçilerin klasik, geleneksel, çürümüş düzen partilerinden kopmasına yol açar. Bu muazzam bir kazanımdır. Devrimci Marksistler olarak biz bu tip anlarda, işçi kitle partilerinin yaratılmasını destekleriz, hatta ona öncülük etmeye çalışırız. Nitekim, Brezilya İşçi Partisi'nin kurulmasında devrimci Troçkistler başı çekmişlerdir.

Evet, bu bir dev adım oluşturur, ama her şey bundan sonra başlar. Zira, halk kitlelerinin önündeki en acil sorunların çözülmesine yönelik olarak işçilerin sınıf partisinin yaratılması önemlidir, ama asıl politik hedef ne olacaktır? Bu çözümler kapitalizmin yıkılmasında mı, yoksa düzeltilmesinde mi aranacaktır? İşçilerin devrimci sınıf iktidarı mı gözetilecektir, yoksa burjuvazinin dört-beş yıllık demokrasibilik oyununa mı hapsolünacaktır? Mevcut sistemin kurumları lağvedilip yerine işçi-emekçi iktidarı organları mı yaratılacaktır, yoksa bu kurumların birer memuru haline mi gelinecektir?

Böylece parti içinde program ve etkinlik anlayışları üzerinde pek çok tartışma başlar. Belli anlarda birlik sağlansa da temel konularda pek çok ayrılık söz konusu olur. Parti içinde her akım kendi anlayışını yaygınlaştırmaya, egemen kılmaya uğraşır. Mücadelenin kritik anlarındaki ayrılıklar ise uzlaşmaz çelişkiler haline gelir. Bu arada partinin reformist kesimleri burjuva kurumlar içinde mevki sahibi olmaya başlarlar (belediyeler, parlamento, hatta bakanlıklar), yani sistemin içine doğru çekilirler, bürokratlaşırlar. Eğer devrimci akımlar partiye damgalarını vurmazsa,

bürokratik kesimler eninde sonunda devrimcileri partiden uzaklaştırırlar ve partiyi düzenin iyiden iyiye bir parçası haline getirirler. Nitekim Brezilya'da Lula yönetimi bunu yapmış ve İşçi Partisi'ni kapitalist sistemin savunucusu haline dönüştürmüştür. İP'den tasfiye edilen devrimciler ise, İşçilerin Birleşik Sosyalist Partisi'ni (PSTU) kurmuşlardır.

Taktiğin strateji haline getirilmesi

İşçi kitle partileri bir iki küçük politik grubun ya da partinin bu tip bir kitle partisi kurmak istemesiyle yaratılamaz. Kitle partisi, belirli özel mücadele koşullarında bir ihtiyaç ve olasılık haline gelir. Yukarıda da değindiğimiz gibi bu tip partiler, işçi ve halk yığınlarının mücadelesinin şiddetlenip yaygınlaştığı, geleneksel burjuva partilerinin dışında yeni bir politik mücadele aracına ihtiyaç duydukları dönemlerde, ve ama ortada güvenecekleri devrimci bir parti seçeneğinin bulunmadığı koşullarda bir olasılık haline gelebilir. Ve elbette bu olasılığı örgütleyebilecek, mücadele içinde kitlelerin güvenini kazanmış önderlerin de bulunması gerekir. İşte bu durumda, reformist eğilimli de olsa sınıf mücadelesinde işçi yığınların burjuva partilerinden kopmasına yardımcı olacağı için bir kitle partisinin yaratılması önemli hale gelebilir. Bu koşullarda, devrimci Troçkistler bu tip önerileri desteklerler, hatta kendileri önerir.

Ancak işçi kitle partisi, Troçkistler için taktik adımdır, yani ana hedef olan Leninist devrimci öncü partinin yaratılmasında bir aşama oluşturur. Zira, yukarıda da değindiğimiz gibi, işçi kitle partisi bir süre sonra ya reformistleşip düzenin bir parçası haline gelecektir, ya da devrimci bir programı kendisine bayrak edinecektir. Koşullar bu ayrımı kaçınılmaz olarak dayatır.

Bugün için Türkiye'de bir işçi kitle partisinin yaratılabilme olanağı var mı? Bize göre, yok. Çünkü ne yaygınlaşmış işçi ve emekçi kitle mücadeleleri, ne de bu mücadeleler içinde ileri çıkmış ve yığınları yeni bir sınıf partisinde toplayabilecek önderler söz konusu. İşçi ve halk kitleleri büyük bir çoğunlukla hala burjuva partilerine şu veya bu oranda güven duymakta ve yeni bir sınıf partisi talebi dile getirmemekte.

O halde bugün eğer küçük bir veya birkaç politik grup bir işçi kitle partisi kurmak isterlerse bu ne anlama gelir? Böyle bir partinin kurulma koşullarının bulunmadığı bir durumda bu tip bir öneriye sarılmak,

bize göre, aslında bu küçük grupların kendi reformistleşme süreçlerine bir kılıf bulma çabalarıdır. Yazının başında da söylediğimiz gibi, devrimci Marksizmden kopuş her zaman ÖDP örneğindeki gibi açık bir biçimde olmuyor. Bazı akımlar, sınıf söyleminden kopmamakla birlikte, anlayışlarını ve programlarını yavaş yavaş değiştirip reformist bir çizgiye geçebiliyorlar, ve bu arada bu değişimlerine denk düşecek yeni politik önerilerde bulunuyorlar.

Bugün işçi kitle partisi kuralım diyenler, bu tip bir partinin içinde reformistler de bulunabileceği için, kendi programlarını reformistleştirip bir-iki başka grup, veya sendikacıyla birlikte kitle partisi kurduklarını veya kurmakta olduklarını iddia ediyorlar. Yani kendi reformizmlerini kitle partisi söylemi altında gizlemeye yöneliyorlar. Yani taktik bir adımı strateji haline getiriyorlar.

Bu anlayışın en çıplak örneklerinden biri, bugün kendini Fransada İşçi Partisi adı altında sunan, bir zamanların devrimci Troçkist partisi Enternasyonal Komünist Örgüt'tür. Pierre Lambert'in önderliğindeki, yaklaşık 2.000 üyeli bu örgüt, süreç içinde reformistleşip sağa kaymış, ardından saflarına bir-iki sendikacı katıp adını işçi partisine çevirmiştir. Bizce ortaya çıkan bir işçi kitle partisi olmamış, Lambertçiler kendi reformizmlerini bu parti kılıfı içinde gizlemeye yönelmişlerdir. Ayrıca Lambertçiler'in Brezilya kanadı bugün burjuva rejiminin yöneticisi haline gelmiş İşçi Partisi içinde yer almakta ve Lula önderliğinin karşı devrimci çizgisinden herhangi bir kopuş eğilimi göstermemektedirler.

Türkiye'de bir işçi kitle partisinin doğma koşulları oluşursa, biz *İşçi Cephesi* olarak bu tip bir partinin yaratılması için elbette mücadele edeceğiz. Ama elbette, bu partinin devrimci bir programa ve faaliyet tarzına, enternasyonalist bir kavrayışa, Leninist bir yapıya kavuşması için uğraş vereceğiz. Yani ana stratejimiz olan devrimci partinin yaratılması yolunda taktik bir adım olacaktır bu. Bunun tam tersini, yani bu tip bir partinin kurulma koşullarının bulunmadığı bir ortamda programlarını reformistleştirenler ise, devrimci Leninist-Troçkist çizgiden kopuşlarını belgeliyor olacaklardır.

Avrupa Anayasası: Neden “Hayır!”?

(Şubat 2005)

Şubat ayından itibaren pek çok Avrupa Birliği ülkesinde Giscard d’Estaing tarafından kaleme alınmış olan “Anayasa” halk oylamasına sunulacak. Muhafazakar sağ, sosyal demokrat, sosyalist ve hatta Daniel Cohn-Bendit önderliğindeki Yeşil partilerin oluşturduğu geniş bir liberal yelpaze “Anayasa” için “Evet” oyu çağırısı kampanyası başlatmış durumda. Kendini “anti-kapitalist” olarak tanımlayan sol kesimde ise egemen eğilim “Hayır” doğrultusunda. Ancak bu “sol” son derece heterojen ve “Hayır” oyunda ortak bir payda yakalamış gibi görünse de, “Hayırcılar”ı oluşturan akımların ve partilerin programlarına bakıldığında gerçekliğe tekabül etmiyor bu ortaklık. Dolayısıyla bu noktada politik bir berraklık gerekiyor.

Liberal devletler antlaşması

Her şeyden önce Giscard’ın kaleme aldığı ve daha sonra Avrupa Konseyi ve AB Parlamentosu tarafından onaylanan metnin, burjuva demokratik kavrayış açısından bile bir “Anayasa” olmadığını tespit etmek gerekiyor. Giriş bölümünde Fransız Devrimi’ne atıfta bulunarak bir kavram aldatmacasına baş vurulmuş olsa bile, ne halk tarafından seçilmiş bir “Kurucu Meclis” tarafından hazırlanmış, ne hazırlanışı sırasında halkın tartışmasına açılmış, ne de kesinleşmesi için halkın oyuna sunulmuş bir metin. Metni hazırlayan Giscard, Alman ve Fransız hükümetleri tarafından “atılmış” biri; hazırlanışı sırasında ise, tartışılmasını bir yana bırakın, metni gören bile yok; ve nihayet ünlü “Anayasa” daha şimdiden Avrupa Konseyi, yani üye devletler devlet başkanları tarafından kabul edilmiş durumda, Avrupa Parlamentosu’nun kabulü ise basit bir protokolün ötesinde anlam taşıyor. Referanduma sunulacak ülkelerde bu “Anayasa”nın (dikkat

edin, Anayasa taslağı değil) reddedilmesi durumunda ise, ne olacağını bilen yok; büyük olasılıkla kabul edilene değin tekrar tekrar oylanacak.

Bu anlamda Avrupa “Anayasası” denilen metin, geçekte bir Anayasa değil, devletlerarası bir antlaşma. İşçi ve emekçi yığınların özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında elde ettikleri kazanımları geri dönüşsüz bir biçimde yok etmeye; özelleştirmelere, işyeri kapatmalarına ve “serbest emek piyasası” yaratmaya yönelik liberal politikaları “anayasalaştırılmaya”; sosyal devlet uygulamalarını yasaklanmaya yönelik bir “Konvansiyon”. Dolayısıyla buradaki temel sorun, “Anayasa”nın sadece hazırlanış biçimi değil, özünde ne olduğu: ulusal yasaların, anayasaların ve ulusal devlet ilkelerinin üzerine yükselerek liberalizmi Avrupa Birliği’nin temeli haline getiren bir antlaşma bu. Yani, Avrupa Birliği’nin ulaştığı doğal kurumsal yapı.

Sol içindeki temel ayrım da burada yatıyor: “Bir başka Avrupa olanaklıdır” diyenler “Anayasa”daki belirli temel ya da ayrıntı ilkelere itiraz ederek ve daha demokratik ve sosyal bir Avrupa Birliği talep ederek “Hayır” oyu çağırısında bulunurken, devrimci Troçkistler “serbest ticareti” anayasalaştıran bu devletlerarası antlaşmayı, bizzat bu liberal-emperyalist ilkenin üzerinde yükselen AB projesine karşı oldukları için reddediyorlar. Böylece sol hareket içinde iki farklı slogan oluşuyor: “Bir başka Avrupa” mı, yoksa Avrupa Sosyalist Devletleri Birliği mi?

“Serbest emek piyasası”

AB “Anayasası” liberal politikaları, ulusal düzeyde uygulanabilecek politikaların üzerinde kurumsallaştırıyor. Yani, sanayinin de ötesinde eğitimin, sağlığın, ulaştırmanın ve diğer tüm sosyal hizmetlerin (emeklilik dahil) özelleştirilmesini koşul kılmakla kalmıyor, aynı zamanda herhangi bir hükümetin devlet yönetimli ya da destekli herhangi bir uygulamasını yasaklıyor. Dolayısıyla halkların seçecekleri hükümetlerin, bu hükümetleri kurabilecek partilerin programlarının hiç bir önemi kalmıyor.

Ama buna karşılık, Avrupa düzeyinde bir asgari ücret tespitini öngörüyor, böyle bir bağlayıcılık getirmiyor. Amaç açık: serbest emek piyasası çerçevesinde işçi sınıfı içinde rekabet yaratmaya, gelir düzeyi düşük ülkelerdeki işçi ücretlerini referans almaya yöneliyor. Bu da ücret düzeyi yüksek olan ülkelerdeki işyerlerinin kapanarak, sermayenin düşük ücretli

ülkelere yönelmesine, Avrupa'nın merkezinde işsizliğin artmasına, yoksulluğun yaygınlaşmasına yol açıyor.

Bu süreç çok önceleri, Portekiz, İrlanda, Yunanistan ve İspanya gibi ülkelerin Birliğe dahil edilmesiyle başlatılmıştı. Şimdi ise, eski Sovyet bloku ülkelerinin AB içine çekilmesiyle sürdürülüyor. Üstelik ilk grup ülkelere kısmen akıtılan ve emekçilerin kayılarını **kısmen gidermeye yönelik yapısal mali yardımlar, yeni katılımlar için artık söz konusu değil. Hedef savunmasız emekçi yığınların üzerindeki sömürünün güçlendirilmesi.**

Türkiye ne “kazanacak”?

Batı sermayesinin ucuz emek pazarı Türkiye'ye yönelmesinden elbette kazananlar olacak: ülkedeki büyük finans ve sermaye sektörleri, gerçekleştirecekleri işbirlikleriyle ve emperyalist sermayenin etrafında örecekleri yeni girişimlerle çok büyük paralar kazanacak. Türkiye burjuvazisinin AB'ye girmeye can atmasının temel nedeni de bu.

Ama bunlar bir avuç kesim. Milyonlarca işçi ve emekçi ise, sadece elindeki değil, geleceğini de kaybedecek. Birincisi, AB'ye girildiğinde işçi ücretlerinin artacağını sanmak bir hayal, zira Avrupa sermayesi bizzat ücretler düşük olduğu için gelmekte ve gelecek ülkeye. Yani hükümetlerden ücretlerin düşük tutulmasını talep edecek, bunu koşul sayacak. İkincisi, “Anayasa” gereği sonuna kadar götürülecek olan özelleştirmeler, özellikle sağlık, taşımacılık ve eğitim alanlarında emekçilerin sırtına ek külfetler yükleyerek ücretlerin daha da aşınmasına yol açacak. Ve üçüncüsü, yeni yatırımlar bazı yeni iş alanlarının doğmasına yol açarken, özelleştirmeler sonucunda sanayi ve hizmetler alanlarında işini yitirenlerin boyutuna asla ulaşamayacak, işçi piyasasındaki rekabeti kızıştırmak için sürekli bir işsizler ordusu bulundurulacak, olmadı kapılar her ne olursa olsun çalışmaya hazır (yani zorunlu) iç ve dış göçe açılacak. Bunları tahmin edebilmek için kahin olmaya gerek yok, zira İrlanda'sından Polonya'sına kadar tüm Avrupada yaşanmaya başlanmış olan gerçekler bunlar.

Bizce çözüm, “daha sosyal” bir Avrupa Birliği hayali ya da kapitalizmin yıkılmasını öngörmeyen, verili kurumların sadece daha “demokratik” hale getirilmesine dayalı muğlak bir “başka Avrupa” sloganları olamaz. Çözüm, emek piyasasında yaratılan rekabete son verecek, emeğin dağı-

lımında ve üretimin planlanmasında karşılıklı işbirliğine dayanacak bir sistemin yaratılabilmesinde. Bu ise tek tek **ülkelerde** ve bir bütün olarak Avrupa'da işçi ve emekçi yığınların iktidarıyla, yani Avrupa Sosyalist Devletleri Birliği'nin inşasıyla olanaklı. Biz işte bunun için "Avrupa Anayasası"na Hayır, "İşçilerin ve Halkların Avrupası"na Evet diyoruz.

Neden ve Nasıl Millileştirme?

(Mart 2005)

Özelleştirmelerin hükümet tarafından hızla ve büyük bir cüretle yaygınlaştırıldığı bir dönemde işçi sınıfının millileştirme talebi daha da büyük bir önem kazanmakta. Devlete bağlı ve “verimsiz” olarak addedilen sanayi kuruluşlarının kapatılmasıyla birlikte düşünüldüğünde özelleştirmeler yalnızca kısa vadede tensikatların yaygınlaşması, iş olanaklarının daralması, işsizliğin ve yoksulluğun derinleşmesi, sendikasılaştırmanın hızlandırılması anlamına gelmekle kalmamakta, ama aynı zamanda uzun vadede gelecekteki olası bir işçi-emekçi iktidarının girişeceği sosyalizmin inşası çabalarının ekonomik temellerini de bugünden tahrip etme işlevi görmekte. Bu nedenle de millileştirme talebini yalnızca propagandamızın değil, bugünkü ajitasyonumuzun da eksenine yerleştirmek zorunluluğuyla karşı karşıyayız.

Çözüm sözcük seçiminde değil

Millileştirme talebini tüm politik içeriğiyle birlikte yaygınlaştırabilmek ve kitle mücadelesinin temel taleplerinden bir durumuna getirebilmek için önce bu talebin çevresinde yaratılan sözcük kaosundan arınabilmek gerekiyor. Bugüne değin kimi zaman yabancı sermayeye yönelik olarak “milleştirme” (“öz Türkçeyle” ulusallaştırma), yerli sermaye kuruluşlarına yönelik olarak da daha çok “devletleştirme” sözcüklerini kullanmış olmakla birlikte, politik açıdan bu iki sözcük de bir ve aynı şeyi ifade etmektedir: o kuruluşun mülkiyetinin (yerli ya da yabancı, ya da karma) özel ellerden alınıp devlete devredilmesi, yani işletmenin devlet malı haline getirilmesi.

Devlet kavramından ürken, ya da bu sözcüğü savuşturdıkları anda

devletin de kendi kendine yok olabileceğini sanan bazı sivil toplumcu, sosyal hareketçi kesimlerin tanım karmaşasına ekledikleri bir başka sözcük de “kamulaştırma” olmuştur. Kamu yönetimi devlet örgütlenmesinin içinde yer aldığı sürece, ki burjuva devlette durum budur, kamulaştırma terimi de devletleştirme ya da millileştirmenin ifade ettiği anlamın dışında başka hiç bir politik anlam taşımamakta. Kimileri kamulaştırmaya “kooperatifleşme” anlamı yükleyip bu tip bir mülkiyeti kapitalist sistemde bir sosyalizm adacağı olarak algılayabilir. Ne var ki, bu makalenin amacı ütopyik sosyalizm eleştirisi değil, bunu bir kenara bırakıyoruz.

Bu arada, özellikle Troçki'nin *Geçiş Programı*'nın ilk çevirisinde (Eleştiri yayınları, 1979; ardından Kardelen Yayınları, 1992) yapılan bir çeviri hatasına düşenler de bulunmakta. Bu çeviride Troçki'nin kullandığı “mülksüzleştirme” (*expropriation*) sözcüğü kimi yerde bu haliyle, kimi yerde ise “kamulaştırma” (istimlak) olarak Türkçe'ye aktarılmış, bu da kamulaştırmanın “tazminatsız ve işçi denetiminde ya da işçi iktidarı altında yapılan millileştirme” olarak algılanmasına neden olmuştur. Oysa kamulaştırmanın, devletleştirme ya da millileştirmenin dışında sözcük düzeyinde politik bir ayrı içeriği bulunmamakta. Bu talebin ne biçimde hayata geçirilebileceği ise ancak sınıf mücadelesi tarafından belirlenebilir.

Troçki'nin *Geçiş Programı*'nda “mülksüzleştirme” sözcüğünü kullanmış olması da durumu değiştirmemektedir. Bir işletmenin mülkiyetinin özel sermayenin elinden alınıp devlete aktarılması, o sermayenin en azından o işletme açısından “mülksüzleştirilmesinden” başka bir anlam taşımaz, ve bu anlamda millileştirme, devletleştirme ya da kamulaştırmadan farklı bir durum söz konusu değildir. Troçki'nin *Geçiş Programı*'nda bu terimi kullanmış olması, millileştirmeleri burjuvazinin genel mülksüzleştirilmesi mücadelesine bağlama ve devrimci programı, o yıllardaki (1938) bazı Halk Cephesi hükümetlerinin sahte millileştirme taleplerinden ayırma çabasından kaynaklanmıştır. Bununla birlikte Troçki'nin en sık kullandığı sözcük “millileştirme” olmuştur (örneğin bkz. *Fransa İçin Eylem Programı*, 1934).

Hangi devlet altında “devletleştirme”

1980'lerin sonlarında eski işçi devletlerinin yıkılması ve emperyalizmin yeni ideolojik saldırıları, Türkiye'deki liberal ekonomik dönüşümlerin ve tabii bu arada özelleştirmelerin yaygınlaştırılmasıyla aşağı yukarı aynı

döneme rastlamış, bu ideolojik saldırılardan etkilenip bugün Troçkizmi çoktan terk etmiş olan bazı kesimler ise, özelleştirmelere karşı mücadeleyi reddetmeye yönelmişlerdi. Temel savları, “devlet burjuva kapitalist devlet olduğundan, ha devlet mülkiyeti, ha özel mülkiyet, değişen bir şey yok” idi. Biz devrimci Troçkistler, Morenistler, ise özelleştirmelerin işçi sınıfı ve emekçi yığınların gerek ekonomik koşullarında, gerekse bilinç, örgütlenme ve mücadele olanaklarında büyük gerilemeler yaratacağını, uzun vadede ise sosyalist iktidarın ve merkezi planlamanın ekonomik temellerini zayıflatacağını söyleyerek özelleştirmelere karşı mücadeleyi ön plana çıkarmıştık.

Bugünkü sözcük karmaşasının ardında da benzer sivil toplumcu, sosyal hareketçi ya da yarı anarşizan anlayışlar sezilenebilmekte. Dolayısıyla programımızdaki özelleştirmelere karşı mücadele ve millileştirme talebinin politik içeriğini bir kez daha vurgulamamızda yarar bulunmakta: biz millileştirme talebini ileri sürmeyi hiç bir biçimde burjuva sonrası bir rejime, yani işçi-emekçi iktidarına ertelemiyoruz. Bu talebi, bugün ve şimdi savunuyoruz, özellikle de bunun salt propagandasını yapmakla yetinmiyor, mevcut liberal ekonomik saldırılara karşı sınıf seferberlikleri ve sendika örgütleri içindeki ajitasyonumuzun en önemli taleplerinden biri olarak görüyoruz.

Bizim millileştirme talebimizi, reformist ya da burjuva milliyetçisi kesimlerin devlet kapitalisti “millileştirme” anlayışlarından ayıran temel özellikleri, Troçki *Geçiş Programı*’nda özetle göstermiştir:

“Bu taleplerle reformistlerin bulanık “millileştirme” sloganı arasındaki fark şurada yatmaktadır:

1. Tazminat ödenmesini reddederiz;
2. Millileştirmeye sözde taraftar gözüken ama gerçekte sermayenin araçları olan Halk Cephesi demagoglarına karşı kitleleri uyarırız;
3. Kitleleri sadece kendi devrimci güçlerine güvenmeye çağırırız;
4. Mülksüzleştirme sorununu işçi ve köylülerin iktidarı ele geçirme sorununa bağlarız.”

Tazminat ödenmesini reddeden, kitlelerin devrimci seferberliğine dayanan ve her aşamada millileştirmeyi iktidar sorununa bağlayan bir milli-

leştirme ajitasyonu, bugünkü özelleştirmeler karşısındaki mücadelemizin çerçevesini belirlemektedir. Sınıf seferberlikleri sonucunda eğer burjuva hükümet özelleştirmelerde geri adım atarsa ya da bazı şletmeleri millileştirmek zorunda kalırsa, biz tazminat ödenmesini reddedeceğiz, diğer kapitalist büyük şletmelerin de millileştirilmesi ve sanayide işçi denetimi kurulması mücadelesine ağırlık vereceğiz. Sendikaları, yozlaşmış bürokratik yönetimlerine rağmen bu doğrultuda mücadeleye zorlayacağız. Bu mücadeleler hem proletaryayı daha üst düzeyden görevlere hazırlayacak hem de devrimci partinin inşasına katkıda bulunacaktır.

Kuşkusuz, her sanayi dalının farklı gelişme düzeylerinde bulunması ve sınıf mücadelesi ile proletaryanın bilincinin farklı aşamalardan geçmesi gerçeği karşısında bütün bu mücadeleler uzun süre kısmi bir özellik taşıyacaktır. Ve “burjuvazinin topyekün mülksüzleştirilmesi yalnızca proletaryanın bir genel devrimci yükselişi gündeme getirebilir. Geçiş taleplerinin görevi, proletaryayı bu sorunu çözmeye hazırlamaktır” (Troçki, *Geçiş Programı*).

Hamas Filistin'i Nereye Götürüyor?

(Şubat 2006)

Hamas'ın 26 Ocak seçimlerinde kazandığı ezici başarı, tüm dünyada doğru olarak, Filistin halkının, emperyalizmin ve Siyonizm'in planlarını reddetmesi olarak yorumlandı. Bu seçimlerle Filistinliler, Mahmud Abbas başkanlığındaki Filistin Ulusal Yönetimi'nin (FUY) uzlaşmacı ve yozlaşmış politikalarını da mahkum etmiş oldular. Bugün sorulan en önemli soru, Hamas'ın temel hedefi olan, “Şeriâdan denize kadar bağımsız Filistin devleti” amacına sadık mı kalacağı, yoksa El Fetih'in on yıl önce yaptığı gibi emperyalizmle uzlaşmaya mı yöneleceği.

Hamas'ın on yılı aşkın bir süredir alternatif bir politik güç olarak gelişmesi, İslamcı akımların Müslüman ülkelerdeki ulusalcı yönetimlerden kopuşunun en bariz örneklerinden birini oluşturmuştur. Aslında 1987'deki kuruluşu Izak Şamir hükümeti önderliğindeki Siyonizm tarafından da desteklenmiş, Hamas'tan Arafat önderliğindeki El Fetih'i ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nü (FKÖ) yıpratması beklenmişti.

Bununla birlikte Hamas'ın gerçek bir alternatif haline gelmesi 1993'te FKÖ'nün İsrail ile Oslo Antlaşması'nı imzalayarak, “laik, demokratik ve ırkçı olmayan bir Filistin” tarihi programını bir kenara atmasıyla birlikte olanaklı oldu. Hamas elbette ne laik, ne de demokratik bir Filistin'den yanaydı, ama ırkçı İsrail devletinin meşruluğunu tanımayı reddetti, ve onun yıkılması hedefi ile işgal altındaki tüm toprakların kurtarılması talebini savunmayı sürdürdü. Öte yandan Arafat'ın bir mini devlet olarak tasarladığı Ulusal Yönetimin meşruluğunu kabul etmedi, bu gerekçeyle de ne Yönetimin kurumlarına, ne de seçimlere katıldı. Böylece, FUY'nin emperyalizmle olan uzlaşması derinleşirken, yavaş yavaş işgale karşı mü-

cadelenin önderliğine yükselmeye başladı.

FKÖ yönetiminin bu uzlaşmasının en ölümcül sonuçlarından birisi, Mossad ve CIA ile birlikte Hamas önderleri ve militanlarına yönelik giriştiği baskı ve hatta katliamlar oldu. Hamas ise, yalnızca İntifada'nın (özellikle 2000'de başlayan II. İntifada'nın) yönetimini üstlenmekle kalmadı, ama aynı zamanda sağlık ve eğitim alanlarında kendi yardım kuruluşları ağını geliştirdi, FKÖ ve FUYY bağrında yaygınlaşan yozlaşmaları sistemli bir biçimde eleştirdi. Bir dizi belediye seçimine katılarak özellikle Gazzé'de birçok yerel yönetimi eline geçirdi. 2006'daki yasama organı seçimlerine gelindiğinde Hamas zaten, El Fetih'in ihanetinden, baskılarından ve yozlaşmasından hayal kırıklığına uğramış olan Filistin halkının arasında yönetime gelmiş durumdaydı.

Şimdi, ABD ve AB emperyalizmi ile Siyonizm, İsrail devletinin meşruluğunu tanıması ve silahlı birliklerini dağıtması doğrultusunda Hamas'ı baskı altına almış durumdadır, ve aksi takdirde, Filistin ulusal gelirinin üçte ikisini oluşturan ekonomik yardımları (yaklaşık bir milyar dolar) kesme tehditini ileri sürmektedirler. Biz devrimci Marksistler, Filistin üzerindeki bu emperyalist baskıyı reddediyor ve halkın büyük bir çoğunluğunun oylarını alan Hamas'ın hükümet kurma hakkına saygı gösterilmesini talep ediyoruz.

Bununla birlikte, bunu basitçe burjuva demokratik bir ilke uyarınca değil, Hamas hükümeti deneyiminin, ona umut bağlamış olan Filistin halkının bilincinde Hamas'ın niteliğinin açığa çıkmasına yardımcı olacağından ötürü istiyoruz. Bizce Hamas, burjuva ve karşı devrimci niteliğiyle, demokratik, laik ve ırkçı olmayan bir Filistin mücadelesine kararlı bir biçimde önderlik etme yeteneğine sahip olmadığını er veya geç açığa vuracaktır. İsrail devletinin yıkılması sloganını hala bırakmamakla birlikte Hamas, Oslo'nun öngördüğü sistemle bütünleşmenin yoluna girmiş durumdadır. Bu amaçla, ve kitlelerin baskısını savuşturabilmek için, uygun çözüm arayışlarına yönelmiş ve İsrail'e "uzun erimli bir barış" önerisini yöneltmiş bulunmaktadır. Böyle bir barış için ileri sürdüğü koşullar (İsrail'in Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ten tamamen çekilmesi; mahkumların serbest bırakılması; mültecilerin geri dönme hakkının tanınması; tamamen egemen bir Filistin devletinin kurulması), FKÖ'nün savunduğu taleplerden pek de farklı değildir. Bununla birlikte Hamas'ın

bu dönüşü elbette ani değil, uzun ve yavaş bir süreç biçiminde işleyecek, baştaki amaçları yavaş yavaş “uzun vadedeki hedefler” haline dönüştüreceklerdir. Aslında bu dönüşüm süreci daha eskilere dayanmaktadır.

Bütünleşme süreci

Filistin halkı üzerinde tartışılmaz bir politik egemenliğe sahip olduğu dönemde Yaser Arafat ve FKÖ, daha kuruluşundan itibaren Hamas'ı, Müslüman Kardeşler'in yönetimindeki bir politik ve ideolojik rakip olarak görmüştü. Bununla birlikte Arafat 1990'da Hamas'a Filistin Ulusal Konseyi'ne katılmasını önermiş, Hamas ise bunun karşılığında FKÖ'nün stratejisinin yeniden gözden geçirilmesi ve Konsey'in yüzde 40'ının kendi temsilcilerine ayrılması koşullarını ileri sürmüştü. 1987-93 arasındaki ilk İntifada'da önemli bir rol üstlendikten sonra ise Hamas, Oslo Antlaşması'nın esas olarak kendi tasfiyesini amaçladığı sonucuna ulaşmış, kurulan ulusal yönetimi gayri meşru ilan edip 1996'daki başkanlık ve yasama organı seçimlerini boykot etmişti.

Ama Hamas bir yandan da sessizce ikinci bir politika güdüyordu. Birincisi, belediyelerin Oslo'nun yarattığı değil, eskiden beri var olan kurumlar olduğu gerekçesiyle yerel seçimlere katılmayı reddetmiyordu. Ama bu arada belediyeler, Hamas'ın sadece FKÖ ile değil, ama aynı zamanda düşmanla, yani İsraili belediye başkanlarıyla köprüler kurmasını olanaklı kılıyordu. İkinci olarak da, Hamas FKÖ ve FUY ile anlaşma zemini aramaktan geri durmuyordu; 1996 seçimleri öncesinde bu güçlerle gerçekleştirdiği gayri resmi pazarlıklar sonucunda ateşkes ilan etmesi ve kendisinin ileride katılabileceği yeni seçim modelleri tartışması bunun bir örneğini oluşturuyordu.

2000'de İkinci İntifada'nın başlamasıyla da Hamas ile FKÖ arasında ortak düşmana karşı rekabetçi bir işbirliği başladı. Gerçekte FKÖ'nün, bir yandan İsrail ve ABD emperyalizminin, diğer yandan ise kitlelerin baskısı karşısında Hamas'ın işbirliğine ihtiyacı bulunmaktaydı. Hamas bu dönemde ulusal yönetimin politikalarını genellikle desteklemekle kalmadı, 2003'te Arafat'ın tek yanlı olarak ilan ettiği ateşkese de uyma kararı aldı. Sonunda Arafat, 1996'dan beri ertelenmekte olan yerel seçimlerin ilk turunun 2004 sonlarında yapılması kararını alarak Hamas'ın Oslo Antlaşması'na katılabilesinin kapısını araladı.

Abbas'ın politikası

2004 Kasımı'nda Arafat'ın ölümünün ardından ulusal yönetimi üstlenen Mahmud Abbas (Ebu Mazen), bir yandan Filistinli kitleler içindeki ağırlığı, diğer yandan da emperyalizm ve Siyonizm ile giriştiği uzlaşmalarda desteğine ihtiyaç duyması nedenleriyle, Hamas'ın sisteme tam entegrasyonu sürecini başlattı. Abbas'ın uzlaşma politikasının iki hedefi bulunuyordu: İsrail ve ABD ile ilişkilere istikrar kazandırmak ve aynı zamanda “evin içini düzene sokmak”. Elbette bunların hiçbiri Hamas'ın desteği olmaksızın mümkün değildi. Böylece Abbas, Hamas'ı “yasal ve meşru” sisteme katma ve bu dolayısıyla da onu silahsızlandırma politikasını başlattı.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen ve Mısır hükümetince desteklenen görüşmeler 2005 Martı'nda Kahire Antlaşması'yla sonuçlandı. Buna göre, taraflar 2005 yılı boyunca sürecek bir ateşkes ilan edecekler ve yerel ve yasama organı seçimleri gecikilmeksizin düzenlenecekti. Bu anlaşma Hamas için de tam zamanında yardıma koşmuştu. Zira örgüt, İsrail-Filistin çatışmasının tam merkezine yerleşip olanaklı bütün sınırlarına kadar büyümüştü, ve şimdi Filistin burjuvazisi kendisinden bir “çıkış yolu” talep etmekteydi. Bunu ondan, İslamcı sermayenin dünya çıkarlarını savunan Müslüman Kardeşler de talep etmekteydi. Tam da bu nedenle Hamas'ın politik büro lideri Haled Maşel anlaşmayı, Kardeşler'in Danışma Konseyi'nin takdisinden sonra imzalamıştı.

Hamas'ın bu anlaşmayı korkusuzca imzalayabilmesini kolaylaştıran başka unsurlar da vardı. İsrail'in Gazze'den çekilmesi kitlelerce esas olarak Hamas'ın başarısı olarak algılanıyordu. Ama şimdi aynı kitleler aynı zamanda Hamas'tan, işgalden arınmış topraklarda örgütün yeniden inşa görevinde aktif tutum almasını bekliyordu. Filistin Gözlem Merkezi'nin yaptığı bir araştırmada, Filistinli kitleleri ilgilendiren en önemli konular sıralamasında ilk kez işgal sorunu ikinci sıraya düşmüş, yerini işsizlik sorununa bırakmıştı.

Ya şimdi?

FKÖ'nün on yıl önce silahlarını kendi halkına ve mücadeleci direniş örgütlerine çevirmesi üzerine güçlenen ve tüm baskı ve katliamlara karşı ayakta kalan Hamas, şimdi Filistin halkının yüzde 50'sinden fazlasının

oyuyla, emperyalizmin bile inkar edemeyeceği bir gerçeklik haline gelmiş durumda. Bütün bu süreç emperyalizmi Hamas'a yönelik imha çizgisinden "demokratik gericilik" politikasına, yani Hamas'ın emperyalist sisteme uyarlanması hedefine doğru kaymasına yol açmaktadır, tabii elindeki sopayı ve dolarları bir an bile bırakmaksızın.

Ama bu süreç uzun olacak. Zira Hamas'ın kitleler içindeki bütün prestiji, sadece Gazze ve batı Şeria'daki değil, tüm Filistin üzerindeki işgale karşı verdiği mücadeleden kaynaklanmakta. Bu nedenle de, İsrail'in yıkılması hedefini bir anda reddetmesi mümkün olmayacak, ama hiç kuşkusuz emperyalizmin "think tank"ları ile Hamas liderleri, tarafları rahatlatan "ortak çözümler" arayıp bulacaklardır. Örneğin Haled Maşel'in Der Spigela verdiği bir demeçte, İsrail'in varlığını meşrulaştıran Oslo Antlaşması'nı kastederek, "anlaşmalara sadık kalınacağı"ını ilan etmesi, bunun ilk örneklerinden biridir.

Aynı Maşel, bu kez Reuters ajansına, İsrail'i asla tanımayacaklarını, ama bunu "uzun vadeli bir hedef" haline getirip İsrail ile "uzun erimli bir ateşkes"e ulaşabileceklerini söylüyordu. Öte yandan, emperyalizmin ve Siyonizm'in Hamas'ın silahlı birliklerini lağvetmesi yolundaki baskıları karşısında Maşel, çözümü, "bu birlikler ile mevcut güvenlik güçleri ve diğer silahlı örgütlerin oluşturacağı tek bir ordunun kurulması"nda görüyordu (*La Vanguardia*).

Bugün dünya İslamcı hareketinin Filistin kolu Hamas'ın politik niteliğini net bir biçimde açığa vuracağı ciddi bir sınav karşısında olduğunu söylemek yanlış olmaz: Siyonist ve emperyalist işgale karşı özgür bir Filistin için mücadeleye devam edecek mi, yoksa bunu burjuvaziye hizmet edebilmek için belirsiz bir "geleceğe" erteleyip emperyalizmle uzlaşacak mı? Bize göre, kısa bir süre sonra kitlelerin bilincinde, Filistin halkının temel hedefinin gerçekleştirilebilmesi için yeni bir işçi ve emekçi önderliğine duyulan ihtiyaç berraklaşacaktır: demokratik, laik ve ırkçı olmayan bir Filistin devleti.

Rejimin Saldırıları Karşısında bir Birleşik İşçi Cephesi Olanaklı mı?

(Mayıs 2006)

İşçi ve emekçi kitlelerin kendilerine yönelik saldırılar karşısında ortak bir savunma hattı kurmaları, her zaman her işçi örgütünün (sendikaların, partilerin) dile getirdiği bir taleptir. Üstelik her işçinin sağduyusu, sınıfın parçalanmışlık durumunu aşmak, saldırıları elbirliğiyle savuşturmak doğrutusundadır. Bununla birlikte, sınıf mücadeleleri tarihine baktığımızda bu tip birliklerin, bütünsel bir sınıf cephesinin, çok ender durumlarda ve o da geçici bir zaman süresi içinde gerçekleşebildiğini görmekteyiz. Bunun nedeni, her ülkede işçi sınıfının bütünsel bir yapı göstermeyip, toplumsal ve siyasi açılardan farklı kesimlerden oluşması. Öyle ki, hükümetin, bir kesimin saldırı olarak değerlendirdiği bir girişimi, başka bir sınıf kesimi tarafından “ilerici bir reform” ya da kendisiyle ilgisiz bir uygulama olarak tanımlanabilmekte. Tabii, farklı sınıf kesimlerini temsil eden parti ve sendikaların yönetim kadrolarının siyasi ve toplumsal tercihleri de bu farklı değerlendirme ve bilinç düzeyleri üzerinde etkili olabilmekte.

Dolayısıyla da sınıfın mücadele birliğine yönelik çağrılarının, genel ve kaba birlik isteğinin ötesinde somut bir içeriğinin ve amacının, ve herkesin üzerinde anlaşabileceği net ve basit bir programının olması gerekir. Nitekim, devrimci sosyalizmin 80 yıl kadar önce geliştirmiş olduğu Birleşik İşçi Cephesi (BİC) taktiği, bu gerçeğin üzerinde temellenmiştir. Bu taktiğe en somut ifadelerinden birini 1930’ların ortalarında Troçki vermiştir. Troçki, Almanya’da yükselmekte olan Hitlerci faşist hareket karşısında, reformist-devrimci ayrımı gözetmeksizin tüm işçi örgütlerini grevlerden parti binalarına ve işçi yayınevlerine kadar bütün işçi eylemlerini ve merkezlerini faşist çetelerin saldırılarına karşı ortak olarak savunmaya çağırmıştır. Faşizm işçi örgütlerinin arasındaki ayrımlara bakmaksızın

sınıfın tümüne saldırdığı bir dönemde, sınıfın ortak bir savunma hattı kurması zorunlu olmaktadır. Ne var ki, ne Stalinci Komünist Parti, ne de reformist Sosyal Demokrat Parti böylesi bir birliğe yanaşmış, ve sonunda hepsi tek tek Hitlerci faşistlerce ezilip parçalanmıştır.

İşçi Cephesi dergisi de benzer çağırığı 1979 sonlarında yapmıştı. Üstelik sorun sadece MHP ve Ülkü Ocakları temelli faşist çetelerin tüm ileri, solcu ve proleter merkezlere ve eylemlere saldırısından, katliamlarından ibaret değildi. Dergi, rejimin yaşamakta olduğu ağır kriz çerçevesinde yaklaşmakta olan askeri darbe tehdidini zamanında tespit etmiş ve bu tehlikenin karşısında başta DİSK olmak üzere tüm işçi örgütlerini ortak bir cephede toplanıp, darbeye bir Genel Grevle karşılık vermek için hazırlanmaya çağırılmıştı. Ne var ki, sol hareketin devrim hayalleri kurduğu, DİSK'in ise sorunu parlamenter yollarla çözümleme girişimlerinde bulunduğu bir dönemde, **İşçi Cephesi** kadar küçük bir grubun çağırısı elbette yankısız kalmıştı. Ve sonunda Cunta, DİSK'i olduğu gibi teslim alabilmiş, sol hareketi ise tankların ve postalların altında paramparça etmişti.

Aslında, Troçki'nin de dediği gibi, işçi sınıfının devrimci partisi kitleler içinde önemlice bir desteğe sahip olmadığı sürece, bu tip bir taktiği uygulamaya koyma yeteneğine sahip olamaz. Kitle hareketinde belirli bir desteğe sahip olan reformist ve Stalinist işçi önderlikleri ise, aktif bir mücadele çizgisine dayalı işçi cephesi yerine, “demokratik” olarak tanımladıkları burjuva kesimlerle ittifaka yönelip “Halk Cephesi” kurma çabasına girişiyorlar. 1980 başlarında **İşçi Cephesi**, faşist saldırılara ve olası bir askeri diktatörlüğe karşı bir işçi cephesinin başını ancak DİSK gibi işçi hareketinin en aktif kesimini bağrında toplamış olan bir örgütün çekebileceğini düşünüyor, DİSK'e bunu kabul ettirme uğraşı veriyordu. Oysa DİSK önderliğinin sol sosyal demokrat kesimi umudunu CHP'nin bir seçim başarısına bağlamış, TKP kanadı ise “barış ve toplumsal ilerleme” sloganıyla benzer bir uzlaşmacı projeye soldan kilitlenmişti. Bazı sendikaların başında bulunan Dev-Yolcular ise, aynı halk cepheci anlayışla, kendilerine bağlı ve işçi örgütleriyle ilgisi olmayan “direniş komiteleri” kurma peşine düşmüş durumdaydılar. Tabii radikal solun hemen her fraksiyonu da bu parçalanmışlığa ve işbirlikçiliğe destek vermek istiyormuşçasına, kendi bağımsız ve “devrimci” sendikasını kurmaya çabalıyordu. Sonucu biliyoruz: burjuvazi ve emperyalizm solun bu işbirliği

önerisini kabul etmedi ve askeri diktatörlüğü işbaşına getirdi.

Bugün Türkiye çok farklı bir süreçten geçmekte. İktidardaki liberal İslamcı parti çok güçlü bir parlamento desteğine sahip. Parti içindeki çıkar çevrelerinin kendi aralarındaki çekişmeler, İslamcı ideolojik kesimler arasındaki bölünmeler ya da diğer sağcı-gerici parti ve kesimlerin kışkırtıcı müdahaleleri ne olursa olsun AKP parti yapısını ve parlamento grubunu denetim altında tutma becerisini gösterebiliyor. Bu açıdan herhangi bir hükümet yada parlamento krizinden söz etmek olanaklı değil. Buna dayanarak da hükümet ABD ve AB emperyalizmlerinin dayattığı bütün karşı devrimci “reformları” neredeyse itirazsız yasalaştırabiliyor. Çalışma ve Sosyal Sigorta yasalarındaki işçi-emekçi karşıtı tüm değişiklikler, hatta Terörle Mücadele Yasası’ndaki yeni değişiklikler işçi sınıfı üzerindeki yoğun saldırının en son örnekleri.

Buna karşılık rejim içinde dalgalanmalar var. Bunu yaratan ise, işçi ve emekçi muhalefetinden çok, Kürt halkının özgürlük mücadelesi. Bu mücadeleye karşı rejimin verdiği savaş, devletin sivil ve askeri bürokrasisinin, güvenlik güçlerinin, mafyaların, çetelerin yararlandığı bir ekonomik ve siyasi ortam yaratmış durumda. Kürt sorununun çözümüne yönelik olarak atılabilecek herhangi bir adım, bu çevrelerin ayrıcalıklı konumlarına ağır darbeler indireceğinden MGK’dan silah taciri çetelere kadar bütün bu kesimlerin şiddetli direnişiyle karşılaşılıyor. Bu kesimler emperyalizmin Ortadoğu’daki egemenlik projesi çerçevesindeki bir “çözüm” bile karşılar, çünkü bunlar savaştan, savaşta akan kandan besleniyorlar. Dolayısıyla da rahatlıkla “anti-emperyalist, ulusalcı” maskeler takılabiliyorlar. Kürt halkının mücadelesi ile emperyalizmin talepleri arasına sıkışmış haldeki hükümetin her girişimine sadece siyasi platformlarda değil, MGK ve Ordu ultimatolarıyla, çete operasyonlarıyla, kışkırtmalarla, cinayetlerle yanıt veriyorlar. Bu saldırılarına ideoloji ve politik kılıf olarak da, AKP’nin İslamcı ideolojisine karşı “laik cumhuriyet” söylemini geliştiriyorlar. AKP hükümetinin kendi seçmen tabanının küçük bir kesimini memnun etmek için dile getirdiği ya da uygulamaya koyduğu her şeyi, laik cumhuriyetin elde gitmesi, şeriatçı düzenin kurulması yolunda bir adım olarak gösterip kendilerine kitle desteği yaratmaya çalışıyorlar.

Dolayısıyla bugün işçi ve emekçi yığınlar ile Kürt halkı ikili bir saldırı altında: bir yandan liberal İslamcı hükümet, öte yandan MGK’sından

CHP'sine ve çetelere kadar Türk milliyetçisi akımlar, halk üzerinde vahşi bir Haçlı seferine girişmiş durumdadır. Böylesine bir saldırı karşısında kuşkusuz gerekli olan, işçi ve emekçi muhalefet ile Kürt özgürlük mücadelesinin birleşik bir yanıt verebilmesi. Bunun koşulları var mı? Bu iki kesim arasında önderlik gücüne sahip olan örgütlerin politikasından hareketle bu soruya olumlu bir yanıt verebilmek ne yazık ki olanaklı değil. Kürt önderlikleri, başta PKK olmak üzere, tüm stratejilerini rejimle pazarlık eksenine yerleştirmiş durumdadır. Kürt halkına yönelik savaşın sürmesine ve onun tüm demokratik haklarının yok sayılmasına dayalı asker-polis rejiminden kendini "demokratikleştirmesini" istiyorlar. Üstelik bu stratejileri çerçevesinde ABD ve AB gibi emperyalist merkezlerin egemenlik projelerine eklenebileceklerinin işaretlerini veriyorlar. Kendini salt Kürdistan'ın değil, tüm Türkiye'nin partisi olarak sunan bazı Kürt önderlikler ise, bir işçi-emekçi alternatifi yaratmak yerine, halk cepheci uzlaşma politikalarıyla bu yenilgi stratejiye destek veriyorlar. Oysa bu rejimin kendini demokratikleştirebilmesi doğasına aykırı, olanaklı değil. Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına sahip olabilmesi, baskıcı ve asimilasyoncu, Türk milliyetçisi asker-polis rejiminin bir devrimle tarih sahnesinden silinmesinden geçiyor.

İşçi sınıfının en önemli kitle örgütleri olan sendikaların yöneticileri ise, neredeyse bütünüyle "laik cumhuriyet" sloganının arkasında, milliyetçi-ırkçı rejimin çevresinde kenetlenmiş durumdadır. Hükümetin işçi ve emekçi yığınlara yönelik müthiş liberal saldırısına yanıt geliştirmek, kitleleri bu karşı devrimci ekonomik ve toplumsal saldırılar karşısında seferber etmek yerine, başörtüsü sorunuyla uğraşarak MGK ile hükümet arasındaki çekişmede çetelerin yanında saf tutuyorlar. Kendilerinden kitleler adına olumlu mücadele girişimleri beklenebilecek KESK ve DİSK'in yöneticileri de rejimin kendi kendini düzeltmesi stratejisi doğrultusunda tümüyle uzlaşmacı bir çizgi izlemekteler. Öyle ki, patronların örgütü TÛSİAD hükümeti yetersizlikle eleştirdiğinde, onları destekleyerek işçi ve emekçi yığınların sınıf bilincini iyiden iyiye bulandırmaya yönelik sendika yöneticileri bile var. Bu bürokratların, birleşik bir işçi cephesi oluşturmak doğrultusunda harekete geçmesini beklemek ham bir hayalcilik olur. Üstelik böyle bir politikayı sendikalarda egemen kılacak yapıda bir sol muhalefet de görünmüyor ortada. Devrimci sol hareket kitle sendikaları içinde son derece zayıf.

O halde işçi ve emekçi yığınların mücadele birliğini sağlayabilmek için ne yapmak gerekiyor? Kuşkusuz hükümetin ve rejimin saldırılarını teşhir etmeyi sürdürmek, bu saldırıların niteliğini kitlelerin bilincinde açığa çıkarmak, mücadeleciler öncülerin ülkeye demokrasinin ancak bir devrimle gelebileceğini gösteren seferberlik programı etrafında örgütlemek, Kürdistan'daki özgürlük mücadelesini ülkedeki işçi-emekçi devrimleriyle ilişkilendiren her politik girişimi desteklemek, bu temeller üzerinde sendikalar içinde devrimci bir sol muhalefeti adım adım örerken gerici, milliyetçi ve uzlaşmacı sendika bürokratlarına karşı politik bir mücadele vermek en başta gelen görevler. Bu doğrultuda devrimci Marksist çevreler, olanaklı olan her yerde, imza kampanyalarından salon toplantılarına, sendikal işbirliklerine kadar yayılabilecek bir seferberlik alanında güç birliği yapabilirler ve yapmalıdırlar. Birleşik işçi cephesinin ne kadar yararlı ve devrimci bir taktik olduğunu propaganda etmek, bunun hayat bulabilmesine yetmez, tam tersine küçük devrimci çevreleri boş bir lafazanlıkla zaman kaybetmeye iter. Önemli olan, bu tip bir taktiği küçük ölçeklerde de olsa kitlelerin içinde somutlayabilmek, sınıfın bilincinde daha geniş ölçekli seferberliklerin zeminini hazırlayabilmektir. İşçi cephesi, propagandacı tekkelerin bir araya gelmesiyle değil, kitle mücadelesinde daha geniş birliktelilere ulaşmakla hayat bulur. Devrimci işçi partisinin inşası da ancak bu tip bir çalışmayla olanaklıdır.

Cumhurbaşkanlığı ve Rejim

(Mayıs 2006)

Devletin tepesinde süregelmekte olan itişme, Cumhurbaşkanlığı seçiminin yaklaşmasıyla birlikte yoğunluk kazanmış durumda. Başbakan Erdoğan ve öbür AKP yetkilileri her fırsatta yeni Cumhurbaşkanını mevcut Meclisin seçeceğini, bir erken seçime gidilmeyeceğini tekrar ediyorlar. Onların bu ısrarı, AKP'nin Meclisteki çoğunluğuna dayanarak kendilerinden birini, olasılıkla da Meclis başkanı Bülent Arınç'ı veya hatta Başbakan Tayyip Erdoğan'ı Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturtmak arzusunda olduğu biçiminde yorumlanıyor. Büyük olasılıkla da bu yorum doğru, ya da en azından AKP üzerinde uzlaşmaya varılabilecek “kendinden biri” konusunda eğilimini apaçık ortaya koyuyor.

CHP ise yeni Cumhurbaşkanını üç yıl önce seçilmiş olanın değil, halkın değişmiş olabilecek iradesini yansıtacak yeni bir Meclisin seçmesini istiyor, ve bu gerekçeye dayanarak da erken genel seçim talep ediyor. CHP'nin talebi bu içerikle sınırlı kalacak olsaydı, bunun burjuva kurumları çerçevesinde demokratik bir tutum olduğunu söylemek olanaklı olabilirdi. Ne var ki, Deniz Baykal'ın konuya ilişkin çizgisi AKP iktidarı karşısındaki genel stratejisinin diğer ana öğelerini içeriyor. Ona göre AKP, şimdilik asıl programını gizleyen Şeriatçı bir parti; şu anki amacı devlet kurumlarını (yargıdan Silahlı Kuvvetlere kadar) yavaş yavaş ve “içerden” ele geçirmek, Cumhurbaşkanlığına kendinden birini getirmesi de bu taktiğinin bir uzantısı; bu nedenle de, AKP Mecliste çoğunluğu oluştursa bile, bu olanak ona tanınmamalı. Pekiyi, Deniz Baykal bunu nasıl engelleyecek? Erken genel seçim istemesi bir bakıma bu yüzden, ama verili koşullarda yeni seçilecek Mecliste de AKP'nin, mutlak çoğunluk olmasa bile önemli bir ağırlık oluşturacağını ve Cumhurbaşkanlığı

seçiminde söz sahibi olacağını hissediyor. İşte tam bu yüzden de tavrını açıkça ortaya koyuyor ve “Bülent Arınç, düşünceleri nedeniyle Cumhurbaşkanlığına seçilmemeli” diyor.

Kuşkusuz Bülent Arınç, ve elbette Tayyip Erdoğan, son derece tutucu, gerici, hatta burjuvazinin kabul etmesi durumunda Şeriatı dayalı bir devletin kurulmasını reddetmeyecek politikacılar. Bununla birlikte burjuva demokrasisinin “bireylerin politik, ideolojik, vs görüşlerinden ötürü yargılanamayacağı, mahkum edilemeyeceği ve devlet kurumlarında görev almalarının engellenemeyeceği” ilkesi, burjuvazinin bahsettiği değil, işçi ve emekçilerin dövüğe dövüğe elde ettikleri bir kazanım. Dolayısıyla da, öznesi ister Arınç, ister Erdoğan olsun, işçi sınıfının rejime kabul ettirmesi, titizlikle koruması gereken bir ilke bu. Zira seçimlerle Meclise girmiş insanların, seçim dışı yöntemlerle devre dışı bırakılması girişimi, burjuva demokrasisi çerçevesinde tek bir anlama gelir: açık ya da gizli darbe. Deniz Baykal’ın güvendiği “merci” de bu: MGK ve Ordu. Eğer Arınç’ı görüşlerinden ötürü Cumhurbaşkanlığından men edecek tek güç varsa, o da ülkenin baskıcı rejiminin “bekçisi” olan Silahlı Kuvvetlerdir. Baykal bu gücü devreye sokmaya çalışıyor.

İşçi sınıfının bu tür darbeci söylemlere ve girişimlere net bir biçimde karşı çıkması gerekiyor. Arınç ya da Erdoğan’ın “politik sağlığı” bakımından değil, sınıf örgütlenmesinin ve seferberliğinin olanaklı hale gelmesi, dünya ölçeğindeki demokratik kazanımları Türkiye emekçilerinin bu ülkeye de taşıyabilmesi bakımından. Zira her darbe, hatta darbe tehditi, emekçi halklar üzerindeki otoriter rejimin baskılarını daha da güçlü hale getiriyor, diğer kazanımların da bir bir elden gitmesine yol açıyor.

Rejim krize girer mi?

Darbe girişimlerinin önlenmesi, MGK’nın kitlelerin iradesi dışında ve üstünde, bu iradenin karşısında egemen olmaya devam etmesini engelleme, asker-polis rejimine son verme görevini Arınç ve Erdoğan gibi gerici politikacılara bırakmak ise tam bir intihar olur. Çünkü bunlar burjuvazinin, işverenlerin sözcüleri, ve bu devirde burjuvaların bizimki gibi geri ve emperyalizme bağımlı ülkelerde demokratik hakları tesis etme yetenekleri yok. Çeşitli burjuva fraksiyonlar kendi aralarında da laştıklarında demokratik lafazanlıklar edebiliyorlar, ama hepsinin birden toplu korkusu bu hakların işçi ve emekçi yığınların mücadelesinde yeni

açılımlar, yükselişler yaratabileceği; bu yüzden de Türkiye de demokratik dönüşümün gerçekleşmesini burjuva partilerinden beklemek hayal olur.

Burjuva kesimler kendi aralarındaki farklılıkları ve çelişkileri, seçimlerle olmazsa darbelerle ya da emekçi halka karşı kurdukları uzlaşmalarla aşmaya çalışırlar. Nitekim AKP ve Ordu, asker-polis rejiminin selameti açısından aralarında bir uzlaşma arayışı içindeler. Bunun en iyi örneklerinden birini, Hürriyet gazetesinin 20 Mart tarihli baskısında yayımlanan “Gizli Anayasa” haberi veriyor. Kimsenin yalanlamadığı bu habere göre “24 Ekim’de yapılan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısında yenilenmiş son hali uygun bulunan ve kamuoyunda “Gizli kırmızı anayasa” olarak bilinen Milli Güvenlik Siyaset Belgesi (MGSB) Bakanlar Kurulu tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiş” durumda. Bu belgeye göre ülkenin “güvenliğini tehdit eden temel unsurlar irtica, bölücülük ve aşırı sol” olarak belirleniyor; “tek devlet, tek ulus, tek bayrak, tek dil” ilkeleri doğrultusunda hareket edileceği, ve “İnkılap ilkelerinden taviz verilmeyeceği” kararına varılıyor. Açık ki, AKP ile Ordu arasında, asker-polis rejimini güçlendirmeye yönelik bir anlaşma söz konusu. Bu uzlaşma Cumhurbaşkanlığı seçiminde rejimin krize düşmemesi için alınmış belirgin bir önleme benziyor.

Ama sorun sadece Cumhurbaşkanlığı seçimi değil. AKP’nin Meclisten geçirdiği Terörle Mücadele Yasası da bu uzlaşmanın bir sonucu. Çünkü bu yasa doğrudan doğruya siyasi otoriteyi, yani yasama (Meclis) ve yürütme (Hükümet) güçlerini devre dışı bırakıyor, Orduyu ve Polisi onun yerine geçirip yargı gücünü kolluk kuvvetlerine tabi kılıyor. Kısacası, demokrasi değil, baskıcı Asker-Polis rejimi güçlendiriliyor.

Bu baskı rejiminin gerçek Yasama ve Yürütme gücü olan MGK’nın bir parçası olan, bu gücü yok etmek için kılını kıpırdatmamanın yanı sıra onunla birlikte Gizli Anayasa imzalayıp demokrasiye apaçık aykırı bir yasa çıkarabilen AKP hükümetinden, onun Başbakanından, Meclis Başkanından demokrasiyi savunmaları beklenebilir mi? Tam tersine, Asker-Polis rejimine, onun Baykal benzeri darbe kışkırtıcısı sözcülerine karşı demokratik hakların, ancak Erdoğan-Arınç benzeri gericilere rağmen, AKP gibi karşı devrimci bir partiye rağmen savunulması gerekiyor. Ve de şu apaçık bir gerçek: Türkiye’de demokrasinin gerçekleşmesi için bir devrime ihtiyaç var, çünkü bunun için MGK rejiminin ve 1982 Anayas-

asının ve tüm “gizli anayasaların” yok edilmesi gerekiyor. MGK rejimine karşı emekçi halkın demokratik iradesini ortaya koyabilecek bir Kurucu Meclis, ancak gene emekçi kitlelerin seferberliğiyle olanaklı olacaktır. Bu devrimci dönüşümü gerçekleştirebilecek, bundan yarar bekleyen başka hiçbir güç yok.

Lübnan Direniş ve Hizbullah'ın Niteliği

(Eylül 2006)

34 gün boyunca Lübnanı karadan, havadan ve denizden bombalayan, ülkenin altyapısını yerle bir eden, yüzlerce insanı katleden, Ortadoğu'nun "yenilmez ordusu" İsrail kuvvetlerinin sonunda ABD'nin onayıyla ateşkesi kabul etmesi, hiç kuşkusuz Hizbullah'ın bir zaferidir. İsrail birlikleri güney Lübnan'a bölgeyi Hizbullah'tan temizlemek amacıyla girmiş, gerçekleştirdiği tüm yıkıma ve katliama karşı hedeflediğinin tam tersi bir sonuçla geri çekilmek zorunda kalmıştır. Lübnan halkı, Hizbullah'ın önderliğinde emperyalizmin maşası Siyonizme ağır bir darbe indirmiş, daha da önemlisi emperyalizmin yenilmezliği inancını paramparça etmiştir. Lübnan direniş ve onun elde ettiği zafer emperyalizmin bölgedeki varlığını doğrudan etkileyecek niteliktedir.

Ama bu arada, Hizbullah'ın şahsında cisimleşen Lübnan direnişinin bu zaferi, dünya solu içinde bir dizi yanılısma da yaratmış durumda. Özellikle, Müslüman dünyanın gerçekliğine uzak, şeriatçı akımların toplumsal, politik ve ideolojik kimliğinden oldukça habersiz bazı Batılı sol çevreler, Hizbullah gibi son derece gerici ve karşı-devrimci bir örgütü emperyalizme karşı mücadelenin önderliğine aday gösterir olmuşlardır. Bu yaklaşım sadece anti-emperyalist mücadelenin geleceğini karartmakla kalmamakta, ama aynı zamanda Ortadoğulu emekçi ve yoksul halk kitlelerini gerici katillerin ellerine teslim etmek anlamına gelmektedir. Bu açıdan Hizbullah'ın politik tanımı ve sınıf mücadelesi içinde üstlendiği rolün tarifi büyük önem taşımaktadır.

Şii burjuvazinin partisi

Hizbullah, müthiş bir etnik ve dinsel mozayik oluşturan Lübnan'daki Şii

burjuvazinin en radikal karşı-devrimci partisidir. Denetimi altında tuttuğu bölgelerde süpermarket ve otel zincirlerinden verimli çiftliklere, turizm acentalarına ve finans merkezlerine kadar pek çok işletmeyi elinde bulundurmaktadır. Hizbullah önderleri bir dizi televizyon kanalının sahibidir. Bütün bu işletmelerde emekçileri tamamen dini temellerde çalıştırmakta ve acımasızca sömürmektedirler. Öte yandan İran ve Suriye'den akan mali ve askeri destek Hizbullah aracılığıyla Şii burjuvazi tarafından denetlenmektedir.

Hizbullah Güney Lübnan'daki gücünü esas itibariyle, ABD'nin onayıyla ülkenin kuzey kesimini 20 yıl boyunca işgal altında tutmuş olan Suriye'nin desteğine borçludur. Suriye ordusunun ve istihbaratının desteği olmaksızın Hizbullah'ın bugünkü gücüne erişebilmesi düşünülemezdi bile. Stalinist komünist partilerin ve milliyetçi akımların sistematik ihanetleri ve her seferinde emperyalizmle ve Siyonizmle uzlaşmaları sonucunda halk kitlelerinin bu akımlardan uzaklaşması da Hizbullah gibi şeriatçı akımların toplumsal tabanlarını genişletmelerine yardımcı olmuştur. Şah diktatörlüğünü deviren İran devrimini bir karşı-devrimle gasp eden Şii ayetullahların ABD aleyhtarı söylemleri de, bütün alternatiflerini tüketen kitleleri Hizbullah'a doğru itmiştir.

Hizbullah'ın hedefi, kuşkusuz emekçi kitleleri iktidara taşımak değil, onların baskıcı Arap rejimlerine ve emperyalizme ve Siyonizme karşı öfkesinden yararlanarak Şii burjuvazinin çıkarlarını kollamaktır. Nitekim Hizbullah, ABD'nin baskısıyla Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesinin ardından oluşturulan statükoyu onaylamış ve eski general Emile Lahoud'un başkanlığındaki uzlaşma hükümetine iki bakan vererek katılmıştır. Dolayısıyla Hizbullah'ın "ulusal birlik" söylemi, Lübnan'daki farklı burjuva kesimlerin (Şii, Sünni, Hristiyan) arasındaki bir koalisyon çağrısı olmanın ötesine geçmemektedir. Hizbullah'ı, anti-emperyalist mücadelenin önderliği olarak Lübnan'da tüm iktidarı eline almaya çağırarak da, şeriatçı bir burjuva diktatörlüğü rejimine davet çıkarmaktan başka bir anlam taşımaz.

Zafer kesin mi?

Lübnan halkının Hizbullah önderliğinde Siyonizme karşı kazandığı zaferin kalıcı olduğunu söylemek ise son derece yanıltıcı olacaktır. Çünkü, her ne kadar İsrail Hizbullah'ı tasfiye edememiş, Lübnan halkı içinde

sekte bir iç savaş başlatmayı başaramamış olsa da, Hizbullah, kendisinin silahsızlandırılmasını da içeren Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararını (eleştirisel olarak olsa bile) kabul etmiştir. Bu anlamda, askeri ve politik açıdan bakılacak olursa, Hizbullah'ın asıl hedefi Siyonist İsrail devletini tasfiye etmek değil, Güney Lübnan'daki egemenlik bölgesini denetim altında tutmaya devam etmektir. Şii burjuvazi Siyonist devletle barış içinde bir arada yaşamaya hazırdır, Hizbullah ise bunun garantisidir. Burjuvazi, ekonomik ve sosyal çıkarlarına dokunulmadığı sürece, ABD denetimindeki BM kuvvetlerinin ve burjuva Lübnan ordusunun Güney Lübnan'daki varlığına itiraz etmemektedir.

Hizbullah'ın işte bu niteliği ve politikası, onun anti-emperyalist mücadelenin gerçek önderliği olamayacağına delilidir. Zira ABD emperyalizmi ve yayılmacı Siyonist rejim Ortadoğu'yu sömürgeleştirme politikasından asla vaz geçmeyecektir. Bu politikanın bir parçası militarist saldırı ve işgallerse, diğer ayağı da "demokratik gericilik"tir, yani direniş örgütlerinin burjuva rejimlerin içine çekilmesi ve emperyalizme bağlanması. Hizbullah, Lahoud hükümetine katılarak buna hazır olduğunu kanıtlamış ve hizmet ettiği burjuva kesimin emperyalizmle bütünleşme amacını ortaya koymuştur. Şimdi, BM kararıyla birlikte silahsızlanma doğrultusunda da bir adım atmış durumdadır. Dolayısıyla Lübnan direnişinin zaferinin kalıcı olduğunu söylemek olanaklı değildir. Bu zafer ancak Siyonist devletin burjuva Arap diktatörlüklerin yıkılması ve Ortadoğu sosyalist federasyonunun kurulmasıyla olanaklı olacaktır.

Ortadoğu'da devrimci politika

Stalinist komünist partilerin ve milliyetçi diktatörlüklerin ihanetleri karşısında son seçenek olarak Hizbullah ve Hamas gibi şeriatçı akımlara umut bağlayan Ortadoğulu emekçi kitleler artık bu alternatiflerini de tüketmenin eşiğine yaklaşmaktadırlar. Hizbullah silahsızlanmayı kabul etmiş, Hamas silahlı direnişi durdurmuştur. Her iki örgüt de İsrail ile görüşmeye, "barış" için uzlaşmaya hazırdır. Temsil ettikleri burjuva kesimler, emperyalizm ile uzlaşmaya çalışmaktadır. Böyle bir süreçte, bu örgütleri anti-emperyalist mücadelenin asıl önderlikleri olarak ilan etmek, onlarla cephe veya başka türden işbirlikleri önermek, devrimci sol hareket için sadece ihanet değil, ama aynı zamanda intihar anlamına gelecektir. Bu ihanet politikasını bazı sol akımlar 1980'lerin başlarında ayetullahlarla

işbirliğine girerek, onların sahte “devrimci” niteliğine güvenerek İranda uygulamışlar, ama sonunda şeriatçı diktatörlük tarafından imha edilmişlerdir.

Böyle bir süreçte enternasyonalist solun görevi, Hizbullah’a politik ya da askeri destek vererek Şii (veya Sünni) burjuvazinin hizmetine girmek değil, anti-emperyalist işçi ve emekçi milisleri örgütleyerek ve Lübnan (ve Filistin) burjuvazisine karşı sendikaları güçlendirerek, bağımsız devrimci alternatifi inşasına yardımcı olmaktır. Şii burjuvazinin Siyonist yayılmacılıkla çatışmada olduğu bir dönemde, devrimci solun anti-emperyalist mücadelesi Hizbullah’ın silahlı direnişiyle belli bir paralellik gösterebilir, hatta sıcak çatışma anlarında bazı askeri işbirlikleri bile söz konusu olabilir. Troçki’nin dediği gibi, emperyalizme karşı Şeytanla bile işbirliği yapılabilir. Ancak hiç unutmamak gerekir ki, Hizbullah asla devrimci bir proleter akıma hoşgörü göstermeyecek, kendi bölgesinde bağımsız faaliyet yürütmesine izin vermeyecek, sendikaları ve emekçi milislerini kabul etmeyecek, ve olanaklı olduğu anda onları (tıpkı İranda olduğu gibi) ezip yok etmeye çalışacaktır.

Herhangi bir halkçı milliyetçi akım veya parti karşısında uygulanabilecek devrimci taktikler, Hizbullah ve Hamas gibi milliyetçilikten çok faşizme daha yakın olan akımlar için geçerli değildir. Emperyalizmle kısmi çelişki içindeki bazı halkçı milliyetçi akımlar, politik programlarının tutarsızlığı ve emekçi hareketine olan gereksinimleri nedeniyle, devrimci eylem birliği taktikleri karşısında çözülüp etki alanlarını devrimci sola kaptırabilirler. Ama ideolojik ve politik eksenleri son derece katı biçimde belirlenmiş, yoksul kitleler üzerindeki denetimleri çok daha sert ve acımasız olan Şeriatçı akımlar, devrimci solu bırakın bir müttefik olarak görmeyi, esas olarak onu bir düşman olarak kabul ederler. Dolayısıyla da Ortadoğuda devrimci proleter alternatifi inşasında, sadece emperyalizmle değil, ama aynı zamanda Şeriatçı akımlarla da dövüşmeye hazır olmak gerekir.

Kuzey Kore'den “Nükleer Savunma Tehdidi”

(Ekim 2006)

Kuzey Kore, 9 Ekim günü ülkenin kuzeyindeki Hwaderi bölgesinde yeryüzünde 0,8 kiloton gücünde bir nükleer bomba denemesi gerçekleştirdi. ABD Jeolojik Gözlem kuruluğu, denemenin gerçekleştirildiği bölgede 4,2 Richter şiddetinde bir yer sarsıntısının kaydedildiğini duyurdu. Atmosfer gözlem istasyonları herhangi bir radyoaktif serpinti kaydetmemiş olsalar bile, gerek Kuzey Kore hükümetinin yaptığı duyuru, gerek kaydedilen yer sarsıntısı kayıtları, gerekse bu ülkenin geliştirmekte olduğu nükleer teknolojiye ilişkin uluslararası istihbarat verileri, denemenin gerçek olduğunu ortaya koyuyordu.

Ve tabii hemen ardından başta ABD olmak üzere, dünya ölçeğindeki nükleer egemenliği elinde biulunduran emperyalist ülkelerden şiddetli kınama ve tehdit sesleri yükselmeye başladı. Bu kınamalara Rusya ve Çin de katılmış olmakla birlikte, onların ABD'nin talep ettiği sert cezalandırma önlemlerine itirazları sayesinde, BM Güvenlik Konseyi'nden Kuzey Kore'ye ilişkin oldukça yumuşatılmış bir yaptırımlar paketi çıktı. Gene de, Kuzey Kore hükümeti, bu yaptırımları bir savaş nedeni olarak kabul edebileceğini ve dolayısıyla da nükleer silah teknolojisini geliştirmeye devam edeceğini duyurdu.

Kuzey Kore'nin tezi

Basın yayın organları Kuzey Kore'nin nükleer denemesini tüm dünyaya son derece çarpıcı bir olgu gibi sunmuş olmalarına karşın, bu ülkenin atom bombası teknolojisini geliştirmekte olduğu hiç de sır değildi. Üstelik Kuzey Kore hükümetinin bizzat kendisi bunu bu yılın başlarında yayınladığı bir bildiriyle herkese duyurmuştu. 8 Şubat tarihli bildiri

Pyongyang hükümeti, ABD'nin kendisine yönelik sistematik saldırı ve tehditlerini kınamış, Bush hükümetinin temel amacının, "Kuzey Kore'nin halkı tarafından seçilmiş olan ideolojisini, sistemini, özgürlüğünü ve demokrasisini" yıkmak olduğunu duyurmuş, ve "ABD tiranlığı karşısında" kendisini savunmak amacıyla "nükleer silahlar cephanesini geliştirmek doğrultusunda önlemler almak zorunda" olduğunu ilan etmişti. Hwaderi'deki yeraltı denemesi işte bu gelişmenin sonucunda yapılmıştı.

Kuzey Kore hükümeti, bununla birlikte, Kore yarımadasının nükleer silahtan arındırılmasına karşı olmadığını, bu amaçla o döneme değin gerçekleştirilen altılı görüşmelere (Kuzey ve Güney Kore, ABD, Japonya, Rusya ve Çin) katılmış olduğunu, ne var ki ABD'nin uzlaşmaz tutumu nedeniyle görüşmelerin dört yıl boyunca hiçbir sonuç vermediğini, ülkesine yönelik ambargonun sürdüğünü, ve bu nedenle de artık bu amaçsız görüşmelerinin anlamının kalmadığını, dolayısıyla da kendilerinin pazarlık masasından çekilerek nükleer silah geliştirme doğrultusunda kendi yollarına devam edeceklerini söylüyordu, halen de aynı tezi savunmakta.

Kuzey Kore'nin sözünü ettiği görüşmeler süreci daha Clinton döneminde başlamıştı. Bu süreci Şubat 2003 tarihli *İşçi Cephesi*'nde şöyle anlatmıştık: "Clinton yönetiminin Kuzey Kore'ye yönelik stratejisi esas olarak "Barış İçinde Birlikte Yaşama" politikasının bir uzantısıydı: Kuzey Kore'yi zamanla kapitalist dünya pazarının içine çekmek; bu ülke bürokrasisinin kendi içinde parçalanarak bölük bölük burjuva katmanlar oluşturmasını sağlamak; ve sonunda, ülkedeki tüm devlet mülkiyetinin ve dış ticaret tekelinin çökmesini beklemek. Tabii bu arada Kuzey Kore'nin askeri ve nükleer gücünü önce sınırlamak, ardından da tüm ulusal savunma olanaklarını yok ederek onu emperyalist egemenliğin önünde bir engel olmaktan çıkarmak, bu politikanın hedefleri arasındaydı.

"Nitekim ABD yönetiminin 21 Ekim 1994'te Kuzey Kore ile imzaladığı anlaşma uyarınca, Kuzey Kore yıllık 500 bin ton ham petrol karşılığında nükleer enerji programını askıya almayı, 1 milyar dolarlık gıda yardımına karşılık olarak da çok başlıklı füzelerinin erimini 288 km ile sınırlamayı kabul etmişti. 1997 sonunda Güney Kore devlet başkanlığına eski muhaliflerden Demokrat Partili Kim Dae-jung'un seçilmesiyle de, Kore yarımadasının bu iki ülkesi arasında diplomatik ilişkiler kurulmuştu. Öyle ki, Kim Dae-jung'a izlediği "Güneş İşığı politikası" (*Sunshine Policy*) nede-

niyle 2000 Barış Nobelî bile ödülü verilmişti.

“Bununla birlikte 1994 anlaşması hiçbir zaman tam olarak uygulanmadı. ABD’li silah sanayicilerinin ve tüccarlarının Kongredeki Cumhuriyetçi temsilcileri petrol ve gıda yardımının gerçekleştirilmesini önlediler. Bunun üzerine Kuzey Kore 1998 sonlarında uzun erimli füze denemeleri gerçekleştirmeye başladı. Ertesi yılın ortalarında Clinton yönetimi yeni tavizler karşılığında bu denemeleri yeniden durdurmayı başardıysa da ABD Kongresi bu anlaşmayı de yürürlüğe koymadı. 2001 başında yönetimi devralan Bush ise, 1994 anlaşmasına ilişkin “hiçbir şey duymak istemediğini” ilan etti, Kuzey Kore’yi İran ve Irak ile birlikte “şer eksenî”ne yerleştirdi. Pyongyang da bu gelişmelerin karşısında nükleer enerji planını yeniden yürürlüğe koydu.”

Sorumlu: emperyalist saldırganlık

Bush hükümetinin, ABD işgalinin Irak’ta bataklığa saplanmış olması, Afganistan’da giderek daha fazla tehdit altına girmesi, hele hele Siyonizmin Lübnan’da dayak yemesi gerçekliğı karşısında ne Suriye veya İran’a, ne de Kuzey Kore’ye acil bir saldırı yapacak hali kalmamış durumda. Bununla birlikte Washington, Kuzey Kore’yi “şer eksenî”nde göstermeye devam edecek, ABD halklarını sanki bu küçük ülkeden kendilerine yönelik devasa bir tehdit varmışçasına aldatmaya çalışarak, savaş ekonomisini güçlendirmeyi sürdürecektir. Uzakdoğudaki politik ve askeri egemenliğı ve Çin karşısındaki stratejisi de bunu gerektirmektedir.

ABD’nin kullanacağı bir sav da elbette, Kuzey Kore gibi “denetimsiz ve sorumsuz” bir ülkenin elinde nükleer bomba gibi kitle imha silahlarının bulunmasının dünya için yaratacağı tehdit olacaktır. Bununla birlikte, İsrail gibi gerçekten denetimsiz, sorumsuz ve saldırgan bir ülkenin elinde bulundurduğu nükleer başlıkları tartışmaktan elbette kaçınacaktır. Tüm dünyada nükleer silahlanmayı başlatan ülke bizzat ABD’nin kendisi, onun emperyalist saldırganlığıdır. Dolayısıyla da gerçek bir nükleer arınma ABD, İsrail, Fransa, İngiltere gibi saldırganların evinde başlatılmak durumundadır. Gezegenimiz üzerindeki barbarlık tehlikesinin mimarı emperyalizmdir.

Öte yandan biz, Kuzey Kore’nin emperyalizme nükleer kafa tutuşunun dünya halklarının kurtuluşu yolunda önemli direniş olduğunu da düşün-

müyoruz. Kuzey Kore en iğrenç Stalinist diktatörlük rejim kalıntılarında biri tarafından yönetilmektedir. Ülkeyi tıpkı bir hanedanlıkmişcasına elinde tutan Stalinist bürokrasinin tek amacı, kendi ayrıcalıklı yönetimini ülke içinde ve dışında koruyabilmekten başka bir şey değildir. Ama bu rejimi yıkıp proletaryanın gerçek devrimci diktatörlüğünü, işçi demokrasisini, kurmak Kore halkının görevi olacaktır. Kore ulusunun birliğini sağlayacak olan bu devrim elbette Güney Kore'deki emperyalizm uşağı burjuva diktatörlüğünü de tarihin çöplüğüne atarak muzaffer olacaktır.

Irak işgali, emperyalist müdahalenin halklar açısından ne denli felaketlere yol açtığını, ülkelerin devrim ve sosyalizm yolunda ilerlemesine ne denli ciddi darbeler indirdiğini bir kez daha kanıtlamıştır. İşte bu yüzden, kuşkusuz emperyalizmin Kuzey Kore'ye yönelik herhangi bir müdahalesine her zaman karşı olacağız ve küçük ulusların emperyalizm karşısında kendilerini koruyabilmek için başvuracağı her önlemi destekleyeceğiz. Bu tedbirler nükleer silahlanma olsa bile. Dediğimiz gibi, nükleer silahlardan gerçek arınma ancak işe bizzat emperyalist ülkelerden başlayarak olanaklı olacaktır. Tek gerçekçi seçenek budur.

Latin Amerika Hangi “Sol”a Yöneliyor?

(Aralık 2006)

Kasım ayı içinde Nikaragua’da FSLN lideri Daniel Ortega’dan sonra, Ekvator’da Chavezci solun adayı Rafael Correa seçimleri kazanarak devlet başkanı oldular. Sizler bu yazıyı okurken, büyük olasılıkla Hugo Chavez de bir kez daha Venezüella devlet başkanlığına seçilmiş durumda olacak. Bu gelişmelerle birlikte kıtada yeni bir ulusalcı ve sol dalganın kabarmakta, bir tür Küba-Venezüella-Bolivya-Ekvator-Nikaragua ekseninin kurulmakta olduğundan söz edilmekte. Bunu “Chavezci sol” olarak adlandıranlar da var. İşçi Cephesi’nin geçmiş sayılarında Küba, Venezüella ve Bolivya’ya ilişkin olarak yayımlanan bir dizi yazıda, bu ülkelerin yönetiminde bulunan politik akımları incelemiş, Chavez’in ve Evo Morales’in solculuğunun kitlelerin taleplerine yanıt verebilmekten, ülkelerini emperyalizmin boyunduruğundan kurtarabilmekten çok uzak olduğunu anlatmaya çalışmıştık. Pekiyi, bu eksene yeni katılan Ortega ve Correa kimdir? Nasıl bir solu temsil ediyorlar?

Nikaragua ve Ortega

Daniel Ortega, Nikaragua’da 20 yıla yakın bir silahlı mücadele sonunda Temmuz 1979’da diktatör Somoza’yı iktidarda uzaklaştırıp yönetimi eline alan Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin (FSLN) lideri. Devrimden sonra kurulan Ulsual Yeniden İnşa hükümetinin güçlü adamı olarak Ortega, Somoza’nın arazilerinin kamulaştırılması, dış ticaretin, maden, banka ve sigorta sektörlerinin millileştirilmesi gibi bir dizi önlemin alınmasında etkin olmuştu. Bununla birlikte devrimin sosyalist bir özellik kazanmasını, buna dayalı bir işçi devletinin kurulmasını engellemiş, bu doğrultuda mücadele eden devrimci Marksistleri (Simon Bolivar Tugay-

ları) tutuklayarak Panama polisine teslim etmişti. Ardından 1984'te burjuva demokratik bir rejimin kurulmasını sağlamış ve düzenlenen seçimler sonucunda "legal" olarak devlet başkanlığına seçilmişti. Gene de bunlar emperyalizmi tatmin etmemiş, ABD hükümeti Nikaragua'da Kontralar olarak bilinen karşı devrimci çetelere destek vermiş ve ülke on birnerce kişinin öldüğü kanlı ve uzun bir iç savaşın içine sürüklenmişti.

Ulusal gelirin yarısının askeri harcamalara ayrılması zorunluluğunu yaratan iç savaş ülkeyi gerçek bir yıkımın ve sefaletin içine sürüklemiş, ve nihayet Ortega son geri adımını da atarak Küba ile olan bağlantısını kesmiş, ve Kolombiya ve Meksika'nın başını çektiği Amerikan Barışı'nın çerçevesine sığınmıştı. Bütün bu teslimiyetlerin elbette bir faturası olacak, kitleler Ortega ve FSLN'e olan güvenini yitirecekti. Nitekim Ortega 1990 genel seçimlerinde iktidarı Violeta Chamorro'nun önderliğindeki Ulusal Muhalefet Birliği koalisyonuna terk etmek zorunda kaldı.

Ortega bunun ardından iki seçim daha yitirdi: 1996'da gerici Arnaldo Aleman, 2001'de de sağcı liberal Parti lideri Enrique Bolaños karşısında açık farkla yenilgiye uğradı. Emperyalizme doğrudan bağlı Nikaragua burjuvazisi Ortega'nın kendisi için hazırladığı rejimin üzerindeki egemenliğini iyiden iyiye perçinlemiş durumdaydı. Bunun karşısında Ortega iktidara gelebilmenin yolunu FSLN'i tümenden bir burjuva partisine çevirmekte aramaya başladı. Parti, sosyalist şiarlarından arındı, Kontraların politik lideri Morales Carazo'yu Ortega'nın başkan yardımcılığına getirdi, açıktan karşı devrimi desteklemiş olan Kilise ile barışarak, örneğin tedavi amaçlı kürtaji kesinlikle rededen, koyu Katolik bir örgüt haline dönüştürdü kendisini. Bu arada Ortega, Kilise ayini ile nikahlandığı dini bütün eşi Rosario Murillo ile birlikte parti üzerinde çelikten merkezietçi bir egemenlik kurmayı başardı. Nikaragua burjuvazisinin artık FSLN'den bir korkusu kalmamıştı.

Ortega'nın bu kez seçimleri kazanmasında üç unsur daha etkili oldu. Birincisi, sağcı partilerin bölünmüşlüğüydü. Nitekim Ortega'nın aldığı %38 oya karşılık, Eduardo Montealegre'nin Nikaragua Ulusal İttifakı (ALN) %28,3, Jose Rizo'nun Anayasal Liberal Parti'si (PLC) ise %27,11 oranında, yani FSLN'nin çok ötesinde oy çıkarmayı başardılar. Ama aldığı oy, Anayasa gereği Ortega'nın başkan seçilmesine yetti. Bu da ikinci unsurun bir sonucuydu: Ortega'nın, rüşvet ve yolsuzluk nedeniyle 20

yıl hapse mahkum olmuş eski sağcı devlet başkanı Arnaldo Aleman ile gerçekleştirdiği ittifak. Ortega, FSLN'nin parlamentodaki ağırlığından yararlanarak Aleman'ın ömür boyu milletvekili olarak kabul edilmesini, dolayısıyla da parlamenter dokunulmazlıktan yararlanarak hapisten çıkmasını sağlamış; buna karşılık Aleman'ın önderliğindeki PLC, Ortega'nın başkan seçilebilmesini olanaklı kılacak Anayasal düzenlemeyi desteklemiştir. Ve nihayet üçüncü unsur da elbette, Venezüella devlet başkanı Chavez'in, FSLN'nin başında bulunduğu beldelere ucuz benzin yollayarak Ortega'nın popülist imajına destek vermesiydi.

Ortega ve onun Katolik kimlikli FSLN'i Nikaragua kitlelerine nasıl bir alternatif sunuyor? Bunu, seçimleri kazandığı kesinleştiğinde bizzat Ortega'nın kendisi yanıtladı. Dış yatırımcılara güven vermek için alelacele düzenlediği toplantıya katılmadan önce basın mensuplarına, “ekonomik politika alanında hiçbir radikal değişim planının bulunmadığını, son yıllarda geliştirilmiş olan politikaların temelinde bir değişiklik yapmayacağını, bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan çabaların zenginleştirilmesini hedefleyeceğini” açıkladı. Özetle, Nikaragua'da liberal ekonomik politikalar sürdürülecek, IMF ve Dünya Bankası'na olan bağımlılık devam edecek, dış borçların faizleriyle birlikte ödenmesi aynen sürdürülecek, herhangi bir millileştirilmeye gidilmeyecek. Belki sadece emperyalist çok uluslu şirketler üzerindeki vergiler biraz arttırılıp sosyal harcamalar genişletilecek. Yani, Ortega'nın “solculuğu”, sahte burjuva popülizminin bir adım ötesine geçmeyecek, emperyalizmin ülke üzerindeki egemenliği aynen sürecek.

Bu durumu, 1995'te FSLN'den ayrılarak Sandinist Yenilenme Hareketi'ni (MRS) kuran Sergio Ramirez gayet iyi özetliyor: “Ortega'nın sağcı bir hükümet olacak, zira partisi sol bir parti olmanın çok uzağında”. Kasım seçimlerine katılan MRS'nin adayı Edmundo Jarquin'in oyları %6,3 düzeyindeydi.

Ekvator ve Correa

Ekvator'da %58 oyla devlet başkanlığına seçilen Rafael Correa, Ortega'nın aksine, çok kısa bir politik geçmişe sahip. Katolik üniversitesinde ekonomi eğitimi gördükten sonra ABD ve Belçika'da doktora yapmış olan Correa, son on yıldan beri kitle ayaklanmaları nedeniyle hiçbiri dört yıl işbaşında kalamamış olan devlet başkanlarının sonuncusu Alfredo Pala-

cio'nun hükümetinde sadece dört ay süreyle ekonomi bakanlığı yapmış. 2005 ortalarında “uluslararası kuruluşların ülkenin iç işlerine karışmalarını” protesto ederek istifa etmiş ve Ülke İttifakı Hareketi'ni kurmuş. Correa'nın devlet başkanlığına seçilmiş olmasına karşılık, partisi parlamento için aday göstermiş değil.

Correa, Chavez gibi kendisini “Hıristiyan solcu” olarak tanımlıyor, ve Chavez'in politikalarına hayranlık duyduğunu saklamıyor. Kitlelerin geleneksel politikacılara karşı duyduğu büyük öfke ve kuşku nedeniyle de “politik olmayan” bir profil göstermeye gayret ediyor. Partisinin parlamentoya aday göstermemesinin nedeni ise, Correa'nın bu meclisi ve onun dayalı olduğu politik sistemi yetersiz görmesi, ve başkanlığı üstlendikten hemen sonra bir referandum aracılığıyla Kurucu Meclis toplamayı düşünmesi. Bu yolla “politik sistemi sağlıklı hale getirmeyi” planlıyor. Ancak bu Kurucu Meclis, herhangi bir işçi-köylü rejiminin temelini oluşturmayacak, sadece burjuva demokratik rejimi ulusalcı bir çerçevede yeniden düzenleyecek. Bu anlamda Correa, Chavez'e Ortega'dan çok daha yakın.

Ekonomik alanda ise Correa'nın ne yapacağı henüz kesin değil, ancak ekonomiyi ve dış ticareti ulusallaştırarak sosyalizme doğru bir geçiş ekonomisine yönelmeyeceği kesin. Sadece bazı ulusalcı önlemlerin belirtileri var. Örneğin Correa, Ekvator'un ulusal çıkarlarına aykırı olduğu için ABD ile Serbest Ticaret Antlaşması imzalamayacağını söylüyor. Dış borçların ödenmemesini de gündeme getirmiyor, yalnızca borçların üzerine binen faizlerin ağırlığına ülkenin dayanamadığını ileri sürüyor. Bu anlamda, bir “ödememe” politikasından çok, IMF ve Dünya Bankası ile pazarlıklar söz konusu olacak. Gaz ve petrol alanlarında da, tıpkı Evo Morales gibi, tek tek çok uluslu petrol şirketleriyle yeni anlaşmalar yapılarak, sömürü ve talandaki ülke payı artırılmaya çalışılacak. Bu alandaki tek yenilik, Ekvator'un 12 yıllık bir ayrılıktan sonra tekrar Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'ne (OPEC) katılarak Venezüella-İran eksenine eklenmesi olacak.

Correa'nın ulusalcı demokratik programı, Ekvatorlu işçi, köylü ve yerli kitlelerinin taleplerini karşılayabilmenin çok gerisinde. Bununla birlikte, devrimci bir alternatifin bulunmadığı koşullarda kitleler, ülkeyi kendi şirketi gibi yönetmeyi vaad eden multimilyarder muz taciri, emperyalizmin has temsilcisi Alvaro Noboa'nın karşısında onu desteklemeyi yeğlediler. Bu durum geleceğe de ışık tutuyor: Correa, bugünden kestirilemeyecek,

ama pek uzun bir geleceğe yayılmayacağı da belli olan bir vadede kitlelerle yüzleşmek zorunda kalacak. Tıpkı Ortega gibi Correa da, devrimci alternatifin geliştirilebilmesi halinde, kitlelerin devrimci mücadelesiyle aşılarak devrik devlet başkanları listesine adını yazdıracak, ya da emperyalizme teslim bayrağını çekip kitle hareketini ezmeye, bastırmaya, en iyisinden aldatıp yönünü saptırmaya yönelecek. Devrimci Marksizm ilk seçeneğin geliştirilebilmesi için Latin Amerika'da tüm güçlerini seferber etmiş durumda.

Lübnan'da Genel Grev

(Şubat 2007)

23 Ocak Salı günü Lübnan, nüfusun yaklaşık yarısının (2 milyon) katıldığı dev bir genel grevle sarsıldı. Şii Hizbullah ve Amel örgütleri ile Hıristiyan Özgür Yurtsever Hareketi'nin oluşturduğu 8 Mart İttifakı'nın çağırısıyla gerçekleşen grev sırasında Beyrut'ta yaşam neredeyse tümüyle durdu, yollarda yanan lastiklerin oluşturduğu barikatlar kuruldu, yer yer grevciler ile hükümet güçleri arasında çatışmalar yaşandı, olaylarda 3 grevci yaşamını yitirirken 133 kişi de yaralandı. Dünya yayın-basın organlarının ifadesine göre büyük bir disiplinle ve başarıyla gerçekleşen grev, gene çağırıcılarının talebiyle akşam saatlerinde sona erdirildi.

Batılı gözlemciler ve pek çok basın organı grevi, Şii ve Michel Aoun yanlısı Hıristiyanların oluşturduğu muhalefet akımının, emperyalist hükümetlerce desteklenen Fuad Siniori hükümeti yanlısı Sünni (Saad el-Hariri), Dürzi (Welit Canbolat) ve diğer Hıristiyan kesimlere (Samir Geagea) karşı açtıkları dini temelli bir savaş, "demokratik" rejime karşı İran ve Suriye yanlılarının giriştikleri bir "darbe" hareketi olarak sunmaya çalıştı. Ülkede politik kutuplaşmanın belirli dini ve mezhepsel örgütlenmelerle ilişkisi olmakla birlikte, bu kesimlerin unuttuğu gerçek, 8 Mart İttifakı'nın parlamentodaki 23 sandalyesinden 14'üne Hizbullah sahipken, üçünün Sünni Müslümanlar, ikisinin Maroni Hıristiyanlar, ikisinin Rum Katolikleri, birinin Rum Ortodoksları, birinin de Dürziler tarafında paylaşıldığı, yani muhalefetin geniş bir toplumsal kesimi, üstelik halkın en yoksul sınıflarını içermekte olduğuydu.

Ama unutilan, daha doğrusu saklanmaya çalışılan bir başka gerçek daha vardı: Genel Grevin ülkenin en güçlü işçi merkezi olan Genel

İş Konfederasyonu (CGT) tarafından da desteklendiği. Gerçekte, genel grev önerisini ilk ileri süren CGT olmuştu. 1996'dan beri süregelen ücret dondurmaları, vergi yükseltmeleri, özelleştirmeler, çalışma saatlerinin esnekleştirilmesi, yaygınlaşan işsizlik, giderek artan dış borçlanma ve ülke ekonomisinin başta ABD ve Fransa olmak üzere emperyalist sömürüye tümüyle açık hale getirilmesi karşısında CGT yönetimi, bu gidişe dur demek için bu tip bir greve baş vurabileceklerini açıklamışlardı. Ama bu öneriyi derha derhal 8 Mart İttifakı sahiplenmiş ve işçi sınıfının tepkisini kendi politik projesiyle birleştirmeyi başarmıştı. Böylece 23 Ocak grevi gerçekleştirilmiş, ama sendika önderlikleri mücadeledeki öncü niteliklerini yitirip olayların gelişimine yön verme inisiyatifini politik gruplara terk etmişti.

Hizbullah ne istiyor?

Lübnanlı emekçi kitlelerin büyük bir çoğunluğu politik planda 8 Mart İttifakı'nı, halkın yarısını oluşturan Şii nüfus da esas olarak Hizbullah'ı desteklemekle birlikte, İttifak'ı oluşturan politik gruplar işçi ve emekçi yığınların taleplerine yanıt vermekten çok uzaktalar. Nitekim Hizbullah 2005 Haziranı'nda kurulan emperyalizm yanlısı Siniori hükümeti içinde yer almış ve Lübnan ekonomisinin liberalleştirilmesinde etkin görev üstlenmişti. İsrail'in Haziran 2006 saldırısının başarıyla püskürtülmesinde ve ABD desteğindeki Siyonist birliklerin ağır bir yenilgi almasında başrolü oynadıktan sonra ise, artan kitle desteğini politik arenaya yansıtabilmek için hükümet içinde kendisine daha fazla bakanlık verilmesini istemiş, bu isteğinin reddedilmesi üzerine de 8 Mart ittifakının diğer unsurlarıyla birlikte hükümetten ayrılmıştı.

Lübnan anayasası uyarınca Siniori hükümeti yasallığını böylece yitirmiş, Hizbullah da Aralık 2006'dan itibaren hükümetin istifası ve yeni seçimlerin düzenlenmesi için geniş bir protesto kampanyası başlatmıştı. Batılı emperyalist çevrelerin İran ve Suriye'nin Lübnan'a müdahale aracı olarak gördükleri Hizbullah kitleleri içindeki gücünü gerek Beyrut'ta düzenlediği milyonluk yürüyüşlerle, gerekse de son genel grev sırasında göstermiş durumda. Bu anlamda bizce, anti-emperyalist ve anti-Siyonist duyarlılıkları nedeniyle Hizbullah'a destek veren işçi ve emekçi yığınlar açısından bu örgütün bir buçuk yıllık iktidarı henüz öğretici olmuş durumda değil. Her ne kadar sırtını İran ve Suriye'ye dayayıp emperyalizme

karşı tutum olsa da, Hizbullah, emperyalizm destekli hükümetin içinde yer almakta ve Lübnanlı kitlelerin sömürülmesinde emperyalist burjuvaziye ortak olmakta bir mahsur görmemiş, ancak iktidarda daha fazla pay talep etmeye başlayıp bunu yerine getiremeyince hükümete karşı bir tutum üstlenmiştir. Bu anlamda Hizbullah'ın tek başına iktidarda ya da koalisyon ortağı olacağı bir hükümetin işçi sınıfının taleplerini yerine getirmekten çok Lübnan burjuvazisinin belirli kesimlerine hizmet edeceği çok açık, tıpkı İran ve Suriye'de olduğu gibi. Önemli olan emekçi yığınların bu gerçeği hangi aşamada görebilecekleri ve bölge halklarıyla birlikte sınıf iktidarına yönelik devrimci bir işçi alternatifinin nasıl inşa edilebileceği.

Emperyalist “yardım”

Genel Grev sırasında başbakan Siniori'nin Paris'e kaçtığı yolunda söylentiler çıkmakla birlikte hükümet gün boyunca yerli yerinde kalmıştı. Aslında 8 Mart İttifakı'nın hükümeti devirmek gibi bir amacı da yoktu, Batılı basının tüm “darbe girişimi” yorumlarına karşılık sadece dev bir gösteriyle başbakandan “istifa” etmesi isteniyordu. Hizbullah lideri Seyit Hasan Nasrallah grev çağırısı sırasında bunu çok açık belirtmiş, “biz yollarda yürüyeceğiz, binimizi öldürseler bile onlara karşı silah kullanmaya çağız” demişti.

İki gün sonra da Siniori Paris'e uçup Fransa ve ABD'nin düzenlediği Lübnan'a “yardım” konferansına katıldı. Konferansta batılı devletler Lübnan'ın 2006 savaşı sırasında yıkıma uğrayan kesimlerinin yeniden inşası için yardım çağırısında bulundular ve aralarında ilk aşama olarak kağıt üzerinde 7,6 milyar dolarlık bir “yardım ve bağış” miktarı belirlediler. Ne var ki, bu gerçek bir bağış olmaktan çok uzak, zira bu paranın büyük bir bölümü Lübnan hükümetine geri ödenmek üzere borç olarak tasarlanmış durumda. Ve tabii bu “yardımın” karşılığında ayrıca Lübnan hükümetinden Dünya Bankası ve IMF'nin ekonominin liberalleştirilmesi doğrultusundaki direktiflerini yerine getirmesi bekleniyor: sosyal harcamaların kısılması, başta elektirik, su ve telekomünikasyon kuruluşları olmak üzere tüm devlet işletmelerinin özelleştirilmesi, yeni vergiler konması, emperyalist şirketlere yatırım olanakları tanınması, “yeniden inşa” sürecinde ihalelerin emperyalist şirketlere verilmesi, vs. Lübnan'ın halen 40 milyar dolar düzeyindeki dış borcuna bu yükler de eklenince, yüzde 40'ı zaten resmi yoksulluk düzeyinin altında yaşamakta olan Lübnanlı emekçileri

hangi yeni güçlüklerin beklediği çok açık.

ABD hükümeti ayrıca 230 milyon dolarlık bir “yardım” çerçevesinde Lübnan silahlı kuvvetlerinin güçlendirilmesi hedefini de Siniori hükümetinin önüne koymuş durumda. Amacı elbette kitlelerin, özellikle de Hizbullah’ın silahsızlandırılması ve Lübnan ordusunun baskıcı niteliğinin güçlendirilmesi.

Lübnan bugün Hizbullah’ın önderliğindeki 8 Mart İttifakı ile hükümet ve onun destekçileri arasında yaşanan ve giderek şiddetlenen bir kutuplaşma içine girmiş durumda. Haziran 2006’da yayımlı İsrail’e indirilen darbe, ABD’nin Irak bataklığında boğulmaya başlamasıyla birleşince, bölge halklarında emperyalizmin ve siyonizmin askeri olarak da yenilebileceği inancını güçlendirmiş durumda. Emperyalizm çareyi, tıpkı Irak’ta yapmaya çalıştığı gibi emekçi kitleleri Lübnan’da da etnik, dini ve mezhepsel temellerde bölmekte aramakta. Kitlelerin çıkarı ise, sadece ulusal düzeyde değil, ama aynı zamanda bölge düzeyinde de anti-emperyalist temelde enternasyonalist ve devrimci mücadele birliğini sağlamakta yatıyor. Emperyalizme nihai darbeyi indirmenin yolu böylece açılacaktır.

Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Yol Açtığı Rejim Krizi Üzerine Notlar

(Mayıs 2007)

1. 27 Nisan gecesi Genel Kurmay Başkanlığının kendi Internet sitesinde yayımladığı bildiriyle Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin normal burjuva demokratik sürece müdahale etmesi, bu müdahalenin 29 Nisan Pazar günü İstanbul Çağlayan'da düzenlenen dev mitingle desteklenmesi ve nihayet CHP'nin başvurusunu değerlendiren Anayasa Mahkemesi'nin 1 Mayıs günü verdiği kararla Cumhurbaşkanlığına ilişkin 27 Nisan günü Parlamentoda gerçekleştirilen 1. Tur oylamayı iptal etmesi, Türkiye'yi önümüzdeki haftalara ve aylara uzanabilecek, orta vadede ise bir Anayasa bunalımına neden olabilecek bir rejim krizine sokmuş durumda. Bunu bir **rejim krizi** olarak tanımlıyoruz, çünkü devletin en önemli yasama ve yürütme organlarının işlerliğine ilişkin olarak devlet kurumları arası bir anlaşmazlık, uzlaşmazlık doğmuştur. Cumhurbaşkanını, Silahlı Kuvvetler ve Anayasal yargı organı Parlamentonun iradesinin üzerine çıkmış, kendini onun yerine dayatmıştır. Oysa burjuva demokratik kurumsal işlerlik açısından sadece Parlamento tarafından seçilen Cumhurbaşkanı tarafsız, Silahlı Kuvvetler ise hükümete bağlı olmak durumundadır. Anayasa Mahkemesi ise, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin yaptığı yapay ve zorlama, hatta bundan önceki Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Anayasa dışı kılacak yorumla, en yüksek bağımsız yargı organı olmak yerine Silahlı Kuvvetlerin onaycısı olduğunu kanıtlamıştır. Dolayısıyla rejimin normal işleyiş zinciri kopmuş, hiyerarşik organlar birbirine karışmış, başından beri söyleye geldiğimiz "rejimin çok başlılığı" kendini açığa vurarak politik süreci yönetilemez duruma getirmiştir.

2. Burjuva demokrasisinin normal kurumsal işlerliği açısından ele alındığında, doğan krizin sorumlusu hiç kuşkusuz Silahlı Kuvvetler-

dir. Ordu yayınladığı bildiriyle “laiklik” adına, yeni Cumhurbaşkanının mevcut AKP parlamenmta çoğunluğunca seçilecek biri olmasının karşısında olduğunu, “gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir” diyerek iktidar; doğrudan eline alabileceğini duyurmuş ve Anayasal işlerliği durdurmuştur. Bu silahlı kuvvetlerin doğrudan bir hükümet darbesi, yani yasama ve yürütmeyi bizzat kendi eline aldığı açık bir diktatörlük girişimi değil, ama bunun da olabileceği tehditini savuran anti-demokratik ve karşıdevrimci bir **Bonapartist müdahaledir**. Anti-demokratiktir, çünkü sınırlı 12 Eylül Anayasasının çerçevesinde, güdümlü ve burjuva nitelikli olsa bile, askeri diktatörlük rejiminden çok daha ilerici bir karakter taşıyan parlamenter demokratik süreci kesintiye uğratmış, rejimin verili “asker-polis” ağırlıklı yanını ön plana çıkarmıştır. Karşı-devrimcidir, çünkü bu müdahale eninde sonunda kitlelerin politik, ekonomik ve sosyal yaşamında büyük olumsuzluklara neden olacak, onların mücadelelerine ve örgütlerine ağır darbeler indirebilecektir.

3. Mevcut kriz, işçi sınıfının doğrudan öznesi olduğu ve yükselen bir kitle mücadeleleri süreci sonucunda değil, burjuva yasama ve yürütme organları arasında ve içindeki çelişki ve sürtüşmelerin sonucunda doğmuştur. Bu anlamda askeri müdahale sonucu doğan durum, işçi ve emekçi kitlelerin üzerine dışardan bindirilmiş bir krizdir. Bu kriz, zaten yıllardan beri asker-polis rejimiyle ve hükümetlerin ekonomik ve politik saldırı düzeniyle uzlaşma içinde yaşamakta olan, kitleleri ekonomik, demokratik ve sosyal hakları konusunda seferber etmekten dikkatle kaçınan bürokrasilerce yönlendirilen sendikaları ve diğer işçi örgütlerini şaşkın ve yönsüz halde yakalamıştır. Bunun faturasını elbette işçiler ve emekçiler ödeyecektir, bu yüzden kriz her ne kadar kendisinin yer almadığı bir platformda doğmuşsa da, işçi sınıfının öncüsü kitlelere krizin niteliğini ve olasılıkları anlatmakla, ve onların bu süreçte “tarafsız” kalamayacaklarını açıklamakla yükümlüdür. İşçi sınıfı ve emekçi kitleler **Bonapartist müdahalenin karşısında ve demokratik hakların savunusu doğrultusunda** seferber olmadıkları sürece, askeri bir diktatörlükle sonuçlanmasa bile, krizin burjuva elit kesimler arasındaki her türlü uzlaşmacı çözümü, emekçi kitleler aleyhine sonuçlara yol açacaktır. Askeri müdahalenin yenilgiye uğratılmadı her türlü çözüm, onu meşrulaştırmış, yeni müdahalelerin yolunu açmış olacaktır. İşçi ve

emekçi yığınların darbe girişimlerinin karşısında açıkça tutum almadığı her politik kriz, onun saflarında bölünmeler de yaratabilecektir.

4. Genel Kurmayın anti-demokratik müdahalesinin ardında, kendilerinin iddia ettiği gibi ülkenin anti-laik, İslamcı bir yönetime sürükleniyor olması değil, **ordunun rejim içindeki ağırlığının azlmakta ve yönetimin giderek daha fazla sivillerin ve parlamentonun elinde toplanıyor** olmasıdır. Bu sürecin başını İslamcı bir partinin çekiyor olması, “laikliğin korunması” demagojisine olanak tanımış, Kemalist ideolojinin kendisini politik olarak açığa vurması olanağını yaratmıştır, o kadar. AKP’nin başını çektiği ve mali burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden sivilleşme süreci, MGK içinde ordunun ağırlığının, dolayısıyla da militer nitelikli bu kurumun politik yaşam içindeki belirleyiciliğinin azalmasına neden olmuş, son olarak Cumhurbaşkanlığına da bu sürecin savunucularından birinin gelecek olması Genel Kurmayı asker-polis demokrasisinin asker ağırlıklı karakterini savunma doğrultusunda harekete geçirmiştir. Ordunun 27 Nisan müdahalesi kesinlikle “laik demokratik rejimi korumaya” yönelik değil, bu demagoji altında rejimin baskıcı Bonapartist özelliğini perçinlemeye yöneliktir. Bu rejim aynı zamanda ordunun kapitalist ekonomi çerçevesinde sahip iolduğu çıkarlarının savunusu anlamını taşımaktadır. Silahlı Kuvvetlerin elinde tuttuğu bankalar, şirketler, fabrikalar, kooperatifler, süpermarketler, konutlar, vs onun politik düzeyde de savunmak zorunda olduğu, İslami sermaye karşısında yitirmek istemediği ayrıcalıklarıdır.

5. Genel Kurmayın bildirişi arkasında toplanıp müdahaleyi destekleyen ve kendisini Tandoğan ve Çağlayan mitinglerinde açığa vurmuş olan “laik” kesim, aralarında emekçi kesimlerden insanlar da bulunmakla birlikte, esas olarak hali vakti yerinde, büyük bölümü meslek sahibi (öğretmen, doktor, avukat, mühendis, her düzeyden devlet memuru, vs) **kentli orta sınıflardan** oluşmaktadır. Bu kesimlerin AKP’nin neo-liberal ekonomik politikalarıyla bir çelişkileri yoktur, ancak ordunun ve onun politik sözcüsü CHP’nin “laiklik elden gidiyor” demagojisi, bu kesimleri sosyal yaşam tazlarının, tüketim alışkanlıklarının ve demokratik haklarının (kadın hakları vs) tehdit altında olduğu korkusuna sürüklemiş, ve Kemalizmin laiklik bayrağı altında seferber olmalarına yol açmıştır. Bu seferberliğin temel karakterinin ordunun müdahalesini desteklemek olduğu çok açıktır, dolayısıyla da emekçi yığınların demokratik hakları bakımından

çok büyük tehlike arz etmektedir. Kemalist ideolojinin bu ulusalcı ve laiklik yanlısı demagogisi çevresinde seferber olan kitleler, bir askeri diktatörlüğün kitle tabanını da oluşturabilecektir. Troçkistlerin görevi, sadece işçi ve emekçi sınıflar arasında değil, küçük burjuvazinin laiklik yanlısı bu sektörlerine de asıl tehlikenin anti- demokratik Bonapartist müdahalelerde ve askeri darbe girişimlerinde yattığını göstermek olmalıdır.

6. AKP'nin ve Erdoğan hükümetinin, ve de bir bütün olarak Parla- mentonun Cumhurbaşkanlığı seçimiyle patlak veren kriz karşısındaki tutumu, ülkede gerçek bir demokrasinin asla burjuvazinin ve bu tip bir meclisin önderliğinde kurulamayacağını açığa vurmuştur. Hükümetin ve parlamentonun Silahlı Kuvvetlerin müdahalesi karşısındaki tutumu “sitem” etmenin, krize kurumsallık içinde bir çözüm arayışının ve 12 Eylül anayasasının farklı yorum çabalarının ötesine geçmemiştir. Bizzat Cumhurbaşkanlığına aday olan Abdullah Gül'ün de açıkça beyan ettiği gibi, kitlelerin demokratik sürecin savunusu doğrultusunda seferber edilmesinden sistemli bir biçimde kaçınılmıştır. Tek cümleyle, **Meclis ve Hükümet demokrasiyi savunmamıştır.** Meclis, ordunun emriyle kendi iradesinden vaz geçmeyi ve ardından kendini dağıtmayı kabul etmiştir. Bu durum, sözde demokrasi şampiyonu AKP'nin utanç verici, özünde anti-demokratik ve uzlaşmacı karakterini açığa vuran tarihi bir süreçtir. (Üstelik hükümet, tüm demokrasi şampiyonluğunu açıkça yalanlayan tavrını, daha Silahlı Kuvvetler bildirisinin mürekkebi kurumadan, 1 Mayıs günü emekçiler üzerine uyguladığı vahşi şiddetle kanıtlamıştır.) AKP ve Erdoğan, Anayasa Mahkemesinin kararına kurtarma simidi gibi yapışıp, kendilerini anti-demokratik müdahalenin “mağduru” göstermekle yetinmeyi tercih etmişler, tüm çabalarını yeni seçimlere yönelik propaganda üzerinde yoğunlaştırmışlardır.

7. Sözde sol, sosyal demokrat CHP, dört yıllık Meclis muhalefeti çizgisini, AKP hükümetinin emekçilere yönelik ekonomik ve sosyal saldırılarını durdurmak yerine, sözde bir laiklik propagandası üzerine kurmuş, politik geleceğini sürekli olarak Ordu'nun müdahalesinde aramıştır. Genel Kurmay'ın 27 Nisan bildirisini sevinçle karşılayarak, anti-demokratik, Bonapartist müdahaleyi alkışlamış, Parla- mentonun Ordu karşısında savunulmasını değil, bizzat onun bu bildiriyle tahrip edilmesinden yana tavır almıştır. Bu anlamda CHP, Meclis'te bu-

lunmayı değil, demokrasi sahnesinden silinip atılmayı hak etmektedir. CHP liderlerinin sözde sol adına aldıkları bu tutum, kitleler açısından utanç verici bir tarihsel ihanettir. Üstelik bugün CHP, DSP ve SHP'nin "solda birlik" adına giriştikleri biraraya gelme çabaları kitleler bilincindeki karmaşayı daha da yoğunlaştırmaya, emekçileri Ordu'ya, ulusalcı, anti-demokratik ve ırkçı ideolojiye yedeklemeye yönelik girişimlerdir. Emekçi yığınların her şeyden önce kendilerine ait bir **Devrimci İşçi Partisine** ihtiyaçları vardır ve bu Troçkizmin önündeki başlıca görevdir.

8. CHP Silahlı Kuvvetlerin anti-demokratik müdahalesini açıkça desteklerken, AKP önderleri de Ordunun girişimine karşı kitle seferberliklerine baş vurmayışlarının gerekçesini "ülkenin cephelere ayrılmasına" karşı olmalarıyla izah etmişlerdir. Kendi politik anlayışlarını bu biçimde tanımlamakta tamamen haklıdırlar. Silahlı Kuvvetlerin Bonapartist müdahalesine karşı direnmenin, onu yenilgiye uğratmanın yolu, parlamenter demokratik sürecin savunulması doğrultusunda kitlelerin seferberliğinden geçmekteydi. AKP ve Parlamento liderleri bunu yapmamışlardır, ve yapmayışlarının nedeni sınıf karakterlerinde yatmaktadır. AKP bir burjuva partisidir ve onun ideolojisiyle sınırlıdır. İslamcı veya laik olsun, burjuvazinin hiç bir kesimi günümüzde gerçek anlamda demokratik değildir. Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül, Bülent Arınç ve diğer sözde demokrat liderler Ordudan değil, kitlelerin demokratik seferberliğinden korkmuşlardır. Onların bu tavrı bir kez daha Türkiye'ye demokrasinin burjuva politikacılarının elinden değil, **kitlelerin gerçekleştireceği bir Devrim aracılığıyla** gelebileceğinin kanıtı olmuştur. İşçi ve emekçi yığınların önündeki en önemli tarihsel görev, gerçekleştirecekleri seferberlikler sonucunda ülkede tüm demokratik hakları egemen kılacak bir **Kurucu Meclis**'i oluşturmaktır.

9. 12 Eylül Anayasası sadece anti-demokratik bir dizi maddeyle dolu olmakla kalmayıp, bugün burjuvazinin kendi iç çekişmesine bir yanıt veremeyecek nitelikte olduğunu kanıtlamış durumdadır. AKP hükümetinin yapmış olduğu bir dizi değişiklik Anayasa'ya demoratik bir karakter kazandırmaktan çok uzaktır ve bu Anayasanın tarif ettiği mevcut kurumlar var oldukça Türkiye'nin asla demokrasiye ulaşamayacağı son müdahaleyle birlikte bir kez daha görülmüştür. Üstelik mevcut kriz, geçmiş uygulamaların meşruiyetinin yitirilmesine neden olan bir dizi yeni yorumun egemenliğine yol açmıştır. Yapılabilecek yeni değişiklik-

ler de Anayasanın iyice liğme liğme hale gelmesine yol açacak, onu faşistinden demokratına, herkesin kendisine çekiştirmeye çalışacağı, ama asla işe yaramayan, ve bir kılıç darbesiyle bir yana atılıveren bir kağıt parçasına dönüştürecektir. Diolayısıyla, kitlelerin kendi mücadeleleriyle oluşturacakları Kurucu Meclisin ilk görevi, ülkede emekçi kitlelerin söz ve karar sahibi olmasını olanaklı kılacak, gerçekten demokratik bir **Yeni Anayasayı** hazırlamak ve bunu halkın oyuna sunmak olmalıdır.

“Üçüncü Cephe” Üzerine

(Haziran 2007)

Toplumsal ve politik kutuplaşmanın şiddetlendiği zamanlarda genellikle radikal solda, özellikle de kendini Troçkist olarak adlandıran kimi çevrelerde derhal bir “üçüncü cephe” söylemi oluşmakta. Bu tip kutuplaşmaların genellikle güçlerin ve mücadelelerin farklı iki kutbun çevresinde yoğunlaşması biçiminde gerçekleştiği dikkate alınacak olursa, radikal solun “üçüncü” kutup ya da cephe biçiminde bir slogan ileri sürmesi, onun iki kutbu da sınıfsal ya da politik içeriği bakımından onaylamadığına işaret eder. Bu tepki anlamlı, hatta sağlıklı olarak algılanabilir, zira son tahlilde üçüncü cephe çağrısını yapanlar proleter devrimci programlarını, asıl kutupları oluşturan emperyalist, burjuva ya da küçük burjuva parti ve akımlarınkiyle karıştırmak istemiyorlardır. “Ne Miloçević, ne NATO”, “Ne ABD, ne Saddam”, “Ne İslamcılık, ne Kemalizm”, üçüncü cepheciliğin son dönemlerdeki şiarlarından bazılarını oluşturmuştur. Kuramsal düzlemde devrimci duyarlığa karşılık geliyor gözükmeyle birlikte, bu tür bir üçüncü cepheci politikanın somut politik karşılığının olup olmadığını biraz daha ayrıntılı incelemekte yarar var.

Savaş sırasında cepheler

Elektromanyetizm dünyasında ikiden çok zıt kutuplu etkileşim alanları yaratılabilir mi bilemiyoruz, ama sosyal ve siyasal mücadeleler alanında özellikle derin kriz ve savaş anlarında kitleler temel olarak iki cepheye ayrılır. Tarihte üç ordunun aynı anda birbiriyle kapıştığı savaşlara herhalde pek rastlanmamıştır, varsa bile çok ender olmalı ki savaş stratejisi öğretilerine alınmayacak denli istisnai kabul edilmiş. Bununla birlikte savaşan taraflardan birinin (ya da her ikisinin birden) saflarında dağıl-

malara, cephe gerisinde isyanlara, hatta saf değiştirip karşı kampa katılmalara sıkça rastlanmıştır. Savaşın lke içinde devrimci ayaklanmalara ve devrimlere yol açtığı da görülmüştür. Gene de, bu kopuş ve dağılmalar aralarındaki çarpışmayı sürdüren taraflardan her ikisine birden karşı savaşmaya başlayan bir nc cephenin oluşmasına yol açmamıştır. Örneğin son dönemde Filistin’de FK ile Hamas’ın atışması, Hamas’ın bir nc cephe yaratmasıyla sonuçlanmamış, cepheler arasında ittifak değişikliklerine (FK-İsrail yakınlaşması) ve Gazzede cephe önderliğinin değişmesine yol açmıştır.

Savaşın ne denli derin devrimci kopuşlara yol açabileceğinin en iyi rneği Rus devrimidir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya ve Rusya uzun ve kanlı bir boğazlaşmaya giriştiklerinde Rus devrimcilerinin (Bolşevikler) politikası savaşın emperyalist niteliği gereği “bozgunculuk”, yani silahların karşı cephedeki proleter kardeşlerine değil “içerdeki düşmana”, kendi ülkelerindeki emperyalist hükümete çevrilmesi olmuştu. Dolayısıyla, emperyalist Alman ve Rus ordularına karşı bir “nc cephe” çağrısı yapıp her ikisine karşı birden bir savaşa girişmek yerine, Rus birlikleri (Troçki’nin deyişiyle “zerine asker üniforması geirilm-iş işçiler ve yoksul köylüler”) içinde bozguncu propaganda ve ajitasyon yapmışlar, ve sonuçta asker Sovyetlerinin kurulmasını sağlayarak şubat devriminin gerçekleşmesine katkıda bulunmuşlar, ardından da Ekim devrimine önderlik etmişlerdi.

Emperyalist saldırganlığın yol açtığı savaşlarda ise Troçkistlerin politikası, bu kez de bir “nc cephe” açmak değil, ama o anın en önemli düşmanı olan emperyalizme karşı mücadeledir. Bu tip savaşların en son örneklerinden biri ABD emperyalizminin Irak’a karşı giriştiği işgaldir. Böylesi bir savaşta devrimci Marksistler, saldırya uğrayan sömürge ya da yarı-sömürge ülkeyi rejiminin niteliğinden bağımsız olarak emperyalist saldırganlığa karşı desteklerler. Oysa pek çok sol akım, hatta kendini Troçkist olarak adlandıran evre Saddam rejiminin faşizan niteliğini gerekçe göstererek “ne ABD emperyalizmi, ne Saddam” diyerek bir “nc cephe” çağrısında bulunmuşlar, ama bu tür bir cephenin yaşama geçirilmesinin olanaksızlığı nedeniyle sonuçta emperyalizme teslim olmuşlar, ABD’nin Irak’ta oluşturduğu kukla rejim içinde ya da çevresinde yer almışlardır.

Pekiyi, devrimci Troçkistlerin bu politikası emperyalizme karşı gerici rejimlerle aynı cephe içinde yer almak gerektiği anlamına mı gelir? Kesinlikle hayır. Bizim politikamız her zaman “sınıf bağımsızlığı”dır. Bu, ne bir üçüncü cephe açıp hem emperyalizme hem de baskıcı rejime karşı aynı anda savaşmak, ne de rejimin ordusu içinde erimek ya da onunla aynı “cephe” içinde yer almak anlamına gelir. Sınıf bağımsızlığını temel alan strateji, proletaryanın ve yoksul kitlelerin kendi bağımsız örgütlenmelerini, olanaklıysa kendi milislerini kurmalarını sağlamaları esasına dayanır. Kuşkusuz emperyalizme karşı mücadelede, farklı sınıf nitelikli güçlerle, hatta rejimin birlikleriyle güç birlikleri, askeri anlaşmalar yapmak olanaklıdır, hatta savaş gereği bu çoğu kez zorunlu olabilir, ancak bu asla devrimci partinin inşası ve proletaryanın bağımsız örgütlenmesinden vazgeçilmesi anlamına gelmez. Bu politikanın en önemli savunucularından biri, 1926’da Çin halkının Japon emperyalizme karşı verdiği mücadele sırasında Troçki olmuştur. Stalinist bürokrasinin Çin komünistlerini, “işçilerin ve köylülerin demokratik diktatörlüğü” olarak kabul ettiği Komintang’a kayıtsız koşulsuz katılmaya zorladığı bir dönemde Troçki ÇKP’yi Japon emperyalizmine karşı bağımsız proleter temelde ve sürekli devrim ekseninde mücadele etmeye çağırmıştır. Troçki’nin bu çağırısı, Japon emperyalizmine ve Komintang’a karşı bir üçüncü cephe açılması değil, Çin komünistlerinin asıl düşman olan Japon emperyalizmine karşı mücadeleyi (askeri ve politik) bağımsız proleter temelde sürdürmeleri talebidir.

Emperyalist saldırı dönemlerinde devrimci politikanın eksenini emperyalizme karşı mücadelenin oluşturması, devrimci Marksizm’in herhangi bir tür “yurtsever” ya da “ulusalci” kavrayışından kaynaklanmaz. Bu politikanın temelinde yatan anlayış, emperyalist saldırı ve işgalin, o ülkedeki işçi sınıfının ve yoksul halkın enerjisini tüketmeye, onların bağımsız örgütlenmelerini ya da bunun olanaklarını ortadan kaldırmaya, kitleleri kölece bir yaşama mahkum etmeye, onların bilincini emperyalist “uygarlık ve demokrasi” kavrayışıyla bulandırmaya yönelik olmasıdır. Bütün bu tahribat kitleleri, o ana kadarki ulusal rejimleri ne denli diktatorial olursa olsun, onun yönetimi altında sahip oldukları olanak ve koşulların çok daha kötüsüne mahkum eder ve devrimin imkanlarını iyiden iyiye sınırlandırır. Bir anlamda devrimin programı geriler, ulusal burjuva rejimin proleter devrimiyle yıkılması gündeminin yerini, ülkenin emperyalizmden bağımsızlığının sağlanması ve ulusun yeniden inşası şiarları

alır.

Kriz dönemlerinde cepheleşme

Savaşlar politikanın silahların zoruyla sürdürülmesiye, krizler de kitlelerin politik duyarlılığının had safhaya ulaştığı, politik kurumların gündelik işlerliğinin akamete uğradığı, demokratik ve yasal çıkış yollarının tıkanmaya başladığı ya da hepten tıkanıdığı dönemlerdir. Yasama ya da yürütme organları içinde veya dışında patlak veren bir politik anlaşmazlık, farklı sınıfsal taleplerin yarattığı bir toplumsal uyumsuzluk, kitlelerin gündelik yaşamını sarsan bir ekonomik çöküntü gibi nedenlerle hükümet ya da rejim düzeyinde az ya da çok şiddetli krizler yaşanabilir. 1992'de Cezayir'de İslami Selamet Cephesi'nin (FIS) genel seçimleri kazanmasına karşılık Ordunun bir darbeyle iktidarı eline alması (ve ardından gelen kanlı iç savaş), 2000'lerin ilk beş yılı içinde Bolivya'da işçi ve halk kitlelerinin ulusal maden ve gaz kaynaklarını emperyalist sömürüye karşı korumak amacıyla giriştikleri seferberlikler sonucunda ardı ardına bir dizi devlet başkanının devrilmesi, çok farklı özellikler içermekle birlikte, rejim krizine en iyi örneklerden ikisidir.

Bu tip krizlere ilişkin olarak önce bir noktaya dikkat çekmekte yarar var: Krizler bir dizi nesnel ve öznel koşulun bir araya gelmesi sonucunda patlak vermeye birlikte politik kutuplaşma esas olarak merkezi tek bir sorun çevresinde yoğunlaşır. Birinci Cezayir örneğinde gündemi seçimlerin iptal eden ordunun yönetime el koyması oluşturmuştur ve öne çıkmış olan bir demokrasi sorunudur. İkinci Bolivya örneğinde ise söz konusu olan hidrokarbür yataklarının özelleştirilerek emperyalist çokuluslu şirketlere peşkeş çekilmesinin önlenmesidir ve kitleleri harekete geçiren sorun ekonomik temellidir. Sorun kitleleri ve politik grupları sınıf temelinde ya da yatay olarak böler ve genellikle ikiye ayırır. Örneğin Cezayir de patlak veren sorunun çevresinde sadece iki tutum söz konusu olabilirdi: ya (kısıntı halinde bile olsa) demokratik haklar ve seçim sonucu ortaya çıkan parlamento savunularak askeri darbeye karşı çıkılacak, ya da darbeye ve askeri diktatörlüğe destek verilecekti. Bolivya'da da, savlar ne olursa olsun, ya özelleştirmeler savunulacak ya da bunun karşısında tutum alınacaktı.

Bu sorunların ve onların oluşturduğu gündemin kendilerini ilgilendirmediğini, ya da bu konularda bir tavır almaya gerek olmadığını savun-

mak, bu tavrın sahiplerini kitlelerin dışına düşmeye, marjinalleşmeye mahkum eder, kitle seferberliklerini kendi programları doğrultusunda yönlendirme olanaklarından yoksun kılar. Krizlerin koşulları nesneldir ve krizin oluşturduğu gündemin yerine yeni bir gündem icat etmemiz olanaklı değildir. Krizin oluşturduğu ikilem karşısında da kitleler haklı olarak politik gruplardan net bir tutum almalarını bekler: savunulan tutumun gerekçelendirilmesinden bağımsız olarak, askeri diktatörlük ya da özelleştirmeler ya desteklenecek ya da bunların karşısında yer alınacaktır. Gündemin bizim dışımızda, hatta işçi sınıfının müdahale alanlarının dışında gerçekleşmiş olması, onun “yapay” olduğu anlamına gelmez.

Ama Bolivya ve Cezayir örneklerini bir başka açıdan da, işçi ve emekçi yığınların kriz sırasında oynadıkları rol açısından da incelemekte yarar var. Bolivya’da gerçekleşen kriz esas itibariyle işçi ve halk kitlelerinin hükümete karşı güçlü seferberlikleri sonucunda patlak vermiş, kutuplaşma ya da cepheleşme emekçi kitleler ile rejimin güçleri arasında doğmuştu. Troçkistler genel hatlarıyla bu tür bir sürece görece daha hazırlıklıydılar, stratejik çizgileri daha belirgindir. Böylesine işçi ve emekçi seferberlikleri sırasında görev, bu seferberliklere aktif bir biçimde katılmak, ve krizin niteliğine uygun ve kitleleri kurulacak Sovyet tipi örgütlenmeler aracılığıyla iktidarın devrimci zaptına yönlendirebilecek acil, demokratik ve geçiş talepleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışmak. Ve bunun için elbette devrimci partinin inşasını seferberliğin içine taşıyarak güçlendirmek ve geliştirmek. Böyle bir süreçte hiçbir Troçkist’in aklından, çatışma halindeki kitleler ile rejimin dışında bir “üçüncü cephe” oluşturmak geçmez.

Bununla birlikte kitlelerin önderliği düşünüldüğünde durum biraz daha karmaşık bir hal alabilir. Bolivya örneğinden devam edecek olursak, eğer kitlelerin önderliği Evo Morales’in MAS’ı (Sosyalizme Doğru Hareket) gibi reformist bir partinin denetimindeyse, ve bu önderlik izlediği politikalarla kitlelerin devrimci seferberliğini boğmaya girişmişse, nasıl bir çizgi izlemek gerekir? MAS’ın önderliğinde olan ama aynı zamanda kitlelerin seferberlik organları olma işlevi üstlenmiş sendikalardan, yerli halk örgütlerinden, komite ve konseylerden koparak, onların dışında bir “üçüncü cephe” örgütlenmesine girişmek düşünülebilir mi? Kesinlikle hayır. Troçkizm, devrimci partiyi, onun inşasını kitlelerden koparan,

yalıtan, “kızıl sendikalar ya da Sovyetler” kurmaya hevesli bu türden maceracı sol sekterliğe (Lenin’in deyişiyile “sol çocukluk hastalığına”) kesinlikle izin vermez. Yapılması gereken kitle mücadelelerinin ve örgütlerinin içinde bir yandan işçi ve halk yığınlarının birliğini savunurken bir yandan da reformist önderliğe ve her türlü bürokrasiye karşı devrimci program temelinde mücadele etmek, devrimci partiyi inşa etmek ve onu seferberliğin önderliği haline getirmeye çalışmaktır. Bolşevikler Rus devrimi sırasında proletaryanın birleşik cephesini oluşturan işçi Sovyetlerinden, bunların önderliği reformist ve sosyal şoven Menşeviklerin ve Sosyal Devrimcilerin elinde olmasına rağmen kopup bir “üçüncü cephe” kurmaya yönelmemişler, tüm politikalarını Sovyetler içinde çoğunluk haline gelme noktasında yoğunlaştırmışlardı. Bunu başardıklarında Sovyetler gerçekten devrimci bir nitelik kazanmış ve 1917 Ekim’inde tüm iktidarı kendi ellerinde toplamıştı.

İslamcı hareketin tetiklediği cepheleşme

Ama asıl sorun, Bolivya tipi görece “klasik” bir durumdan çok, Cezayir örneğinde görülen tipten krizlerdedir. Zira böylesi durumlarda kriz burjuvazinin ya da egemen kesimlerin kendi aralarındaki mücadeleler sonucunda patlak verir ve çoğunlukla halk kitlelerini enlemesine böler. Cezayir’de ulusalcı militarist kesimler ile İslamcı sermaye arsındaki mücadele sonuçta işçi ve yoksul halk yığınlarını güç merkezlerine olan uzaklıklarına bağlı olarak, din (ideoloji), bölge, aşiret vs. temellerinde ayırıştırıp birbirlerine karşı son derece kanlı bir boğazlaşmaya sürüklemişti. Kriz sırasında oluşan kutup ya da cepheleden hiç biri doğrudan (reformist ya da devrimci) işçi ve halk nitelikli değildi, ama işçi ve halk kitlelerinin kendi çevrelerinde toplanmasına (özellikle İslamcı cephe etrafında) yol açmışlardı. Böylesi bir kriz sırasında devrimci partinin politikası ne olmalıdır? Bir “üçüncü cephe” politikası mı?

Ne yazık ki Cezayir krizi sırasında kendini Troçkist olarak adlandıran akımların büyük bölümü kötü bir sınav vermişlerdir, özellikle de ülkenin eski bir Fransız sömürgesi olması nedeniyle burada kök salmış olan Lambertçi İşçi Partisi (PT). Bazı akımlar İslamcı hareketin militarist rejim karşıtı ve anti-emperyalist söyleminden etkilenerek FIS’i desteklerken, diğerleri FIS’in ve özellikle de GIA’nın (Silahlı İslamcı Grup) şariatçı programının karşısında laik ulusalcı rejimin desteklenmesini önermişlerdir.

Elbette “üçüncü cepheciler” de olmuş, militaristlerin ve İslamcılarının dışında ve karşısında yeni bir cephenin kurulmasını önermişlerdir. Ne var ki bu öneri, ülkenin ikiye bölünüp iç savaşa sürüklendiği bir süreçte elbette havada asılı kalan bir propaganda şiarı olmanın ötesine geçememiştir.

İşçi sınıfının doğrudan taraf olmadığı ve hatta iki burjuva gerici kamp arasında bölündüğü kriz koşullarında hareket noktası, bu kampların önderliklerinin niteliğinden önce, krizin temelinde yatan nesnel sürecin Marksist kavrayışı olmak durumundadır. Bu noktadan bakıldığında Cezayir’de işçi sınıfının ve yoksul halkın karşı karşıya olduğu ekonomik, toplumsal ve politik sorunların, yoksulluğun, sefaletin ve baskının ana kaynağının emperyalizm işbirlikçisi militarist rejim olduğu tespitine ulaşmak zor olmaz. İslamcı burjuvazinin kurduğu akımların yoksul kitlelerin büyük bölümünü harekete geçirebilmesi ve desteğine alabilmesinin ana nedeni de, bu rejimin temel dayanağı olan ulusalcı ve Stalinist partilerin hain politikalarından başka bir şey değildir. Dolayısıyla bu tip koşullarda Troçkist partinin acil eylem programının ilk maddesi emperyalizm yanlısı militarist diktatörlüklerin yıkılması olmak durumundadır.

Militarist diktatörlüğe karşı seferberliklerin önderliği verili koşullarda gerici, karşı-devrimci şeriatçı akımların elinde olması Troçkizmin bu programını değiştirmez. Görev tüm demokratik kazanımları baskıcı rejime karşı korumak, yeni kazanımlara yönelerek ülkede devrimci demokratik bir dönüşümün yolunu açmaktır. İşçi sınıfını iktidara doğru yaklaştıracak olan mücadele önce militarist diktatörlüğün yıkılmasından geçer. Bunun sağlanış biçimi ve içeriği sosyalist devrimin de kaderini belirleyecektir. Kriz sırasında rejimin karşısında oluşan cephenin önderliğinde İslamcılarının bulunması nedeniyle “laik” diktatörlüğün saflarına geçmek kitlelere ihanetten başka bir anlam taşımaz.

Öte yandan İslamcı hareketle de aynı cephe içinde bulunulamaz, ve bunun nedeni bu hareketin ideolojik söyleminden önce sınıf karakteri, yani burjuva niteliğidir. Şeriatçı hareketler ve onların oluşturdukları örgütler asla birleşik işçi cephesi organları olarak algılanamaz. Ne de iç savaş ya da anti-emperyalist mücadele koşullarında proletaryayı onların milislerine katılmaya çağırmamız söz konusu olabilir. Troçkist politika, rejime karşı mücadeleyi, Çin örneğinde olduğu gibi, bağımsız sınıf temelinde sürdürebilmektir. Eğer Cezayir’de olduğu gibi, İslamcılarının ka-

zandığı demokratik seçimler bir darbeyle iptal edilmişse, kitleleri darbeye karşı parlamentoyu ve yerel yönetim organlarını savunmaya çağırmamız, eğer rejim silahlı bir saldırıya geçmişse proletaryayı ve yoksul köylülüğü kurulmasına bizzat bizim öncülük edeceğimiz devrimci milislerde örgütlenmeye davet etmemiz gerekmektedir. İslamcılar mücadeleyi şeriat devletinin kurulması doğrultusunda örgütlerken, biz sürekli devrim programı doğrultusunda birleştirmeye gayret edeceğiz. İslamcılar bize saldırırsa kendimizi savunacağız, ama bir yandan da rejime karşı mücadelede onlarla kısmi askeri anlaşmalar yapma kapısını da aralık tutacağız.

Dolayısıyla bu tip koşullarda Troçkist politika “ne askeri rejim, ne şeriatçılar” temelli hayali bir “üçüncü cephe” çizgisi değil, militarist diktatörlüğe karşı sınıf temelli bağımsız mücadele hattının inşası olmak durumundadır.

Türkiye’de “İslamcı-laik” cepheleşmesi

Türkiye’de Mayıs ayı başlarında Cumhurbaşkanlığı seçimiyle birlikte patlak veren rejim krizinin yol açtığı “İslamcı-laik cepheleşmesi” diye adlandırılan kutuplaşma, bazı bakımlardan Cezayir’deki militarist rejim ile şeriatçı akımlar arasında oluşan kamplaşmayı andırıyor olmakla birlikte, temel nitelikleri bakımından farklılık göstermektedir. Bunların başında da İslamcı cepheyi oluşturan AKP ve çevresinin temsil ettiği burjuvazinin esas itibarıyla mali burjuvazinin bir kesimini oluşturuyor olmasıdır. Cezayir’de FIS esas olarak emperyalist sermaye karşısında yıkıma uğrayan ulusal burjuvaziye temsil ederken, AKP Avrupa ve ABD finans sektörleriyle işbirliği içinde olan ve emperyalist sermayenin girişiyle birlikte daha da zenginleşen mali burjuvazinin temsilcisidir. Bu önemli özelliği, AKP’nin MSP geleneğinden kopmasını olduğu kadar Avrupa yanlısı ve ABD müttefiki olması özelliklerini de açıklar. Bir anlamda Türkiye’de İslami sermaye evrimini tamamlayıp Türk mali burjuvazisi içindeki yerini almıştır. Ama İslami sermaye mali burjuvazinin bizzat kendisi değil, sadece bir parçasıdır ve diğer bölümleriyle olan rekabeti politik iktidar düzeyinde de sürmektedir. Öte yandan bu palazlanma evriminde geride kalmış olan küçük yerli sermaye çevrelerinin nefesi ve baskısı hala AKP liderliğinin ensesindedir. Bu yüzden de AKP ne “tam laik” ne de “tam şeriatçıdır”, Batı basınının deyişiyle “ılımlı İslamcı” ya da “İslami demokrat”tır.

AKP’nin bu özelliği, Türkiye’deki krizi Cezayir örneğinden ayıran ikin-

ci noktayı da aydınlatır. FIS'in kazandığı seçimlerin rejim tarafından iptal edilmesi ve yönetimi askeri bir diktatörlüğün üstlenmesi karşısında İslamcı akımların kitle seferberlikleri başlatmasına karşılık, Türkiye'de ne AKP ne de onun çoğunluğu altındaki Meclis, Silahlı Kuvvetlerin bildirili müdahalesi karşısında demokrasiyi savunmak için kılını kıpırdatmamıştır. Tam tersine, belki de Cezayir dersini iyi çalışmış olması nedeniyle, askeri kesim milyonluk mitinglerle kendisine bağlı kesimleri harekete geçirirken AKP, Cumhurbaşkanı adayı Gül'ün deyişiyle, "ülkeyi cephelere bölmekten kaçınmış", yani burjuvazinin kitle seferberlikleri karşısında duyduğu korkunun refleksiyle başını kuma gömüp demokrasiyi Allah'ına emanet etmiştir. AKP, bırakın demokrasiyi, Hamas kadar bile kendini ve kendi parlamenter meşruiyetini savunma gücünden yoksundur. Bu açıdan bakıldığında ortada bir "İslami cephenin" bulunduğunu söylemek bile bir abartma olacaktır.

Osmanlı dönemini bir kenara bırakacak olursak, Cumhuriyet'in başından itibaren kendini koruyan, istikrarlı tek bir "cephe" olagelmıştır: askeriye. Kurumsal (ekonomik, politik, sosyal) düzeyde elinde bulundurduğu olanakları ve ayrıcalıkları her zaman korumasını bilmiş, bunları toplumsal ve ekonomik dönüşümler sürecine uydurmuş, sürecin kendisi için tehlike oluşturduğu anlarda ise demokratik düzene karşı kılıcını çekmiştir. Bugün de olan budur. AKP'nin önderlik ettiği yeni liberal reformlar, bu reformların gerektirdiği ulusal ve uluslararası politikalar, burjuvazinin bir parçasını oluşturan ordu üst yönetiminin devlet organları (özellikle de MGK) içindeki ağırlığını tehdit eder duruma geldikçe, generaller "en etkili savunma saldırıdır" şiarı uyarınca AKP hükümetine ve parlamento çoğunluğuna karşı savaş açmışlardır. Bu amaçla da, "laik cephe" adını verdikleri kendilerinin karşısında, olmayan bir şeriat korkusu yayarak (basın yayın organlarının da yardımıyla) bir "İslami cephe" icat etmişlerdir. Eğer aynı dönüşümleri bir başka parti (örneğin DYP veya ANAP) gerçekleştiriyor olsaydı, generaller herhalde karşılarında bir başka sıfatlı "cephe"ler ilan etmek zorunda kalacaklardı.

O halde Marksistler olarak soruna, rejim krizini tetiklemiş olan ordunun kavramlaştırdığı "İslamcı-laik cephe" perspektifinden değil de, nesnel durumun politik tahlili ve devrimin çıkarları açısından bakacak olursak, demokratik kazanımlara yönelik bir Bonapartist tehdidin, hatta bir dik-

tatörlük tehlikesinin bulunduğunu, buna karşı burjuva partilerinin, özellikle de iktidardaki (ve seçimler sonrasında büyük olasılıkla mecliste birinci parti olacak olan) AKP'nin kendisine bırakılan "demokrasi" alanında çeşitli manevralar yapmanın ötesinde herhangi bir direnç gösteremediğini ve gösteremeyeceğini, işçi ve emekçi yığınlarının bağımsız alternatifinin de henüz bulunmadığını görebiliriz. Dolayısıyla, ordu destekli burjuva medyasının yarattığı "İslamcı-laik cepheler" gibi propaganda eksenli kavramların esiri olmanın yerine, proletaryanın bağımsız alternatifinin nasıl inşa edileceği üzerinde yoğunlaşmamız gerekmektedir.

Ne tür "Cephe"?

Ordu-CHP kaynaklı propagandanın yaymaya çalıştığı hazır "İslamcı-laik cepheler" tanımını irdelemeksizin hemen kabul eden bazı sol akımlar, bir de bunun karşısında bir "üçüncü" cephenin kurulmasını, bunun da bir "işçi cephesi" olması gerektiğini savunmaya başlamışlardır. Biz ise ortada bu tip cepheler değil, ordu kaynaklı bir Bonapartist tehdit ve diktatörlük tehlikesinin bulunduğunu, buna karşı işçi ve emekçi halk mücadelesinin örgütlenmesi gerektiğini söylüyoruz. Kuşkusuz bu tip bir tehdit karşısında en etkili mücadele ("üçüncü cephe kavramıyla karıştırılmamak kaydıyla) Birleşik İşçi Cephesidir (BİC).

BİC'in olanaklarını araştırmadan önce, karşımıza çıkabilecek bir başka cephe anlayışına, olası Halk Cephesi önerilerine değinmekte yarar var. Stalinist ve reformist solun, demokratik kazanımların tehdit altında olduğu dönemlerde, burjuvazi içinde "demokratik" kesimler icat ederek işçi ve emekçi yığınları bu kesimlerle bir "ittifaka" yani aynı cephe içine sokup "aşgari demokratik program"lı Halk Cephesi önerdiğini biliyoruz. Ama işçi sınıfı mücadeleleri tarihinden, emperyalist çağda burjuvazinin bir bütün olarak demokratik niteliğini ve enerjisini yitirdiğini, işçi sınıfını burjuvaziyle ittifaka sokmanın ve "aşgari demokratik programla" sınırlandırmanın gericiliğin zaferi ve kitle mücadelelerinin yenilgisi anlamına geldiği dersini de çıkarmış durumdayız. Bugün Türkiye'de bu gerçeklik AKP ve diğer tüm burjuva partilerinin şahsında bir kez daha kanıtlanmış durumda. Bu yüzden de, işçi sınıfının burjuvaziden bağımsız alternatifinin geliştirilmesinde ısrar ediyoruz, ve halk cephesi nitelikli herhangi bir "üçüncü" cephe önerisine karşı çıkıyoruz.

Peki, BİC olanaklı mı? BİC, Bonapartist ve faşizan tehdit ve teh-

likeler karşısında işçi sınıfının savunma birliğini gerçekleştirebilmek ve gericiliğin etkisi altındaki halk kesimlerine birleşik bir proleter önderlik sunabilmek açısından son derece önemli bir taktiktir. Bununla birlikte, bu taktiğin yaşama geçebilmesi bakımından bazı koşulların bulunması da gerekmektedir. Örneğin, bu tip bir cephenin temelini oluşturacak işçi kitle örgütlerinin ve bunların başını çeken partilerinin varlığına ihtiyaç bulunur. Eğer ortada işçi sınıfı kitlelerini yönlendiren, reformist, merkezci ya da devrimci partiler yoksa, BİC önerisi kime yapılacaktır? Kendisini “işçi sınıfının devrimci partisi” olarak gören, ama kitle hareketinde herhangi bir önderlik gücüne sahip olmayan bazı grup ya da partilere götürülebilecek bir BİC önerisi, sadece soyut bir propaganda unsuru olmakla kalmayacak, proleter hareketin ve Troçkizmin en önemli taktiklerinden birinin içi boşaltılmış olacaktır.

Elbette ki devrimci sol grup ve partilere işbirliği, eylem birliği, hatta cephe önerileri yapılabilir, ve yeri geldiği her zaman da yapmak gerekir. Ancak, kitle mücadelelerine yön verme etkisine sahip olmayan devrimci gruplarla yapılacak cephelemler BİC değil, olsa olsa Devrimcilerin Birleşik Cephesi olabilir. Devrimci partinin inşası açısından büyük önem taşıyan bu taktiği BİC olarak sunmak, kendi küçük enternasyonal merkezini 4. Enternasyonal olarak ilan etmekle aynı anlamı taşır.

Öte yandan, eğer sınıfın kitle örgütleri olan sendikalarda, diktatörlük tehlikesine karşı direniş anlayışına yaklaşabilecek önderlikler, ya da sendikaları bu doğrultuda etkileyebilecek güçte akımlar yoksa, önemli bir bölümü ordunun muhtırasını destekleyen mevcut sendika bürokrasisini, yeni muhtıralar ve darbe tehlikesine karşı bir araya getirmenin olanağı olabilir mi? Gerçekliği kavramamız ve oradan hareket etmemiz gerekir. Elbette işçi ve emekçi yığınlar içinde, hatta sendikaların önderlik düzeylerinde demokratik kazanımları diktatörlük tehdidine karşı savunma doğrultusunda harekete geçebilecek kesimler vardır, ne var ki bunlar son derece azınlıktadır. Sınıfın büyük bölümü şaşırılmış haldedir, belli kesimleri CHP ve benzeri partilerin etkisiyle ordunun müdahalesini meşru görürken, çoğunluğu DYP/ANAP veya benzeri partilere oy vermekten başka bir yol görmemektedir. Sendikalar BİC'in doğal temel örgütleridir ve öncelikli görev bunların içinde sınıfın (burjuvaziden ve onun partilerinden) bağımsız politik seçeneğini geliştirebilmemiz gerekmektedir. Bu

olmadan ve sendikaları dışlayarak BİC kurulamayacağı gibi, hayali BİC organları yaratmaya çalışmak da bizzat bunu öneren çevrelerin yıkımına yardımcı olur.

İşçi sınıfının bağımsız mücadele hattının geliştirilebilmesi her şeyden önce politik bir görevdir. Gerçekliğe karşılık veremeyen hayali cephe önerileri geliştirmekten önce, işçi ve emekçi mücadelesinin politik görevlerini tespit edebilmek gerekiyor. Ne yazık ki, “üçüncü cephe” söylemine kapılmış çevrelerde bu konuda net bir öneriye rastlayamıyoruz. Biz, 1982 Anayasasının ilga edilerek, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı da dahil olmak üzere her türlü demokratik hak ve özgürlüklerle donatılmış yeni bir Anayasa ve bu anayasayı hazırlamak üzere halk oyuyla seçilmiş bir Kurucu Meclis hedefleri konulmadığı sürece, işçi sınıfının ve yoksul halk kesimlerinin bölünmüşlükten ve burjuva partilerinin etkisinden kurtulamayacağını düşünüyoruz. Sendikalar, diğer işçi ve halk örgütleri, kendini işçi-emekçi partisi olarak gören akımlar bu şiarlar etrafında toplandıkça, sadece BİC’in temelleri doğmaya başlamakla kalmayacak, ama aynı zamanda “İslamcı-laik cephe” diye tanımlanan kutuplaşmanın nasıl eriyip tek bir cephede, karşı-devrim cephesinde kaynaştığına tanık olunacaktır. Ve böylece BİC, devrim cephesine dönüşmenin olanaklarını yakalayacaktır.

22 Temmuz ve Sonrası: Olasılıklar ve İşçi Sınıfının Görevleri

Temmuz 2007

22 Temmuz gecesi sandıktan kimin, hangi oranda, hangi güçte çıkacağını kestirebilmek oldukça güç. Kamuoyu araştırmalarının hemen hepsi güdümlü olduğundan, bunların beslediği kestirimler inandırıcı ve güvenilir olmaktan çok uzak. Partilerin ve adayların düzenlediği miting ve gösterilerde toplanan kitleler ise, önceki seçimlerden de bildiğimiz gibi her zaman sandık sonuçlarının ön göstergesi olmuyor, anına ve bölgesine bağlı olarak farklılıklar gösterebiliyor. Sendikaların işçi sınıfının nabzını tutma veya yansıtma güçleri son derece sınırlı. Kendini kitle örgütü olarak tanımlayan öbür kuruluşlar da aynı durumda. Kısacası kehanette bulunmak ne olanaklı, ne de ülkede yaşanan kriz sürecinin gerçekçi analizi açısından doğru.

Gene de proletaryanın önündeki sorunları ve görevleri tanımlayabilmek açısından sürecin mevcut ve olası dinamiklerini tespit etmeye çalışmamız gerekiyor. Rejim krizinin patlak vermesine (daha doğrusu, 1982 Anayasası'nın doğurduğu genel kriz halinin su üstüne vurmasına) yol açan 27 Nisan Ordu muhtırasının ardında yatan Bonapartist itki geçerliliğini yitirmiş değil. Silahlı Kuvvetler rejimin karar verici merkezlerindeki ağırlığını yitirmek istemiyor ve böyle bir duruma yol açabilecek herhangi bir kurumsal değişikliğe, duruma göre değişebilecek sloganlarla (laiklik, ulusal egemenlik, devletin bölünmezliği, vs) karşı çıkacağını, bunun için "gereken her şeyi" yapacağını açıkça ilan ediyor. Genel Kurmay Başkanı, ülkenin asıl başbakanı kendisiymiş gibi demeçler verip halkoyuyla seçilmemiş bir "ulusal irade temsilciliği" yapıyor.

CHP-MHP koalisyonu

Bu açık Bonapartist müdahaleyi, göstermelik bile olsa kurumsal demok-

rasinin içine çekebilecek yegane gelişme CHP ve MHP ağırlıklı bir hükümetin kurulması olabilir. Bu tip bir milliyetçi Meclis çoğunluğu ve “sivil” hükümet Ordu’nun beklentilerini kendi programı haline getirir, onun rejim içindeki yerini sağlama alır ve Genel Kurmayın muhtıralarla ülkeyi yönetme çabalarına gerek bırakmaz. Bu iki partinin Mecliste Silahlı Kuvvetlerin Cumhurbaşkanı adayını seçtirebilecek çoğunluğa ulaşabilmesi pek olanaklı gözükmemekle birlikte, salt çoğunluğu oluşturmaları halinde AKP’yi ya da onun parçalarını, bazı bağımsız millet vekillerini diz çökmeye zorlayabilirler. Ve hatta bunu başarabilirler de, zira tek parti çoğunluğu sırasında bile Ordu muhtırası karşısında Meclisi bırakıp seçimlere kaçan Tayyip Erdoğan’ın muhalefetteyken direnebileceğini düşünmek için ortada pek veri yok.

Bu tip bir hükümetin rejimi iyiden iyiye şovenleştirmesi, Kürt halkı üzerindeki baskıları artırması, ülkeyi Kuzey Irak’ta içinden kolay kolay kurtulamayacağı bir bataklığa sürüklemesi beklenen gelişmeler olacaktır. Meclise girebilecek bağımsız DEP milletvekillerinin Kürt seçmenlerinin iradesini dile getirebilmelerini bırakın, parlamento içinde ve dışında nefes alabilmeleri bile güçleşecek, daha ilk günden millet vekili olarak günleri sayılı hale gelecektir. Yaratılacak milliyetçi şoven atmosfer işçi sınıfı üzerinde son derece olumsuz etkilere neden olacaktır. Sadece demokratik hakların kullanılmayacak hale getirilmesi açısından değil. Milliyetçi hükümet yaratacağı şoven ruh halini, AKP’nin bıraktığı yerden sürdüreceği liberal ekonomik ve sosyal uygulamaları gizlemek, perdelemek için de kullanacaktır. “Ülkenin birliği ve bütünlüğü” ücret taleplerinin geri çevrilmesi, grevlerin yasaklanması, sendikaların kapatılması, sol partilerin takibatlara uğraması, kitle gösterilerinin asker-polis şiddetiyle ezilmesi için yeterli gerekçe olabilecektir. Ordunun özelleştirmelere ve yabancı sermayeye hiç de karşı olmadığı son OYAK satışında açık bir biçimde ortaya çıkmıştır. Ülke kaynaklarının ulusal ve uluslararası sermayeye peşkeş çekilmesi sürecektir.

Yeniden AKP iktidarı

Cumhuriyet gazetesi benzeri yayın organlarının dışındaki bütün medya AKP’nin seçimlerden tekrar birinci parti olarak çıkacağı üzerinde hem fikir. Ancak, bir önceki seçimlerde olduğu gibi Meclî’te mutlak çoğunluğa tekrar ulaşım ulaşamayacağı konusunda görüş ayrılıkları bulunmakta, ve

genellikle AKP'nin bu kez salt çoğunlukla yetinmek zorunda kalacağı düşünülür. Bu durumda da Meclis'e girecek bağımsız Kürt millet vekilleri, ya da onların kuracakları DTP grubu yeni hükümetin anahtarını ellerine geçirebilecektir. Kuşkusuz AKP, DTP'liler ile birlikte bir koalisyon hükümeti kurmaya cesaret edemeyecektir, ama Tayyip Erdoğan'ın seçim alanlarında yolladığı mesajlar, Kürt millet vekillerinin dışardan destekleyecekleri bir azınlık AKP hükümetinin kapısını aralık bırakmaya yönelik gibi görünür.

Ama böylesi bir Meclis aritmetiğinde, asıl kriz unsurunun tekrar Cumhurbaşkanı seçiminde yattığını görmek kolay. AKP'nin çevresinde oluşacak bir 367'lik çoğunluk halinde Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül'den vaz geçip, CHP-MHP-Ordu üçgeniyle bir uzlaşma arayışına yönelecek mi? Bunun parti içinde çatırdamalara yol açacağı, Bülent Arınç'ın başını çektiği Milli Görüşçülerin kopma eğilimine gireceği, parti tabanının erimeye başlayacağı yolundaki yorumlar giderek güç kazanmakta. Mecliste mutlak çoğunluğu elinde bulundurduğu bir dönemde Genel Kurmay'ın şamarına karşılık veremeyip seçimlere kaçan, parlamentoda demokratik sürecin işletilmesine öncülük edemeyip mazlum rolüyle yetinen Erdoğan-Gül önderliğinin, aynı işi bu kez daha zayıf bir Meclis çoğunluğuyla başarabilmesi olanaklı olmayacaktır. Bu nedenle, AKP'nin kısa vadede bölünmeler, kopmalar yaşamaması için sanki iki yol var gibi görünür: Ya Meclis'e 367'nin epeyce üzerinde bir millet vekiliyle girmek, ya da Meclis'te birinci parti olsa bile muhalefette kalmak. Birinci seçenek oldukça hayalci bir yaklaşım; ikincisi ise, Meclis'in Cumhurbaşkanı seçiminde tekrar tıkanmasına yol açarak, yeni bir erken seçim olasılığı yaratabilir. Yani bu takdirde kriz varlığını sürdürecektir.

Burjuvazi krizi sevmez

Burjuvazi, işçi ve emekçi yığınlar üzerindeki sömürsünün kazasız belasız sürebilmesi için sadece güçlü bir hükümetin değil, ama aynı zamanda kendisinin tarif edeceği ve belirleyeceği bir "toplumsal barış" halinin egemen olmasını da ister. Bu nedenle de, Gül'ün adaylığı açıkladığında TÜSİAD ve TİSK derhal kendisini kutlamış ve onun iyi bir Cumhurbaşkanı olacağına inandıklarını söyleyip kendisine başarı dilemişlerdi. Hatta, Genel Kurmay'ın 27 Nisan muhtırasını demokratik teamüllere uygun görmediklerini de ilan etmişler, ama patlak veren krizin Ordu'nun iradesinin

ötesinde aşılamayacağını bildiklerinden demokrasi söylemini derhal bir kenara bırakmışlardı. Silahlı Kuvvetlere toplumsal zemin oluşturmak için harekete geçen bir dizi emekli generalin başını çektiği “sivil toplum örgütlerinin” düzenlediği seferberlikler de burjuvaziye epeyce etkilemiş olmalı. Zira kapitalizm altında sonuç itibarıyla belirleyici olan kentlerdir, ve kentlerdeki orta sınıflar toplumsal “barışın” kilit unsurlarıdır. Burjuvazi, bu kentli laik orta sınıf kesimlerini karşısına almaktansa, “uzlaşma” adıyla demokratik parlamenter sistemin darbe yemesini tercih etmiş, bir kez daha burjuvazinin çağımızda demokrasiye öncülük edemeyeceğini gözler önüne sermiştir.

Burjuvazinin kriz sürecindeki en önemli dezavantajı, toplumun bütünü üzerinde egemenlik sağlayacak yekpare bir politik önderlikten şu an için yoksun olması. Onun, geçtiğimiz dört yıl boyunca tüm liberal ekonomik uygulamaları yerine getiren, AB ile bütünleşme sürecine hız kazandıran, emekçi kitleleri pasifize eden AKP hükümetinden ciddi bir şikayeti yoktu. Ne var ki, kapitalist küreselleşmeye bu hızlı katılım, burjuvazinin daha geride kalan kesimleri ile Ordu dahil devlet bürokrasisinin ayrıcalıklı katmanlarının çıkarlarını tehdit eder oldukça krizin de koşulları yaratılmış oldu. Bu yüzden şimdi TÜSİAD, yolunu İslamcı popülizm ile militarist Bonapartizm arasında bir yerden çizmek zorunda. Büyük olasılıkla, seçim sonucu ne olursa olsun tarafların bir uzlaşmaya varması, Cumhurbaşkanı konusunda ortak bir aday üzerinde anlaşmaları konusunda ağırlığını koymaya çalışacaktır.

İşçi sınıfının krizi

27 Mart muhtırasıyla patlak veren rejim krizinin ilk anından itibaren İşçi Cephesi sayfalarında (bkz. iscicephesi.org) yapageldiğimiz tahlillerde belirttiğimiz gibi, bu kriz esasında burjuva kesimler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların kurumsal düzeydeki bir yansıması. Yani işçi sınıfının aktif bir rol aldığı, taraf olduğu bir çatışma değil, ona dışardan yüklenmiş, faturası ona ödetelecek bir bunalım. İşçi sınıfının asıl krizi, böylesine bir süreçte devrimci sosyalist bir önderlikten yoksun olması. Dolayısıyla da şu an için kendi bağımsız sınıf seçeneğini, çözümünü dayatabilecek güç ve olanaklardan mahrum durumda. Seçim sonrasında iktidara gelecek hükümet hangisi olursa olsun, emekçi halk üzerindeki ekonomik ve toplumsal saldırılar, demokratik hak ve özgürlükler üzerindeki sınırlamalar

sürecektir.

Ama bu, işçi sınıfının öncü kesimlerinin kriz sürecine yabancı kalması, burjuva kurumları içindeki çatırdamayla ilgilenmemesi için bir mazeret olamaz. Tam tersine, böylesi kriz anları proletaryanın devrimci çözümünü, programını emekçi yığınlar için daha iyi anlatabilmesi açısından büyük olanaklar yaratır. Devrimci öncü, herşeyden önce mevcut krizin aslında karşı-devrimci 1982 Anayasasının doğal bir ürünü olduğunu, hiçbir burjuva partisinin bu anayasayı ilga ederek emekçi halkın çıkarlarına hizmet edecek özgürlükçü demokratik bir yeni anayasa oluşturma güç ve niyetine sahip olmadığını, bunun ancak işçi ve emekçi yığınların mücadeleleri sonucunda oluşturulabilecek bir Kurucu Meclis tarafından başarılacağı net bir biçimde açıklayabilmeli. Bu mesajını hem İslami ideolojinin etkisi altındaki kesimlere, hem Kürt halkına, hem de şu anda Bonapartist seçeneğe sarılmış cumhuriyetçi laik halk kitlelerine ulaştırabilmeli. AKP'nin genel seçimler sonrasında gündeme getireceği anayasa değişikliği önerilerinin, ülkenin devrimci demokratik dönüşümünü saptırmak için bir tuzak olduğunu açıklayabilmeli ve başta sendikalar olmak üzere tüm işçi ve emekçi örgütlerini Kurucu Meclis ve yeni bir Anayasa şiarı etrafında toplanmaya davet etmeli.

Burjuvazinin bütün krizine rağmen üzerinde tartışmasız anlaştığı en önemli nokta, işçi ve emekçi yığınlar üzerindeki ekonomik ve toplumsal saldırılardır. Bu nedenle devrimci öncü, burjuvazinin sömürü hırısında İslamcı-laik, Sünni-Alevi, Türk-Kürt, İzmirli-Erzurumlu vs ayrımı gözetmediğini, işçilere bir *sınıf* olarak saldırdığını açıklayabilmeli ve onları gene bir sınıf olarak özelleştirmelere, işten çıkarmalara, işyeri kapatmalarına, esnek ücret ve sözleşme sistemlerine, sendikasızlaştırmaya karşı ortak mücadeleye davet etmeli. İşçi sınıfının denetimi altındaki planlı bir ulusal ekonomi ve emekçi yığınların haklarını gözeten yeni bir iş yasası, Yeni Anayasa tarafından garanti altına alınmalı ve dolayısıyla Kurucu Meclis mücadelesinin en önemli sloganlarından biri olmalı.

Devrimci öncü, bu mücadeleye katılan her emekçiyi devrimci partinin inşasına davet etmeli ve işçi sınıfının krizinin ancak böyle aşılabileceğini göstermelidir.

Siyonizmin Filistin darbesi

(Temmuz 2007)

Siyonist İsrail devleti, tarihi ve gerçek amacı olan Filistin ülkesinin ve halkının imha edilmesi yolunda bir adım daha atmış durumda: Batı Şeria ile Gazze'nin birbirinden kopartılması. İsrail, Filistin halkının ilk önemli direniş örgütü olan Filistin Kurtuluş Cephesi'nin güçsüzleştirilmesi için önce Hamas'ın kurulmasına önyak olmuştu. Hamas'ın ipleri elinden kaçınca da bu kez FKÖ'nün en yoz, en işbirlikçi kanadını kendine çekerek, onun aracılığıyla Hamas'ı tahribe girişmiş durumda. Zira FKÖ'nün, esas olarak da onun en önemli kanadını oluşturan El Fetih'in ABD emperyalizmi ve İsrail Siyonizmi ile uzlaşıp Filistin davasına ihanetinden sonra, Filistin halkının var olma ve işgal altındaki topraklarını tekrar ele geçirme mücadelesini şimdilik Hamas temsil etmekte.

Darbeci kim?

Bu yüzden de büyük bölümüyle Batı basını şimdi Gazze'yi “teröristlerin yuvalandı” Hamasistan”, Hamas'ın Gazze'deki iktidarını da “darbe” olarak karalama kampanyasına girişmiş durumda. Yani emperyalimin sözcülerine göre Hamaslı teröristler bir darbeye iktidarı ellerine geçirmişler. Oysa, gene aynı basının “tarihin en temiz seçimleri” diye adlandırdığı 28 Ocak 2006 seçimlerinde Hamas, Filistin halkının büyük çoğunluğunca desteklenip iktidara gelmişti. Ve hükümeti kurduğunun daha birinci gününden itibaren de Siyonizmin temel hedefi haline gelmiş, ardından da ABD ve Avrupa Birliği tarafından tüm Filistin ekonomik ve siyasi ambargo altına alınmıştı. Emperyalistlerin temel amacı Hamas'ın iktidarıyla birlikte Filistin halkının mücadelesinin bir kez daha yıkıma sürüklenmesiydi.

Bu stratejinin başlıca araçları ise Filistinli iki işbirlikçiydi: Filistin Özerk

Yönetimi başkanı Mahmud Abbas ve onun Ulusal Güvenlik Konseyi başkanı Muhamed Dahlan. Özellikle Dahlan, İsrail ve Mısır güvenlik servislerinin yardımıyla kendi milislerini silahlandırmaya ve hükümete yönelik kışkırtmalara girişmişti. 2007'nin başlarında El Fetih ile Hamas arasında geçici bir barış sa'lanıp bir Ulusal Uzlaşma Hükümeti kurulmuşsa da, Abbas-Dahlan ikilisi Hamas'ı iktidardan uzaklaştırma ve Filistin yönetim kurumlarının dışına sürme stratejisini sürdürmüşler, sonunda işi 200 Filistin'in yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan açık çatışmalara kadar sürüklemişlerdi.

Ama gerek Abbas, gerekse Dahlan kendilerinin başlattı'ı bu çatışmayı kaybedeceklerini daha başından biliyorlardı. Zira Gazze halkının deste'inden yoksundular. Üstelik kendilerinin temsil ettikleri paramiliter çetelerin ve El Fetih'in en yoz ve en işbirlikçi kesimlerinin dışında FKÖ'nün tümünün de deste'ine sahip de'ildiler. Bu yüzden de daha provokasyonlarının ilk anında Batı Şeria'ya kaçmışlardı. Bu yüzden de Gazze'deki çatışmalar kısa sürdü ve Hamas duruma egemen oldu. Bugün emperyalizmin büyük bir ikiyüzlülükle "darbe" diye adlandırdıkları, gerçekte Hamas'ın kendi meşru iktidarını gerçek darbecilere ve provokatörlere karşı korumasından başka bir şey de'ildi.

İsrail'in derdi uzlaşmak değil

Siyonizmin en önemli propaganda konusu, Filistinlilerin'in Yahudi halkı imha etme amacına sahip oldukları ve asla uzlaşmaya yanaşmamalarıdır. Oysa, Filistin önderli'inin en büyük uzlaşması (gerçekte ihaneti) Yaser Arafat'ın 1991'de Oslo'da İsrail devletini tanıyıp Filistin halkının tarihsel "laik, demokratik ve ırkçı olmayan bir Filistin" davasından vaz geçmiş, Gazze ve Batı Şeria'da kurulacak kukla bir mini-devlet projesini kabul olmasıydı. Ama Oslo anlaşmasıyla uzlaşmacı FKÖ liderli'inin beklede'i "barış" gelmedi, zira İsrail Gazze ve Şeria'da yeni yeni topraklar edinip yerleşim merkezleri kurmaya devam etti, ve ne Filistinli mahkumları bıraktı, ne de Filistin halkının dolaşım ve su kaynaklarını kullanma hakkını tanıdı. Daha sonra FKÖ, bütün bunlara ra'men Özerk Yönetimin göstermelik bir devlete dönüştürülmesini talep etti, ama bu kez de İsrail ve ABD, Kudüs'ün başkent olmasına ve Filistinli mültecilerin yurtlarına dönmesine karşı çıktı. Bütün tavizleri verdikten sonra artık geri çekilecek mevzisi kalmayan Arafat bu gerçe'i görür gibi oldu'u anda, henüz aydın-

lı'na kavuşturulamamış bir tarzda öldürüldü. Ardından FKÖ'nün başına getirilen Mahmud Abbas aynı uzlaşma ve geri çekilme çizgisini sürdürdü.

Filistin halkı FKÖ'nün işte bu Filistin davasına ihanet çizgisi nedeniyle Hamas'ı iktidara getirdi. Gerçi Hamas Siyonist İsrail devletini tanımayı haklı olarak red ediyordu, ama iktidarının daha başından itibaren de uzlaşma sinyalleri veriyordu. Hamas önderli'yi İsrail'e uzun süreli bir barış öneriyor ve o ana kadar imzalanmış bütün anlaşmaları (Oslo dahil) meşru olarak kabul etti'ğini ilan ediyordu. Ama Siyonizmin amacı uzlaşmak değil, Filistin halkını ve ülkesini tahrip etmek, haritadan silip atmaktı. Bu yüzden de Hamas'ın tüm uzlaşma çağırılıklarına karşın ambargoyu, toprak genişlemesini ve Filistin halkına yönelik saldırılarını sürdürdü. Hamas iktidarı, Filistin halkının bölünmesi için eline iyi bir koz vermişti ve bunu sonuna kadar kullandı. Abbas ve Dahlan iklisini silahlandırıp iç çatışmaları kızıştırdı, onların Batı Şeria'da eski IMF ve Dünya Bankası memuru Fayyad'a kurdurdukları kukla hükümeti hemen tanıdı ve bolke etti'yi Filistin halkının paralarını Abbas hükümetine akıtmaya başladı.

Tek çare İntifada

Ama Siyonizmin ve emperyalizmin Abbas'a verdikleri bu destek de geçici. Önları sadece Filistin halkını ve ülkesini bölmek için kullanıyorlar. Bu doğrultuda önemli bir adım atmış durumdalar. Şimdi sıra büyük olasılıkla Gazze'ye yönelik askeri operasyonlara gelecektir. Bu bölgede Hamas'ı ezdikten sonra da Filistin mücadelesi açısından hiçbir presitj ve otoritesi kalmamış olan Abbas-Dahlan önderli'ğinin tasfiyesine girişeceklerdir. Ta ki, tüm Filistin'in bir avuç Filistinlinin hayatta kalmaya çalıştı'ğı üç beş avuçluk bir toprak parçasına dönüşmesine kadar. Tıpkı Güney Afrika'da ırkçı rejimin yerli halk üzerinde uygulamış oldu'ğu "bantustan" sistemi gibi.

Filistin halkının Siyonizmin bu planından kurtulabilmesinin tek yolu, İntifada mücadelesinin yeniden örgütlenebilmesi. Acil görev, halkı açlı'ya ve yok olmaya mahkum edilen Gazze üzerindeki tüm ekonomik ve politik ambargonun kaldırılmasını sa'layabilmektir. Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkının bu konuda üzerine büyük görev düşmektedir. 22 Temmuz seçimlerinin sonucu ne olursa olsun, hükümet mutlaka Gazze halkının yardımına koşmaya, Siyonist İsrail ile tüm ilişkileri kesmeye, ABD ve AB emperyalizmlerinin kuklası olan Abbas-Fayad yönetimini tanımamaya

zorlanmalıdır. Filistin halkının şu andaki meşru yönetimi Hamas iktidardır. Gazze'ye yönelecek Siyonist askeri operasyonlarda yerimiz Filistin halkının direniş saflarıdır.

Abbas yönetimindeki El Fetih'in işbirlikçi kesimi artık Filistin direnişinin bir parçası sayılamaz. Bunlar düşman kampa katılmışlardır. Bu anlamda FK tarihsel misyonunu yitirmiş durumdadır. Filistin halkının birleşik direnişi ancak İntifada'nın yeniden örgütlenmesiyle canlanabilecektir. Bu göreve yönelik mücadelede İslamcı Hamas'a politik olarak güvenmiyoruz. Bir başka burjuvaziyi temsil eden Hamas'ın da Filistin halkına ihanet etmemesi için hiçbir neden yok, ve bunun işaretlerini vermiş durumdadır. Dolayısıyla Oslo anlaşmasını redederek birinci İntifada'yı yeniden gündeme getirebilecek olan yegane öncü g Filistinli emekçiler ve onların örgütleridir. Ve bunu Filistin halkının tarihsel davasını özetleyen tek bir slogan altında gerçekleştirebilirler: "Laik, demokratik ve ırkçı olmayan bir Filistin".

Siyonist devlet ve Gazze trajedisi

(Ocak 2008)

Nazi-Siyonist İsrail devletinin Haziran 2007’de başlattığı Gazze ablukası, Ocak 2008 sonunda bu bölgede yaşayan Filistin halkını ciddi bir yıkımın eşiğine getirdi. Elektrikten besin maddelerine, ilaçtan içecek suya kadar müthiş bir kıtlığa sürüklenen yüz binlerce Filistinli sonunda Refah’taki duvarı yıkarak Mısır bölgesine geçmeyi başardı ve beş gün boyunca erzak tedariki yaptı. Ama sonra Mısır ordusu ve Hamas’ın polis güçleri, sınır şeridini tekrar tahkim ederek Filistinlileri evlerine geri gönderdi. Bir halkı bölge hapsinde tutan ve gün be gün yıkımını örgütleyen tecrit durumu halen sürüyor.

ABD emperyalizminin desteğindeki İsrail devletinin Gazze’ye uyguladığı ablukanın kısa vadedeki hedefi, açlığa mahkum ettiği Filistinlilerin ayaklanarak Hamas yönetimini devirmelerini sağlamak. Böylece Siyonizm, hem “terörist” addettiği (ama Filistin halkının bizat kendi oylarıyla işbaşına getirmiş olduğu) Hamas’tan kurtulacağını, hem de 2006’da Lübnan’da Hizbullah karşısında aldığı ağır yenilginin anısını unutturacağını düşünüyor. Ama planı şimdilik tutmamış durumda, zira Gazzeli Filistinliler Hamas yönetimini değil, Refah kampındaki tecrit duvarını yıktılar. Siyonizme karşı dreniş ruhu sürüyor.

Ne var ki, İsrail-ABD ikilisinin planı sadece, Siyonist devleti tanınamakta ısrar eden Hamas’ı iktidardan düşürmekle sınırlı değil. Temel amaç, Büyük Ortadoğu projesi çerçevesinde “safkan” İsrail devletinin, Gazze ve Batı Şeria dahil tüm Filistin toprakları üzerindeki hükümranlığını sağlamak ve perçinlemek. Bu planın önünde başlıca iki engel var: sürmekte olan anti-siyonist Filistin direnişi ve işgal altındaki toprakları-

na dönmek isteyen beş milyon Filistinli göçmen. Emperyalizmin iki engeli aşması gerekiyor.

Annapolis zirvesi

ABD-İsrail ikilisinin bu engelleri aşmaktaki en büyük destekçileri Batı Şeriadaki hain Abbas yönetimi ile işbirlikçi 16 Arap devleti. Türkiye de Kasım 2007'de Annapolis'te toplanan bu Filistin halkı karşıtı cepheye var gücüyle katılmış durumda. Bu ihanet zirvesinden Filistin halkı yararına hiçbir kararın çıkmayacağı başından belli olmasına karşın, zirvede vurgulanan "Filistin devletinin artık kurulması" söylemi bugün Abbas yönetimi tarafından sanki bir başarıymışçasına propaganda ediliyor, ve bunun önündeki tek engel Hamasmış gibi gösterilmeye çalışılıyor.

Oysa bir mini Filistin devletinin kurulması emperyalist-siyonist planın bir parçası. El Fetih'in hain Abbas yönetimi önderliğinde kurulacak böyle bir devletin, 1) asıl amaca ulaşıldığı propagandasıyla Filistin direnişini tümüyle söndüreceği, 2) Siyonizmin 1946'dan bu yana işgal ettiği Filistin toprakları üzerinde kurduğu faşist İsrail devletini tümüyle meşrulaştıracığı, 3) ülkelerinden kovulan milyonlarca Filistinlinin yurtlarına dönme hayallerine son verilmiş olacağı, ve 4) İsrail nüfusunun yüzde 20'sini oluşturan Filistinli Arapların sürülebileceği bir bölgenin yaratılarak safkan Siyonist devlete ulaşılabileceği düşünülüyor.

Bu plan, emperyalizmin tüm Ortadoğu halklarını denetimi altına alma projesinin sadece bir parçası. Plan, Irak ve Afganistan'daki işgal ve İran'a yönelik savaş tehditleri ile birlikte sürdürülüyor. Gazze halkının morali henüz bozulmuş değil, ve Batı Şeria halkıyla birlikte yeni bir İntifada'nın patlak vermesi çok olası. Ne var ki, Filistin direnişinin emperyalizm, siyonizm ve hain bölge iktidarlarının ortak olarak sürdürdükleri saldırıya tek başına yanıt verebilmesi mümkün değil. Ortadoğu devrimi mücadelesinin yeniden canlanması, alevlenmesi gerekiyor.

Böyle bir mücadeleyi İslami akımların demagojisine, müslüman sermayenin işbirlikçi çıkarlarına bırakmak ihanetle eşanlamı olacaktır. Bir an önce Ortadoğu'daki devrimci önderlikleri güçlendirmemiz, anti-emperyalist ve sosyalist devrimci mücadeleyi hızlandırmamız, ve kendi emperyalist hükümetlerine karşı savaşan Batılı devrimci akımlarla uluslararası işbirliğini sağlamlaştırmamız gerekiyor.

Türban Sorunu ve Sınıf Mücadelesi

(Mart 2008)

Bazı basın yayın organlarında yayımlanan istatistiklere göre üniversiteli genç kızların sadece yüzde 10'unu ilgilendiren türban sorunu, demokratik hak ve özgürlükler ya da laiklik bağlamlarında Türkiye'nin gündemine oturmuş durumda. Türkiye solu ise bu konuda ikiye ayrılmış gibi görünüyor: bir kesim, özellikle kadın sorunlarına duyarlı olan çevreler, üniversitelerde türban yaşağının Bonapartist bir rejimin topluma dayattığı zorba bir laiklik anlayışının ürünü olduğunu, oysa isteyenin, özellikle de kadınların istedikleri giysiyi seçmekte özgür olmaları gerektiğini, bu yüzden de kimsenin öğrenim hakkından yoksun bırakılmaması gerektiğini savunuyor; diğer bir anlayış ise, üniversitede türban özgürlüğünün İslamcı hükümetin gizli şeriat programı çerçevesinde yeni bir saldırısı olduğunu ileri sürerek, bu girişime karşı laikliğin titizlikle korunmasını ve türban yaşağının sürmesini öneriyor.

Devrimci Marksizm tüm toplumun gündemine oturmuş siyasi konular karşısında sessiz kalmaz. Yöntemimiz, siyasi kutuplaşma anlarında basitçe taraflardan birinin tavrını benimsemek de olamaz. Politik konunun temelinde yatan sınıf mücadelesi dinamiklerini tahlil edebilmemiz, buradan hareketle talep ve sloganlarımızı belirleyebilmemiz ve bunların doğrultusunda proletarya ve onun öncüsüne yenebilmemiz gerekiyor. Kuşkusuz bugünkü durumumuzla olayların akışı üzerinde herhangi bir etkimiz söz konusu olamaz, ne var ki partimizin inşası sürecinde kadrolarımızın ve militanlarımızın devrimci troçkist yöntemle donatılması gerekiyor ve bu görev sadece eğitim çalışmalarından değil, bizzat bu yöntemin uygulanması eyleminden geçiyor.

Bizim programımız, proletaryanın devrimci iktidarı programıdır. Geçiş programı anlayışımız bize bunu öğretir ve gene bu anlayışımız bize işçi sınıfı ve emekçi yığınların acil gereksinimleri ve verili bilinci ile sınıf iktidarı arasındaki talep, slogan ve eylemler köprüsünün kurulması gerektiğini belirtir. Bu köprü, proletaryanın bilincinin ve mücadelesinin önünü açıcı, onu ilerletici, yeni mevzilere ulaştırıcı nitelikte olmalıdır. Türban sorunu kuşkusuz sınıf mücadelesinin acil bir sorunu, emekçi kitlelerin acil bir gereksinimi değildir, bununla birlikte bu konuda üstlenilecek şu ya da bu politik tutum onların bilincinde ve eyleminde ileriye yönelik bir hamleyle yol açabileceği gibi, zihinlerinin karışmasına, geri mevzilere düşmesine, yabancı sınıfların programına ve ideolojik etkinlik alanlarına doğru çekilmesine de neden olabilir.

Türkiye’de laiklik

Tarihsel maddeci yöntem genel olarak toplumsal sınıfların, özellikle de burjuvazinin ideolojik motiflerle değil, maddi gereksinimleri ve çıkarları temelinde hareket ettiğini, bunun üst yapıda çeşitli ideolojik ve siyasi biçimler kazanabileceğini, bu biçimlerin maddi çıkarların yerine getirilmesi doğrultusunda araçlaştırılabileceğini kanıtlamıştır. Bu yöntemden hareketle, Cumhuriyet ile birlikte gelişen/geliştirilen Türk burjuvazisinin ve egemen bürokrasinin çıkarlarının ülkede otokratik bir şeriat sisteminden çok, güdümlü ve çarpık bir laik düzeni gerektirdiği söylenebilir. Müslüman olmayan komprador burjuvazinin karşısında rekabet edemeyecek kadar zayıf; petrol ya da altın gibi sermaye birikimini hızla olanaklı kılacak madenlerden yoksun; emperyalist sermaye girişini cazip kılacak altyapı ve yetişkin emek gücü pazarına sahip olmayan; artık akıncı ya da kabile ruhuyla yağmalama olanaklarından mahrum bırakılmış Türk asker-sivil bürokrasisi ve cılız burjuvazisi, sermaye birikimi sağlamanın ve zenginleşmenin yolunu (eğitimle birlikte) ulusal sanayileşme ve kalkınma stratejisinde gördü, bu stratejiye uygun hukuki yapıyı da Gökalpçı korporatizmden devraldı. Türk milliyetçiliği, İslam uygarlığı ve Batı teknolojisinin korporatif düzeydeki bileşiminden de, bugünkü sözde laik Bonapartist devlet yapısı türetildi.

İsviçre medeni hukuku ile Mussolini’nin ceza yasasını, devlet güdümlü Diyanet İşleri Başkanlığı mevzuatıyla birleştiren ve genellikle dayanışmacı, zaman zaman da faşizan bir özellik taşıyan bu korporatif sistemin içine

oturtulan laiklik anlayışının eğreti ve sahte olmanın yanı sıra toplumun sekülerleşmesine öncülük edemeyeceği açıktır. Avrupadaki demokratik devrimler ve dönüşümler süreci sırasında halk kitlelerinin aristokrasiye ve Kiliseye karşı ayaklanmasının bir ürünü olan laiklik, Türkiye’de ise bürokrasi ve burjuvazi tarafından sermaye birikiminin gerçekleştirilmesi ve kapitalizmin geliştirilebilmesi için kitleleri “terbiye edici” bir araç olarak kullanılmıştır. Anadolu’da camiler değil laikliğin asıl savunucusu olarak tanınan Aleviler yakılmış, buna karşılık bazı imamlar ayaklanan halk kitlelerince değil asker-polis rejimi tarafından infaz edilmiştir.

Korporatist devlet sistemi egemen sınıflar için uzun süre işe yarayırsa da, gene bu egemen kesimler arasındaki bölünme ve ayrışmalar, buna bağlı politik iktidar mücadeleleri sistemin farklı bileşenlerinin farklı dönemlerde ve farklı kesimlerce ön plana çıkarılmasına neden olmuştur. Örneğin faşist hareket Türk milliyetçiliğini kendine bayrak edinirken, yeni palazlanan Anadolu ticaret ve küçük sanayi burjuvazisi İslami motiflere ağırlık vermiş, böylece muhafazakâr halk kesimlerinin desteğini alarak asker-sivil bürokrasi ile onun etrafında ve yardımıyla gelişmiş büyük kent temelli ağır sanayi burjuvazisi ve mali burjuvazi karşısında tutunmaya, onunla rekabet etmeye çabalamıştır.

1960’ların sonlarına doğru ve 1970’li yıllarda gelişen sınıf mücadeleleri proletaryanın korporatist sistemin dışına kayan sendikal ve politik örgütlenmeler yaratmasına yardım ettiği oranda sekülerizmin alanı genişlemiş, ama bu dünyevileşme kapitalizmin sorgulanmasına ve rejimin kendisinde yapısal bir krize yol açtığından ötürü de bizzat “laik” burjuvazi ve bürokrasi tarafından korkuyla karşılanmıştır. Sonuçta 12 Eylül 1980 darbesi laik, milliyetçi ve İslamcı bütün “aşırı uçlara” saldırmış, sistemi bu kez Türk-İslam sentezi adı altında ve ABD’nin “yeşil kuşak” ya da “ılımlı İslamcılık” stratejisi doğrultusunda yeniden ayakları üzerine oturtmaya, yani Kemalist korporatizmi restore etmeye girişmiştir. 1982 Anayasası bu girişimin sonucu olarak varlığını sürdürmektedir.

AKP şeriat düzeni mi istiyor?

Türkiye’yi emperyalist mali sermayenin boyunduruğuna iyiden iyiye sokmaya yönelik tüm IMF ve Dünya Bankası stratejilerini harfiyen izleyen, ulusal sanayiye ve pazarları Avrupa Birliği’nin egemenliğine açıcı bütün yeni liberal politikaları uygulamaya koyan ve bu çizgisiyle Türk

burjuvazisinin “çağdaşlaşma” hedefini kendine program edinmiş iktidar partisi AKP’nin, türbanın üniversitelerde serbest bırakılmasında bu denli ısrarcı olmasını nasıl açıklamalı? Şeriat sisteminin kapitalizmle hiç de çelişmediğinin dünya örneklerinden belli olmasından hareketle, AKP’nin türban konusunu aslında “gizli planı” olan şeri bir toplum ve devlet düzenine yönelik attığı bir adım olarak gündeme getirdiğini söyleyebilir miyiz?

AKP esas olarak Türk büyük burjuvazisinin yeni liberal ekonomik projesini yürürlüğe koyan bir burjuva partisi. Ve bugün için, yani kapitalist düzenin işçi ve emekçi yığınlarca yıkılma tehlikesinin bulunmadığı bir evrede burjuvazinin asker-polis rejiminin ötesinde faşist ya da faşizan nitelikli bir şeriat rejimine başvurmak istemesi için bir neden görünmemekte. Kendini yaşamsal bir tehlike karşısında hissetmeyen büyük burjuvazi için şimdilik ekonomik ve toplumsal açılardan “en ucuz” sistem, muhafazakarlıkla uyuşturulmuş, asker ve polisin gözetimi ve güvencesi altında çalışan, korporatist sistemin milliyetçi, İslamcı ve laik unsurlarını kurumsal yapıya entegre edebilen bir parlamenter demokrasi. Ve AKP, sadece bu unsurları kendi çatısı altında ya da devletin kurumsal yapısı içinde birleştirmeye çalışmakla kalmayıp, burjuvazinin toplum üzerindeki parçalanmış politik egemenliğini yeniden tesis etmeye, onun geleneksel partilerinin verili krizini aşmaya girişmiş bir parti. Bu açıdan bakıldığında AKP’nin aslında gizli bir şeriat rejimi programının bulunduğu, türban serbestisinin de bu plan doğrultusunda atılmış bir adım olduğunu söylemek yanlış olur.

Bununla birlikte, AKP’nin burjuva partisi olduğunu söylemek, onun burjuvazinin tüm kesimlerinin desteğini almış olduğu ya da faklı burjuva kesimler arasındaki sürtüşme ve çelişkilerden bağımsız olduğu anlamına gelmez. Tayyip Erdoğan hükümeti TÜSİAD’ın çevresinde toplanmış olan büyük sanayi burjuvazisinin ve mali sermayenin tüm ekonomik politikasını üstlenmiş olmakla birlikte, istihdamın yüzde 65’ini temsil eden küçük ve orta ölçekli işletmelerin yüzde 95’inden fazlasını bünyesinde toplayan MÜSİAD’ın basıncı altındadır. Ve sadece, geleneksel olarak bu kesimlerin içinden doğmuş bir politik parti olmasından ötürü değil; asıl sorun, kredi desteği, devlet korumacılığı ve pazar gereksinimleri bulunan bu orta boy Anadolu burjuvazisinin çıkarları ile küçük işletmeleri de tehdit eden yeni

liberal politikaların ihtiyaçlarını ve sonuçlarını birleştirebilmekte yatıyor. Kuşkusuz emperyalist sermayenin yerli büyük işletmelere akmasından rahatsız olan küçük işletmeler ulusalcı ve popülist söylemlere baş vuraarak devletten daha eşitlikçi ve korumacı politikalar talep edebilmekteler; ya da, emek pazarının esnekleştirilmesi saldırısını desteklemekle birlikte, üzerlerindeki ücret talebi baskısını hafifletebilmek için devletten sosyal harcamaların arttırılmasını isteyebilmekteler. Bu tip taleplerin basıncıyla AKP hükümeti, kimi zaman büyük sanayi burjuvazisi ve mali sermayeyle çelişkiye düşebilmekte, ya da sahte, içi boş uygulamalarla orta burjuvaziyi tatmin etmeye çalışabilmekte. Öte yandan, “Anadolu kaplanları”nın palazlanan ve büyük burjuvazinin saflarına katılan kesimleri ekonomik rekabet amacıyla hükümetten yararlanmaya, örneğin Türk-Avrasya İşbirliği Konseyi’nde TÜSİAD’lı işadamlarının yerini almaya gayret edebilmekteler. Böyle bir rekabetin kamuoyundaki politik-ideolojik yansıması ise laik-dinci çekişmesi görünümü kazanabilmekte.

Ama aralarındaki rekabet ne olursa olsun TÜSİAD burjuvazisi ile bugün MÜSİAD’a egemen olan Anadolu büyük sermaye Türkiye’nin emperyalist dünya pazarına entegre olmasında, AB’nin talep ettiği yeni liberal ekonomik “reformların” gerçekleştirilmesinde ve buna bağlı olarak “ucuz” bir devlet sisteminin (buna demokrasi diyorlar) yaratılmasında anlaşmış durumdadır ve bu projenin politik önderliği AKP’nin elindedir. Bu proje şeriat sistemini dışlamaktadır.

Türban özgürlüğüyle ne amaçlanıyor?

Türbanın üniversitelerde ve diğer kamusal alanlarda serbest bırakılması AKP’nin İslamcı ve muhafazakâr seçmen kitlesine vermiş olduğu bir sözü, bir iktidar vaadi olmasına karşılık, bu vadin bugün ve bu denli tartışmalı bir biçimde yerine getiriliyor olması, kuşkusuz bu seçmen kitlesinin kitle seferberlikleri yaratarak hükümeti buna zorlamış olmasından kaynaklanmıyor. Ne herhangi bir seçim ne de yeni bir öğretim yılı arifesindeyiz. Buradan hareketle AKP’nin yeni liberal saldırılarını, işsizlik ve enflasyon sorunlarını, Tuzla örneği iş cinayetlerini, Kuzey Kürdistan harekâtını vb perdeleyebilmek ve kamuoyunda politik gündemi saptırmak için türbanı başlığa çıkardığı söylenebilir ve kuşkusuz bu doğrudur. Bununla birlikte, bunun daha geniş ölçekli bir saldırının bir parçası olduğunu da görebilmemiz gerekiyor.

Burjuvazinin bugün için bir İslami cumhuriyet düşüncesinden uzak olduğunu söylemek, onun gerçekten laik ve demokratik bir toplum yapısı arzuladığı anlamına gelmez. Dünya ekonomik bunalımının genelleştiği bir dönemde bu bunalımın Türkiye gibi emperyalizme bağımlı yarı-sömürge ülkeleri etkilememesi, hatta faturanın en ağır kısmının bu tip ülkelerin sırtına yüklenmeye çalışılmaması mümkün değildir, tam tersine bu emperyalizm için bir zorunluluktur. Bu çaptaki bir bunalımın yansıdığı her ülkede mutlaka işçi-emekçi seferberliklerine yol açması bir kural değildir, ama nesnel bir olasılıktır. Bu olasılığın gerçekleşmesinde her ülkenin öznel koşulları etkili olur. 1971-72 yapısal dünya krizine Türkiyeli emekçi kitlelerin ne tür seferberliklerle yanıt vermeye çalıştığı ise burjuvazinin belleğindedir. Bu anlamda burjuvazi gerekli önlemleri şimdiden almaya girişmiştir ve bu işçi emekçi kitlelerin bölünmesinden ve bir bütün olarak toplumun geniş kesimlerinin daha da muhafazakârlaştırılmasından geçmektedir.

Alevi-Sünni ayrımcılığı gibi türban “özgürlüğü” sorunu da işçi ve emekçi kitleleri işyerlerinde ve mahallelerinde bölecektir. Hatta üniversiteye (türbanlı ya da türbansız) gidebilecek kıızı olmayan işçiler bile kendi aralarında bu sorundan ötürü ayrılıklar yaşayarak ekonomik ve toplumsal talepleri konusundaki seferberliklerde ayrı kamplara bölünebilecektir. Böylece sınıf bilincinin gelişmesi önünde yeni bir engel daha yaratılmış olacaktır.

Öte yandan kabul etmek gerekir ki türban bir tür politik-ideolojik simgedir. Bu simgenin yasal düzlemde yasaklanmış olması elbette kendiliğinden biçimde proletarya ve halk kitlelerinin muhafazakârlıktan kurtulmasına ve taleplerinin dünyevileşmesine yol açmaz. Ama türban tipi bir simgenin yaygınlaştırılması mistisizmin, dinsel inancın maddi bir görünüm kazanarak kitlelerin üzerinde yeni ve ek bir baskı oluşturmalarına neden olur. Herhangi bir inananın Tanrı ile tek başına giriştiği ilişki sonucunda edindiği tutucu hatta gerici kimlik bir şeydir, bu kimliğin simgeler aracılığıyla gözlemlenmesi ve “kamu vicdanı” tarafından baskı altında tutulması halindeki dışa vurumu bir başka şeydir. Ülkemiz kadınlarda birinci tarz kimlik başörtüsüyle belli olur; hükümet ikinci tarz kimliği türban aracılığıyla geliştirmeye çalışıyor. Başörtüsü, türban ya da kara çarşaf, hepsinin temelinde aynı dinsel mistisizm yatar, ama toplumsal ve politik

düzlemlerde farklı tutumların dışı vurumudur. AKP'nin toplumun daha da muhafazakârlaştırılmasına yönelik yeni saldırısının bir aracıdır türban “özgürlüğü”. “Çalışmak ibadettir” mistisizmine geçit vermemeliyiz.

Türban ve özgürlükler sorunu

Türbanın yasak olması mutlaka laik olduğu anlamına gelmez, bu doğru. Türkiye'deki laiklik gerçek bir laiklik de değildir, bu da doğru, yukarıda bunun tarihsel çerçevesi verilmeye çalışıldı kısaca. Ancak bu noktalardan hareketle burjuvazinin AKP aracılığıyla giriştiği yeni muhafazakârlaştırma çabalarına karşı çıkmamak proletarya adına büyük bir hata olacaktır. Türban “özgürlüğü” şeriat sistemi yolunda laikliğe vurulmuş bir darbe olduğu için değil, bunun sınıfı bölme, sınıf mücadelesinin “dünyevi”, somut ekonomik, toplumsal ve politik talepler çerçevesinde somutlanmasının önüne geçme girişimi olmasından ötürü.

Öte yandan türbanın serbest bırakılmasını evrensel bir özgürlük sorunu olarak da ele alamayız. Solun bazı kesimleri bunun bir “sahte özgürlük” olduğunu, toplum üzerinde bunca baskı varken (sınıfsal, ulusal baskılardan cinsiyetçi baskılara kadar) türban sorunuyla hükümetin demokrasi ve özgürlükler gündemini çarpıttığını, türbana gelene kadar ortadan kaldırılması gereken pek çok başka ve daha önemli özgürlük kısıtlamasının bulunduğunu dile getirmekte. Bu tür bir düşünce tarzı bizim yöntemimiz olamaz. Birincisi, özgürlükler konusunda “ya hep ya hiç” gibi Maksimalist bir tutum benimsenemez; ikincil, üçüncül düzeyden de olsa her demokratik kazanım işçi ve emekçi yığınlar için bir mevzidir ve sınıf mücadelesini güçlendirir. Ama ikincisi ve daha önemlisi, türbanın serbest bırakılması bizim demokrasi taleplerimiz içinde yer almıyor olmasıdır; bu bizim değil, karşı-devrim kampının bir talebidir, baskısıdır.

Proletaryanın demokrasi mücadelesi “evrensel özgürlükler” için değildir. Uç bir örnek verecek olursak, faşistlerin ırkçı ve silahlı birliklerle donatılmış dernekler kurma “özgürlüğü” işçi ve emekçi kitlelerin felaketini hazırlar. Biz devrimci Marksistler, sınıflar üstü bir demokrasinin ne varlığına inanırız, ne de böyle bir ilkeyi savunuruz. Demokratik haklar ancak proletarya iktidarı doğrultusunda, sınıf mücadelesini ve devrimci partinin inşasını güçlendirdiği oranda kazanılmış mevziler haline dönüşebilir. Bu doğrultuda, Troçki'nin dediği gibi, “Şeytanla bile ittifak yapabiliriz”, ama ne faşistlere, ne de benzeri İslamcı akımlara demokratik

hakların tanınmasından yana olabiliriz. Türban özgürlüğü, toplumu muhafazakârlaştırma, gericileştirme saldırısının bir parçası olduğu oranda (ki bugünkü haliyle öyledir) karşı-devrim kampının bir talebidir ve bizim buna karşı mücadele etmemiz gerekir.

Türbanın üniversitelerde serbest bırakılması tartışmasının en hassas noktası, bunun kadınlar için bir tür özgürlük olup olmamasında yatıyor. Ailelerin genç kızların başına (onun isteği dâhilinde ya da dışında) türban geçirmesinin aslında pederşahi, patriarkal, erkek egemen cinsiyetçi ilişkiyi daha da güçlendirdiğini savunanlar bulunmakta. Bu görüş, türbanın aile içi tutucu denetimi kamusal düzeyde üniversitede de sürdüreceği olması bakımından haklılık içermekte. Ama buna karşılık, bu tip kadınların erkek kardeşlerinin veya ideolojik düzlemdeki erkek karşılıklarının üniversiteye girme hakkı bulunurken, bu hakkın onlara tanınmamasının kadınlar üzerindeki baskının laik kesimce daha da artırılmasından öte bir anlam ifade etmeyeceğini öne sürenler de var. Bu bakış açısı ise, kadın sorununun sınıflar üstü ve sınıf mücadeleleri dışı bir düzlemde ele alınması oranında daha da doğru. Türban bir politik simge olduğu oranda, erkek muadillerine tanınan bir hak kadınlara tanınmıyor demektir. Ama bu, karşıdevrimcilere tanınan bir özgürlüğün kadınlara da yaygınlaştırılması demektir. Biz böyle bir özgürlükten yana olamayız, bu tip bir “özgürlük” söyleminin baskısıyla evrensel demokrasi anlayışına, sol liberal tutumlara sürüklenemeyiz, sürüklenmememiz gerekir.

Geriye tek bir nokta kalıyor, o da türban takıp üniversiteye gelecek olan kadınların hepsinin İslamcı gericiliğin militanları olmayacağıdır. Bu yaklaşım bizim için türban sorununu taktik bir düzleme indirger. Dünyevileşmeyi sağlayacak olan sınıf mücadeleleri, daha da üst düzlemde devrimci mücadeledir. Türbanlı emekçi kadınları sınıf mücadelesine kazanabilmenin yolu, onlara işyerlerinde, sendikalarda, grevlerde, mitinglerde ulaşabilmekten geçer. Benzer biçimde, eğer türban İslamcı ya da faşist hareketin doğrudan bir unsuru olmayan daha çok sayıda genç kızın üniversiteye gelmesine yol açacaksa, üniversitelerdeki mücadeleler bu kesimleri kendisine çekebilecekse ve devrimci akımlar bu kadınların mistik ideolojinin etkisinden kurtarılması çabasında beceri gösterebileceklerse, türban “özgürlüğü”nü rejimin toplumu tutuculaştırma, gericileştirme çabasında ters tepen bir silah haline dönüştürme olasılığı yakalanabilecektir.

İslami iktidar-Kemalist rejim ikilemi

Devrimci sosyalizm görünürde bir ikilemin kapanına sıkışmış halde: bir yanda asker-polis rejiminin tüm baskıcı niteliğini korumakla kendini görevli gören Kemalist Bonapartizmin kitleler üzerindeki sahte laiklik baskısı ve onun bu politikaları doğrultusunda seferber olan özellikle kentli orta sınıflar (ama aynı zamanda aleviler ve bazı kadın hareketleri), öte yandan ise İslami gericiliği bir dizi demokratik hak ve özgürlük talebi çerçevesinde güçlendirip yaygınlaştırmaya çalışan bazı sermaye kesimlerinin politik baskısı ve bu taleplere gönüllü ya da isteksiz onay veren işçiler dâhil geniş toplumsal alt katmanlar.

Ne var ki, türban sorununda Bonapartist rejim ile İslamcı hükümet arasındaki gerilimin görünürde olduğu ortaya çıktı. Bir yandan, “laik” asker-polis rejiminin koruyucusu olan TSK’nin yaklaşan bunalımın arifesinde emekçi kitlelerin bölünmesi ve toplumun daha da tutuculaştırılması gereğini hissetmesi; öte yandan, AKP’nin korporatist sistemin her an dağılabilmesi tehlikesi karşısında, burjuvazinin toplumu denetim altında tutulabilmesi için mistisizmin ötesinde her zaman bir iç savaş ordusuna gereksinim olduğunu kavraması ve kentli Batıcı orta sınıflara yaşam biçimlerine dokunulmayacağına dair güven vermesi oranında taraflar birbirine yaklaştı ve türban “özgürleşti”. (Bu yakınlaşmanın ardında Kürdistan saldırısı, Ergenekon pazarlıkları, vb de bulunuyor olabilir, ve büyük olasılıkla da vardır; ancak konspiratif öğelerin de içinde yer alabileceği genel tarihsel çerçeveyi temel almamız gerekiyor.)

Ama bu, burjuvazinin ve egemen kesimlerin farklı kesimleri arasındaki çelişki ve çekişmelerin bittiği, burjuvazinin geleneksel önderlik krizini aştığı anlamına gelmiyor. Her an yeni çelişkiler doğabilir ve bu çelişkiler politik düzleme farklı biçimlerde yansiyabilir. Proletarya bu politik kutuplaşmalarda sessiz kalamaz ve gündeme ağırlığını koyabilmek için kendi taleplerini ve sloganlarını geliştirmesi, yaygınlaştırması, işbirlikleri, eylem birlikleri oluşturması gerekir. Ve proletarya bunu, sınıf bağımsızlığı ilkesinden sapmadan, egemen kesimlerden herhangi birinin sözcüsü durumuna düşmeden; sınıf mücadelesinin kendi lehine gelişebilmesini hedefleyecek biçimde yapabilmelidir.

Böyle bir durumla 27 Nisan 2007’de karşılaşmıştık. Parlamento ve onun seçtiği hükümet üzerinde yaratılan askeri baskı ve darbe tehdidi karşı-

sında durmuş, aynı parlamento ve hükümetin demokratik parlamenter sistemi koruma niyet ve niteliğinden yoksun olduğunu bilerek ve bunu teşhir ederek şu tutumu almıştı:

“Bu (27 Nisan bildirisi) Silahlı Kuvvetlerin doğrudan bir hükümet darbesi, yani yasama ve yürütmeyi bizzat kendi eline aldığı açık bir diktatörlük girişimi değil, ama bunun da olabileceği tehdidini savuran anti-demokratik ve karşı-devrimci bir **Bonapartist müdahaledir**. Anti-demokratiktir, çünkü sınırlı 12 Eylül Anayasası'nın çerçevesinde, güdümlü ve burjuva nitelikli olsa bile, askeri diktatörlük rejiminden çok daha ilerici bir karakter taşıyan parlamenter demokratik süreci kesintiye uğratmış, rejimin verili “asker-polis” ağırlıklı yanını ön plana çıkarmıştır. Karşı-devrimcidir, çünkü bu müdahale eninde sonunda kitlelerin politik, ekonomik ve sosyal yaşamında büyük olumsuzluklara neden olacak, onların mücadelelerine ve örgütlerine ağır darbeler indirebilecektir. “

“AKP'nin ve Erdoğan hükümetinin ve de bir bütün olarak Parlamento'nun Cumhurbaşkanlığı seçimiyle patlak veren kriz karşısındaki tutumu, ülkede gerçek bir demokrasinin asla burjuvazinin ve bu tip bir meclisin önderliğinde kurulamayacağını açığa vurmuştur. Hükümetin ve parlamentonun Silahlı Kuvvetlerin müdahalesi karşısındaki tutumu “sitem” etmenin, krize kurumsallık içinde bir çözüm arayışının ve 12 Eylül Anayasası'nın farklı yorum çabalarının ötesine geçmemiştir. Bizzat Cumhurbaşkanlığına aday olan Abdullah Gül'ün de açıkça beyan ettiği gibi, kitlelerin demokratik sürecin savunusu doğrultusunda seferber edilmesinden sistemli bir biçimde kaçınılmıştır. Tek cümleyle, **Meclis ve Hükümet demokrasiyi savunmamıştır**. Meclis, ordunun emriyle kendi iradesinden vazgeçmeyi ve ardından kendini dağıtmayı kabul etmiştir. Bu durum, sözde demokrasi şampiyonu AKP'nin utanç verici, özünde anti-demokratik ve uzlaşmacı karakterini açığa vuran tarihi bir süreçtir.”

Şurası çok açık: eğer parlamento kendisini dağıtmayıp ordunun baskılarına ve tehditlerine karşı kitleleri seferber etseydi, bizim kendi programımız, sloganlarımız ve örgütlerimizle birlikte bu seferberlik içinde yer almamız gerekirdi.

Bugün ise, türban “özgürlüğü” sloganıyla hükümetin giriştiği gerici saldırı karşısında durmamız gerekiyor. Bu konuda seferber olan kitlelerin (Alevi emekçilerin dışında) esas itibarıyla kentli orta sınıflar, Batı tipi tü-

ketim yanlısı elit kesimler olduğunu biliyoruz. Bu kesimler, TSK'nin türbanı onaylaması karşısında hayli şaşkın ve zayıflamış durumdadır. Bu durum, onlara yaklaşabilmemizi, sorunun sahte bir laiklik savunusu değil, TÜSİAD'ından TSK'sine kadar tüm egemen kesimlerin karşı-devrimci bir muhafazakârlaştırma çabası olduğunu anlatabilmemizi kolaylaştıracaktır. Onlara, laikliğin gerçekten savunusuna yönelik programımızı anlatabilmemiz gerekiyor: Diyanet İşleri Başkanlığı lağvedilmeli, din dersi zorunluluğu kaldırılmalı, farklı dini inançlardan toplulukların yaşadığı yerlere zorla cami yaptırılması ve imam gönderilmesine son verilmeli, dini cemaatlere devletin yardım etmesi yasaklanmalı, İmam Hatip liseleri gibi resmi din okulları kapatılmalı, Devlet tüm inançlar karşısında tarafsız hale getirilmeli, türban veya benzeri dinsel-politik simgelerin tümünün kamu alanlarına girmesi engellenmelidir. Aynı programı mutlaka liselere ve üniversitelere de taşımaları, ve öğrenci kitlelerine yönelik genel propaganda ve seferberlik çalışmasının yanı sıra, rektörlerden basitçe türbanlı kız öğrencilerin girişinin yasaklanması yerine gerçek bir laiklik programı doğrultusunda tavır almalarını talep etmeliyiz.

Hepsinden önemlisi de işçi sınıfı içinde yapacağımız çalışmadır. Proletaryanın devrimi gerçekleştirebilmesi için dini inançlarından tümüyle arınmış olması gerekmez; ama devrimci sınıf bilinci ancak dünyevi bir temel üzerinde yükselir. Laikliğin savunusu ve rejimin toplumu gericileştirmesine karşı mücadele bunun için önemlidir. Proletaryanın ve halk kitlelerin zihni, ancak mücadele içinde dünyevileşebilir. Bugün gerek rejimin gericileştirme saldırısı karşısında yükseltilecek demokratik ve toplumsal talepler, gerek ekonomik saldırıları karşısında gösterilecek direnç ve bütün bunların eylemlilikler haline dönüşebilmesi, laikliğin savunusunda en önemli dönemeçler olacaktır.

Demokratik Devrimin Görevleri ve Din ve Vicdan Özgürlüğü

(Mayıs 2008)

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1905 Jön Türk devrimiyle başlayıp, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşuyla birlikte politik zafere ulaştığını söyleyebileceğimiz Türk burjuva devrimi, gerek emperyalist çağda gecikmiş bir tarihsel olgu olarak ortaya çıkmış, gerekse bir halk devrimi yerine Bonapartist (İttihatçı ya da Kemalist de diyebilirsiniz) darbeler ve savaşlar biçiminde gerçekleştirilmiş olmasından ötürü, 18. ya da 19. yüzyıllarda özellikle Batı Avrupa'da yaşanan demokratik devrimlerin çözmeyi başardığı pek çok kapitalizm öncesi toplumsal ve politik sorunu çözümsüz bıraktı. Toprak sorunu, ulusal sorun, politik hak ver özgürlükler sorunu gibi pek çok tarihsel düğüm proletaryanın kılıcını bekler halde kaldı. Din ve vicdan özgürlüğü olarak adlandırılan ilkeye gelince, bu sorun demokratik devrimin penceresinden bakıldığında toplumsal ve politik dönüşümün neresinde kalıyordu?

Hıristiyan Avrupa ülkelerinde burjuva demokratik devrimler esas olarak teokratik monarşilere karşı gerçekleştirildi. Başlı başına toplumsal bir kast oluşturan Kilise ile asiller sınıfının elinde bulunan Krallık rejimi, devrimin başlıca düşmanlarıydı. Bunlara karşı verilen mücadelenin şiarı ise laik cumhuriyetti. Ama her yerde aynı sonuca ulaşılmadı. Örneğin Fransa'da krallık rejimi yıkılıp laik bir cumhuriyet ilan edilirken, Britanya'da burjuvazi önce anayasal monarşi çerçevesinde kralı kendisine bağımlı kıldı, ardından Anglikan kilisesini devletin yönetsel kurumlarından ayırdı. Bununla birlikte, ulaşılan düzey ne olursa olsun, laiklik ilkesinden beklenen amaçların çoğu elde edildi: Kiliseler (Katolik, Ortodoks, Pro-

testan ve Anglikan) ellerindeki toprakların çoğunu yitirdi, din adamları devlet yönetimindeki otoritelerini halkın seçtiği temsilcilere devretmek zorunda kaldı, dini hiyerarşi devlet otoritesinin dışına sürüldü ve bireysel manevi çerçevenin içine tıkıldı. Kilise bu yeni düzen içinde kendisini yeniden örgütlediği ve hizmetlerini bu kez burjuva otoriteye sunduğu ölçüde de varlığını sürdürmeyi başardı.

Din ve vicdan özgürlüğünün bu devrimler ve dönüşümler içinde teşkil ettiği yeri gözlemlerken bir noktaya dikkat edilmesi gerekiyor: Kiliselerin yakılıp din adamlarının infaz edildiği devrimci ayaklanmalardan (Fransa, İspanya, İtalya), dini hiyerarşinin burjuvaziyle yaptığı anlaşmalar aracılığıyla yeni yerine ricat ettiği örneklerle (İspanya, İngiltere) kadar değişen tüm tarihsel süreçlerde, ne burjuvazi ne de ayaklanan halk kitlelerinin büyük çoğunluğu Kiliseye farklı bir dini inanca sahip olduğundan ötürü karşı çıkıyordu. Tam tersine, Hıristiyanlık inancı bu kitlelerin içinde kök salmış durumdaydı; onların karşısında mücadele ettiği esas olarak Kilisenin doğrudan üstlendiği ya da krallık rejimleri aracılığıyla desteklediği feodal kölelik ve sömürü düzeniydi. Burjuva rejimler Hıristiyanlığı ne hedef aldı, ne de yok etti, sadece Kiliseyi şiddet ya da anlaşmalar yoluyla yeni düzen içinde bulunması gereken konuma yerleştirdi.

Demokratik devrimler sırasında din ve vicdan özgürlüğü şiarı esas olarak o toplumların içinde azınlık konumunda bulunan farklı din mensuplarının sorununu dile getiriyordu. Hemen tüm ülkelerde Yahudiler, İngiltere’de Katolikler, Osmanlılarda Sünni İslam’ın dışındaki tüm inançlar, vb egemen dinin temsilcisi otoritenin uyguladığı baskılara ve ayrımcılığa karşı inanç özgürlüğü talep ediyorlardı. Demokratik devrimlere öncülük eden burjuva ya da küçük burjuva kesimlerin egemen dini inanca sahip olmalarına karşın Kiliseyi devletin dışına sürebilmek için uyguladıkları laiklik politikaları, dini azınlıklar açısından da bir rahatlama yaratıyordu. Bu azınlıklar üzerindeki devlet baskısı, her ülkede değişik oranlarda ve zaman içinde azaldı, toplum içindeki ayrımcılığın evrimi ise farklı bir yol izledi, halen de izlemekte. Başka bir deyişle, demokratik devrimlerde din ve vicdan özgürlüğü, bu devrimlerin öznesi olan halk kitlelerinin içinde egemen dinin dışındaki azınlıkların teşkil ettiği yere ve ağırlığa bağlı olarak gündeme geldi. Yönetimdekilerin dini toplum içinde azınlık durumunda olduğu yerlerde ise devrimci demokratik mücadeleler dinsel bir

görünüm kazandı (İrlanda).

Bu açıdan bakıldığında, Türkiye’de tamamlanmamış demokratik devrimin sorunları arasında, özellikle Alevi yığınlar açısından din ve vicdan özgürlüğü talebinin halen geçerliliğini koruduğunu görebiliriz. Temelde laik bir ülke olmasına, yani dini otoritenin devlet yönetiminde yer almasına karşın, kimlik kartında mezhebi Sünni, fıkıhı Hanefi yazmayanların devlet yönetimi karşısında uğradıkları ayrımcılığın yok edilmesi sosyalist devrimin çözmesi gereken sorunlar arasında bulunmaktadır.

Bu anlamda, türbanın üniversitelerde ve giderek diğer kamu kurumlarında serbestleştirilmesi, dini inançları nedeniyle yurttaşların uğradığı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik bir adım olarak görülebilir mi? Türban belirli Sünni tarikatların ve cemaatlerin simgesi olduğu sürece, hayır. Onu, işçi ve emekçi yığınları dinsel gruplar halinde bölüp mistisizm afyonu ile uyuşturmanın bir simgesi olduğunu kavrayabilmek için kısa bir tarihsel bellek yoklaması yeterlidir.

Kemalistler 1923’te Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşunu ilan ettikten 4 ay sonra, dört yüzyıldan beri Osmanlı’nın elinde bulunan hilafet ve şeriye vekâletini lağvettiler (3 Mart 1924), ve aynı anda din eğitimi ve dinsel temele dayalı her türlü eğitim yerini ulusal eğitim sistemine bıraktı. Ertesi yıl, tekke, zaviye ve türbeler kapatıldı, bir yıl sonra da Medeni Hukuk sisteminin kabulüyle Şeriat hukukuna son verildi. Kasım 1925’teki şapka ve kıyafet reformu bu önlemler arasında özel bir önem taşıyordu, zira kendilerine özgü sarık, takke, fes, aba, cepken, şalvar, cüppe, peçe, türban, kara çarşaf gibi sembollerini birlikte tarikatların ve cemaatlerin yasaklanmasının tamamlayıcı bir parçasını oluşturuyordu. Kuşkusuz bu önlemler halk seferberliği ve iradesiyle değil, bir avuç Kemalist jakobenin öznel iradesiyle yürürlüğe sokulmuştur, ancak bu değişimlerin yukarıdan dayatılmış olması şeriata ve dinsel mistisizme vurulmuş ciddi darbeler oldukları gerçeğini değiştirmez.

Marksistler için sorun, bu önlemlerin jakoben karakteri, yani yukarıdan dayatılmış olmasında yatmıyor. Her devrim ve devrim süreci bir dizi iradi, jakoben önlem içerir. Sorun, 1905 ile başlayan demokratik devrim sürecinin proletarya tarafından üstlenilip tamamlanamamış olmasından kaynaklanıyor. Troçki’nin Sürekli Devrim kuramıyla ortaya koyduğu gibi, emperyalist çağda demokratik devrimin görevleri ancak proletaryanın

önderliği ve onun diktatörlüğü altında tamamlanabilir. Pek çok tarihsel nesnel ve öznel nedenle Türkiye proletaryası Jön Türklerin başlattığı devrimin öncülüğünü elde edememiş ve süreci kendi iktidarına doğru yönlendirememiştir. Bu nedenle de demokratik devrimin kısmi kazanımları da bir bir yitirmeye başlamıştır. Bağımsız bir devlet olarak kurulan Cumhuriyet yönetiminin, bu niteliğini 1930'ların sonunda yitirmeye başlaması ve sonunda Türkiye'nin yarı-sömürge bir ülke haline dönüşmesi de bu tarihsel gerçekliğin bir sonucu olmuştur. Devletin laik yapısının çarpık ve yetersiz olması da devrimin proletarya tarafından tamamlanamamasının ürünüdür, ancak bu laikliğin çarpık ve yetersiz olması var olan kısmi kazanımların korunmamasını gerektirmez. Tam tersine, tüm kısmi ve yetersiz kazanımların korunması proletaryanın görevi olmalıdır. Devletin (ve toplumsal yaşamın) verili laik öğeleri de demokratik devrimin kazanımlarıdır ve korunmaları gerekir.

Bugün türban tekrar karşımıza dikilmiş durumda, ama kendisi değil, devlet kurumlarına sızma zorlaması. Yoksa, türban 1980'lerin ortalarından itibaren zaten sokağa çıkmış durumdadır. Ama sadece türban değil, cüppesinden kara çarşafına kadar pek çok tarikat ve cemaat kıyafeti, 12 Eylül rejiminin kendilerine açtığı kapıdan Turgut Özal'ın önderliğinde geçip toplumsal yaşama yayılmaya başlamıştır. Ancak sorun türbanın ya da diğer sembolik dinsel kıyafetlerin kendisinde değil, bunların temsil ettiği dinsel tarikatların ve cemaatlerin artan ve yayılan gücünde yatmakta. ABD emperyalizminin Müslüman ağırlıklı ülkeler için biçtiği ve "ılımlı İslam", "Yeşil Kuşak" vb diye adlandırılan stratejisi işbirlikçi yönetimler tarafından üstlenilip uygulamaya konulmuş ve bunun sonucunda da Türkiye'deki tarikat ve cemaatler palazlanıp yaygınlaşmaya başlamıştır. Öyle ki, hükümetlerin kuruluşunu, yapısını ya da düşüşünü Süleymancısından Fethullahcısına kadar bir dizi tarikat belirler hale gelmiştir. Bugün okulları, üniversiteleri, çok uluslu şirketleri, basın-yayın organları, camileri, mescitleri, vb'yle bu tarikatlar ve cemaatler, toplumsal (ve sınıfsal) yaşamın dokusunu belirler olmuştur.

ABD emperyalizmin stratejik yönelimi, Müslüman ülkelerdeki ulusal bağımsızlıkçı ve dünyevi ekonomik-toplumsal içerikli talepleri ve mücadeleleri, her türlü din gibi İslamiyet'in de sunduğu mistik dünyanın içinde eritebilmek, işçi ve emekçileri dinsel gruplar halinde bölmek, onları

tarikat ve cemaat örgütlenmelerinin denetimine sokmaktır. Böylece işçi ve emekçi örgütleri, sendikalar, partiler işlevlerini yitirecek, toplum iyiden iyiye muhafazakârlaştırılacaktır. Bu süreçte, stratejinin ilerisine geçip Amerika aleyhtarlığına yönelen şeriatçı gruplar ise, “terörizme karşı savaş” teknikleriyle yok edilecektir. Bu plan yirmi yıldan beri uygulamadadır ve günümüzde “globalizm” söylemiyle bütünleşmiş durumdadır.

Bugün dinsel tarikatlar ve cemaatler, “laik devletin baskılarına karşı din ve vicdan özgürlüğü” sloganıyla demokrasi sözcülüğüne soyunmuş durumdadırlar. Oysa bu dinsel gruplar ibadet yerleriyle, türbeleriyle, vakıflarıyla, basın yayın organlarıyla her türlü toplanma ve propaganda olanağından yararlanmakta, hatta hükümetler tarafından teşvik edilmektedirler. Onların demokrasi söylemi ardında asıl talep ettikleri, kamu kuruluşlarına sızabilmelerini, onları tümünden ele geçirebilmelerini olanaklı kılacak gerekli yasal değişikliklerin yapılması, bunun için devletin iyiden iyiye törpülenmiş laik öğelerinin ortadan kaldırılmasıdır. Bugünlerde bunun denemesini, kadın konusunda hassas ilerici kesimlerin ve sivil toplumcuların da desteğini kazanabilmek için, genç kızları ileri sürerek üniversitelerde türbanla yapmaktadırlar. Türbanın açacağı kapıdan esas olarak sarık ve cüppe geçmeye hazırlanmaktadır.

Proletaryanın hedefi baskıcı asker-polis rejimini devrimci mücadeleyle yok etmek, kendi iktidarı altında emekçi demokrasisini inşa etmektir. Buna karşılık liberal sivil toplumcular, evrensel demokrasi söylemiyle proletaryanın bu görevini yerine getirebilmesinin zeminini ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar: “*Dini cemaatler Müslüman bir toplumda sivil toplumun yapıtaşları olarak önemli bir işlev yerine getirmektedirler. Bu sebeple de rejimin baskı ve tahakkümünden kurtarıldığında, bu kuruluşlar demokrasi oluşumuna katkıda bulunacaklardır*” (Hikmet Özdemir). Hedef açıktır: işçi ve emekçi yığınların sınıf niteliğini kültürel ve geleneksel kimlikler halinde ayırıştırıp eritmek, sınıf örgütlerini dağıtıp çalışan halkı meczup şeyhlerin, dedelerin, mehdilerin müritleri haline getirmek. Bunun için demokrasi ve “din ve vicdan özgürlüğü” talep ediyorlar. Devrimci Marksistler, her türlü “demokratik” basınca dayanarak bu aldatmacayı, Bonapartist rejimin baskılarından bıkip İslamcı sivil toplumcuların söylemlerinden etkilenen işçi ve emekçilere anlatabilmelidirler.

Proletarya kendini bir sınıf olarak koruyabilmek ve emekçi yığınlara

kendi önderliğini sunabilmek için, devletin kazanılmış laik öğelerini korumak durumundadır. Bu öğelerin bir bir yok edilmesi, sınıf hareketinin çözülmesi anlamına gelecektir. Ama bu salt propagandayla olmaz. Dünyevileşme kitle seferberlikleriyle olanaklıdır. 1 Mayıs 2008, işçi sınıfının halen bu potansiyele sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bazı Yaygın Sorular Üzerine

(Temmuz 2008)

AKP'nin kapatılması davası, Ergenekon davası, Silahlı Kuvvetlerin Kuzey Irak'ta sürdürdüğü operasyonlar derken 28 Temmuz günü Güngören'de patlatılan bombalar, ülkedeki politik keşmekeşin derinleşmekte, ya da derinleştirilmeye çalışılmakta olduğunun işaretini verdi. İşçi sınıfının örgütlü bir güç olarak doğrudan taraf olmadığı böylesi bir kaotik ortam taktik yanlışlar yapmaya, hatta stratejik hatalara düşmeye son derece elverişli olduğundan, bazı belirlemelerin tekrardan altını çizmekte yarar var. Konuya ilişkin görüşlerimi ayrıntıya girmeden, mümkün olduğunca sentetik bir biçimde belirtmek istiyorum.

Krizin nedeni demokrasi yanlıları ile (askeri) diktatörlük heveslileri arasındaki çekişme midir? Bence hayır, bu sadece başını *Taraf* gazetesinin çektiği bazı medyanın yarattığı bir sanal görünümdür. Biz Marksistler soruna sınıflar mücadelesi diyalektiğiyle yaklaşmalıyız. Krizin nedeni, Anadolu sanayi ve ticaret burjuvazisinin kendi gelişmesi önünde bir engel olarak gördüğü askeri ve sivil bürokrasiyi kenara itme, bürokrasinin ise elinde bulundurduğu ekonomik ve sosyal ayrıcalıkları yitirmeme mücadelesidir. Bu anlamda, krizin temelinde egemen sınıflar arasındaki çatışma yatmaktadır.

Söz konusu olan laikler ile şeriatçılar arasındaki bir kavga mıdır? Hayır, laiklik olduğu kadar İslami ideoloji de, egemen kesimlerin kendi çıkar mücadelelerine geçirdikleri politik kaftanlardır. Anadolu burjuvazisi kendi yedeğine belirli muhafazakar halk kitlelerini almaya çalışırken, bürokrasi elindeki yegane aracı, yani devletin kurumlarını (Ordu, Polis, Yargı, yönetsel devlet kurumları) kullanmaya, bir yandan da yarı laik ya-

şam (tüketim) tarzına alışmış kentli kitleleri seferber etmeye çalışmaktadır. Ne geleneksel devlet bürokrasisi gerçek anlamda laiktir, ne de Anadolu burjuvazisi şeriat düzeni peşindedir.

Anadolu burjuvazisi liberal midir? Liberal burjuvazi kavramı 19. yy'ın sonları ile 20. yy'ın başında otokrasilere ve feodaliteye karşı konumlanan burjuva kesimleri tanımlamak için geliştirilmiş bir kavramdır ve emperyalist çağda bu anlamını yitirmiştir. Günümüzde liberallik tanımı, ülke ekonomisini dünya pazarı içine yerleştirmeye çalışan mali ve sınai sermaye kesimleri için kullanılmaktadır. Bunun Türkiye'deki karşılığı TÜSİAD burjuvazisidir, Anadolu sermayesini ise daha çok *ulusal burjuvazi* olarak adlandırabiliriz.

Anadolu burjuvazisi ülkede demokrasinin inşasına öncülük edebilir mi? Asla. Türkiye'deki demokratik dönüşüm, 1) asker-polis rejiminin lağvedilmesi; 2) Kürt halkına kendi kaderinin tayin hakkının tanınması; 3) tarım devriminin gerçekleştirilmesi; 4) emperyalizmden kopulması, yoluyla olanaklıdır. Ulusal burjuvazi, bu dönüşümün ne programına, ne de önderlik kapasitesine ve isteğine sahiptir. Bürokrasinin kendi gelişimini engelleyen çıkarlarını törpülemek istemekle birlikte halk kitleleri karşısında duyduğu korku onun baskı rejimini korumaya ve yeri geldikçe kullanmaya itmekte, emekçi halk yığınları üzerinde doğabilecek denetim boşluklarını İslami ideolojinin muhafazakârlaştırıcı etkisiyle doldurmayı planlamaktadır.

Ulusal burjuvazi antiemperyalist midir? Olmadığı, Avrupa Birliği'ne tam katılım çabalarından, ABD'nin Irak işgalini desteklemesinden, Afganistan'a istekle asker yollamasından, NATO ittifakını desteklemesinden bellidir. Bu konuda ne bürokrasi, ne de liberal burjuvazi ile bir çelişkisi vardır. Sadece, özellikle kriz dönemlerinde, Anadolu burjuvazisi devletten korumacı önlemler talep edebilir ve bu amaçla İslamcı ya da ulusalcı söylemlere başvurabilir. Ancak ulusal burjuvazi tarihinin hiçbir döneminde (DP, AP veya bugün AKP önderliğinde) anti-emperyalist olmamıştır.

AKP bir burjuva partisidir. Sivil toplumcu ve küçük burjuva liberal görüşlerin ve hayallerin yaygınlaştığı bir dönemde AKP'nin bu sınıf tanımını asla aklımızdan çıkarmamalı, strateji ve taktiklerimizi belirlerken bu tanımı hep göz önünde bulundurmalıyız. AKP'nin içinden çıktığı MSP geleneği esas olarak Anadolu kökenli ulusal burjuvaziyi temsil ediyordu,

ne var ki 1980'lerin ortalarında başlayan ekonomik liberalleşme, ülkeye akan petro-dolarlar, mafya sermayesinin önce güçlenip sonra ehlileşmesi, bazı dini tarikat ve çevrelerin tekelci sermaye haline dönüşmesi gibi gelişmeler İslami harekette de değişimler yarattı ve Anadolu burjuvazisinin üst tabakaları ile tekelci sınai ve mali sermayenin giderek kaynaşmasına yol açmaya başladı. Bu nedenle AKP'yi sadece ulusal burjuvazinin partisi olarak tanımlamak yeterli olmaz; AKP, özellikle AB'ye entegrasyon atılımıyla birlikte bugün tekelci, emperyalizm yanlısı mali ve sınai sermayenin temsilini üstlenmiş durumdadır. İşçi sınıfının düşmanıdır.

AKP burjuvazinin geleneksel önderlik krizine çözüm sunmaktadır. Egemen burjuvazi özellikle Özal'ın ölümünden sonra ve derin ekonomik bunalımla birlikte yaşamaya başladığı önderlik krizini AKP ile aşmaya çalışmaktadır. AKP üç egemen kesimi, İstanbul kökenli tekelci mali ve sınai burjuvaziyi, Anadolu kökenli ulusal burjuvaziyi ve devlet temelli askeri-sivil bürokrasiyi kendi etrafında toplama ve rejimin krizini ABD ve AB yanlısı pro-emperyalist programıyla çözümlenme gayreti içindedir. Kuşkusuz bu üç kesimin çıkarları zaman zaman çelişmekte, bu nedenle de politik düzlemde dönemsel gerilimler yaşanmaktadır, ancak AKP, bir önceki iktidar döneminde yaşanan hızlı ekonomik gelişmenin de etkisiyle kitleler arasında güç kazandığından, geleneksel önderlik krizini aşmaya aday yegane parti olarak kendini bu üç kesime de kabul ettirmeye başlamıştır.

Türkiye'de İspanya'dakine benzer bir demokrasiye barışçıl geçiş süreci yaşanabilir mi? Bu soruda pek çok yanlış var. Birincisi, İspanya'da bir "demokrasiye geçiş süreci" yaşanmamış, bir dizi demokratik hakkın tanındığı bir Anayasa oluşturulmakla birlikte Frankocu rejimin temelleri korunmuştur. Bu rejimi bugün Monarşi temsil etmektedir, ve İspanya kralını sadece sembolik bir temsil olarak görmek büyük bir yanılgıdır. Öte yandan, İspanya'da ulusal sorun(lar) hala çözümsüz halde varlığını sürdürmektedir. İkincisi, İspanya'da "demokratik" bir Anayasa'ya geçiş "barışçıl" değil, ancak işçi sınıfının müthiş bir devrimci süreç içine girmesi (1977-79), ve ama Sosyalist ve Komünist partilerin ihaneti sonucunda gerçekleşmiştir. Bu devrimci kabarış Frankocu rejimi uzlaşmaya itmiş, SP ve KP devrimi önleyerek yeni bir anayasa karşılığında rejimi çöküşten kurtarıp burjuva ve emperyalist bir çözümü olanaklı kılmıştır. İspanya'da

demokratik devrimin temel sorunları hala çözülmemiştir ve bunu ancak proleter devrimi başarabilecektir. Bu gerçeklerden hareketle Türkiye'ye ilişkin yukardaki sorunun yanıtı da açıktır: Hayır.

Bugün AKP'ye karşı bir askeri darbe olasılığı var mı? Askeriyenin içinde her zaman darbe yanlısı bazı radikal milliyetçi, Bonapartist ve faşist subayların, ve onların sivil destekçilerinin (Ergenekon) bulunduğu bir gerçektir, ve bunun böyle olduğunu günümüzde yayınlanan belgelerden daha iyi anlıyoruz. Ancak bazı sapkınların, hayalperest ya da mace-raperestlerin girişimlerinden değil, asker-polis rejimini kalıcı bir askeri diktatörlüğe dönüştürecek sahici bir darbeden söz ediyorsak, bunun tek- kelci burjuvazinin ve asker-sivil bürokrasinin hangi tarihsel ve dönemsel çıkarlarına karşılık düşeceğini kestirmeye yönelik bir ulusal ve uluslara- rası durum tahlili yapabilmeliyiz. Ulusal burjuvazinin (ve hatta tek- elci burjuvazinin) çıkarları ile asker-sivil bürokrasinin ayrıcalıkları zaman za- man çatışsa bile AKP bütün bu üç kesimin tarihsel çıkarlarının bir potada eritilebileceği ve bunun rejimin temel niteliklerinde (ülkenin bölünmez- liği, laiklik, emperyalizm yandaşlığı, vs.) bir değişim olmadan gerçekle- tirilebileceği yolunda bürokrasiyi var gücüyle ikna etme çabasıdadır, ve bu niyetinde samimidir, burjuvazi tarafından desteklenmektedir. Ayrıca onun ülkeyi daha da muhafazakarlaştırma çabaları, emperyalizmin böl- gede uyguladığı stratejiyle örtüşmektedir. AKP bu yolda önemli aşama- lar katetmiştir; ciddi bir ihtar karşılığında kapatılmamış olması bunun belirtisidir. Dolmabahçe anlaşması yürürlüktedir, ve ekonomik krizin uluslararası ölçekte atlatılmasına bağlı olarak konjonktürdeki bir iyileşme bürokrasiyi daha da rahatlatacaktır.

Nasıl bir döneme giriyoruz? Bence önümüzde bir askeri diktatörlük tehlikesi bulunmamaktadır, ancak çelişkili ve potansiyel olarak patlama- lı bir dönem açılmaktadır. Burjuvazi AKP'nin politik önderliğinde ciddi bir seçeneğe kavuşmuştur, ancak bu noktaya uluslararası ölçekteki der- rin bir ekonomik kriz koşullarında ulaşmıştır. Kriz ve bunun Türkiye'de yaratacağı etkiler AKP'yi bir dizi yeni emek aleyhtarını önlem almaya ite- cek, bu önlemler ulusal burjuvazinin en güçsüz kesimlerini de rahatsız edebilecektir. Orta sınıfların alım gücü düşeceğinden büyük kentlerde de AKP'ye yönelik hayal kırıkları yaşanabilecektir. Hükümetin tasarruf politikalarında kendine değen yanlar olursa bürokrasi de şikayet etme-

ye başlayabilecek, hele hele Kürdistan'da yürütülen askeri operasyonlarda herhangi bir kısıtlamaya şiddetle karşı çıkabilecektir. Bu çerçevede krizin bütün faturasını AKP, kitle temelini aşındırma pahasına, işçi ve emekçi yoksul halka ödetecektir. Tepkilerin hangi noktalarda hangi ölçüklere ulaşabileceğini yaşayarak göreceğiz, ancak bence slogan ve taktiklerimizi bu tip bir gelişmeyi öngörerek hazırlamamız gerekmektedir.

Bürokrasinin müdahaleleri karşısında AKP desteklenmeli mi? Asla. Herhangi bir burjuva partisinin ya da hükümetinin desteklenmesi, hele hele onunla cephe birliklerine gidilmesi Devrimci Troçkizm bayrağının yırtılmasıyla eşanlamlıdır. Bu elbette, sınırlı da olsa parlamenter demokrasi üzerindeki Bonapartist baskılar karşısında tavır almayacağımız, sorununa salt egemen kesimler arasındaki bir mücadele olarak bakıp tarafsız kalacağımız anlamına gelmez. Biz bu tip durumlar karşısında sınıf bağımsızlığı ilkesinden hareketle, işçi ve emekçi yığınların baskılar ve darbe girişimleri karşısında seferberliğini önermek, bu doğrultuda işçi örgütlerine baskı yapmak ve gerekirse bir Birleşik İşçi Cephesi çağırısında bulunmak (bu bir “üçüncü cephe” değildir), ve hatta Genel grev sloganını ileri sürmek durumundayız. Bonapartist tehlikeler karşısında işçi ve emekçi yığınların seferberliği, AKP'nin ya da burjuvazinin herhangi bir kesiminin asla yanaşmayacağı bir çizgidir. Tam da bu nedenle daha başından itibaren burjuva partilerinin “teşhiri ve eleştirisi” politikası izlemeliyiz (bu politika, işçi sınıfı partilerinin başını çektiği Halk Cephesi tipi hükümetler karşısında izlenebilecek “teşhir ve talep” politikasından farklıdır). Örneğin, AKP'nin Ergenekon davasında asla işi sonuna kadar götürmeyeceğini, onun da bu rejimin bir parçası olduğunu anlatarak bu hükümeti teşhir etmeli, bu niteliğiyle onu kitlelerin önünde eleştirmeli ve rejimi demokratik bir dönüşüme uğratabilmek için sendikaların önderliğinde bir işçi-emekçi hükümetine ihtiyaç olduğu propagandası sürdürmeliyiz. Partimizi de bu amaçla inşa ettiğimizi anlatmalıyız. Taktik olarak, işçi örgütlerini kitle gösterileri düzenlemeye, bağımsız komisyonlar kurarak Ergenekon'u araştırmaya, derin devleti teşhir etmeye davet etmeliyiz.

Taleplerimizin hedefi işçi ve emekçi yığınlardır, burjuva hükümetler değil. Geçiş talepleri ile acil demokratik ve ekonomik taleplerin hedefi kitleler ve kullanım amacı kitlelerin bağımsız sınıf seferberlikleridir. Bu strateji (kitlelerin seferberliği) bizi her türlü reformizmden, merkezi

ve Stalinist akımdan ayırt eden en önemli ilkedir. Bazı acil talepler, kitlelerin seferberliği oranında burjuva hükümetler tarafından karşılanabilir, ancak özellikle geçiş talepleri kitleleri burjuva rejimin dışına taşır. Kuşkusuz her talep sonunda ya iktidardaki hükümet ve egemen rejim tarafından karşılanacak ya da karşılanmayacaktır, bu anlamda hükümete ve/veya rejime yönlendirilmiş bir istem olarak algılanabilir. Aradaki fark, devrimci Marksizmin talepleri ve sloganları kitle seferberlikleri yaratmak, var olanları güçlendirmek ve kendi programına kazanmak için kullanıyor olmasındadır. Reformistler ve merkezçiler ise bu taleplerin yerine getirilmesini basitçe (parlamento kanalıyla, parti sendika deklarasyonlarıyla, vs.) hükümetten isteyerek sadece sınıf seferberlikleri yaratma perspektifinden uzak durmakla kalmazlar, ama aynı zamanda kitlelerde hükümetin ve rejimin niteliği konusunda hayaller ve kafa karışıklıkları yaratırlar. Kitle seferberliği yaratmaya yönelik olmayan, buna yönelik çalışmanın bir aracı halinde kullanılmayan, kitleler tarafından benimsenip hükümet ve rejim üzerinde bir baskı unsuru haline dönüşmeyen hiçbir talep hükümetin ve rejimin niteliğini teşhir etmekte işlevsel olamaz. İşçi sınıfı demokrasi mücadelesinde, Lenin'in dediği gibi, kendi bağımsız gücüyle, kendi örgütleriyle, kendi basınıyla, kendi seferberlikleriyle sahneye çıkmak durumundadır. Bugün asker-polis rejiminin tasfiyesini AKP'den talep etmeye varabilecek her politika, iflas etmeye mahkumdur. AKP demokratik devrimin partisi değil, mevcut rejimin bir parçasıdır. Onun temsil ettiği burjuva kesimlerin bürokrasinin ayrıcalıklarına tepki duymasından hareketle AKP'ye ülkedeki demokratik dönüşümün öncüsü rolünü biçecek her politika, her taktik, işçi sınıfına yapılabilecek en büyük ihanet olacaktır.

Bugün siyasal demokrasi mücadelesi hangi noktalarda somutlanmalı? Ergenekon davası son derece önemlidir, ve biz bu dava karşısında sessiz kalamayız. Ancak, bu davanın (ve buna karşılık AKP'nin kapatılması davasının) egemen sınıfların içindeki çeşitli fraksiyonların kendilerine yer açma, birbirinin üstünde denetim kurma çabalarında bir araç olarak gündeme getirildiğinden ya da o halde tutulacağından da eminiz. Dolayısıyla, derin devletin açığa çıkarılması mücadelesini AKP'nin ve onun hükümetinin eline bırakmadan (tıpkı anti-laik saldırılara karşı mücadelenin CHP'nin ve onun temsil ettiği kesimlerin eline bırakılmayacağı gibi), sınıfın bağımsız ve devrimci seferberliğine yönelik talepler, sloganlar gelişt-

tirmeliyiz (bazılarına yukarıda değinmiştım, mutlaka zenginleştirilmeli). Bununla birlikte bence bugün siyasal demokrasinin savunusu açısından çok daha önemli olan nokta, DTP'nin kapatılmasına karşı verilecek olan mücadeledir. Unutmamak gerekir ki, egemen kesimlerin üzerinde anlaştıkları noktalardan birisi, belki de en önemlisi Kürdistan üzerindeki ulusal baskının sürmesidir. DTP'nin özgürlüğü temel kampanyalardan biri olmalıdır. Öte yandan rejimin işçi sınıfı üzerindeki baskılarının bugünkü taşeronu AKP'dir, ve 1 Mayıs'ta iyice açığa çıkıp son günlerde İstanbul Belediye işçilerine yönelik saldırılara kadar uzanan hükümet politikaları teşhir edilmeli, Belediye başkanı, Vali ve emniyet müdürünün istifasını zorlayacak eylemlilikler talep edilmeli.

Demokrasi mücadelesinde sınıf eksenini yitirmemeliyiz. Sınıf temeli olmayan bir evrensel demokrasinin bulunmadığını biliyoruz. Proletaryanın genel olarak siyasal demokrasi ve tek tek demokratik haklar için verdiği mücadelede ayırt edici belirteci, siyasal ortamın ve hakların kendi devrimci sınıf seferberliğinin yolunu açıcı olup olmadığıdır. Örneğin, herhangi bir partinin kapatılmasına, burjuva demokrasisinde her partinin var olma hakkının bulunduğu inancıyla değil, bizzat o partinin kapatılmasının kendi mücadelesine zarar verecek olmasından ötürü (elbette eğer öyleyse) karşı çıkar. Tam da bu nedenle faşist partilerin kapatılması mücadelesi işçi sınıfının sloganları arasındadır. Bunu hatta parlamentoya kadar genişletebiliriz. Anımsayacak olursak Troçki, Nazi ağırlıklı parlamentoya karşı düzenlenebilecek bir Bonapartist darbenin işçi sınıfına soluk alma olanağı yaratacağına işaret etmiş, Alman işçilerine parlamenter rejimi savunmak yerine öz-savunma milisleri örgütlenme çağrısında bulunmuştur. Ama öte yandan aynı Troçki, aynı metotla, Meksika'da ulusalcı hükümetin bir burjuva yayın organını kapatmasına da karşı çıkmıştır. Dolayısıyla her durumda verili siyasi konjonktür ve emekçi yığınların mücadele gereksinimleri dikkate alınarak politikalar saptanmalıdır. Türkiye'de bugün kuşkusuz parlamento herhangi bir askeri diktatörlüğe karşı savunulmalıdır, zira bu diktatörlük emekçi yığınların isteği üzerine işbaşına gelmeyecek, tam tersine onları ve Kürt halkını ezmek için elinden geleni yapacaktır. Öte yandan, işçileri copleyan ve Kürtleri bombalayan da bu parlamento ve onun içinden çıkan hükümettir; Irak'taki ABD işgalini destekleyen, Afganistan ve Kosova'daki işgal ordularına asker gönderen, yarın İran'a düzenlenebilecek bir saldırıda görev

alacak olanlar da bunlardır. Dolayısıyla da, sendikaları kapatıp DTP liderlerine hayat hakkı vermeyecek bir darbe olasılığına karşı tetikte dururken, bu parlamentoya ve bu hükümete karşı mücadeleyi de eksenimizden uzaklaştıramayız. Özetle ne demokrasi mücadelesi bu parlamentonun ve hükümetin eline bırakılmalı, ne de gericiliğe ve emperyalizme karşı mücadelede asker-polis diktatörlüklerinden medet ummalıyız. Her aşamada, emekçi yığınların devrimci seferberliklerini, kendi öz-örgütlenmelerini, bağımsız sınıf mücadelelerini destekleyen, bunların önünü açacak olan talep ve sloganları ileri süren bir politik ve taktik çizgi izlemeliyiz.

Rejim ve burjuvazi

(Ağustos 2008)

Bana iletilmiş olan bir iki konu üzerindeki görüşlerimi kısaca ve sohbet tarzında aktarmak istiyorum.

Türkiye’de asker-sivil bürokrasi ile burjuvazinin çeşitli kesimleri zaman zaman sınıfsal kökenli çıkar çatışmaları yaşamıştır. Bildiğimiz gibi, Cumhuriyet dönemiyle birlikte devlet bürokrasisi tek parti rejimi altında ciddi bir ulusal kalkınma projesi yürürlüğe koymuş, kısa bir liberal denemenin ardından devletçi ekonomi politikaları izlemeye koyulmuştu. Bu politikalara ilk önemli tepki, politik ifadesini Demokrat Parti’de bulan Anadolu kökenli ticaret ve tarım burjuvazisinden gelmişti. Ayrıntılara girmeden bir örnek verecek olursam, bu kesimler devletin (TMO aracılığıyla) tarım kesiminde uyguladığı destek alımlarına ve fiyat politikalarına karşı çıkmakta ve özellikle hububat alım satım işlemlerinin serbest piyasada bizzat kendilerince yapılmasını talep etmekteydiler. Bu, ülke genelinde gerçekleşmekte olan sermaye birikimi sürecinin bir bölümüyle devlet bürokrasisinin elinden alınıp özel sektöre devredilmesine yönelik çok ciddi bir talepti. Bu talep, bürokrasinin bazı halkçı (popülist) kesimlerince nefretle karşılanmış olmasına karşın, devletçi kalkınma projesi çerçevesinin dışında bir istem değildi, zira bu projenin bizzat kendisi bir ulusal burjuvazi yaratmaya yönelikti. Ne var ki, devletçi politikalar sayesinde İstanbul’da palazlanmakta olan sanayi ve ticaret burjuvazisi birikim imkanlarını henüz kırsal tüccarlar ve zengin çiftçilerle paylaşmak istemiyor, tarımdan elde edilen artık-değerin krediler ve ithal kolaylıkları biçiminde kendisine akıtılmasını istiyordu. Öte yandan çelişki asıl olarak politik düzlemde patlak veriyordu, zira asker-sivil bürokrasinin elindeki politik araç (CHP), Anadolu tarım ve ticaret burjuvazisininı kıtlığa karşı bolluk

sloganı karşısında kitleler içinde hızla gerilemekteydi, ve bürokrasinin elinde devlet organlarının dışında neredeyse başka hiçbir araç kalmamıştı. On dört yıllık bir çekişme ve kriz sürecinin ardından 27 Mayıs darbesi geldi.

1946-60 yıllarına ilişkin yukardaki örneği bürokrasinin sermaye birikimi üzerindeki belirleyici rolünü açıklayabilmek için verdim. Ama bunu, bürokrasinin toplumsal ayrıcalıklarından soyutlayamayız. Paşaların, valilerin, yargıçların, savcılarının, profesörlerin, emniyet müdürlerinin, devlet dairesi yöneticilerinin, vs. sadece büyük kentlerde değil hatta ve özellikle taşrada nasıl bir ayrıcalıklı toplumsal konuma sahip olduğunu hepimiz iyi biliriz. Kendilerine konut verilir, altlarına araba, nereye giderlerse kapılarda karşılanırlar, hatta eşleri ve çocukları da bu ayrıcalıklardan yararlanırlar. Ama sadece onlar değil, daha alt kademelere doğru inildiğinde albaylar ve diğer subaylar, orta halli memurlar, öğretmenler, polisler vs. de kendilerini ayrıcalıklı hissederler (öyledirler de) ve gün gelip daha yukarılara tırmanmanın hayalini kurarlar. Kendi özel hastanelerinden, marketlerinden, toplu konutlarından, kredi ve emeklilik sistemlerinden, çocukları için özel burslardan yararlanırlar. Ordunun fabrikaları, bankaları vardır. Yüksek dereceli bürokratlar emekli olduklarında özel şirketlerin dolgun hakkı huzurlu danışman yönetici koltuklarına otururlar. (Devlet işlemlerinden elde ettikleri kirli paralara hiç değinmiyorum.) Onlar bu ayrıcalıklara ekonomik güçleri, sosyal becerileri ya da halk oyu aracılığıyla değil, atama yoluyla ulaşırlar. Bu dünyalarını bozacak her gelişmeye kuşkuyla bakarlar, yeri geldiğinde de nefret ve düşmanlıkla saldırırlar. Kendilerine kurdukları sahte laik Batıcı yaşam tarzının ideolojisi Kemalizm, üzerine oturdukları başlıca yönetsel araç devlet kurumları, kriz anlarında başvurabilecekleri aygıt ise ordudur.

Bu bürokrasiyi tek tek insanlar değil de, geniş bir toplumsal kesim olarak düşünecek olursak ekonomik maliyetinin oldukça yüklü olduğunu görebiliriz. Ancak burjuvazi ya da onun bazı kesimleri için asıl sorun bürokrasinin maliyetinden çok, ülkedeki üretim ilişkileri üzerinde belirleyici rol oynuyor olmasıdır. Özellikle 1980'lere kadar sürdürülen ithal ikameci ekonomik politikalar bürokrasiyi hep artık-değerin paylaştırılmasında, kredilerin dağıtımında, ithalat kotalarının ve vergilerinin belirlenmesinde, kısaca sosyoekonomik oluşumun yönlendirilmesinde belirleyici kıldı.

İşte tam bu noktada devlet bürokrasisi ile İstanbul kökenli sını ve mali burjuvazi (bunu bugün tekelci büyük burjuvazi olarak da tanımlayabiliriz) arasındaki ilişkiye, deyim yerindeyse tarihsel ittifaka değinmekte yarar var. Bu burjuvazi, eski bir toplumsal kesimin (örneğin ticaret burjuvazisinin) “organik” bir dönüşümü sonucunda değil, bizzat devlet bürokrasisinin koruması ve beslemesi sayesinde gelişti ve büyüdü. Cumhuriyet öncesi ve sonrasına ilişkin bazı ilk birikim süreçlerinden (özellikle dünya savaşları sırasında ticaret ve bankacılık –tefecilik- sektörlerinde) söz edilebilir, ne var ki bu kesimin asıl sermaye kaynağı devlet aracılığıyla edinilen krediler oldu. İstanbul, İzmir, Bursa gibi kentlerin önde gelen (yani devlet bürokrasisine dahil ya da yakın) ailelerinin çocukları önce devletin ithalat işlemlerine aracılık ederek ilk birikimlerini oluşturdular, zengin tüccarlar haline geldiler, ardından devletin kurduğu sanayi işletmelerinin çevresinde bir yan sanayi geliştirdiler, daha sonra devletin ithal ettiği malları üreterek devlete satmaya başladılar, bunu genel olarak ithal üretim ve tüketim mallarının üretimi izledi, sonunda ana sermayelerini devlet bankalarından ve hazineden temin ederek kendi bankalarını kurdular, ve bütün bunları devletin korumacı ekonomik politikalarıyla yaptılar. Yani, devlet aracılığıyla halkı soyup soğana çevirdiler, ve durmadan zenginleştiler, devleştiler, tekelleştiler, çokuluslulaştılar.

Bugün TÜSİAD’da somutlaşan bu tekelci burjuvazi varlığını bürokrasiye, devlete borçludur, onun kanatları altında büyüyüp gelişmiştir. Aynı Batıcı ideolojik değerleri paylaşır, aynı yaşam ve tüketim biçimlerini savunur, ve daha ilk evresinden itibaren emperyalizm yanlısı olmuştur. Bunların çocukları ve torunları dünyanın en seçkin üniversitelerinde ekonomi, işletme vs. öğrenimi görüp imparatorluk şirketlerinin sürekliliğini sağlamıştır. Bununla birlikte bu burjuvazi bürokrasiden ayrı bir egemen sınıftır, kendi ekonomik ve politik programının yaşama geçirilmesini ister, devlet organlarını yönlendirmek ister. Hiçbir kademeye atama yoluyla gelemeyeceğinden, parlamenter sistemden yanadır ve bugüne değin pek çok parti kurmuş ya da kurdurtmuş, birçok partiyi, hatta birbirinden ideolojik olarak farklı gibi görünen partileri desteklemiş, politikacılar satın almış, desteklediği partiler seçmen kitleleriyle bir dizi farklı söylemlerle ilişki kurmuş, dini cemaatlerle ve tarikatlarla ittifaka girmiştir. Tekelci burjuvazi yeri geldiğinde taşra ticaret ve tarım burjuvazisiyle ittifak yapıp bürokrasiye kafa tutabilmiş, yeri geldiğinde de bürokrasinin kitleleri

darbeler yoluyla ezmesini destekleyebilmiştir. Ekonomide tam liberalleşmeden yanadır, dünya pazarına girme, orada söz sahibi olma çabasıdır, ve emperyalist çokuluslu şirketlerle ortaklıklar kurma, bütünleşme gayreti gösterir. Onun bu eğilimi zaman zaman bürokrasi olduğu kadar, Anadolu ticaret, tarım ve sanayi burjuvazisinin çıkarlarıyla çelişir, ama tekelci burjuvazi şirketleriyle, bankalarıyla, medya organlarıyla, topluma empoze ettiği tüketim alışkanlıklarıyla, elindeki politik aparatlarla (esas olarak partiler), emperyalist merkezlerdeki lobilerle kurduğu ilişkilerle vs güçlüdür ve kendini dayatmanın yolunu bulur. Parlamenter sistemin işlemesini ister, zira politik avukatlarının devlet organlarını denetleyip yönetilmesinin yegane yolu budur; demokratik hakların var olmasını savunur, zira kitleleri denetleyebilmenin (pahalı da olsa) en etkili yolunun bu olduğuna inanır; ama bir yandan da yarı-sömürge bir ülkede ekonomik ve toplumsal krizlerin kaçınılmazlığını ve şiddet ölçeğinin yüksekliğini bildiğinden, sistemin temelinde Bonapartist bir rejimin yatmasını gerekli görür. Başa dönecek olursak, Cumhuriyet'in temel ilkelerinden yanadır, ve bürokrasiyle olan ittifakı (zaman içindeki tüm gelgitlere karşın) kalıcı ve tarihseldir.

Bu iki kesimin (bürokrasi ve tekelci burjuvazi) dışında ve ondan ayrı olarak bir de Anadolu kökenli ticaret ve sanayi burjuvazisi var, bunların işletmelerine KOBİ dediğini biliyoruz. Ben bu kesimi ulusal burjuvazi diye tanımlıyorum; zira, gerek sermaye kaynakları, gerekse de yöneldikleri pazarlar esas olarak ulusal. Ulusal burjuvazi özellikle 1980'lerde Özal yönetimlerinin liberal ekonomik politikaları sonucunda ciddi bir atılıma girdi. Nasıl? Birincisi, emperyalist sermaye ve dünya pazarlarıyla daha üst düzey bir bütünleşmeye yönelen tekelci burjuvazi sanayi ve ticarete karlılık oranları görece düşük bazı sektörlerden (özellikle yan sanayi, ithal ikamesi mallar, tekstil, madencilik, vs.) çekilerek bu alanlara küçük işletmelerin daha düşük ölçekli yatırımlar yapabilmesi fırsatını yarattı. İkincisi, tüketim alışkanlıklarının ulusal ölçekte yaygınlaşmasını isteyen Özal hükümetleri, KOBİ'lere kredi dağıtarak yatırım hacimlerini arttırdı. Ve üçüncüsü, ülkeye akmaya başlayan petrodolarlar, cemaat ve tarikat sermayesi, ve her türlü kara para kendisini aklayabilmek için yatırım alanları aramaya başladı ve bunu KOBİ'lerde ve ticaret alanında (süpermarketler vs.) buldu. Böylece ulusal burjuvazi ülke ölçeğinde üretim ilişkilerinde ve toplumsal katmanlaşmada kendine ciddi bir yer açtı. Taşra zenginleri

burjuvalaştı, hatta bunların bazıları ekonomik alanda tekelci burjuvaziyle boy ölçüşebilecek duruma geldi, onunla bütünleşti ve sadece Ortadoğu'ya değil, Avrupa'ya açılmaya başladı, AB yanlısı oldu.

KOBİ'lerin tekelci sermaye ile olan rekabetini ve çelişkisini anlatmaya gerek yok, çok açık. Pekiyi, bu ulusal burjuvazinin sivil ve asker bürokrasiyle olan çelişkisi ne? Her şeyden önce, yukarıda değindiğim tarihsel bir çelişki var: bürokrasi her zaman ülkenin ekonomik ve politik denetimini elinde tutarak yukardan aşağıya bir kapitalistleşme sağlamaya çalışmış, taşradaki cılız sermaye birikiminin ulusal artık-değerden daha yüksek paylar alarak gelişmesinin önünde bir engel oluşturmuş, Anadolu'da oluşan artık-değeri kendine ve tekelci burjuvaziye aktarmış, yani bir anlamda taşırayı yağmalamış, ve bunu politik ve toplumsal düzeylerde de uygulamıştır. Sonuçta, "Batılı laik" bir kentli burjuvazi ile "Doğulu Müslüman" taşra dünyası ortaya çıkmış, bu katmanlaşma farklı ideolojik-politik kümeleşmelere dönüşmüştür. Ulusal burjuvazinin Müslüman-muhafazakar karakteri bu tarihsel sürecin bir sonucudur. Mustafa Kemal'den, Kemalistlerden, onların temsil ettiği yargı ve değerlerden, kendisini ezip soymasından, aşağılamasından hep nefret etmiştir. (27 Mayıs cuntasının idam ettiği Menderes'i, 12 Eylül diktatörlüğü karşısında seçimleri kazanıp merasim kıtasını kısa pantolonuyla selamlayan bücür Özal'ı tanrı katına yüceltmişlerdir.)

Ulusal burjuvazinin Özal hükümetlerinin liberal politikaları sonucunda atılım yaptığını söylemiştim. Zenginleşip güçlendikçe tabii daha fazlasını istemeye başladı (unutmayalım, büyümeyen sermaye erir). Yani daha fazla kredi, daha az vergi, devlet ihalelerinde, özelleştirmelerde daha fazla pay, vs. Devlet aygıtının çok uzaklarında kalan bu burjuvazinin ülkenin ekonomik politikalarında etkili olabilmesi için parlamentoya girmesi, hükümetlere katılabilmesi, mümkünse de iktidar olması gerekiyordu. Bazı kesimleriyle pek çok partinin içinde yer aldı (AP, ANAP, DYP, MHP, vs.), ama en yalın haliyle MSP onu temsil etti. Ama bir türlü doğru dürüst iktidar olmayı, devlet yönetimini üstlenmeyi başaramadı. Koalisyonlara sızabildi, ama bürokrasiyi denetimi altına alamadı, tam tersine onun ağırlığı karşısında hep geri adım atmak zorunda kaldı. Üretim ilişkileri içindeki ağırlığı politik arenaya istediği biçimde yansıtamadı.

Aralarındaki tarihsel (sosyoekonomik, ideolojik) çelişkiyi bir yana bıra-

kacak olursak bugün bürokrasi ile ulusal burjuvazinin birbirini besleyerek barış içinde bir arada yaşamaması için “teorik” bir neden var mı? Yok, ama tek bir koşul: Türkiye uluslararası üretici güçlerin gelişmişlik ölçeğinde çok geri bir düzeyi temsil etmiyor, emperyalizmden bağımsız ve ulusal artık-değerin her iki kesimin de ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde bol ve adil dağıtılıyor olması kaydıyla. “Ne yazık ki” bu koşul bugün için Türkiye’de mevcut değil. Dolayısıyla da mücadele gelgitlerle sürüyor. Şimdi AKP, bu tarihsel çelişkinin AB’ye entegrasyonla aşılabileceğini düşünüyor, ulusal burjuvazi de buna inanıyor, bürokrasinin kuşkuları var, işin başını ise tekelci burjuvazi çekiyor.

Ulusal burjuvazinin ekonomik ve toplumsal karakterini, taleplerini ve daha iyi incelemeliyiz. Özellikle MÜSİAD raporlarını çok iyi okumalı, KOBİ’lerdeki sermaye birikimi düzeylerini ve emek hacimlerini tahlil etmeli, ulusal burjuvazinin tekelci sermayeyle bütünleşen kesimlerini tespit etmeliyiz. Bu kesim hala dinamik bir dönüşüm içinde. Toplumsal katmanlaşmadaki yerleri değişmekte ve bu değişim ideolojik ve politik alanlarda, hatta tüketim kalıplarında da kendisini belli etmekte.

Bu söylediklerimden hareket edecek olursam, Türkiye’deki çatışmanın “burjuvazinin batıcı-laik ve İslamcı kanatları” arasındaki bir mücadele olduğunu ileri süren tezlere katılmam mümkün değil, zira sorunun kaynağı ideolojik değil, sosyoekonomik. Bence çatışma egemen sınıflar düzeyinde sürüyor, ve bürokrasi, tekelci sermaye ve ulusal burjuvazi arasında somutlanıyor. Bu sınıfsal zeminleri tarif edemezsek, oynak ideolojik ve politik konumlardaki değişimler karşısında şaşırabiliriz. Kaldı ki, örneğin ulusal burjuvazinin hiç de İslamcı olmayıp ama aynı şekilde kendi sınıf taleplerinin peşinden koşan, bu amaçla başka politik ve ideolojik araçlardan (mesela MHP) yararlanan kesimlerinin bulunduğu da bir gerçek. Aynı şekilde, Fetullah Gülen’in neden her geçen gün daha az İslamcı ve daha çok “laik” olduğunu kavrayamayız. Ulusal burjuvazinin neden tekelci sermayeden daha çok popülist olduğunu anlayamayız.

Bitirmeden önce bir son not: Dikkat edersen, özellikle bürokrasi ile ulusal burjuvazi arasındaki çelişkiyi anlatmaya çalışırken, ulusal burjuvazi-bürokrasi ikilemini kullandım, ulusal burjuvazi-asker polis rejimi ikilemini değil. Zira, bu rejimin temel dayanağı devlet bürokrasisi, özel olarak da ordu olmakla birlikte, rejimin türü tüm egemen sınıfların üye-

rinde anlaştıkları bir olgu. Emperyalizme bağımlı bir ülkede başka türlüsü de olamaz. Egemenlerin arasındaki çatışma rejimin krizine yol açmış olmakla birlikte bizzat onun içinde sürüyor, krize yol açmasının nedeni de hiçbir burjuva kesimin bu rejimin temel karakterini dönüştürme kapasitesine ve isteğine sahip olmaması. Başka türlüsü mümkün mü?

1 Mayıs ve parti inşası

(Mayıs 2009)

Sendika bürokratları ile rejim arasındaki ve içindeki manevraların sonucunda, ya da daha doğrusu bunların sayesinde, 1 Mayıs günü İstanbul'da Kadıköy-Taksim mitingleri yarılması yaşandı. Bu yarılmanın niteliği ve nedenleri İşçi Cephesi'nin 5. sayısında yeterince işlendi, ben ise bu konunun kendini Troçkist olarak adlandıran kesimde yol açtığı polemige değinmekle yetineceğim.

Polemiğin, her şeyden önce, komik bir yanı var. 1 Mayıs günü Taksim'in fethini yeğleyen bazı dostlar, Kadıköy'deki Türk-İş mitingine katılanları "uvriyerist" (bizim dilde "işçici" ya da "işçi kuyrukçusu") olarak eleştirdiler. Eskiden Stalinistler Troçkistleri "küçük burjuva entelektüelleri" diye suçlardı, şimdi ise eski ve yeni türden Stalinist devrimci demokrat kesimlerden militan cezbetmeye çalışan bir kısım Troçkist diğerlerine işçi kuyrukçusu diyor. Nereden nereye gelmişiz... Sol hareket galiba gerçekten bir yeniden şekillenme sürecinden geçiyor. Umarız, devrimci demokrat "öncüyü" kazanarak Troçkist parti inşa etmeye çalışan dostlarımız Stalinistleri bizim "uvriyerist" olduğumuza ikna etmeyi becerirler de "entelektüel" yaftasından kurtuluruz.

Aslında konunun "uvriyerizm"le bir ilgisi yok, sorun bir başka yerde yatıyor. Ama gene de bu noktaya değinmeden geçmeyelim. Uvriyerizm, çoğunluk işçilerin ya da işçi örgütlerinin kararlaştırıldığı bir miting alanına gitmeyi tercih etmek değil, bir bütün olarak sınıf mücadelesini salt işçilerin kendi sorunları ve talepleriyle sınırlayan bir politik eğilimdir. İşçi sınıfının mücadelesini bir anlamda fabrikanın ya da işkolunun sınırları içine ve genellikle de ekonomik talepler çerçevesine hapseder. Lenin, eko-

nomizme karşı mücadelesinde, bunu şöyle sentezleştirir: “Kim, işçi sınıfının dikkatini, gözlemine ve bilincini, tamamıyla ya da hatta esas olarak işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırıyorsa, böylesi, sosyal demokrat [bugünkü deyişle, komünist] değildir; çünkü kendini iyi tanıyabilmesi için, işçi sınıfının, modern toplumun bütün sınıfları arasında karşılıklı ilişkiler konusunda tam bir bilgisinin, sadece teorik bilgisinin değil, hatta daha doğru olarak ifade edelim, teorik olmaktan çok, siyasal yaşam deneyimine dayanan pratik bilgisinin olması gerekir.” (Ne Yapmalı?) Uvriyerist ve/veya ekonomist eğilimlerin var olup olmadığını değerlendirirken, Lenin’in yukarıda belirttiği tanımını esas almak, bunun için de kendini komünist olarak tanımlayanların programı ile propaganda ve ajitasyonlarının içeriğinden hareket etmek gerekir. Belirli bir 1 Mayıs günü, önlenemeyen ayrılıklardan ötürü düzenlenen iki farklı mitingden hangisine katılmış ya da destek vermiş olduğundan değil. İşçi Cephesi’ni uvriyerist kampa yerleştiren dostlarımız bunu yaptıklarında, daha ciddi bir tartışmaya girebiliriz.

O halde sorun nerede yatıyor? Bizce, parti inşası anlayışında. İC’nin parti stratejisi, işçi ve emekçi kitlelerin nesnel koşulların dayattığı güncel talepler ve sloganlar doğrultusunda seferberliği ve devrimci partinin bu seferberlikler içinde inşa edilmesi anlayışına dayanır. Ve bize göre bugün, milyonlarca işçinin işini yitirmekte ve on binlerce emekçi ailenin derin bir yoksulluğa ve sefalete sürüklenmekte olduğu ekonomik kriz koşullarında ve hükümetin işçi ve emekçi düşmanı yeni liberal politikaları karşısında, temel görev, işçi sınıfının işten atılmalarına karşı direnişinin yaygınlaştırılması, birleştirilmesi ve Genel Grev doğrultusunda örgütlenmesi olmak durumundadır. Bu görevin önündeki engellerin başında ise, proletaryanın ihtiyaçlarından çok kendi toplumsal ve ekonomik ayrıcalıklarını korumak amacıyla “toplumsal barış” şiarına yapışarak işçi hareketini frenleyen ve bölen sendika bürokrasileri gelmektedir. O halde devrimci Troçkistler bugünkü politik çalışmasının eksenini, “İşten Atılmalar Yasaklansın” ve “Genel Grev” talep ve sloganını işçi hareketine taşımak, yaygınlaştırmak, bunların etrafında seferberliklerin oluşmasına katkıda bulunmak, ve elbette bu doğrultuda sendika bürokrasisine karşı mücadele etmek oluşturmaktadır. İC, Kadıköy’e bu anlayışı uyarınca ve bu amaçlarla gitmiştir.

Buna Karşılık 1 Mayıs günü Taksim’in “fethi” neyi temsil ediyor? Kuş-

kusuz 1 Mayıs'ın Taksim'de kutlanması, alanın adının tekrar 1 Mayıs'a çevrilmesi son derece önemli bir demokratik mücadele görevidir. Keşke sendika bürokrasileri arasındaki manevraların üstesinden gelebilseydik ve tüm sendikaların Taksim'de toplanmasını sağlayabilseydik. Ama bu olmadı ve DİSK ve KESK yönetimleri kendi gündemlerini sınıfın acil ihtiyaçlarından ayırdılar, ve bu yüzden kendi üyelerinin bile büyük bir çoğunluğunu 1 Mayıs günü seferber edemediler. Onların bu tutumu Türk-İş bürokrasisini daha da rahatlattı ve Kadıköy'de üzerlerindeki basıncın azalmasını sağladı.

Kendi var olma nedenlerini ve gündemini her istediği zaman işçi ve emekçi yığınların acil ihtiyaçlarının yerine ikame etmeyi yöntem haline getirmiş olan devrimci demokrasi, DİSK ve KESK yönetimlerinin kararları ne yönde olursa olsun, 1 Mayıs günü Taksim'e çıkmayı hedefleyecekti. Öyle de yaptı; bu ön görülebilir bir durumdu. Bir kesim Troçkistin onlara katılması ise bambaşka bir anlayıştan kaynaklanıyor. Bu kesim, devrimci partinin inşasını işçi ve emekçi kitlelerin seferberliklerinde değil, devrimci demokratların militan hareketliliğinde arıyor. İşçi Cephesi, kitle seferberliklerine Geçiş Programını, onun talep ve sloganlarını taşıyarak devrimci partiyi inşa etmeye çalışırken, bu kesim inşa faaliyetini "öncü solcular" arasında gerçekleştirmeye yöneliyor. Bu birbirinden tamamen farklı iki ayrı parti inşası stratejisidir ve gündemleri de birbirinden çok ayrıdır.

Bu ayrılık dünya ve Türkiye Troçkizminin bir gerçeğidir ve ne yazık ki, on yıllara yayılan köklü bir kopuşmadır. Belki sınıf mücadelesi ileride bu ayrılıkları giderecektir, ama bir yandan da gerçekçi olmak durumundayız. Troçkizmin programının "yeni öncülerin politik duyarlılıklarına uyarlanması" stratejisini izleyen pek çok Troçkist parti bugün Sürekli Devrim programından ve IV. Enternasyonal'in yeniden inşası çabasından koparak seçim platformları haline dönüşmüş durumdadır. Son 20-30 yılın deneylerinden dersler çıkarabilmeliyiz.

1 Mayıs günü Troçkistler arasında beliren Taksim-Kadıköy ayrılığı da, uvriyerizm veya işçi kuyrukçuluğu gibi nedenlerin değil, devrimci partinin inşası stratejisindeki köklü ayrılığın bir ürünü olmuştur. Sorun bu paradigma çerçevesinde tartışılmadığı sürece, söylenen hiçbir şey safsattan öte bir anlam taşımayacaktır.

Dünya Ekonomik Krizi ve Olasılıklar

Temmuz 2009

2007 ortalarında ABD konut piyasasında patlak veren “ipoteke krizi”nin tetiklediği mali sarsıntı, aradan geçen iki yıl içinde dünya ekonomisinin tüm sinir sistemine yayılmış durumda. Dünya mali sermayesinin önde gelen kredi ve yatırım devleri birbiri ardına devriliyor, borsalardaki düşüşler önlenemiyor, dev tarihi şirketler iflas bayrağı çekiyor, dünya ekonomisinin motoru sayılan ülkelerde üretim gerilemeye devam ediyor, hükümetlerin ekonominin milyarlarca dolar pompalayarak gerçekleştirdiği operasyonların günü kurtarmaya yetip yetmeyeceği bile tartışılıyor. En iyimser burjuva ekonomistlerin bile kapitalizmin 1929 Bunalımı’ndan sonra yaşadığı en derin kriz olarak tanımladıkları bugünkü sarsıntı sürecinin dönemsel (konjonktürel) bir kriz olmadığı, dolayısıyla dönemsel mali yöntemler ve kısmi ekonomik reformlarla aşılamayacağı anlaşılmış durumda. Şimdi sorun, bu krizin “bunalımın eşliğinde çarpınan uzun süreli bir gerileme” olarak mı yaşanacağı, yoksa 1929 benzeri ya da daha kötüsü bir bunalıma mı sürüklenilmekte olduğu noktasında incelenmekte. Varsayımlar hangi yöne işaret ederse etsin, dünya işçi sınıfı ve emekçi kitleler daha şimdiden kapitalist bunalımın sonuçlarını yaşamaya başlamış durumdadır: Yaygın işsizlik, gelir düzeylerindeki müthiş çöküntü, sosyal harcamalardaki devasa kısıntılar, pek çok yarı-sömürge ve bağımlı ülkede yaşanmakta olan açlık ve sefaletin gelişmiş ülkelere doğru yaygınlaşması. Dahası, her gün yüzlerce küçük ve orta ölçekli işletmenin kapanması, toplumsal ve politik istikrarın çivisi olarak kabul eden orta sınıfların da krizin etkisiyle sarsıldığına, yoksullaşma sürecine girdiğine, dolayısıyla politik dengesini yitirme

olasılığına açık hale geldiğine işaret etmekte.

Aşağıda anlatmaya çalışacağımız gibi, dünya kapitalizmi tarihi ve yapısal bir bunalım yaşıyor, ve kuşkusuz böyle bir bunalımın ülkeler düzeyinde ve dünya işçi hareketi yapısal ve tarihi sonuçları olacak. Her şeyden önce neoliberal iddiaların (tarihin sonu geldiği, işçi sınıfının yok olduğu, vb.) çürüklüğünün ortaya çıkması, dünya emperyalizminin önde gelen sözcülerinin bile (Sarkozy'nin deyişiyle) kapitalizmin "yeniden kurulmasından" söz etmeye başlamaları, "post modernist" burjuva ideolojisi karşısında devrimci Marksizm için geniş bir alan açılmış olduğunu gösteriyor. Öte yandan, ister sağ (liberal ya da muhafazakar) ister sol (sosyal demokrat ya da sosyalist) hükümetlerce yönetiliyor olsun, hemen tüm ülkelerde ekonomi üzerinde gerçekleştirilen ve "yeni Keynesçi" olarak tanımlanan Devlet müdahalelerinin, bunalımın atlatılıp istikrarlı bir üretim ve tüketim sistemine geçilmesine yetmemesi ve sadece "zararların sosyalleştirilmesi" düzeyinde kalması, devletçi kapitalist programların da güvenilirliğini yitirmesine yol açıyor. Bu programların işçi hareketini denetim altında tutan sendika bürokrasileri ve reformist partilerce destekleniyor olması, son çare olarak başvuru devlet müdahalesi politikalarının iflasıyla birlikte işçi sınıfının önderlik bunalımının da derinleşmesine neden olacak ve kitlelerin bünyesinde yeni oluşumlara kapı aralayacaktır.

Krizlerin kendiliğinden biçimde ayaklanmalara ve devrimlere yol açacağına inanmıyoruz. Hatta tam tersi gelişmeler bile doğabilir: çaresizliğin ve kaderciliğin yaygınlaşması, grevlerin ve mücadelelerin geri çekilmesi, teslimiyet ve yenilgi duygusunun genelleşmesi, vb. Ama yaşanmakta olan bazı olgular bunun tersine işaret etmekte: Herşeyden önce Filistin, Irak ve Afganistan'daki direnişler ile Latin Amerika halkları arasındaki anti-emperyalist seferberlikler sürmekte; ABD proletaryası, sadece zenci bir başkan seçerek değil, giriştiği yeni grevlerle uzun bir kış uykusundan uyanmakta olduğunu belli etmekte; Avrupada grevler yaygınlaşmakta (Fransa, Almanya, İtalya, Yunanistan, İspanya ve Doğu Avrupa ülkeleri) ve öğrenci ve gençlik seferberlikleri patlak vermekte; Çinde rejimin tüm baskılarına ve sansürüne karşın her gün onlarca yeni grevin ve köylü isyanlarının yaşandığı bildirilmekte. Bütün bunlar, bazı bölgelerde ve ülkelerde daha şimdiden öndevrimci ve devrimci durumların

yaşanmakta olduğunu, bazılarında ise “yönetilenlerin artık eskisi gibi yönetilmek istememeye” başladığını göstermekte. Öte yandan son Avrupa Parlamentosu seçimleri (7 Haziran), geleneksel kitle partilerinin hemen tümünün yıpranmakta olduğunu, faşist ve aşırı sağcı akımlar ile devrimci sol seçeneklerin güçlenmesiyle birlikte kitlelerin bağrında politik bir kutuplaşmanın yaşandığını açığa vurdu. Dolayısıyla, pek çok yeni toplumsal ve politik gelişmeye açık bir döneme girdiğimizi söylemek yanlış olmaz. Bu dönemin yaratacağı olasılıklara hazırlanabilmek için dünya kapitalizminin yaşamakta olduğu bunalımın çerçevesini, niteliğini ve yönünü elimizden geldiğince doğru tespit edebilmemiz gerekiyor.

Krizin Kökenleri

Kapitalist üretim sisteminin ancak krizlerle birlikte düşünülebileceğini ve bu krizlerin altında yatan temel nedenleri ortaya çıkaran Karl Marx oldu. Marx’a göre kapitalist krizlerin kökeninde yatan süreçler aşırı meta üretimi (yani olanaklı talebin ötesinde üretim) ve aşırı sermaye birikimidir. Sistematik bir biçimde dönemsel krizlere neden olan bu doğrudan nedenlerin yanı sıra, Marx bir de “kâr oranlarındaki azalma eğiliminden” söz eder. Marx’ın kuramına göre ortalama kâr oranı, üretim sürecinde emeğin oluşturduğu artık değer (yani kapitalistin herhangi bir karşılık ödemedi el koyduğu üretim bölümü) toplam sermayeye olan oranıdır. Sermaye ise iki bölümden oluşur: değişken sermaye (yani işçi ücretleri) ve sabit sermaye (yani makineler, hammaddeler, vb.). Marx, kapitalizmin tarihsel gelişimi içinde, özellikle de sermayeler arasındaki rekabetin etkisiyle, toplam sermaye içinde sabit sermayenin değişken sermayeye göre oranının (yani sermayenin organik bileşiminin) giderek arttığını, yani işçi ücretlerinin toplam sermaye yatırımı içindeki payının azaldığını belirtir. Sabit sermaye oranının, özellikle teknolojik yatırım harcamalarının, bu biçimde büyümesi emek üretkenliğini artırdığından, başlangıçta kâr oranlarında yükseliş görülür. Ama artık değer oluşmasına yol açan yegane unsur emek gücü olduğundan, sermayenin organik bileşimindeki büyüme kaçınılmaz olarak kâr oranlarının düşmesiyle sonuçlanır. Bu yükselip düşmeler, kapitalizmin yaklaşık 8-10 yıllık aralıklarla yaşadığı çevrimlerini oluşturur.

Kâr oranlarındaki düşüş tüm kapitalist krizlerin temelinde yatan unsurdur, ancak bu unsur kendini “aşırı üretim krizi” biçiminde açığa

vurur, yani kapitalistlerin piyasaya sürdüğü malların toplamı, bu mallara olan talebin üzerindedir, alıcısız kalır, böylece artık değerın gerçekleşmesi olanaksızlaşır. Emperyalist dönemde mali sermayenin ortaya çıkması, aşağıda incelemeye çalışacağımız gibi, sermaye piyasalarında da krizlerin doğmasına neden olmakla birlikte, kapitalist krizin özünde kâr oranlarındaki düşüş yatar.

Bununla birlikte, kapitalizmin doğası gereği ürettiği bu krizler kesintisiz ya da doğrusal bir biçimde işlemez. Bu nedenle Marx, kâr oranlarındaki düşüşü “eğilimsel bir yasa” olarak formüle etmiştir. Kapitalistler bu eğilimi durdurabilmek ve çevrimi yükselişe geçirebilmek için bir dizi önleme başvururlar. Gerçek ücretlerin nominal değerinin düşürülmesi, çalışma saatlerinin uzatılması, iş yoğunluğunun artırılması ya da emek üretkenliğinin artırılmasına yönelik teknolojik girişimler sayesinde artık değerın mutlak miktarı çoğaltılmaya çalışılır. Sermayenin daha düşük organik bileşimli ekonomilere (yani işçi ücretlerinin ve sosyal hakların çok daha düşük, sendikal hakların daha kısıtlı olduğu ülkelere) kayması ya da yatırımların kapitalist örgütlenmenin henüz bulunmadığı sektörlere yöneltilmesi de başvurulan önlemler arasındadır.

Kriz aynı zamanda piyasada “sermaye temizliğine” yol açar, yani özellikle işyerlerinin kapanması sonucunda bazı sektörlerde rekabetin şiddeti hafifler ve kâr oranlarındaki düşme eğilimi yavaşlar ya da tersine döner. Bu tip “temizliğin” devasa boyutlara varan son örneği II. Dünya Savaşı sırasında gerçekleşmiş ve tahminlere göre o döneme değin var olan dünya sermayesinin üçte birlik bölümü tahrip olmuştu. Savaş sonrasında kapitalizm ancak üretici güçler üzerinde gerçekleştirdiği bu müthiş yıkım sayesinde ve tabii Stalinist bürokrasinin emperyalizm ile işbirliğinin yardımıyla tekrar kâr oranlarını artırmayı başarmıştı. “Fazla” sermayelerin piyasadan yok olmasını olanaklı kılan bu tip yıkımların sermayenin tekrardan yoğunlaşması ve merkezileşmesi doğrultusunda elverişli koşullar yarattığı doğru olmakla birlikte, bunlar doğal ya da kendiliğinden (politik müdahalesiz) işleyen süreçler değildir. Politik krizler, baskıcı rejimlerin kurulması, reformist ya da karşıdevrimci işçi önderliklerinin büyük ihanetleri, savaşlar gibi ekonomi dışı etmenler, kapitalizmin üretici güçleri tahrip ederek yeniden ayağa kalkabilmesini olanaklı kılan ortamın oluşmasını sağlar.

Bu çerçevede, genellikle ekonomik ve politik önlemlerle ve piyasa mekanizmalarıyla aşılması olanaklı kılınan 5-10 yıllık çevrimsel krizler ile, ciddi fazla sermaye temizlikleri gerektiren ve üretici güçler üzerinde büyük yıkımları zorunlu kılan “uzun dalgalar” arasındaki ayrımı göz önünde tutmak gerekiyor.

Uzun Dalgalar

Kapitalizmde kısa vadeli çevrimlerin yanı sıra, bu çevrimleri de içeren ama daha uzun zaman dilimlerine yayılan uzun dalgaların bulunup bulunmadığı hep tartışma konusu olmuştur. Uzun dalgaların varlığına ilişkin ilk görüşü 1913’te Hollandalı Marksist van Gelderen geliştirmiş olmakla birlikte, bu konuyu sistematik olarak ilk ele alan, 1920’lerde Moskova’daki Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü’nün başkanlığını yapmış olan Dimitriy Kondratieff’tir. Kondratieff, kapitalist dünya ekonomisinin ortalama 50-60 yıllık çevrimlerle dalgalandığını; her dalganın yükseliş döneminde genel refah artışı görülürken, düşüşlerin krizlerle sonuçlandığını; her düşüşten sonra yeni yükselişin bir dizi yeni teknoloji ve iletişim sisteminin keşfiyle ve yeni sömürgelerin edinilmesiyle belirlendiğini; uzun dalganın doruklarında büyük devrimlere ve savaşlara rastlandığını belirtir. ABD, Fransa ve İngiltere’deki meta üretimi ve fiyat dalgalanmalarını inceleyerek de 18. yüzyılın sonlarından kendi gününe değin üç uzun dalganın varlığını saptar: 1. uzun dalga 1780-90 arasında başlamış, 1814’te tepe noktasına ulaşmış ve düşüşe geçmiştir ve 1849’ta sonuçlanmıştır; 2. uzun dalga, 1849’ta başlayıp 1896’ya kadar sürmüştür ve dalganın tepe noktası 1870-75 yılları arasına rastlar; 3. dalga ise, 1896’da yükselmeye başlamış, 1920’lerin başında ise düşüşe geçmiştir.

Kondratieff’e göre her uzun dalganın düşüş süreci kapitalizmin yapısal krize girmesi anlamına gelir. Bu yapısal krizden çıkışı ise, eski teknolojilere dayalı şirketlerin piyasadan çekilip, emek üretkenliğinde köklü artışlar yaratan yeni tekniklerin uygulandığı sermaye yatırımlarıyla olanaklı olur. Dolayısıyla, kapitalizmin yapısal krizleri ve yıkım süreci “yaratıcıdır”, çünkü yeni teknoloji ve üretim teknikleriyle yeni yükselişin ve refah döneminin yolunu açar. Birinci dalganın teknolojik yeniliği su gücüyle çalışan makinelerin uygulanmasıyla sanayi devriminin başlatılması ve tekstilde fabrika sistemine geçiş olmuş; ikinci dalganın teknolojik devrimini buhar makinesi, demiryolları ve telgraf temsil etmiş; üçüncü

uzun konjonktürün itici gücünü ise elektrikli makineler, çelik raylı demiryolları ve telefon oluşturmuştur.

Troçki de bu tip uzun dalgaların varlığına işaret eder:

Tarihte homojen çevrimlerin diziler halinde gruplandığını gözlemledik. Çeşitli çevrimlerin, kısa süreli hafif krizlerden net bir biçimde ayrıldığı refah dönemleriyle belirlenen kapitalist gelişme çağları vardır. Bunun sonucunda, kapitalist gelişmenin temel eğrisinde dik bir yükselme hareketi görülür. Eğrinin, kısmi çevrimsel salınımlardan geçmekle birlikte, on yıllar boyunca hemen hemen aynı düzeyde kaldığı durgunluk dönemleri oluşur. Nihayet, bazı tarihsel dönemlerde temel eğri (hep çevrimsel salınımlar göstermekle birlikte) bir bütün olarak aşağı doğru kıvrılarak, üretici güçlerin inişe geçtiğine işaret eder.

Troçki uzun dalgaların tarihlendirilmesinde de Kondratieff'le aynı görüştedir, ne var ki bu dalgalardaki iniş çıkışların gerekçelendirilmesinde ondan ayrılır:

Profesör Kondratiev'in büyük çevrimleri, küçük çevrimlerde görülen tamamen barışçıl ritmin aynısıyla çizme girişimini reddetmek olanaklıdır; kuşkusuz, biçimsel bir analogiden hareket eden yanlış bir genelleme söz konusudur. Küçük çevrimlerin periyodik olarak tekrarlanması, kapitalist kuvvetlerin iç dinamiğinden ileri geliyor ve piyasanın var olageldiği her yerde her zaman kendini gösteriyor. Prof. Kondratiev'in ihtiyatsız bir tutumla, çevrimler olarak görmek istediği büyük (elli yıllık) kapitalist gelişme dilimlerine gelince, bu dilimlerin karakterini ve süresini kapitalist kuvvetler arasındaki karşılıklı etkiler değil, ama kapitalist gelişmeyi kanallarından geçirip akıtan şartlar belirlemektedir. Yeni ülkelerde ve kıtalarda kapitalizmin yerleşmesi, yeni tabii kaynakların keşfi ya da bu keşif yerleşmeler öncesinde, savaşlar ve devrimler gibi "üst yapı" düzenine bağlı büyük çapta olaylar, yani bütün bunlar kapitalist gelişmenin yükseliş, duraklama ve çöküş dönemlerini ve sıralanmasını niteler.

Dolayısıyla, Troçki'ye göre kapitalist gelişmenin uzun yükselme ve alçalma eğilimleriyle tanımlanabilecek eğrileri vardır, ne var ki bu yükselme ve alçalmalar kısa erimli çevrimlerde olduğunun aksine, ekonomik sürecin iç dinamiklerinden çok sınıf mücadeleleriyle (savaşlar,

devrimler), genişlemelerle (yeni sömürgelerin edinilmesi) ve teknolojik evrimle bağıntılı dış etmenlerce belirlenir. Troçki, 1921'de, yani son uzun dalğanın düşme eğiliminde olduğu bir dönemde (1929 Bunalımının eşliğinde), Komünist Enternasyonal'e sunduğu raporda, bu düşüşle sınıf mücadelesinin bağımlı parlak bir biçimde kurar:

İkircimli ve yarı-yolda kalan 1848 Devrimi, buna rağmen lonca ve serflik rejiminin kalıntılarını silip süpürdü ve böylelikle kapitalist gelişmenin çerçevesini genişletti. Ancak ve ancak bu koşullar altında 1851 boom'u 1873'e kadar süren bütün bir kapitalist refah döneminin başlangıcına işaret ediyordu. 1919-20'nin ekonomik yükselişinin de aynı etkileri göstereceğini umabilir miyiz? Hiçbir koşul altında. Burada kapitalist gelişme çerçevesinin genişlemesi bile söz konusu değildi. Bu, gelecekte, ya da en azından yakın bir gelecekte yeni bir ticari-sınai yükselişin dışlandığı anlamına gelmiyor mu? Hiç de öyle değil. Biraz önce söylediğim gibi kapitalizm canlı kaldığı sürece nefes alıp vermeyi sürdürecektir. Ancak içine girdiğimiz dönemde –savaş döneminin pisliği ve tahribatının cezasını ödeme ve tersinden düzlüğe çıkma dönemi– krizler giderek çok daha uzun süreli ve derin olurken, yükselişler yalnızca yüzeysel ve temel olarak spekülatif karakterli olabilir. bu durumda, kapitalist dengenin yeni temeller üzerinde kurulması olanaklı mı? İşçi sınıfının devrimci mücadeleyi yükseltmekte başarısız kalıp, burjuvaziye dünyanın yazgısına uzun yıllar, diyelim ki yirmi ya da otuz yıl hakim olma fırsatını vereceğini varsayacak –bir an için varsayalım– olursak, o zaman elbette bir tür yeni denge inşa edilecektir. Avrupa şiddetli bir geri vites dönüşüne maruz kalacaktır. Milyonlarca Avrupalı işçi, işsizlik ve yeteriz beslenmeden dolayı ölecektir. Birleşik Devletler kendisini yeniden dünya pazarına yönlendirmek, sanayisini eski haline dönüştürmek ve uzun bir dönem için kısıtlamaya katlanmak zorunda kalacaktır. Ardından, yeni bir uluslararası işbölümünün 15, 20 ya da 25 yıl için sancılı bir şekilde kurulmasından sonra, muhtemelen yeni bir kapitalist yükseliş dönemi gelebilir.

Troçki'nin bu öngörüsünün doğru çıktığını, kapitalizmin tarihinin en büyük bunalımına girdikten sonra (1929) ve II. Dünya Savaşı yıkımını gerçekleştirdikten (1939-45) sonra, ve ancak bu koşullar altında tekrar yükselişe geçtiğini biliyoruz.

Savaşı Sonrası Yükseliş ve Düşüş

1945 sonrası yıllar ABD emperyalizminin dünya ölçeğindeki ekonomik ve politik egemenliğini perçinlediği dönem oldu. Aslında ABD bir “süper güç” olarak tarih sahnesine 19. yüzyılın sonlarında, İspanya ile Latin Amerika’daki sömürgeler üzerine giriştiği savaşlardan (1898) sonra girmeye başlamış, Avrupa’yı sarsan 1873 ekonomik çöküntüsü, I. Dünya Savaşı (1914-18) ve 1929 Büyük Bunalımının Britanya’yı dünya imparatorluğu olarak gerileme sürecine sokmasıyla birlikte emperyalist önderliği eline geçirmişti.

1944’te emperyalist güçlerin Bretton Woods’da (ABD). Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası’nın kurulmasıyla sonuçlanacak olan yeni uluslararası para sistemi konusunda anlaşmaya varmaları, kapitalist sistemin yeni uzun yükselişinin başlangıcına işaret ediyordu. Yeni para sistemine göre altın temel değer birimi olmaktan çıkıp yerini dolara bırakıyor, dolar altına dönüştürülebilir yegane para haline geliyor ve doların altın karşısındaki değerinin belirlenmesi yetkisi ise ABD Merkez Bankası ve Federal Rezerv Sistemi’ne devrediliyordu. Böylece dolar uluslararası ticarete kullanılan yegane para birimine dönüşüyordu.

Tablo 1’de ABD’nin Gayrisafi Milli Hasılasının (GSMH) tüm dünya GSMH içindeki payının nasıl bir tempoyla artmış olduğu görülebilmektedir (rakamlar 1990 yılı dolar değeri temelinde hesap edilmiştir). 1873 krizi öncesinde İngiltere %9.02’lik dünya payıyla telem emperyalist güç iken kriz sonrasında bu önderliğini ABD’ye kaptırır, hatta Almanya’nın gerisine düşmeye başlar. ABD ise ikinci emperyalist savaştan sonra egemenliğini sadece ele geçirmekle kalmaz, 6-7 yıl gibi kısa bir süre içinde dünya GSMH’nin dörtte birinden fazla bir bölümünü oluşturmaya başlar. 1950 ve 60’lı yıllarda ABD dünyanın en büyük üretici ve ihracatçı ülkesidir, ticaret dengesi sürekli fazla vermektedir. ABD Merkez Bankası’nın piyasaya ihtiyaç fazlası miktarda dolar sürmesi durumunda diğer ülkeler para sistemlerini dengede tutabilmek için dolar satın almak zorundadırlar. Bretton Woods anlaşmasından kaynaklanan mekanizma ABD’nin dünya ticaretini denetim altında tutmasını sağlar.

Tablo 1: Çeşitli Ülke GSMH'lerinin Dünya Toplamındaki Payı(Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Geary-Khamis_dollar)

Yıl	ABD	İngiltere	Eski SSCB	Almanya	Japonya
1820	%1,81	%5,22	%5,43	%3,86	%2,99
1870	%8,85	%9,02	%7,53	%6,49	%2,29
1900	%15,83	%9,37	%7,81	%8,22	%2,64
1913	%18,93	%8,22	%8,50	%8,68	%2,62
1940	%20,65	%7,34	%9,33	%8,38	%4,66
1950	%27,28	%6,52	%9,56	%4,97	%3,02
1951	%27,73	%6,34	%9,07	%5,13	%3,20
1960	%24,27	%5,37	%10,00	%6,62	%4,45
1961	%24,00	%5,36	%10,22	%6,66	%4,82
1970	%22,38	%4,35	%9,82	%6,12	%7,36
1980	%21,11	%3,63	%8,53	%5,51	%7,83
1989	%21,46	%3,54	%7,66	%4,90	%8,31
1990	%21,39	%3,48	%7,33	%4,66	%8,55
2000	%21,89	%3,30	%3,51	%4,24	%7,16
2006	%19,58	%2,95	%4,11	%3,48	%6,05

Dönemin dikkat çeken bir diğer özelliği ise, Sovyetler Birliği'nin II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın saldırıları altında büyük yıkım yaşamış olmakla birlikte, savaşın hemen sonrasında eski üretim değerlerini kısa sürede yakalaması ve hatta 1960'larda ABD ile dünya ölçeğinde rekabet edebilecek duruma gelmiş olmasıdır. Stalinist bürokrasinin Yalta ve Potsdam'da emperyalizm ile giriştiği işbirliğinin yanı sıra planlı ekonominin çeşitli Doğu Avrupa ülkelerine yaygınlaştırılması, Sovyet sisteminin bu tür bir atılım yapmasını olanaklı kılar. Ne var ki, özellikle Avrupa devrimlerine (İspanya, İtalya, Yunanistan, vb) ihanet edilmesi pahasına başta elde edilen bu büyüme, daha sonra -bizzat bu ihanetin tarihsel sonuçları açısından- tersine dönecek ve Sovyet ekonomisinin yıkımının temellerini hazırlayacaktır. 1980 sonlarından itibaren Sovyet bürokrasisi ülkeyi dünya kapitalizmine eklemeye karar verdiğinde planlı ekonomi çökmüştür ve 2000'lerin Rusyası artık Almanya ve Japonya'nın

bile gerisinde kalmıştır.

Savaştan yenik çıkan Almanya ve Japonya ise silahsızlandırılmışlardır ve bunu bir avantaja dönüştürerek, ABD sermayesinin Marshall Planı (1948-51) çerçevesindeki yatırım ve kredi saldırısının da yardımıyla, tüm enerjilerini üretim altyapılarının yeniden inşasına yoğunlaştırırlar. Bu ülkelerin GSMH'larındaki artış diğer ülkelerdekinden çok daha hızlı gerçekleşir ve ekonomileri ABD ile yarışabilecek düzeye yaklaşır (Tablo 2).

Tablo 2: GSMH Artış Oranları
(Kaynak: <http://www.ggdc.net/maddison/>)

Yıl	Dünya	ABD	Almanya	Japonya
1950	%1,85	%5,66	-%2,97	-%2,33
1960	%5,81	%4,06	%11,05	%13,30
1970	%6,33	%5,06	%5,10	%17,02
1980	%4,55	%3,73	%3,11	%5,47
1990	%3,54	%3,72	%1,44	%4,80
2000	%3,52	%3,84	%2,31	%1,32
2006	%4,83	%1,54	%0,97	%1,50

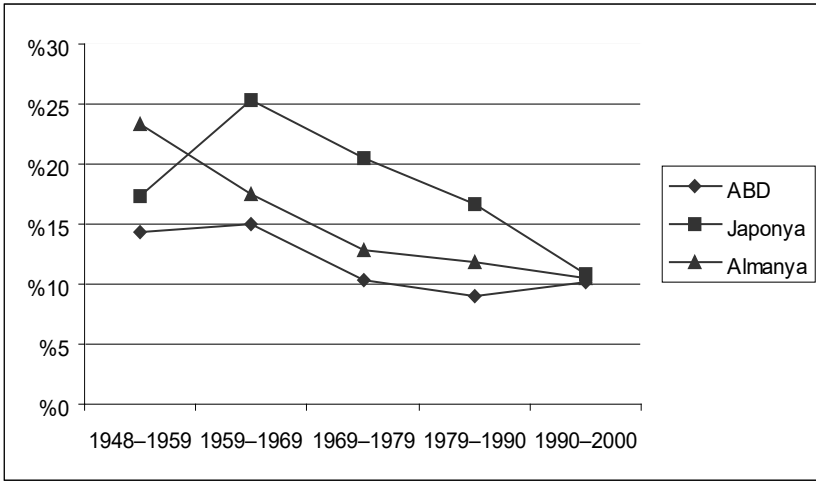
Savaş sonrası dönemin dikkat çeken özelliklerin de biri de Devletin ekonomi üzerindeki artan rolü ve etkisidir. Emperyalist ülke devletleri, bir yandan ekonominin tekellerin gereksinimleri doğrultusunda “planlanmasını” üstlenirken, bir yandan da masrafların “sosyalleştirilmesi” yoluyla yeniden sermaye birikiminin kaynaklarını sağlar. Kâr oranlarının yükseltilebilmesi için gerekli olan teknolojik araştırma ve geliştirme çalışmaları da devletler tarafından özendirilir, büyük sanayi yatırımları için gerekli olan teknik yeniliklerin harcamaları hükümetler tarafından üstlenilir. Sömürge ve yarıömürge ülkelerden elde edilen ucuz hammaddeler emperyalist tekellerin hizmetine sunulur.

Bu Keynesçi ekonomi politikalarının çerçevesinde kurulan “sosyal devlet” de burjuvazinin hizmetindedir: Sosyal harcamalar bir yandan emperyalist ülkelerde işçi aristokrasisinin yeniden oluşmasını olanaklı kılarak, Stalinist ve sosyal demokrat bürokrasilerin kitleler üzerindeki denetimini güçlendirir; öte yandan da, kitleler arasında tüketimin

yaygınlaşmasına böylece şirket kârlarının yükselmesine önyak olur. Öyle ki, devletlerin sosyal harcamalara ayırdığı fonların GSMH içindeki yeri ABD’de 1913’teki %7.1 oranından 1965’te %30’a, Almanya’da ise %5.7’den %40’a (1961) yükselir. Hükümetler aynı zamanda kredi politikalarıyla denetimli bir enflasyon düzeyi oluşturarak tüketicilerin gerçek gelirlerinin ötesinde harcama yapabilmelerini kışkırtır ve böylece kâr oranlarında bir geriye düşüşü engellemeye çalışırlar.

Bütün bu öğelerin bileşimi sonucunda dünya kapitalizmi ciddi bir *boom* yaşar. Gerçi bu yükseliş “barışçıl” bir politik dünya konjonktüründe gerçekleşiyor değildir. 1949’daki Çin devrimi dünya nüfusunun önemli bir kesimini kapitalist pazarın dışına çekerken, 1950-53 Kore savaşı, 1954’te Vietnam’da Fransız emperyalizminin aldığı yenilgi, emperyalist yeniden inşanın en azından dünyanın bu bölgesinde sorunsuz olmayacağını işaretlerini oluşturur. 1953’te Doğu Almanya’daki ve 1956’da Macaristan’daki Stalinist bürokrasilere karşı politik devrim girişimlerinin ezilmesi, Ortadoğu’daki Arap halklarının uyanışının ve Afrika’da filizlenmeye başlayan ulusal kurtuluş mücadelelerinin denetimi ise büyük ölçüde Moskova bürokrasisine ve ona bağlı komünist partilerine bırakılmıştır. Yani yeni dalganın yükselişi, kâr oranlarının kapitalizmin organik işlerliği içinde otomatik olarak artması sonucunda değil, emperyalizmin savaşlar içinde ve devrimler ve devrim girişimleri karşısında uygulamaya çalıştığı karşıdevrimci politikaları aracılığıyla gerçekleşmiştir.

Tablo 3: Kâr Oranlarındaki Değişim

Dönemin başındaki kâr oranları çarpıcı yüksekliktedir (Tablo 3). Oranlardaki, özellikle Almanya özelinde, sistematik düşüşe karşın 1948'den 1969'a kadarki yirmi yıllık dönemde ABD için ortalama kâr oranı %15, Japonya için %21 ve Almanya için %20 dolayındadır.

Bununla birlikte bu oranlar 1960'ların sonundan itibaren yerini genelleyen bir azalmaya bırakır, 20-25 yıllık uzun dalga yükselişi düşüşe geçer. Bir dizi nedenin etkisiyle. Öncelikle, büyük miktarlarda artık değer üretimini olanaklı kılarak kâr oranlarındaki düşme eğilimini bir ölçüde frenleyen yüksek üretkenlik oranları, sermayenin organik bileşimindeki artış nedeniyle (yüksek teknoloji) yavaşlamaya başlar. Emperyalist ülkelerde neredeyse tam istihdam koşullarında ortaya çıkan bu durum karşısında burjuvazinin artık değer oranlarını yükseltebilmek için işçi sınıfına karşı saldırı başlatması, aynı zamanda 1968-76 döneminin devrimci dünya durumu koşullarının oluşmasına neden olur. Avrupada işçi ve öğrenci hareketlerinin patlak vermesi, Ortadoğu'da özellikle Filistin halkının güçlü bir direniş atılımı gerçekleştirmesi, ABD'nin Vietnam, Laos ve Kamboçya'da yenilgiyi kabul ederek geri çekilmeye başlaması, Çekoslovakya'da işçi sınıfının politik devrim atılımı, Afrika'da birbiri ardına gelen ulusal kurtuluş mücadelesi zaferleri ve Portekiz'de faşist rejimi yıkan işçi-asker devrimi, dönemin belirleyici mücadeleleridir.

Burjuvazi bu mücadeleler karşısında kar oranlarındaki düşüşü engellemenin yolunu, Batı Avrupada kitleler karşısında verdiği tavizlerde

arar. Latin Amerika'daki, özellikle Arjantin, Şili ve Uruguay'daki devrimci yükseliş karşısındaki tutumu ise askeri darbeler ve kanlı diktatörlüklerin kurulmasıdır. 1967'de Yunanistan'daki Albaylar Cuntası ve 1971'de Türkiye'deki askeri darbe de bu çerçevede gerçekleştirilir. Afrika ve Doğu Asya'daki ulusal kurtuluş mücadelelerinin bu bölgeleri emperyalist dünya sisteminden koparmasını engellenmesi görevini ise, "kapitalist olmayan kalkınma yolu" kuramı aracılığıyla Stalinist bürokrasi üstlenir.

1960'ların sonlarında Alman ve Japon sanayileri üretim kapasiteleri bakımından ABD sanayisinin önüne geçmeye başlamış ve emperyalist sistem içindeki "uyumlu gelişme" yerini artan rekabete bırakmaya başlamıştır. 1969'da döviz piyasalarında Alman markı üzerinde oluşan basınç, Bretton Woods'ta kararlaştırılan pariteyi koruyabilmek amacıyla Bundesbank'ı piyasalardan büyük miktarlarda dolar toplamaya iter. Bu müdahaleye karşın Alman mali otoriteleri aynı yılın sonlarında dolar satın almayı keserek markın değerini dalgalanmaya bırakırlar. Böylece Bretton Woods sistemi ilk darbesini almış olur, zira bu durum aynı zamanda ABD'nin doların altına çevrilebilirliğini garanti etme kapasitesinin de sorgulanmasına yol açar. Öyle ki, ABD Federal Rezervi 1970 başlarında diğer ülkelerin ellerindeki dolarları altına çevirme taleplerini karşılayamaz duruma gelir ve nihayet Ağustos 1971'de Richard Nixon tek yanlı olarak Bretton Woods anlaşmasını iptal eder ve doları yegane para ölçü birimi ilan eder.

Bu arada hammadde, özellikle de petrol fiyatlarındaki sistematik yükseliş (1973 petrol bunalımı), sermayenin organik bileşiminin artmasına, dolayısıyla kâr oranlarındaki düşme eğilimine katkıda bulunur. Yükseliş dönemindeki büyüme ve sermaye birikimi sıçramaları da üretim kapasitelerinin tüketicilerin alım gücündeki artışın üzerinde gerçekleşmesine yol açmıştır ve bu durum, piyasaların emebileceğinin ötesinde bir aşırı üretim bunalımının koşullarını hazırlar. Öte yandan, yüksek büyüme ve kâr oranları dönemlerinde, yatırımlar ve tüketim üzerinde olumlu rol oynayarak çevrimsel bunalımların atlatılmasını olanaklı kılan enflasyon, düşüş döneminde kronik ve yapısal bir özellik kazanır, bunun karşısında geliştirilen kredi politikaları ise, devletlerin, şirketlerin ve ailelerin devasa oranlarda borçlanmasına neden olur. Bütün bu etmenler sonucunda kitleler yoksullaşırken, ekonominin

“finansallaştırılmasının” temelleri hazırlanmış olur.

II. Dünya Savaşı sonrası uzun dalgasının 1970’ler sonunda dibe vurması karşısında burjuvazi, kâr oranlarını yeniden artırabilmenin yeni bir yolunu bulmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır.

Neoliberalizm ve “Küreselleşme”

1960’ların sonlarında dünya kapitalizminin düşüş eğilimine girmesi , 1973-75 yılları arasında güçlü bir gerilemeye (resesyon) yol açar. 1975’te OECD ülkelerinin bütününde savaş sonrasının ilk gerilemesi yaşanır ve bunu izleyen yıllarda yükseliş döneminin %6’lık büyüme oranı %2’ye iner. Keynesçi politikalar da artık tükenmiştir, dahası bu politikalar “stagflasyon” diye adlandırılan yeni bir olgunun doğmasına neden olmaktadır: enflasyon içinde durgunluk. OECD ülkeleri bazında 1976-79 arası enflasyon oranı ortalama %12 düzeyine yükselir, 1979-81 arasında ekonomik durgunluk çerçevesinde devasa bir borçlanma bunalımı patlak verir.

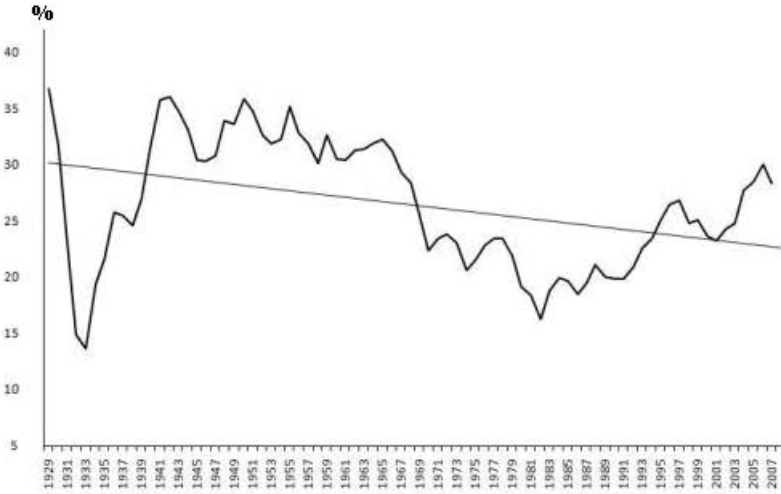
Burjuvazi, kâr oranlarındaki sistematik düşüşü önlemenin yolunu, dönemin ABD başkanı Ronald Reagan ile İngiltere başbakanı Margaret Thatcher’ın adlarıyla anılacak olan neoliberal bir yönelişte arayacaktır. Bu politikaların hedefi Keynesçiliğin noktalanması ve devletin ekonomi üzerindeki müdahalesi en aza indirilerek her alanda denetimsiz ve kualsız bir “piyasa” işlerliğine geçilmesidir. Akademik alanda “monetaristler” olarak adlandırılan ideologların hükümetlere önerdiği, uzun vadede kronik bir yapısal işsizliğin (işsizler ordusunun) oluşturulması, “bireysel sorumluluk duygusunun yaygınlaştırılması (yani sosyal güvenlik kurumlarının zayıflatılması ve sosyal harcamaların kısılması) ve genelleşmiş bir kemer sıkma politikasının yaşama geçirilmesidir (yani gerçek ücretlerin dondurulması ve geriletilmesi).

Kuşkusuz bu politikaların uygulanabilmesi burjuvazi açısından işçi sınıfıyla onun kazanılmış hakları ve örgütlülüğü üzerinde bir çarpışmaya girmesini zorunlu kılıyordu. Bu çarpışmalardan, sınıf hareketindeki dönemsel gerilemenin ilk işaretlerini oluşturacak iki mücadele önem taşır: 1982’de ABD’de hava kontrol görevlilerinin grevinin, 1985’te de İngiltere’de madenciler grevinin yenilgiye uğratılması. 1970’lerde ileri kapitalist ülkelerdeki Stalinist komünist partilerin avrokomünizm anlayışı

çerçevesinde geliştirdikleri işbirlikçi politikalarla da birleştiğinde, bu iki büyük ve tarihsel grevin yenilgisi burjuvazinin saldırısını yaygınlaştırıp derinleştirmesini kolaylaştırır. Türkiye’de de 1980’lerin ikinci yarısı, gücünü ve meşruiyetini 1980 askeri cuntasının hazırladığı 1983 Anayasasından alan Özalcı neoliberal ekonomi politikaları gündeme sokular. Buna göre “Devlet küçülecek” ve her yerde piyasanın egemenliği sağlanacaktır. Ama aslında ne Türkiye’de ne de bir başka ülkede Devlet küçülmemektedir, sadece emperyalist çağın bu yeni aşamasında görev ve işlerliğinde yeni düzenlemelere gidilmektedir.

Böylece burjuvazi 1982’den başlayarak kâr oranlarını artırmanın politik olanaklarına kavuşur (Tablo 4’te görülen ABD temelli işletmelerin kâr oranlarındaki değişimler eğrisi gerçekte genel dünya durumunun bir yansıması olarak kabul edilebilir) ve bunu bir dizi başka ekonomik ve politik önlem ve gelişmeyle birleştirir.

Tablo 4: ABD Temelli İşletmelerin Kâr Oranlarındaki Değişim

Bu gelişmelerin başında kuşkusuz 1985’te Mihail Gorbaçov’un ilan ettiği “perestroyka” (yeniden yapılanma) politikasıyla birlikte Sovyetler Birliği’nin kapitalizmin yeniden inşasına yönelmesi geliyordu. 1989’da Berlin Duvarı’nın yıkılmasının ardından Doğu Avrupa ülkelerinde patlak veren devrimci durumlar ve bu sürecin sosyalist devrimci bir seçeneğin yokluğu koşullarında yeni burjuva devletlerin inşasıyla sonuçlanması, aynı gelişmenin 1991’den itibaren eski SSCB’den kopan yeni Cumhuriyetlerde

tekrarlanması, kapitalizmin devasa bir yeni coğrafi alana yayılmasını ve emperyalist sermayeye kâr oranları yüksek yeni yatırımlara yönelmesini, yeni tüketim pazarlarına ulaşmasını olanaklı kıldı.

Sermayenin bu biçimde “küreselleşmesi” sadece coğrafi planda değil, ama aynı zamanda sektörel temelde de işliyordu. Yukarıda da değindiğimiz gibi, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında yapılan özelleştirmeler sermayeye yüksek kârlar elde etmesini olanaklı kılan yeni yatırım alanlarının açılmasını sağlıyordu. Ama yalnızca bu da değil: yeni teknolojiler ekonomiye yeni üretim ve tüketim dalları kazandırıyor. 1980’lerin başlarından itibaren bilgisayar temelli aygıtlarda görülen hızlı yaygınlaşma ve ardından cep telefonlarının ortaya çıkıp geniş tüketici kitlelere mal olması yükselişi hızlandıran etmenlerdi. Gerçi bu yeni teknolojiler sermayenin organik bileşiminin büyümesine neden oluyordu, ama bu büyümeyi dengeleyen ve kâr oranlarındaki artışın sürmesini olanaklı kılan bir öge vardı: Uzak Doğu ülkeleri (Tayvan, Singapur, Hong Kong, Güney Kore, vb.) ile planlı ekonomileri yıkılarak dünya kapitalizmine entegre olan Doğu Avrupa ülkelerinin sunduğu son derece ucuz emek gücü. Bu gelişmeler, ABD ve Batı Avrupa’ya yönelen yeni göç dalgalarıyla da birleşince, sermaye dünya ölçeğinde bir ucuz emek kaynaklarına ulaşmış ve aynı zamanda bunu ileri ülkelerdeki işçi sınıfının kazanılmış hakları üzerinde bir basınca dönüştürmenin koşullarını da yakalamış oluyordu. Hükümetlerin sendika bürokrasileriyle anlaşarak gerçekleştirdikleri “reformlar” sonucunda emek piyasasının, iş saatlerinin, çalışma koşullarının vb. “esnekleştirilmesi”, işten çıkarmaları kolaylaştıran, kıdem ve ihbar tazminatlarını ucuzlaştıran, sendikasılaşmayı yaygınlaştıran onlarca “bireysel sözleşme” türünün icadı, bu dönemde işçi sınıfına yönelik en önemli saldırılar olmuştur.

Dünya kapitalizminin 1980’lerin ikinci yarısından itibaren gösterdiği güçlü yükselişin ardında yatan en önemli nedenlerden biri de Çin Halk Cumhuriyeti’nde kapitalizmin nihai olarak yeniden inşasına geçilmiş olmasıdır. Önce tarımda kollektif uygulamaları durdurarak özel mülkiyete izin veren Çin hükümeti ardından ekonomi üzerindeki merkezi planlamayı ve dış ticaret üzerindeki devlet tekeli ilga ederek kapılarını emperyalist sermayeye açar. Ardından, 1991’de Dünya Ticaret Örgütüne katılır ve ordu dahil devlet kurumları ile Komünist Parti birimlerini kapitalist

işletmelere dönüştürmeye yönelir. Bu arada emekçi yığınlar üzerinde süren Stalinist diktatörlük, 1989'da Tiananmen ayaklanmasını bastırmayı başarmasından da güç alarak, baskı uygulamalarıyla ülkeyi kapitalizmin neredeyse köle emeği düzeyine yaklaşan ucuz emek pazarı durumuna dönüştürür. Böylece %10'ların üzerine çıkan büyüme tempoları yakalar ve dünya kapitalizminin daha rahat nefes alıp vermesini olanaklı kılan "ciğeri" haline gelir. Çin ayrıca, elde ettiği müthiş döviz gelirleriyle ABD hazine bonolarını satın alarak bir yandan ABD'deki tüketici kitlelere yeni kredi ve borçlanma olanakları sağlar, öte yandan da kendi mallarının düzenli olarak dünyanın bu en büyük tüketim pazarına ihraç edilebilmesinin koşullarını yaratır. ABD'nin devasa oranlarda borçlanmasına neden olan ve günümüzdeki mali krizin temellerini hazırlayan bu döngü, gene de 2000'lerin ortalarına değin tüketim düzeyinin ayakta kalmasını ve kâr oranlarının korunabilmesini olanaklı kılar.

Bütün bu gelişmelerle birlikte kapitalizmin 1980 ve 90'larda görece bir büyüme potansiyeli yakalaması neoliberal dönemin dünya kapitalizminde yeni bir uzun yükseliş dalgası yakaladığı, bir önceki dönemin çelişkilerinin üzerinden geldiğine yönelik tezlerin ileri sürülmesine, hatta bu tezlerin Sol hareket içinde bile taraftar bulmasına yol açıyordu. Ekonomi ve finans alanlarında giderek yaygınlaşan bir "küreselleşmenin" varlığı, yeni bir "teknolojik devrim" in gerçekleştirilmiş olduğu, ve özellikle de eski Sovyet sisteminde ve Çin'de kapitalizmin yeniden inşa edilmesi, bu iddiaların temelini oluşturan yorumların başında geliyordu. Tezlerin kuramcılarına göre, eski işçi devletlerinde kapitalizmin yeniden inşası dünya kapitalizmine uzunca bir dönem için yeni gelişme perspektifleri yaratıyordu ve bunun kabul etmeyenler politik açıdan "felaket tellallığı" yapmaktaydılar.

Oysa 1980'lerin ortalarından itibaren kâr oranlarındaki görülen artış eğilimi dünya kapitalizminin potansiyel dengesizliklerinin artması pahasına gerçekleşiyordu, ayrıca artışlar kısmiydi, asla savaş sonrası dönemin *boom*'u düzeylerine ulaşamıyordu ve alçalan ve yükselen kısa çevrimlerle sarsılıyordu. Her iyileşmeyi bir kriz izliyordu: 1982 dış borç krizi, 1987 Wall Street borsası çöküntüsü, 1990 Japon emlak piyasası krizi, 1992 Avrupa para sistemi krizi, 1995 Meksika ("tekila") krizi, 1997 Asya krizi, 1998 Rusya krizi, 2001 "noktacom" krizi ve aynı yıl Arjantin

ekonomisinin çökmesi... Bu krizler dünya ölçeğinde yaygınlaşan bir genel çöküntüye yol açmamakla birlikte, dünya politikası ve ekonomisindeki dengesizliklerin göstergesi ve şiddetlendirici unsurları olmuştur. Zira kâr oranlarının artırılması ya da korunmasını olanaklı kılan koşullara kalıcı ve sürekli bir sermaye birikimi eşlik etmiyordu –Çin dışında-; bunun tersine, sermaye sadece belirli bazı üretim noktalarında ve spekülâtif ticaret alanlarında toplanıyor, böylece finans sektöründe o döneme değin görülmemiş bir “ısınmaya” neden oluyordu. Mali sermaye sadece kısa zaman aralıklarında ve icat ettiği yeni parasal işlemlerle büyük kârlar elde edebiliyordu.

Ekonominin “Finansallaşması” ve Emlak “Balonu”

Kapitalizmin içinde bulunduğumuz emperyalist aşamada giderek spekülâtif bir nitelik kazanması yeni bir olgu değildi. Lenin, *Emperyalizm, Kapitalizmin En Üst Aşaması* adlı incelemesinde (1916), banka sermayesi ile sanayi sermayesinin birleşmesi sonucunda oluşan mali sermayenin (finans kapital) özelliklerini incelemiş ve onun “parazit” bir yapıya sahip olduğunu göstermişti. Yani mali sermaye herhangi bir yeni değer üretmiyor ya da yeni değer üretiminin koşullarına katkıda bulunmuyor, tam tersine toplumsal olarak üretilen artık değere el koymaya yöneliyordu. Bu amaçla da spekülasyon alanlarına akarak kolay ve hızlı kârlar arıyordu. Mali operasyonlara ayrılan paraların birikimi sonucunda ortaya bir “sanal sermaye” (fiktif kapital) çıkıyor ve sürekli artma, büyüme eğilimi gösteriyordu. Gerçek maddi zenginlik açısından herhangi bir karşılığı olmayan bu sanal sermaye büyüdükçe ekonomiler giderek “finansal” bir yapı kazanıyor, yatırımcılar ve şirketler tasarruflarını gerçek üretim alanları yerinde spekülâtif alanlara yöneltiyordu.

Sanal sermayenin büyümesi ve ekonominin böylece giderek finansallaşması elbette krizlerin oluşumu üzerinde etkide bulunmakta. Ekonomistlerin kestirimlerine göre günümüzde dünya ölçeğindeki mali operasyonların toplamı, dünya üretiminin ve maddi aktiflerin gerektirdiğinin beş katı düzeyinde. Bu mali sermayenin bir bölümü kuşkusuz spekülâtif yöntemlerle “değerlenmekte”, yani nominal olarak büyümekte, dolayısıyla sanal sermaye iyiden iyiye şişmekte. Onun bu şekilde büyümesi ise son tahlilde sermayenin organik bileşiminin daha da artarak, artık değer sömürü oranının ve de kâr oranlarının azalmasıyla

sonuçlanmakta, bu da kapitalizmin kriz koşullarını şiddetlendirmekte. Zira sabit sermayenin değişken sermayeye olan oranına bu sanal sermaye de eklenerek onu yukarıya doğru çekmekte. Böylece, kısa aralıklı spekülâtif dönemlerde ekonominin dinamiğine katkıda bulunarak kâr oranlarının yükselmesini olanaklı kılan sanal sermaye, uzun vadede düşüşün şiddetlenmesine yol açmakta ve krizleri patlamalı hale getirebilmektedir. İşte bu işlerliğin son örneği, bugünkü kriz döneminde tüm çıplaklığıyla açığa çıkmıştır.

2002 yılı ABD ve dünya ekonomisi açısından kritik bir yıl olmuş, bir dizi politik ve ekonomik etmenin bileşimi sonucunda özellikle ABD’de ciddi bir ekonomik gerileme (resesyon) yaşanmaya başlamıştı. 11 Eylül 2001’de New York’taki İkiz Kuleler’e gerçekleştirilen saldırı, bunun hemen ardından ABD’nin Afganistan’ı işgal etmesi; ertesini yıl Arjantin ekonomisinin çökerek ülkenin ayaklanmalarla sarsılmaya başlaması ve devrimci bir durumun doğması; Hugo Chavez’in “Bolivarcı devrim” şiarının Latin Amerikâdaki emperyalizm karşıtı hareketi güçlendirmesi ve 2002 sonlarında Brezilyâda Lula’nın iktidara gelmesi; döneme damgasını vuran politik gelişmeler olmuştu. Öte yandan Avrupa Birliği’nde *avro*’nun ortak para birimi olarak kullanıma girmesi doları sarsan bir etmen olmuş, 2001’deki “noktacom” kriziyle de Internet alanındaki spekülâtif şişme patlamış, bu teknoloji alanındaki şirketlerin katıldığı New York Nasdaq borsası 2002 Martı’ndan Eylülü’ne kadar olan sürede %74.4 oranında değer kaybetmişti. Dünya hasılasının üçte birini yaratan ABD’deki bu gerileme tüm dünya ekonomilerine doğru yayılarak mal, sermaye, işgücü, turizm hareketlerini yavaşlatmaya, özellikle diğer gelişmiş ülke ekonomilerini tehdit etmeye başlamıştı.

Burjuvazi bu krizin üstesinden gelebilmek için iki yanıt geliştirdi. Bunlardan birincisi Mart 2003’te Irak’ın işgalini hazırlayarak ABD’de savaş teknolojisine dayalı şirketlere milyarlarca dolar akıtmaya başladı. Bu sektörde biriken malların tüketimi (yani üretilmiş olan bombalar, tanklar, uçaklar ve diğer ölüm makineleriyle on binlerce Iraklının katledilmesi) ve yenilerinin üretilmesi, kâr oranlarındaki düşüşün durdurulması ve aynı zamanda ABD’nin dünya politikasındaki egemenliğinin perçinlenmesi açısından –başlangıçta- etkili olacaktı. İkinci gelişme ise, sermayenin spekülâtif alanlara doğru akması ve buralarda yeni kârlar aramaya

yönelmesi oldu. Bu alanların başında da konut sektörü geliyordu ve buradaki yatırımları ve “tüketimi” artırabilmek için yeni mekanizmalar icat etmek gerekiyordu. “Emlak balonu” denen olgunun şişmeye başlaması ve günümüzdeki krizi tetiklemesi işte bu gelişmeye dayanır.

ABD’de mali sermayenin toplanmış ve merkezileşmiş olduğu bankalar, sermaye şirketleri, sigorta ve emeklilik şirketleri, vb. hepsi birden pek çok kredi türü geliştirerek bunları kitlelere dağıtmaya başladılar. Bunların arasında en yaygın olanı ise *subprime* diye adlandırılan riskli ipotek kredileriydi. Bu krediler, krediyi alanların bu borçlarını geri ödeyip ödeyememe koşulları değerlendirilmeden ve giderek yükselen faiz oranlarıyla kolayca verilir oldu. ABD’li emekçilerin ve yoksul kitlelerin ev sahibi olabilmek için hızla yöneldikleri bu mekanizma konut fiyatlarının spekülatif bir biçimde yükselmesini ve böylece kredi taleplerinin giderek büyümesini tetikledi. Konut üretimini ve emlak alımlarını hızlandıran spekülasyoncular sadece konut fiyatlarının astronomik değerlere ulaşmasına neden olmakla kalmadılar, kredi borcu senetlerini birbirlerine satmaya ve diğer borsa hisseleri gibi piyasaya arz etmeye yöneldiler. Dünya ölçeğindeki tüm finans kuruluşlarının katıldığı bu “oyun”, trilyonlarca doların söz konusu olduğu borç senetlerinden elde edilen kârların büyümesine ve sanal sermayenin iyiden iyiye şişmesine katkıda bulundu. Kısacası, kredi borçlarını ödeyemeyecekleri mali kuruluşlarca gayet iyi bilinen yoksullar, kâr oranlarının erimesi karşısında burjuvazi tarafından araç olarak kullanıldılar.

Kuşkusuz bu durum gerçek yaşamın duvarına çarpacak ve maddi bir karşılığı olmayan sanal sermaye yapay şişmesinin sınırlarına dayanacak ve nihayet “patlayacaktı”. Zira, kısa bir dönem (2002-2006) spekülatif kârların elde edilmesi olanaklı olsa da, tarihsel ölçekte kâr oranlarındaki düşüş sürüyordu ve emperyalizm bu eğilimi tersine çevirecek politik ve ekonomik koşulları yaratamıyordu. 2003 sonlarından itibaren Irak’taki direniş örgütlü bir hal kazanmış ve şiddetlenmişti; aynı şey 2005 sonlarından itibaren Afganistan’da gerçekleşecekti; 2006’da Lübnan’da Hizbullah’ın işgalci İsrail ordusunu yenilgiye uğratarak geri çekilmek zorunda bırakması ve aynı yıl Filistin halkının emperyalizmle uzlaşan FKÖ karşısında Hamas’ı iktidara getirmesi, Ortadoğu’daki ABD-Siyonizm egemenliğine karşı direnişin sürdüğüne işaret ediyordu; Latin Amerika’da

devrimci önderlik yokluğu nedeniyle devrimci durumlarda bir geri çekilme yaşanmakla birlikte başta Bolivya ve Ekvator olmak üzere bir dizi ülkede sol ulusalcı akımlar iktidara yükselmiş ve ABD hegemonyasıyla sürtüşme sürecine girmişlerdi.

Bizzat ABD’de de Bush ve savaş karşıtı eğilimler yaygınlaşmaktaydı. Öte yandan tüketim mallarındaki fiyat artışları, yaygınlaşan işsizlik, işsizlik ödentilerinin kesilmesi gibi gelişmeler, o döneme değin kendisini “orta sınıf” olarak görmüş olan kitlelerin yoksullaşmasına neden oluyor ve kredi borçlarının geri ödenmesini olanaksızlaştırıyordu. Böylece kredi veren kuruluşlar, borcunu ödeyemeyen aileleri konutlarından çıkartarak bu konutları tekrar piyasaya sürdüler, ama bu durum bir anda piyasada alıcı bulamayan yüz binlerce konutun birikmesine ve 2007 yazından itibaren emlak fiyatlarının hızla düşmesine neden olacaktı. “Emlak balon” patlamıştı. Bankaların karşısında borcunu ödeyemeyen yüz binlerce ipotekli aile, ellerinde ise hiçbir işe yaramayan bir o kadar konut vardı. Mali kriz diye adlandırılan bunalım başlamıştı.

ABD’de 2008’de konut fiyatları %18 düzeyinde düşer. Kredi borcunu ödeyemeyenlerin miktarı 2006’ya oranla %225 ve 2007’ye oranla %81 oranında artar ve konutlarını boşaltmak zorunda kalan aile sayısı 3 milyonu aşar. İpotek borçlarının GSMH’a olan oranı 2008’de %73 gibi inanılmaz bir düzeye ve toplam 10,5 trilyon dolara ulaşır. 2009 ortalarında uzmanlara göre, ABD’de -toplam nüfusun üçte ikisini oluşturan- bireysel konut sahiplerinin dörtte biri teknik açıdan iflas durumundadır, zira emlak borsalarında hisse fiyatları, bu hisselerin ilintili olduğu ipoteklerin altına inmiştir. Benzer bir kriz İspanya’da da kendini gösterir. 2006-2009 arasında konut satışları %60 oranında, fiyatlar ise 2008-2009 Mayıs ayları arasında %12 oranında geriler.

Krizin boyutları

2007 ortalarında patlak veren emlak krizi önce banka sektörünü çöküntünün eşiğine sürükler. 2008’de ABD banka ve finans devleri birbiri ardına devrilerek ya rakip kuruluşlarca yutulur ya da merkez bankasınca “kurtarılmak” durumunda kalırlar. Wall Street’in beşinci büyük bankası Bear Sterns; ülkenin en büyük iki kredi kuruluşu Freddy Mac ve Fannie Mae (toplam varlıkları 850 milyar dolar); dünyanın en büyük finansal aracı ve danışmanlık kuruluşlarından Merrill Lynch, gene dünyanın en önemli

sigorta şirketlerinden AIG (American International Group) bunların arasındadır. İskoçya'nın ikinci büyük bankası HBOS ile İngiliz bankası Northern Rock ile Fransa, Belçika ve Lüksemburg sermayeli finans şirketi Dexia da sarsıntının altında kalanlardandır. Bu arada tarihsel boyutlu iflaslar yaşanır. Temmuz 2008'de ABD'nin en büyük kredi şirketlerinden Indymac, Federal hükümetin denetimine alınır. Onu birkaç gün sonra ülkenin dördüncü büyük bankası olan Lehman Brothers izler; banka, 613 milyar dolara ulaşan borçlarını ödeyemiyordur ve iflas bayrağını çeker. İki hafta sonra sıra ülkenin en önemli bankacılık, mali hizmetler ve kredi kuruluşu Washington Mutual'dadır; WaMu da kapılarını kapar.

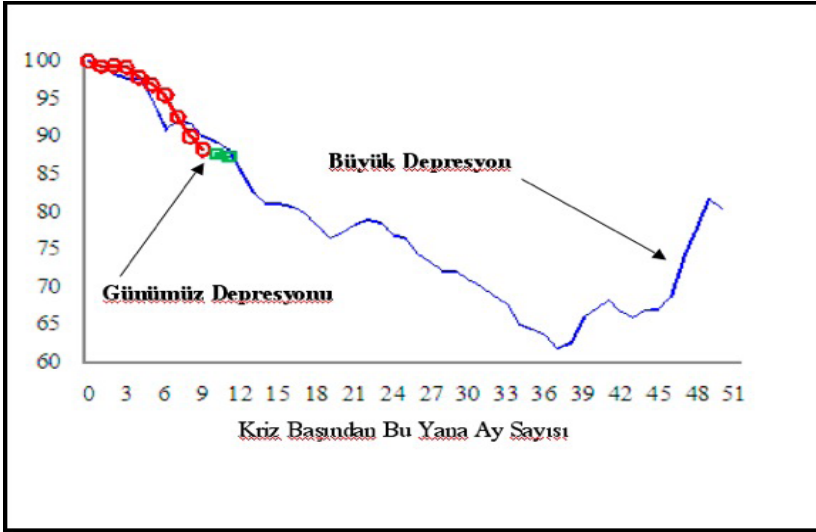
Finans dünyasının kaleleri bu biçimde birbiri ardına devrilirken, onların dünya ekonomisinde oluşturdukları “kara delik”in boyutlarını kimse bilmiyordu; bırakın dünyayı, ABD’de kimin kime ve nereye ne kadar borcu vardır, açılan yara ne kadardır, hesaplanabilirin ötesindedir. Mali operasyonlarla para kazanmanın ve gerçek ekonomideki kâr oranlarının düşme eğilimini bu “suni teneffüs” ile önleyebilmenin sonu geldiğinde, yani “balon patladığında” ekonominin tümü ciddi bir şoka girer ve “real ekonomi” diye adlandırılan üretim sektörlerinde düşüşler yaşanmaya başlar. ABD'nin Ulusal Ekonomik Araştırmalar Bürosu (NBER) ABD'nin Aralık 2007'den itibaren gerilemeye (resesyon) girdiğini ilan eder. GSMH 2008'de %6,3, 2009'un ilk çeyreğinde ise %5,5 oranlarında gerilemeye devam eder. Dünyanın en büyük sanayi ve finans kuruluşlarının borsalardaki hisse fiyatları müthiş bir düşüşe uğrar: General Motors -%92, Exxon Mobil -%39, Bank of America -%89, AIG -%97, JP Morgan Chase -%57, Hewlett Packard -%51. Pek çok ekonomist, bu arada wall Street'in en “güvenilen” analizcilerinden Nouriel Roubini, düşün 2010'da da %5 dolayında süreceğini öne sürerler.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise, tüm Avrupa'nın 2009'da resesyon yaşayacağını duyurur. Deutsche Bank, Alman ekonomisinin 2009 içinde %4 oranında gerileyeceğini bildirir, ama 2009 Mayıs'ında bu oranı daha da kötü, %7 olduğu anlaşılır. Gerileme kendini özellikle büyük firmalarda hissettirir. Örneğin, 2009'un ilk çeyreğinde Adidas'ın kârları %95 oranında azalır; ülkenin önde gelen bankalarından Hypo real Estate 382 milyon avro kayıp bildirir. Bir bütün olarak Avro bölgesinde GSMH'daki gerileme %4,6 düzeyindedir. Düşüşler İtalya'da

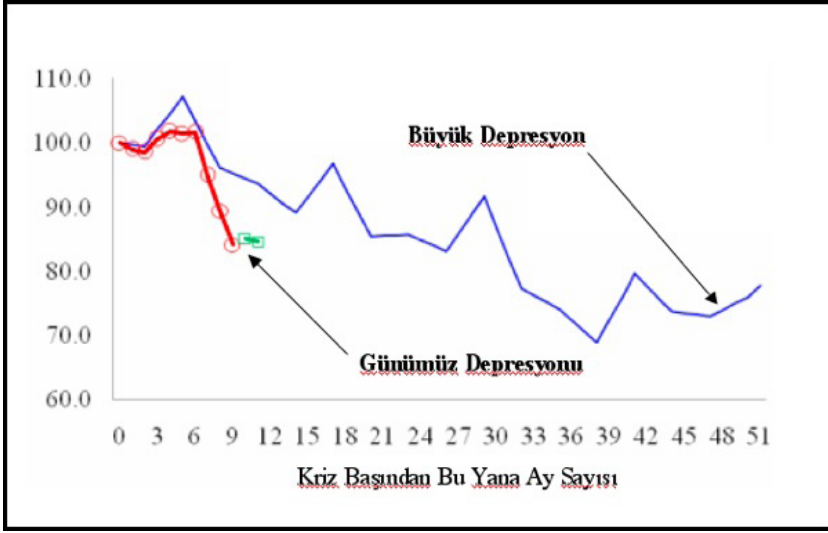
%5,9, İngiltere’de %4,1, Fransa’da %3,2 ve İspanya’da %2,9 düzeyindedir. Japonya’daki gerileme düzeyi ise çift rakamlıdır: 2008’de ekonomi %12,7 oranında küçülür, ihracatı %13,9 düzeyinde azalır. Dünya ekonomisinin “nefes alıp vermesini” olanaklı kılan Çin ekonomisi de, dünya resesyondan etkilenir ve 7.000 ihracatçı şirket kapısına kilit asarak ülke ekonomisindeki gerilemenin ilk sinyallerini verir.

2009’da artık herkes yaşanmakta olan dünya ekonomik krizinin 1929 Büyük Çöküntüsünden sonraki en derin bunalım olduğu konusunda görüş birliğindedir. Şimdi artık tartışma, bunun 1929’dakine benzer bir depresyona yol açıp açmayacağı ya da bunalımdan “çıkışın” olanakları üzerinedir. Mart 2009’da IMF genel direktörü Dominique Strauss-Kahn, dünya ölçeğinde “bir Büyük Depresyon” yaşandığını duyurur. Bu konuda ekonomist Ahmet Tonak açıklayıcı ilginç bir karşılaştırma yapar ve şöyle der:

Yaşadığımız buhran, bırakın sona ermeyi, birçok bakımdan 1930’lar buhranı ile yarışmaya devam ediyor. Sadece iki önemli bulguyu aktarayım: Dünya sanayi üretimi 1930’lar seviyesinde seyretmeye devam ediyor. Aşağıdaki şekil bu karşılaştırmayı yansıtır.

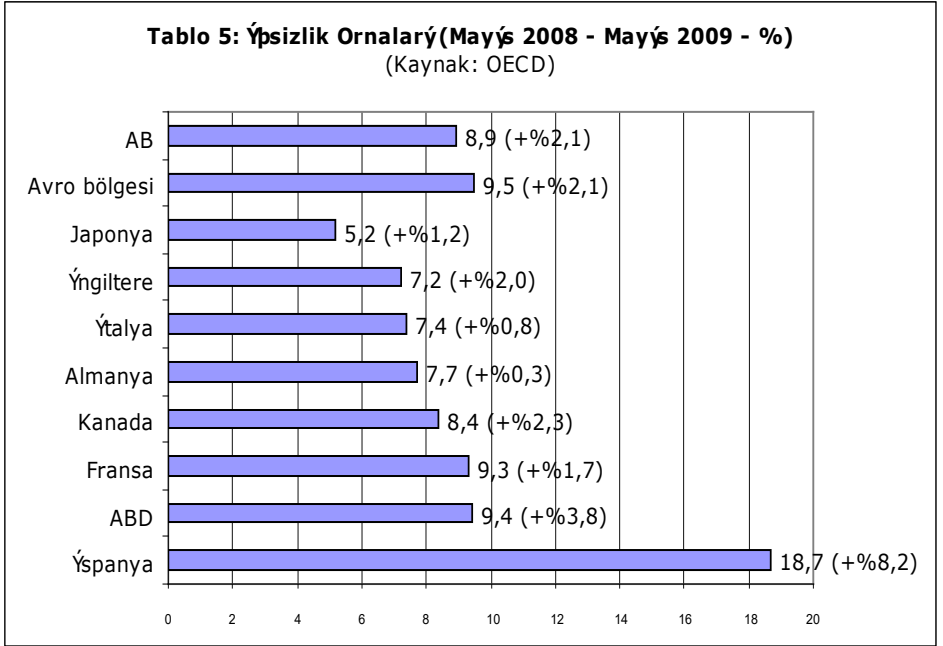
Keza, dünya ticaret hacmi düşmemekle birlikte, seviyesi itibariye 1930’lar seviyesinin bir hayli altında seyretmeye devam ediyor.

Bu ve benzeri değerlendirmelerden benim çıkarsadığım, tahmin edilebileceği üzere Eko Diyalog mensuplarının görüşlerinden çok farklı. Eğilmez gibi krizin nedenlerini denetimsizlikte görmediğimden, Gökçe gibi, krizin sonunun geldiği şeklinde iyimser bir sonuca varamıyorum. Aksine, bu krizin kaynağı yeterince hızlı arttırılmayan artık değer, üretici ve üretken olmayan şirketler (finans ve ticaret) arasında paylaştırılmasında yattığını düşündüğümünden, bunca pompalanan paraya ve kamulaştırmalara rağmen krizin 'dibini görme'nin zahiri ve geçici olduğu görüşündeyim.

Mevcut krizin Büyük Çöküntü'yü tekrarlayıp tekrarlamayacağını yakın gelecekte göreceğiz, ama bugün bilinen gerçek bütün bu sürecin kurbanlarının kuşkusuz işçi ve emekçi yığınlarıdır. Ödeyemedikleri ipotekler nedeniyle evlerini yitirenlere milyonlarca işsiz katılır. Kapanan ya da kitlesel tensikatlarla yönelen sanayi kuruluşları arasında dünya devleri vardır. Japonya'da Sony, 8 bini sabit sözleşmeli 16 bin işçisini işten çıkartır. Emlak krizi ABD'nin dışında özellikle İspanya'yı vurmuştur ve yaklaşık 1 milyon inşaat işçisi işini yitirmiştir; 2009'un ilk çeyreğinde işsizlik oranı %18,7'ye ve toplam işsiz sayısı 5 milyona dayanmıştır. Avrupa Birliği'nin tümünde sadece Şubat 2009'da işsiz sayısı yarım milyon artarak toplam 20 milyona yaklaşmıştır. Avro alanında işsizlik oranı %9,5'3 ulaşmıştır.

(Bak. Tablo 5.)

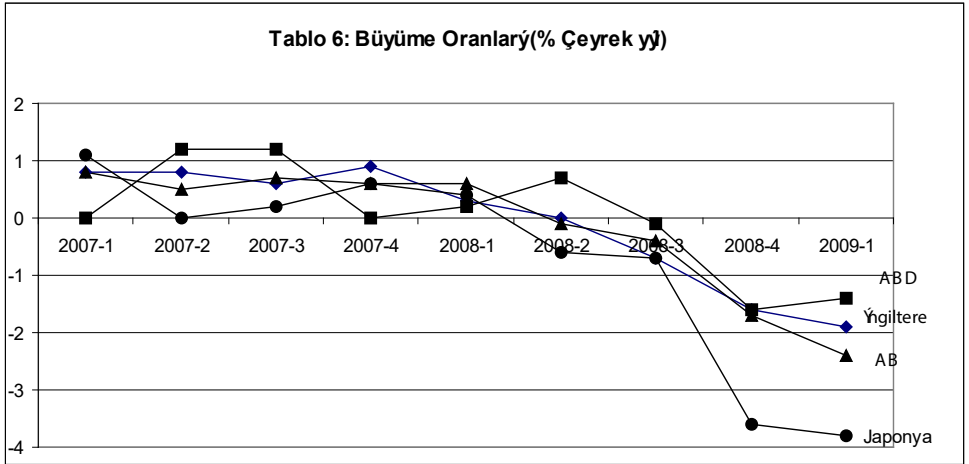

\s

ABD'de özellikle bankacılık sektöründe tam bir katliam yaşanmaktadır: Dünyanın en büyük bankalarından Citigroup 2008'de 23 bin çalışanını işten çıkartır ve bu rakamın 50 bine ulaşacağını ilan eder. Bu sektörde ABD ve İngiltere'de toplam işten çıkarılan sayısı 260 bini aşar. Ağır darbe yiyen sektörlerden bir diğeri de otomotiv sanayisidir. 2008 sonunda otomobil satışları %30 dolayında düşmüştür ve böylece büyük firmaların yanı sıra bu sektöre malzeme üreten yan sanayiler de çöküntüye uğrar. Fransa'nın başta gelen otomobil üreticilerinden Renault 2008 Kasım'ında üretimini neredeyse tümüyle durdurur. Toyota, Japonya'daki fabrikalarından 6 bin geçici işçiyi işten çıkarır. ABD'de ise ünlü "Detroit üçlüsü" nün (General Motors, Chrysler, Ford) başı derttedir, iflasın eşiğindedirler. Hükümetin bunlara yaptığı 15 milyar dolarlık yardım durumlarını kurtarmaya yetmez, olası iflaslar yan sanayilerle birlikte 3 milyona yakın işçinin işini tehdit eder duruma gelir. Sonuçta, "General Motors için iyi olan Amerika için de iyidir" felsefesiyle, daha doğrusu yaygın işsizliğin toplumsal bir başkaldırı dalgasını kışkırtabileceği korkusuyla, Barack Obama GM'i

“millileştirir”; tabii, şirket bir kez “sağlığına kavuştuğunda onu sahiplerine iade etmek” kaydıyla.

2009’un ortalarına gelindiğinde, yılın ilk çeyreğine ilişkin veriler netlik kazanır ve “piyasalara güven vermeye” çalışan hükümetler ve bazı ekonomistler ABD’de oluşmakta olan “yeşil tomurcuklardan”, yani krizin “dibe vurmakta” olduğundan ve düzelmeye ilk işaretlerinin görüldüğünden söz etmeye başlarlar. Gerçekte söz ettikleri rakamlardaki kötüleşme eğilimindeki bir yavaşlama, genel düşüş eğrisindeki hafif bir düzleşmedir, yoksa kriz hâlâ tüm şiddetiyle sürmektedir. Dünyanın önde gelen ekonomik güçlerinin GSMH değişim oranları Tablo 6’da görülmektedir.

\s

ABD ekonomisindeki daralma 2008’in ikinci çeyreğindeki zoraki bir yükselmenin ardından serbest düşüşe geçmiş haldedir ve 2009 ortalarına gelindiğinde yıllık gerileme -%5,7 oranındadır. ABD ekonomisinin düze çıkacağına ilişkin iddialar, yılın ilk çeyreğinde tüketimin %2,2 artışına ve şirket kârlarının da 42,6 milyar yükseldiğine dayandırılmakta (oysa 2008’in son çeyreğinde 250 milyar gerilemişti). Ama başka rakamlar bu iyimserliği gölgelemekte: emlak sektöründeki şirket yatırımları son bir yıl içinde %38 düşmüş, sanayi üretimi 2009’un ilk dört ayı boyunca gerilemeye devam etmiş (-%5,3), işsizlik sistematik olarak yükselerek %9,36 düzeyine ulaşmıştır (Haziran’da eklenen yarım milyon yeni işsiz

birlikte toplam 14,7 milyon kişi).

Durum Avrupa Birliği açışından da i açıcı değil. AB genelinde de üretim gerilemekte (-%4,6) ve işsizlik yükselmekte (%8,6). Bunların arasında en kötü veriler kuşkusuz çift rakamlı gerileme oranları gösteren Doğu Avrupa ülkelerine aittir, bununla birlikte İngiltere ve Almanya’da da kriz ciddi yaralar açmaktadır. Alman ekonomisi, özellikle ihracat olanaklarındaki düşüş nedeniyle -%3,5 oranında gerilemiş durumdadır; bu rakam Fransa’da -%3,2, İtalya’da -%4,1, İspanya’da ise -%3 oranındadır. Bu arada İzlanda, -%11,6 oranında gerilemenin ardından “iflas ettiğini” açıklamıştır; İrlanda’da da gerileme müthiş bir düzeydedir: -%9. Dünya ölçeğinde, şirketlerin değeri Ekim 2007’de 60,8 trilyon dolardan Ekim 2008’de 33,6 milyar dolara düşmüştür ve 2009 sonuna kadar %20 düzeyinde yeni bir düşüş beklenmektedir. IMF’ye göre 60 yıldan beri ilk kez dünya büyümesi negatif olacaktır.

Görüldüğu gibi dünya krizi emperyalizmin merkezinde tüm şiddetiyle sürmekte ve hemen hepsinin ekonomisi daralmakta. Buna karşılık 2009’un ilk çeyreğinde Çin’de %6’lık bir büyüme gözleniyor. Kimi iyimser burjuva ekonomistler Çin’in bu performansının tüm dünya ekonomisi üzerinde lokomotif etkisi göstererek krizden çıkılmasına yardımcı olacağını iddia ediyorlar. Bununla birlikte Çin’in son on yıl boyunca yıllık %12-13 düzeylerinde büyümüş olduğu dikkate alındığında, mevcut rakamın aslında ciddi bir düşüşe (yarı yarıya) işaret ettiği görülebilir. Çin’deki bu düşüşün en önemli nedeni kuşkusuz ihracat hacminin krizin etkisiyle büyük oranda daralmış olması. Mayıs 2009’da ülke toplam ihracatının yıllık gerilemesi -%26,4’e dayanmış durumda. Ardı ardına kapanan işletmelerden çıkarılan işçilerin sayısının ise 20 milyon civarında olduğu tahmin edilmekte. Son dönemlerde çalışmak üzere kırsal kesimden kentlere gelenlerin %15,3’ü evlerine geri dönüyor. Kentsel işsizlik düzeyi ise 2008’deki %4,2’lik düzeyinden 2009’un ilk çeyreğinde %4,6’ya (yaklaşık 60 milyon işsize) sıçramış halde. Dünyanın “gelişmekte olan devleri” olarak tanımlanan Brezilya, Hindistan ve Rusya’nın ekonomileri de 2008’in son çeyreğinde ağır biçimde gerilemeye uğradı (sırasıyla, -%3,6; -%2,0; -%1,6).

Öte yandan, Dünya Çalışma Örgütü’nün Haziran 2009 ortalarında yaptığı kestirimlere göre yıl sonu itibariyle tüm dünyada işsizlerin sayısı

240 milyonu bulacak, yani küresel işsizlik oranı %6,5 ile %7,4 arasında olacaktır. Örgüte göre 200 milyon işçi de yoksulluk sınırının eşiğindedir, yani günde 2 dolardan az bir gelirle yaşamak durumundadır. İşsiz gençlerin sayısı ise 2009'da 11 milyon artarak gençlik içindeki işsizlik oranını %15 düzeyine çıkaracaktır. Ayrıca yıl içinde 45 milyon kişi daha emek pazarına katılacaktır. Örgüt, önümüzdeki dönemde dünya ölçeğinde yeni iş alanlarının açılma temposunu en çok %0,1 olarak gördüğünden ve kriz öncesi istihdam düzeyine tekrardan erişebilmek için 300 milyon yeni işe gerek olduğundan, "iyileşmenin" beş ya da altı yıldan önce gerçekleşmeyeceği sonucuna ulaşmakta.

Olasılıklar

Krizin sürekliliği ya da ondan çıkışın üzerine kestirimler (ya da spekülasyonlar) ne olursa olsun, tarihsel bir gerçeklik var: Kapitalizm var oluşundan beri yaşadığı tüm krizleri geride bırakmış ve emperyalist çağda günümüze değin yaşaya gelmiştir. Bunu ancak dönem dönem üretim güçlerini tahrip ederek ve milyonlarca emekçinin cesetlerine basarak başarmıştır. Troçki'nin dediği gibi, tüm teknik yeniliklere karşın artık üretici güçlerin gelişimi durmuş, ve Rosa Luxemburg'un ifadesiyle, kapitalizm insanlığı barbarlığa doğru sürüklemeye koyulmuştur. Bu dinamikler bugün de işlerliktedir ve mevcut krizle birlikte daha da yalın hale gelmektedir. Dolayısıyla, krizin yaratacağı olasılıkları irdelerken, ekonomik verilerle birlikte bu verilerin içinde şekillendiği sınıf mücadelesi koşullarını da tanımlayabilmemiz gerekmektedir.

Ekonomik düzlemden başlayacak olursan, krizden çıkışın ne anlama geldiğini yanıtlayabilmemiz gerekiyor. Ekonomistler genellikle ekonomik istikrarı, dengeli ve istikrarlı büyüme, arz ve talep dengesi, kabul edilebilir cari açık ve borçlanma düzeyleri, denetimli ve makul enflasyon oranı, gene kabul edilebilir bir işsizlik düzeyi, istikrarlı sermaye birikimi ve kâr oranları gibi parametrelere dayalı olarak tanımlarlar. Bu göstergeler yükselme ve alçalmalardan oluşan (W biçiminde) 7-10 yıllık çevrimler oluşturur. Bu çevrimlerin oluşmasına yol açan başlıca etmen ise, kapitalizmin vaz geçilmez özelliği olan rekabet unsurudur. Belirli bir üretim alanında yüksek kâr düzeyi tespit eden sermaye oraya doğru akar ve bu sayede yatırım, üretim, istihdam, sermaye birikimi gibi göstergeler yukarı doğru seyrederek, aynı zamanda tüketim düzeyinde de bir yükselme

görülür. Ama bu sürenin ardından, o sektörde faaliyet gösteren sermaye miktarı çoğalıp arz düzeyi olanaklı tüketimin üstüne çıktığında kâr oranları düşmeye başlar ve anılan göstergeler ters dönerek düşüşe geçer.

Bu iniş çıkışlı çevrimlerin düzenini esas olarak piyasa koşulları, yani bizzat rekabetin kendisi kurar. Çevrimin sonunda, kâr oranları düşen sektörlerde bazı sermayeler yanar (iflaslar, işyeri kapatmaları, vs), bazı sermaye grupları aralarında birleşerek daha güçlü hale gelmeye çalışır, bazıları teknolojik yeniliklere başvurarak artık değer oranlarını yükseltmeye yönelir, bazıları sendikalara savaş açarak ücretleri düşürmeye çalışır, vb. Burjuva hükümetler de kredi politikalarıyla, teşvik uygulamalarıyla, araştırma ve geliştirme destekleriyle, özelleştirmelerle kapitalistlere yardımcı olur, onlara kâr oranları yüksek yeni yatırım alanları yaratmaya gayret gösterir, işçi hareketi ve talepleri karşısında kolluk güçlerini seferber etmekten çekinmez.

Kısa süreli çevrimlerde yükselme ve alçalmaların dikliği ve süresi genellikle bunların “uzun dalganın” hangi safhasında oluştuğuna bağlıdır. Eğer uzun dalga genel yükselme eğrisi çiziyorsa (örneğin, 1945-72 arasında olduğu gibi), kısa çevrimlerdeki yükselme daha güçlü, düşüşler ise daha kısa sürelidir. Ama uzun dalga düşüş gösteriyorsa, kısa çevrimlerdeki düşüşler daha sarptır ve daha derine iner, ayrıca yükselmeler genellikle önceki düzeylerine ulaşmadan ve daha kısa sürede tepe noktasına ulaşıp tekrar inişe geçer. Böylece uzun dalga derinlere doğru iner, kapitalizmin artık çevrimsel değil, tarihi bir yapısal krizinden söz edilmeye başlanır.

Bu genel kabullerden hareketle, ve eğer kâr oranlarının sistematik bir biçimde düştüğü, dünya ekonomisinin yapısal bir aşırı üretim bunalımı yaşadığı bir uzun dalga inişi aşamasında bulunduğumuz tespiti doğruysa (Marksist ekonomistlerin büyük çoğunluğu bu görüşte), geleceğe yönelik olarak, ekonomik göstergelerde görülebilecek kısa süreli iyileşmelere karşın krizin uzun süreli bir gerileme biçiminde süreceğini söyleyebiliriz. Bu kısmi iyileşmeleri daha keskin ve derin düşüşler izleyecek, her kriz bir önceki dönemin iyileşmelerini sildiği gibi, üretici güçler üzerinde daha yıkıcı etkilere yol açacaktır. Krizin ABD, Avrupa Birliği ve her geçen gün daha fazla Çin gibi dünya ekonomisine yön veren ülkeleri ve bölgeleri vurduğu göz önünde tutulacak olursa, dünya ekonomisinin bugünkü küreselleşmiş evresinde, herhangi bir ulusal ekonominin, hele

anılan metropollere bağımlı olanların, tek başına krizden çıkabileceğini düşünmek olanaklı değildir. Mevcut bunalım, kapitalizmin dünya ölçeğindeki bir yapısal krizidir.

Bu tip bir krizin sona ermesi, yani uzun dalganın dibe vurup tekrar yükselişe geçebilmesi, devasa borçlanmalarla iyiden iyiye yüklenmiş olan aşırı kapasitenin üstesinden gelinebilmesine bağlıdır. Kısacası, dünya ölçeğinde bir “sermaye temizliğine” ihtiyaç vardır. Ancak yüksek maliyetli ve düşük kârlı şirketlerin piyasadan çekilmesi ve ardından üretim araçlarının ile emeğin fiyatının ucuzlatılması sonucunda kâr oranlarında yeni bir yükseliş olanaklı olabilecektir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bir önceki dalganın sonunda bu “temizliği” II. Dünya Savaşı gerçekleştirmiş, dünya sermayesinin üçte birini yok edip üretici güçleri müthiş bir yıkıma uğratarak kâr oranlarında yeni bir uzun yükselişin nesnel koşullarını yaratmış, Stalinizm de karşıdevrimci dünya politikalarıyla emperyalizmin kendini yeniden inşa edebilmesine yardımcı olmuştu.

Bugünkü koşullarda bu tip bir tarihsel “temizliği” kim ve nasıl gerçekleştirecek? Marksist iktisatçı Robert Brenner, bu zorunluluğun 1970’lerin başındaki krizden beri hep ertelendiği için günümüzde daha acil ve köklü bir operasyon gerektirdiğini söylemekte. Krizin “organik” etkisiyle oluşan şirket iflasları ve kapanmalar bu tip bir temizliğin gerçekleşmesine yetecek mi? İngiltere ve Galler’de 2007’de iflas nedeniyle kapanan şirket sayısı 11.791 olmuştu; İspanya’da daha 2008’in başında işyeri kapatmaları %42,5 oranında artarak 8,536’ya ulaşmış (toplam 21 binin üzerinde işyeri), yeni işyeri kuruluşlarında ise -%26’lık bir düşüş gerçekleşmişti. *Financial Times*’in risk yönetimi şirketi Euler Hermes’in tahminlerine dayanarak yaptığı habere göre, iflas haberleri yıl sonuna kadar artarak sürecek. Araştırmaya göre 2009 yılında iflas açıklayan İngiliz şirketlerinin sayısı %15 artarak 38.201’e ulaşacak. Bu rakam Batı Avrupada %16,7 artışla 197.248’e, ABD’de ise %50,4 artışla 61.966’ya çıkacak. FT’nin tahminlerine göre bu yıl Japonya’daki iflas sayısı ise 17.000’i geçerek bir önceki yıla göre %8 artış gösterecek. İflasların yanı sıra dünya perakende devlerinin küçülmeleri ve mağaza kapatmaları da sürecek. Alışveriş Merkezleri Konseyi’nin tahminlerine göre yıl sonunda kapanan mağaza sayısı sadece ABD’de 148 bine ulaşacak. 2001’deki krizde toplam 151 bin mağaza kapanmıştı.

Bütün bu iflas ve kapanmalar artan işsiz sayılarıyla birlikte düşünüldüğünde sermaye ve şirket piyasalarında ciddi bir elenme dinamiğinin yaşandığı anlaşılmakta. Sektörler düzeyinde ise özellikle inşaat ve otomotiv alanlarında müthiş bir kıyım ve erime sürmekte. Krizin yarattığı bu tahribatların yatırım sektörlerini yeniden kârlı hale getirip getiremeyeceğini bugünden söylemek oldukça zor. Ancak 2009 ortalarındaki bir gelişme bu konuda kuşkuların artmasına yol açtı. Haziran'da Rusya'nın Yekaterinburg kentinde toplanan BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) devlet başkanları, rezerv birimi olarak doların rolünü sorguladılar, G-20 diye adlandırılan ülkeler grubunun işlevlerini gözden geçirdiler, dünya ticaretinin yeniden örgütlenmesi konusunu görüştüler ve dünya ölçeğindeki kararların alınmasında daha ağırlıklı bir işlev üstlenme kararına vardılar. Dünya nüfusunun yarısını, küresel GSMH'nın %23'ünü ve yeryüzü coğrafyasının %40'ını temsil eden bu ülkeler grubunun kriz koşullarında bir araya gelip ortak davranış geliştirmesi, dünya ekonomik güçleri arasında yeni bir düzenleme ihtiyacının doğduğuna işaret ediyor. Kriz, yumuşak ve doğrusal bir çıkıştan çok rekabetin ağır bastığı yeni ittifakların ve kümeleşmelerin oluşumuna doğru ilerliyor.

Dev kapitalist güçler arasındaki rekabetin korumacılığa yol açması da kuramsal olarak mevcut. Çin'deki krizin ağırlaşması bu ülkenin ABD'nin açığını artık daha fazla finanse edemeyeceği bir boyuta ulaşırsa ya da giderek artan ABD borçları ve Federal Rezerv'in sınırsız para basımı doların tümenden çökmesine neden olursa, gerilemenin çöküntü boyutuna ulaşması elbette kaçınılmaz olacaktır. Bu durumda ABD kapitalizmine yalnızca korumacılığa başvurma çaresi kalacak, bu da milliyetçiliğin ve hatta savaş olasılığının artmasına neden olabilecektir. Yani 1939'a geri dönme dinamikleri gündeme gelecektir. Bugün için dünya kapitalist elitlerinin korumacı önlemlere henüz başvurmuyor olmasının nedeni, mali ve sınai sermayenin küresel boyutlara ulaşmış olması. Herhangi bir ülkenin uygulamaya koyacağı korumacı önlemler, aynı eğilimin diğer ülkelere de yayılmasına yol açacak, ardından gelecek millileştirmelerle birlikte yurtdışı yatırımlarda ve ihracat gelirlerinde büyük kayıplara uğranabilecektir. Bu tehlike şimdilik uzakta tutulmaya çalışılıyor.

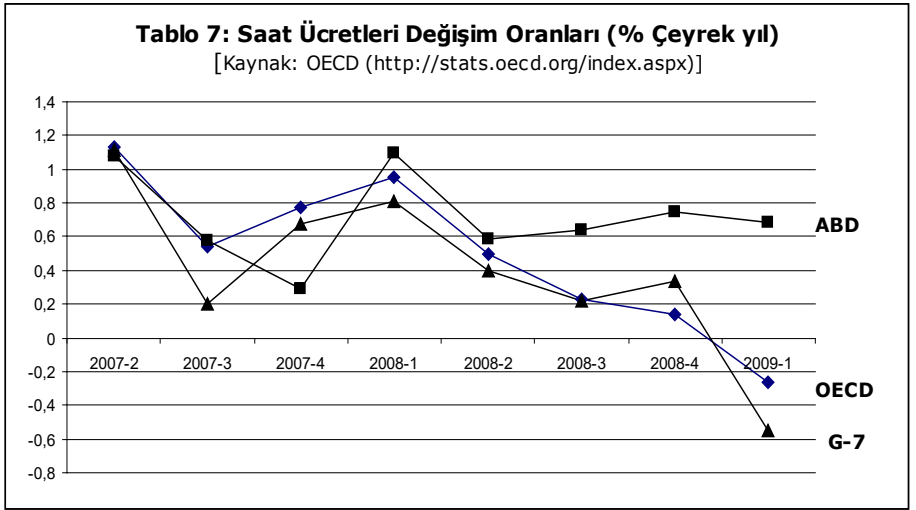
Emperyalistler arası rekabet dinamikleri ya da örneğin BRIC grubu ile

ABD ve AB arasındaki çelişkiler şiddetlenmekle birlikte, bunun sıcak bir dünya savaşına yol açması olasılığı bugün için gündemde görünmüyor, ama savaş tehlikesi bir başka noktadan tekrar karşımıza çıkıyor: tüketim zorunluluğu. Mali sistemin çöküntüde olması ve kredi imkanlarının darlığı, kitlelerin artan yoksullaşması ve devletlerin borçları nedeniyle sosyal üretim alanları açma kapasitelerinin sınırlanması, Keynesçi politikaları yetersiz hale getirebilir ve kâr oranları artmaya başlasa bile mevcut talep düzeyi sistemin tüketim gereksinimlerini karşılamayabilir. İşte bu noktada savaş, aşırı tüketim pompalaması yaratarak burjuvazinin başvuracağı bir araç haline gelebilir; tıpkı ABD'nin 2002 krizi sırasında Afganistan'ı ve ardından Irak'ı işgal etmiş olduğu gibi. Böyle bir durumda, Afganistan'daki savaş daha da yoğunlaştırılacağı gibi, İran, Kuzey Kore ve hatta Pakistan da hedef ülkeler listesinin başında yer alacaktır. Bölge jandarması Siyonist devlet aracılığıyla Filistin'deki soykırım yoğunlaştırılabilecek ve Lübnan'ın yeniden işgali, oradan da Suriye'nin düşürülmesi gündeme gelebilecektir. Latin Amerika'da ise, Kolombiya aracılığıyla önce FARC gerillalarına, uygun provokasyonlar sonrasında da Venezuela ve Bolivya'ya yönelik askeri operasyon planları yeniden masaya konabilecektir.

Kâr oranlarının istenen düzeylere yükseltilebilmesinin bir yolu da kuşkusuz yeni teknolojilerin üretim sürecine sokulması. Barack Obama'nın yenilenebilir enerji biçimlerini özendirmesi ya da İspanya başbakanı Zapatero'nun güneş enerjisiyle çalışan otomobil üretecek firmalara kredi açması, bu arayışlar doğrultusunda atılmış ilk adımlar gibi gözüküyor. Ne var ki, bu tip teknolojik dönüşümler hem bugünkü kriz koşullarında karşılanamayacak denli büyük yatırımlar gerektiriyor, hem de sonuçlarını uzun vadede gösteriyor. Dolayısıyla burjuva hükümetler orta ve uzun vadeli bu tip önlemleri gündeme getirmekle birlikte, acil çözüm bekleyen soruna, yani kâr oranlarını yükseltebilmek için artık değer sömürsünün yoğunlaştırılması gereksinimine ellerindeki yegane araçla yanıt vermeye çalışacaklardır: emeğin fiyatının ucuzlatılması ve sömürünün yoğunlaştırılması.

Burjuvazi emeğin fiyatını ucuzlatabilmek için pek çok yöntemle başvurmakta. Bunların arasında en çıplak olanı, işçilerin mevcut ücretlerinin altında bir fiyata çalışma zorunda bırakılması. Örneğin

İspanya'da başta banka devi BBVA olmak üzere bankacılık ve finans sektöründe, Microsoft ve Hewlett Packard gibi önde gelen şirketlerin de içinde olduğu bilişim alanında, daha da yaygın olarak otomotiv ve inşaat sektörlerinde işverenler ücret indirimlerini toplu tensikatlara ya da işyeri kapamalarına karşı bir seçenek olarak sunmakta ve pek çok yerde –sendika bürokrasilerinin işbirliği ve alternatif önderlik yoksunluğu koşullarında- kabul ettirebilmektedir. Aynı biçimde İrlanda'da hükümet kamu işçilerinin ücretlerini %7 oranında düşürürken Lituanya hükümeti Ocak 2009'da %15 olarak belirlemiş durumda; Macaristan hükümeti ise kamu ücretlilerinin yıllık ikramiyesini iptal etmeye karar verdi. Avrupa Merkez Bankası başkanı Jean-Claude Trichet ise, Mart başında bütün Avrupa hükümetlerini “özellikle kamu sektörü ücretlerinde sıkı bütçe politikaları izlemeye” davet ediyordu. Aynı basınç ABD'de de işlemekte: Ücret ve maaşların ulusal gelir içindeki payı daha 2006'da 1929'daki düzeyine inmiş, bu oran 2001'de %55 iken aradan geçen altı yıl boyunca sürekli düşerek %51,6'ya kadar gerilemiş durumda. ABD, Fransa ve Almanya gibi önde gelen emperyalist ülkeleri kapsayan G-7 “Zenginler Grubu” bütününe bakıldığında, ücretlerdeki gerileme çok daha çarpıcı bir hal almakta:

Artık değer sömürsünün yoğunlaştırılması amacıyla iş saatlerinin uzatılması ya da “esnekleştirilmesi”, çalışma tempolarının hızlandırılması,

fazla mesai ücretlerinin kesilmesi, kıdem tazminatlarının düşürülmesi gibi bir dizi “klasik” ve yeni icat edilmiş önlemler daha şimdiden işverenlerin “reform” talepleri arasındaki yerlerini almış durumda. Öte yandan toplumsal olarak üretilen artık değerden hizmetler biçiminde emekçilere dönen bölümlerin kısılarak bu miktarların burjuvazinin hizmetine sunulabilmesi için de kuşkusuz eğitim, sağlık, toplu taşımacılık gibi alanlarda, ayrıca işsizlik ödentileri, emekli maaşları ve yoksulluk yardımlarında önemli kısıntılara gidilmiş durumda.

Bütün bu uygulamaların kitlesel yoksullaşmalara neden olduğu bilinen bir gerçek. Ama asıl çarpıcı olan, krizin dünya kapitalizminin en güçlü ülkesi olan ABD’de yaptığı tahribatlar. ABD’deki Bütçe ve Politika Öncelikleri Merkezi’nce hazırlanan bir raporda, ekonomik gerilemenin yoksul ve “derin yoksul” (yoksulluk bölgesinin alt yarısında bulunanlar) sayısında görülmemiş artışa neden olduğu belirtilmekte. Rapora göre 2009 sonunda ülkedeki yoksulların sayısı 7,5-10,3 milyona, yoksul çocuk sayısı ise 3,3 milyona ulaşacak. Ülke nüfusu içinde önemli bir yer işgal eden 25 yaş üzeri eğitimsiz düz işçiler arasındaki işsizlik oranı 2006-2008 arasına %6,3’ten %10,3’e yükselmiş durumda; ama bu işsizlerin büyük bölümü devletten herhangi bir ödenti alamıyor, zira pek çok federal hükümet yarı zaman çalışan ya da belirli bir “süre temelinde” yeterli kazanç edinememiş olan kişilere işsizlik ödemesi yapmıyor, dolayısıyla da bu insanlar yoksulluğun daha derin kesimlerine doğru itiliyorlar. Yoksullaşmanın boyutlarına işaret eden bir başka gösterge de, sosyal hizmet servislerinden yiyecek yardımı talep edenlerinin sayısının Ağustos 2007 ile Ağustos 2008 arasında 2,6 milyon (%9,6) artmış olması.

Özetle, sermaye kâr oranlarını yükseltebilmek için emekçi sınıflara her yönden saldırmaktadır ve bu saldırılarını önümüzdeki dönemde şiddetlendirecektir. Kapitalizmin derin yapısal bunalımlara sürüklendiği benzer dönemlerde, krizden ekonominin klasik işlerliği içinde “organik” bir çıkış olanağı yoktur. Burjuvazi böyle dönemlerde “tarihsel” kararlar alma zorunluluğuyla karşı karşıya kalır ve devletler, Marx’ın ifade etmiş olduğu gibi, burjuvazinin baskı aygıtı olma özelliklerini yalın biçimde açığa vururlar. Sermaye bu krizi elbette “zararları toplumsallaştırarak”, faturayı emekçilere ödeterek atlatma gayreti içinde olacaktır. Sorun, dünya proletaryasının ve emekçi halklarının bu saldırıya vereceği yanıtta

yatıyor.

Program ve seferberlik

Kapitalizmin içine sürüklenmiş olduğu bugünkü derin krizin özellikle emperyalist metropoller proletaryasını bir anlamda “habersiz” yakalamış olduğunu ve gerek krizin yayılma temposunun gerekse ABD ve Avrupadaki işçi sınıfı haklarının “sağlamlığına” ilişkin “güven” faktörünün, emekçilerin verdiği yanıtın farklı ve eşitsiz olmasına yol açtığını söyleyebiliriz. Krizin burjuvazi tarafından işçi sınıfına ödetirileceğine ilişkin belirtilere karşı ilk direniş tepkileri, Belçika’da borsa çöküntüsü ortamında işçilerin ücretlerin enflasyon oranında güncellenmesi talebiyle gerçekleştirdikleri genel grev, gene aynı doğrultuda sendikaların Yunanistan’da giriştikleri genel grev eylemi ve İtalya’da işçilerin ve öğrencilerin Berlusconi hükümetinin ücretlerde ve sosyal yardımlarda yapmayı düşündüğü kesintiler planına karşı giriştikleri seferberlikler oldu. İspanya’da da Nissan, Seat gibi büyük otomotiv fabrikalarında işten çıkarmalara karşı direnişler ve seferberlikler düzenlendi. Aralık 2008 başında Yunanistan’da polis bir öğrenciyi öldürmesi üzerine patlak gençlik ayaklanması 10 Aralık’ta genel grevle birleşti ve altı gün boyunca muhafazakar Karamanlis hükümetini temellerinden sarstı. 2009 başlarında Portekiz, İtalya ve Fransa’da genel grevler ve seferberlikler örgütlendi. Ardından, Macaristan ve Lituanya hükümetleri ücret kesintilerine karşı patlak veren seferberlikler sonucunda düştü, 21 Şubat’ta İrlanda’da 120 bin kişinin katıldığı dev bir gösteri düzenlendi.

Bu ilk tepkiler, Batı proletaryasının krizin faturasının kendisine kesilmesine karşı direnme gücünü açığa vurmuş olmakla birlikte, mücadeleler esas olarak savunma düzeyinde kalmış, ulusal ve uluslararası ölçekte genelleşmemiş ve 2009’un ortalarına doğru geri çekilme eğilimine girmiştir. Çok şiddetli toplumsal patlamalara, devrimci ve karşıdevrimci seferberlik dalgalarına yol açmış olan 1929 çöküntüsünün tersine, bugünkü krizin çok daha yavaş işleyen yaygınlaşma ve derinleşme temposu, gerek sermayenin saldırılarının gerekse bu saldırılara karşı direnişlerin genelleşme ve birleşme süreçlerinde de yavaşlatıcı bir etki oluşturmaktadır. Öte yandan hükümetlerin, krizi frenleyebilmek için uyguladıkları ekonomik ve toplumsal politikalar aslında krizin acil etkilerinin ötelenmesine yöneliktir ve bu politikaların sonuçları

önümüzdeki dönemde açığa çıkacaktır. Örneğin işsizliğin en ağır olduğu Avrupa ülkelerinden İspanya'da hükümet uzun süreli işsizliklerde, 6 ay ile 1,5 yıl arasında değişen işsizlik ödemesi sürelerini bir yıl daha uzatarak toplumsal basıncı hafifletme çabasına yönelmektedir.

Ama ilk dalga işçi ve emekçi mücadelelerinin geri çekilmesinin ana nedeni, işçi hareketini kontrolü altında tutan reformist sol ve sosyal demokrat partilerin ve sendikaların karşıdevrimci politikalarında yatmaktadır. Neoliberal saldırıların başlamasıyla birlikte, özellikle metropol ülkelerdeki işçi sendikalarının burjuva devletle giderek daha fazla bütünleşmesi, öte yandan eski işçi kitle partilerinin liberal demokratik sistemin her geçen gün biraz daha fazla zayıflayan bir parçası haline dönüşmesi, ve buna karşılık devrimci alternatifin giderilemeyen zayıflığı, işçi ve emekçi yığınları liberal ideoloji ve politikalar karşısında yalnızlaştırmış ve onların etkisine açık hale getirmiştir. Sınıf bilinci yerini büyük ölçüde orta sınıf tahayyüllerine bırakmış, örgütlülük ve seferberlik anlayışı gerilemiş, mücadeleler kısmi ve savunma düzeyinde kalmıştır. Sendika bürokrasileri ve sosyal demokrat ve “sol birlik” partileri işçileri kriz konusunda sadece uyarmamakla ve onlara krize karşı bir emekçi mücadele programı sunmamakla kalmamışlar, tam tersine krizin ilk belirtilerinin hissedildiği andan itibaren “toplumsal barış” ve “tüketimin desteklenmesi” amaçlarıyla patronlarla ve burjuva hükümetlerle “reform” pazarlıklarına girişmişlerdir.

Dolayısıyla da işçi sınıfının krize karşı ilk tepkisi yerel ve sınırlı kalmıştır. ABD’de ve İspanya’da inşaat sektörü çöktüğünde, bu alanda büyük ölçüde istihdam edilmekte olan göçmen işçiler (ABD’de Latin Amerikalılar, İspanya’da Latinlerin yanı sıra Siyah Afrika ve Müslüman dünya emekçileri) örgütsüz ve perspektifsiz ortada kalmışlar, ırkçı ve ayrımcı söylemlerin güç kazanması karşısında korkuya ve endişeye kapılmışlar, sonuçta hükümetlerin bir-iki aylık toplumsal yardım programlarına sığınmakla yetinmişler ya da “eve dönüş” planlarına tutunmuşlardır. Ceplerindeki üç-beş kuruşluk birikimlerini ucuz kredi vaatleriyle bankalara ve emlak şirketlerine kaptırmış olan bu milyonlarca göçmen işçi, bugün sadece evlerini ve işlerini kaybetmiş olmakla kalmayıp sefaletin derinliklerine doğru itilmekte, üstelik her geçen gün aşırı sağın ve faşist hareketlerin saldırısına maruz kalmaktadır.

ABD ve Avrupa'da krizin ilk darbelerini yiyen kesimlerden biri olan otomotiv sektöründeki (ABD'de General Motors, Ford, Chrysler, Avrupa'da Nissan, Volkswagen, Renault, MG Rover, Mercedes Benz, Japonya'da Suzuki, Honda, vb) işten çıkarmalar ve ücret kesintileri karşısında sendikaların tutumu da tam bir ihanet örneği olmuştur. Sendika bürokratları tensikatlara karşı ciddi bir mücadele vermek yerine çokuluslu otomobil şirketlerinin yönetimleriyle işten çıkarılacakların sayısı, hatta isim listeleri üzerinde pazarlığa oturmuşlar, "dönüşümlü tensikatları" kabul etmişler, krizin kısa sürede atlatılacağı ve çıkarılanların derhal işlerine dönecekleri yalanlarıyla işçilerin mücadele isteklerini frenlemişler, hiçbir yerel seferberliği desteklememişler, tam tersine patronların planlarını "referandum" yoluyla işçilerin onayına sunmuşlardır. Büyük fabrikalarda patlak veren seferberlikleri temsilcilikleri aracılığıyla bölmeye girişmişler, bürokratların bu uygulamalarını reddeden temsilcileri sendikadan ihraç etmişlerdir. Ve sonunda hiçbir mücadele yerel ve savunma nitelikli olmaktan kurtulamamış, farklı fabrikalardaki mücadelelerin birleştirilmesi çabaları sonuç vermemiş ve çoğu yerde patronların planları uygulamaya konabilmiştir.

Büyük sanayi işletmelerindeki kriz dalga dalga yan sanayilere de yayılmıştır. Ana sanayi dallarına girdi mal üreten yüzlerce şirketin kapanması ve bu işletmelerde çalışan on binlerce işçinin sokakta kalması artık gazetelerin manşetlerinden inmiş, haber olma niteliğini bile yitirmiştir. Metropol ülkelere mal ihracına dayalı bağımlı ülkelerin ekonomileri de müthiş bir daralmaya girmiş, ihracat hacminin Doğu Avrupa ülkelerinde %35, Asya'da %25 ve Latin Amerika'da %20 oranında azalmış olması bu ülkelerin zaten büyük sorunu olan işsizliği toplumsal bir yıkım haline dönüştürmüştür. Dünya Çalışma Örgütü 2009 sonunda işsizliğin Latin Amerika'da 18 milyona ve %9,2 düzeyine, Ortadoğu'da %25'e, Doğu Avrupa'da %35'3, Sahra altı Afrika'da yüzde 70'lere, dünya toplamında da %7,4'e (239 milyon kişi) ulaşacağını tahmin etmektedir.

Krizin ilk etkilerine karşı patlak veren ilk mücadeleler hain işçi önderliklerinin burjuvaziyle uzlaşması sonucunda geri çekilmiş olmakla birlikte, patronların saldırıları sürmektedir ve kapitalizmin yol açtığı yıkımların ikinci bir mücadele dalgasını başlatması kaçınılmaz olacaktır. Bu yeni aşamada Troçkizmin elindeki silah olan *Geçiş Programı* her

zamankinden daha yakıcı biçimde gündemi oluşturacaktır; ve sadece bir propaganda aracı olarak değil, farklı ülkelerdeki sınıf mücadelelerinin kazanacağı niteliğe, işçi sınıfının politik olgunlaşma düzeyine ve devrimci proleter örgütlülüklerin gelişim temposuna bağlı olarak, bir eylem programı olarak acillik kazanacaktır. Devrimci sosyalist bir çözüm için daha da olgun hale gelecek olan nesnel koşullar politik sınıf bilincinin yetersizliğiyle çelişkiye girecek ve Geçiş Programının “köprü” özelliği bu çelişkinin aşılabilmesinde yegane araç olacaktır.

Kuşkusuz her ülkede mücadelenin seyri farklı kanallardan olacaktır ve bunların hepsi için geçerli olabilecek tek bir formül geliştirmek olanaklı değildir. Bununla birlikte, burjuvazinin krize ilişkin aradığı ve uygulamaya çalıştığı bazı evrensel politikalara karşı ileri sürülmesi gereken bir dizi yönetsel talepten söz etmek olanaklıdır. Bunların başında da, burjuvazinin krizin faturasını kronik işsizlere dönüştüreceği proleterlerin sırtına yükleme çabasına karşı çıkılması gelmektedir. Tensikatlar ve ücret kesintileri, işçileri aileleriyle birlikte yoksulluğun ve sefaletin içine sürüklenme aracı haline gelmiştir. Bu uygulamalara karşı devrimci Marksistlerin işçi sınıfına mutlaka *ücret kesintilerine karşı çıkılması*, dahası *ücretlerin enflasyon oranında otomatik olarak ayarlanması* ve tensikatlara karşı da, tek bir işçinin bile işten çıkarılmasına karşı durarak *var olan işlerin tüm işçiler arasında paylaşılması* talepleri doğrultusunda seferberlik çağrısında bulunmaları gerekmektedir. Bu talep, istihdam halinde olan *işçilerin tüm işsizlerle mücadele birliği* kurmalarını da zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede özellikle emperyalist ülkelerde krizin en ağır darbelerine maruz kalan göçmen işçilerin mevcut işçi örgütlerinde örgütlenerek sınıfın birliğinin sağlanması ve ırkçı ve faşist uygulamalara ve hükümetlerin *göçmen işçi karşıtı ayrımcı politikalarına tek bir sınıf olarak karşı çıkılması* yakıcı bir acillik kazanmaktadır. Burjuvazi bugün işçi sınıfını önce göçmen-yerli ayrımıyla parçalamaya, var olan zorlukların kaynağı olarak göçmenleri göstererek proletaryanın bilincini bulandırmaya gayret etmektedir. Onun bu politikasına karşı sloganımız, “Yerli ya da yabancı, hepsi aynı işçi sınıfı” olmalıdır.

Toplu tensikatlar ve işyeri kapatmaları, burjuvazinin neden olduğu krizin işçilere ödetilmesi politikası olduğu kadar, kriz bahanesiyle

işgücü maliyetini ucuzlatmaya çalışan patronların başvurdukları yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Dolayısıyla, işçiler önce *işyeri hesap defterlerinin açılmasını* ve bilançoların doğru bir biçimde sınıfın önüne konmasını talep etmelidirler. Ayrıca, üretici güçlerin tahribatına izin vermeden, *işyerinin tazminatsız ve işçi denetimi altında ulusallaştırılması ve üretimin işçilerin yönetiminde sürdürülmesi* doğrultusunda seferber olmalıdırlar. Bu kuşkusuz zor bir mücadeledir, zira doğrudan kapitalistlerin mülksüzleştirilmesi anlamına gelir ve patronlar ve hükümetler ile işçileri sıcak bir çatışmanın içine sürükler. Bu konuda proletaryanın tarihsel deneyimleri, bu tip el koyma mücadelelerinin kendi işyerleriyle sınırlı kalmaması, yaygınlaşarak en azından bölgesel düzeyde “patronsuz fabrika yönetimleri” konseylerinin kurulması zorunluluğuna işaret etmektedir. Bütün bu mücadeleler *işçi denetimindeki bir planlı ekonomi* için mücadelenin nüvelerini oluşturacaktır.

Başta gelen kapitalist ülkeler büyük bankaları ve mali sermaye elitlerini bataktan kurtarmak için halkın milyarlarca lirasını bunların hizmetine sunmakta, sonra da bunu “ulusallaştırma” olarak adlandırmaktadırlar. Kaynakların kapitalistlerin hizmetine sunulmasına yönelik bu aldatmacaya karşı *özel bankaların tazminatsız ve işçi denetiminde ulusallaştırılması ve tek bir devlet bankasının kurulması*, kredi ve yatırım sisteminin merkezileştirilmesi ve bunun işçi ve emekçi halkın çıkarları doğrultusunda işletilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Küçük tasarruf sahiplerinin mali sermaye lehine mülksüzleştirilmelerini önleyebilmenin ve özellikle yarı sömürge ülkelerden sermaye kaçışlarının engellenebilmesi için bu mutlak bir zorunluluktur. Aynı biçimde, çokuluslu sanayi işletmelerinin ve emperyalist ülke bankalarının ve mali kuruluşlarının, kâr transferleri yoluyla bağımlı ülkeleri yağmalamasının önüne geçilmesi amacıyla *dış ticaretin ulusallaştırılması* ve devlet tekeline alınması gerekmektedir.

Biz devrimci Marksistler, yönetimleri ne denli bürokratlaşmış, hainleşmiş ve devletle içiçe geçmiş hale gelmiş olsa da, sendikalarda mücadeleyi asla reddetmeyiz ve bunların mücadelecî sınıf yönetimlerine sahip olması için gayret gösteririz. BU mücadele önümüzdeki dönemde şiddetlenecektir, zira bürokrasiler patronların ilk koruyucuları ve savunucuları olarak işçi sınıfının karşısına çıkmakta ve önünde engel oluşturmaktadır. Sendika

temsilciliklerinin tabanın desteğiyle ve mücadeleci işçilerce oluşturulması, bu tip temsilcilikler aracılığıyla *bürokrat önderlerin sendikaların başından -ve gerekirse içinden- uzaklaştırılması*, işçi sınıfının önderlik seçeneksizliğinin giderilmesi yolunda atılacak adımları oluşturacaktır.

Ama öte yandan, sendikalar işçi sınıfının küçük bir kesimini ve genellikle üst katmanlarını bünyesinde örgütlemişlerdir ve sendika bürokrasilerinin örgütlülüğü sınıfın tümüne doğru yaymaya hiç istekleri yoktur. Dolayısıyla, krizin etkisi altında kalan yüz binlerce, hatta milyonlarca işçi hiçbir örgütlülüğe sahip değildir ve bu durum sınıfın bağrında bölünmelere neden olmaktadır. Bu durum karşısında devrimci Marksistlerin görevi, *fabrika komiteleri* ya da *işyeri komiteleri* aracılığıyla emekçilerin örgütlenmesine yardımcı olmak ve bu komiteler arasında mücadele eşgüdümünün sağlanması yoluyla *işçi sınıfının birleşik cephesinin* oluşmasına katkıda bulunmaktır. Sınıfı önümüzdeki yeni dönemde bekleyen sıcak mücadeleler sırasında *grev komitesi* ya da *direniş komitesi* biçimini alabilecek olan bu örgütlülükler, işçiler tarafından seçilen temsilcilerden oluştuğu oranda sadece burjuva demokrasisi organlarından bin kat daha demokratik olmakla kalmayacak, ama aynı zamanda patronların iktidarı karşısında işçi ve emekçi halkın yönetim nüveleri olma özelliği kazanacaktır.

Ve nihayet, burjuvazinin küresel krizi karşısında elinde tutmaya çalıştığı en büyük kozun, emperyalizmin ve başta da ABD'nin dünya ölçeğindeki politik ve askeri egemenliği olduğunu unutmamamız gerekmektedir. Kapitalizmin dünya borsalarına "istikrar" kazandırabilmesi, sömürge ve yarı sömürge ülkeleri hammadde kaynakları olarak ve kâr transferleri yoluyla yağmalayabilmesi, buralardaki ucuz işgücünü köle emeği gibi sömürebilmesi, kısacası krizin yükünü yoksul halkların sırtına yıkıp kendi kâr oranlarını yükseltebilmesi, emperyalizmin halklar üzerindeki egemenliğini elinden kaçırmamasına, hatta bunu önümüzdeki dönemde daha da yoğunlaştırmasına bağlıdır. Bunu başardığı oranda metropollerdeki işçi sınıfı üzerindeki denetimini de güçlendirebilecektir.

Barack Obama bunu, Bush'un saldırgan politikalarından ziyade, "demokratik gericilik" yöntemleriyle gerçekleştirmeye çalışacaktır: Irak'tan çekilip yönetimin burada kendine bağımlı mollalara devredilmesi, bu çerçevede İran rejimiyle yeniden buluşma çabalarının geliştirilmesi,

İsrail'in aşırı ırkçı saldırganlığının frenlenip FKÖ yönetiminin Hamas üzerinde egemenliğinin sağlanması, Honduras'taki askeri darbenin desteklenmeyip Chavez ve Eva Morales ile, hatta Küba yönetimi ile flört ilişkilerinin aranması vb, baskı ve imhadan çok kendine çekme ve içinde eritme uygulamaları olarak gündeme gelmektedir. Ama ABD öte yandan Afganistan'daki saldırısını şiddetlendirme, İran'a yönelik saldırı opsiyonunu reddetmemekte, Doğu Avrupa ülkelerine anti-misil füzeler yerleştirme planından vazgeçmemekte, gezegen üzerine yayılmış askeri üslerinden birini bile kapatmayı düşünmemektedir.

Bu durum karşısında devrimci Marksistler olarak emperyalistlerin Afganistan, Irak ve tüm Ortadoğu'dan tümüyle çekilmesi; Latin Amerikada Küba üzerindeki ambargonun kaldırılması, Kolombiya planının reddedilmesi, Haiti'deki işgale son verilmesi; Uzakdoğu Asya'da Kuzey Kore üzerindeki yaptırımların kaldırılması; Afrika'da Kongo ve Zimbabve gibi ülkelerdeki karşıdevrimci paramilter güçlerin örgütlenmesi ve desteklenmesinin durdurulması çağrılarını sistemli bir biçimde sürdürmek ve bu doğrultuda yeni uluslararası kampanyalar örgütlememiz gerekecektir.

Bütün bu talep ve sloganlar doğrultusunda somut adımlar atıldıkça, kapitalizm kitleler karşısındaki meşruiyetini giderek daha fazla yitirecek ve Marksist düşünce ve sosyalizm perspektifi milyonlarca emekçi için gerçekleştirilebilir bir referans haline dönüşebilecek, böylece Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve kapitalizmin eski bürokratik işçi devletlerinde yeniden inşasının yaygınlaşmasıyla birlikte doğan gerici ideolijik iklim tersine dönmeye başlayabilecektir. Böylece, sosyalist devrim için vazgeçilmez koşul olan Devrimci Partinin inşası yolunda önemli mesafeler katedilebilecek ve Troçki'nin deyişiyle, devrimci önderlik krizine indirgenmiş durumda olan insanlığın krizinin aşılması yolunda zaferler dönemi açılacaktır.

Dönemler Sorunu

(Politik Durum Dokümanı Üzerine Gözlemler)

(Eylül 2009)

Partimizin tartışmakta olduğu “Türkiye; sınıf mücadelesi, imkan ve olasılıklar” başlıklı doküman (bundan sonra TD), ülkedeki politik durumun kavranmasına ve nitelendirilmesine yardımcı olacak yeni öğeler içeriyor. Bunların başında, sınıf mücadelesinin verili özelliklerini belirli bir tarihsel ve dönemsel çerçeveye yerleştirme girişimi geliyor. Bu tip bir tarihsel çerçeve oluşturmak, kuşkusuz güncel sınıf mücadelesinin genel eğilimlerini ve yönünü tanımlamak açısından önemli. TD’nin bir diğer önemli katkısı, sınıf mücadelesini niteliği birbirinden farklı dönemlere ayırma ve onu bu zaman dilimleri içinde nitelendirme çabası. Ve nihayet, sınıf mücadelesindeki eğilimleri somut ve sayısal verilere dayandırarak açıklama girişimi. Son bölümdeki temel talep ve sloganlar önerisiyle birlikte ele alındığında, TD’nin tartışmalarımıza katkısının önemli ve yön gösterici olduğunu teslim etmemiz gerekiyor.

Bu ilk değerlendirmenin ardından, dokümandan daha fazla yarar sağlayabilmek amacıyla, onun bazı zayıf ve tamamlanması gereken yanlarına değinmemiz gerekiyor. Bunların başında, TD’nin bir anlamda “izlenimci” (empresyonist) bir nitelik taşıyor olması geliyor. Doküman, sınıf mücadelesinin bugünkü durgunluk halinden etkilenmiş bir biçimde geriye yönelik bir projeksiyon yapıyor ve özellikle 1980 sonrasındaki süreci sürekli bir düşüş ve geri çekilme eğilimi biçiminde niteliyor. TD’ye göre işçi sınıfının mücadelesi 1994’e değin esas olarak bir “savunma” savaşıydı, ve bu tarihten sonra da “savunma hattının da gerisine” çekildi, ve her geçen gün daha derin bir yıkıma doğru sürüklenmekte. Doküman bu yargısını esas olarak neoliberalizmin saldırıları sonucunda gerçekleşen hak kayıplarına, send-

ikalaşma ornalarındaki düşüşe, sendika bürokrasilerinin artan uzlaşma ve sınıf işbirliği eğilimlerine, işçi hareketindeki bölünmüşlüğe, sol ve sosyalist hareketin seçimlerde kendini belli eden zayıflığına dayandırıyor. Oysa bu öğeler, sınıf mücadelesinin dinamiklerini belirlemek açısından çok önemli olmakla birlikte yeterli değildir ve hatta yanıltıcı bile olabilir, zira durumun “dış görünümüdür” ve salt bunlara dayanmak bizleri izlenimlerle yetinmek durumunda bırakabilir.

Bunu, TD'nin yaptığı dönemlendirmeye birlikte açıklamaya çalışalım: Doküman sınıf mücadelesini, 1980 ve sonrası itibariyle, dört döneme ayırıyor: 1) 1980-84 Askeri darbe; 2) 1984-1989 Neoliberalizm ve Direniş; 3) 1989-94 Mücadele ve Yıkım; 4) 1994-2009 Savunma hattının de gerisine. Ancak, bu dönemleri (dördüncü dönemde kendi içinde üç ayrı “alt döneme” ayrılıyor) hangi kriterle bağlı olarak tarif ettiğini açıklamıyor. Örneğin 1984'ün bir dönem değişikliği yılı olması gayet anlaşılır, zira rejimin karakterinde görünürde bir değişim gerçekleşiyor: askeri diktatörlük yerini parlamenter kılıflı bir asker-polis rejimine bırakmışa benziyor. Eğer kriter buysa bu kez 1989'da neden bir dönem değişiyor? Bu kez doküman 1989 Bahar Eylemlerini bir yükselişin, dolayısıyla da yeni bir dönemin kriteri olarak değerlendiriyor. Dördüncü dönemin başlangıcı olan 1994 yılının tespitinde dokümanın temel aldığı kriter ise aynı yıl patlak veren ekonomik kriz ve 5 Nisan kararları. Daha sonra alt dönemlerin başlangıç tarihlerinin belirlenmesinde 1997'deki 28 Şubat muhtırası, 2002'deki AKP seçim başarısı esas alınıyor. Özetle, her dönem ve alt-dönemin belirlenmesinde ayrı bir kriter uygulamaya giriyor. Bütün bu dönemlerin ortak eğilimi ise (1989-94'teki Üçüncü Dönemin belirli mücadele anları dışında), sınıf hareketinin sistematik olarak geri çekilmesi, savunma hattının da gerisine düşmesi ve nihayet “yıkım”.

Bu tip bir dönemlendirme, yukarıda da söylendiği gibi, dış görünümledeki değişikliklere dayandırıldığı için izlenimcidir ve bizim sınıf mücadelesi dengelerindeki eğilimleri tespit etmemizde hatalar yapmamıza neden olur. Zaten TD'nin temel hatası da budur: sınıf mücadelesinde sistematik bir düşüş yaşandığı ve “yıkım” aşamasına varılmış olduğu tespiti. Oysa doküman, dış görünümledeki değişikliklerden ziyade, sınıf mücadelesinin *genel ve bütünsel toplumsal* dengeleri ve eğilimleri açısından bir tanımlamaya dayandırılırdı, belki de gerek dönemlendirmesi ve gerekse

de vardığı sonuçlar farklı olabilirdi.

TD'nin kendine kriter aldığı dönemlendirme araçları kuşkusuz önemli politik ve toplumsal olgular, ama bu olguları bütünsel bir çerçeveye yerleştirebilmemiz ve bir *durum tespiti* yapmamız gerekiyor. Bu bağlamda devrimci Marksizmin hep kullandığı dönem tanımları başlıca dört durum tarifinde toplanıyor: 1) Karşıdevrimci durum (ya da gericilik dönemi); 2) Devrimci olmayan durum (ya da durgunluk dönemi); 3) Öndevrimci durum (ya da yükseliş dönemi); 4) Devrimci durum (kitlesele mücadeleler dönemi). (Devrimci durumun bir aşaması olarak devrimci kriz durumunu bunlardan ayrı tutmak gerekiyor.) Bu durumlar kuşkusuz kendi içinde "geçiş" aşmaları olarak alt-dönemlere bölünebilir. Bu durumların tespitinde, TD'nin kullandığı tanım araçları olduğu kadar, sınıf mücadelesinin *bütün* ölçeklerinden yararlanmak ve politik durumun *genel ve bütünsel* bir tarifini yapabilmek durumundayız.

O zaman TD'deki dönemlendirmeyi de dikkate alarak, ülkedeki politik durumun son 30 yıllık resmine geri dönelim. Birinci dönem başlangıcı olarak 1980'in alınması doğrudur, zira 1980 Eylülü sınıf mücadelesinde bir dönüm noktasıdır: işçi sınıfı büyük bir yenilgi almıştır; sendikal faaliyet yasaklanmış, DİSK yöneticileri tutuklanmış, öncü işçiler işlerinden atılmaya başlamıştır; parlamenter demokratik işleyiş yerini, yasama, yürütme ve yargı alanlarındaki tüm sonuçlarıyla birlikte askeri diktatörlük rejimine bırakmıştır. Bu açık bir *karşıdevrimci dönemdir*.

Bu dönem belirleyici özellikleriyle hangi tarihe kadar sürdü? TD'de bu dönemin sonu ve yenisinin başlangıcı olarak, genel seçimlerin yapılıp parlamenter işleyişe geçildiği 1984 gösteriliyor. Görünürde bir rejim değişikliğinden söz edilebilse de, sınıf mücadelesinin göstergeleri bakımından ve rejimdeki asıl açılımların yaşanmaya başladığı 1987 tarihinin belirlenmesi daha uygun olacaktır (bkz. aşağıdaki tablolar). 1986 sonlarında Otomobil-İş'in 2.650 işçisiyle dönemin ilk büyük grevini başlatması, 1987 başlarında da Deri-İş'in Kazlıçeşme ve TÜMTİS'in Ambarlar grevleri işçi hareketini tetikleyen ilk gelişmeler oldu. 1989'daki Bahar eylemleriyle doruk noktasına varan bu dönemi bir yükseliş dönemi ya da *öndevrimci durum* olarak tanımlayabiliriz. 1991 Ocak'taki Genel Grev, Zonguldak madencileri grevi ve ardından gerçekleştirilen genel seçimlerde ANAP'ın büyük oy yitirışı, rejim üzerinde de etkili olmuştur,

ve bu anlamda askeri diktatörlük rejiminden, parlamenter “asker-polis” demokrasisine geçmiştir diyebiliriz.

1991’de TCK’nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılması, ertesi yıl DİSK’in yeniden kurulmasına izin verilmesi bu değişikliğin göstergeleridir. 1995’te kamu emekçilerinin seferberliğiyle (17-18 Haziran Kızılay eylemleri) yeni bir iç atılım yapan bu yükseliş dönemi 1997’deki 28 Şubat örtülü askeri müdahalesiyle kapanmış ve yerini günümüze kadar süren bir durgunluk dönemine, yani *devrimci olmayan duruma* bırakmıştır. Bu dönemin temel özellikleri TD’de ayrıntılı olarak anlatılmıştır ve esas olarak neokapitalist uygulamaların tüm şiddetiyle sürdüğü, ekonominin krizle sarsıldığı, hükümet düzeyinde sistematik krizlerin yaşandığı (2002 ANAP iktidarına değin) bir dönem olarak tanımlayabiliriz. İşçi hareketi, gerek sendikal önderliklerin ihaneti, gerekse uzun eylemlerin ardından sonuç alamamanın moral bozukluğuyla geri çekilmiş, Sol’a olan –kısmi-güveni sarsılmış, alternatif olarak –belirli kesimleriyle- İslamcı harekete doğru yaklaşmıştır (AKP’nin 2002’deki iktidarını belirleyen etmenlerden biri olmuştur bu). Bu dönem için rejimde temel bir değişikliğin olduğundan söz edilemez, ne var ki asker-sivil bürokrasi ile sivil hükümetler ve bir anlamda seçilmiş parlamento arasındaki sistematik çatışmalara neden olan ve rejimin bütünü üzerinde kriz yaratıcı etkiler oluşturan bir rejim içi çelişkiler süreci açılmıştır.

Yükselişin ve geri çekişilişin nedenleri

1987’de açılan yükseliş döneminin itici nedenleri nelerdir? Bunların başında hiç kuşkusuz işçi sınıfının uzun yıllar her türlü haktan mahrum kalması sonucunda bir tepki birikimi sürecine girmiş olması geliyor. Grev hakkı üzerinde sınırlamaların ve yasaklamaların bulunması nedeniyle işçiler 1986’dan itibaren iş yavaşatma, toplu viziteye çıkma, yemek ve fazla mesai boykotu ya da kitle gösterileri gibi yöntemlerle seferberlikler gerçekleştirmişlerdir. İktidarda askeri bir cuntanın değil, demokrasi söylemleri bir “sivil” iktidarın bulunması da işçi sınıfını cesaretlendiren bir öge olmuş, ve bu dinamiğin doğurduğu seferberlikler neticede rejimin evriminde etkili olmuştur.

Bunun yanı sıra bir önemli etmeni daha göz önünde tutmamız gerekiyor: Türk-İş bürokrasisinin devlet katında mevzi yitirmesi. Neoliberal politikalar çerçevesinde “devletin küçültülmesi”, yani özelleştirmeler

sonucunda sendikasılaştırmanın yaygınlaşması başından beri Türk-İş bürokrasisini rahatsız etmiş, 1985'te ise kamu kesimindeki işyerlerinin toplu iş sözleşmelerinin hükümete bağlı Kamu Koordinasyon Kurulu'na devredilmesi çelişkileri doruk noktasına ulaştırmıştır. Bunun sonucunda Türk-İş yönetim kurulu kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri görüşmelerini boykot kararı almış, hükümetin buna yanıtı ise 170 sendikadan 160'ının yasadışı olduğunu ileri sürmesi olmuştur. Dolayısıyla Türk-İş bürokrasisi başlangıçta işçi sınıfı seferberliklerini durdurmak bir yana, hükümete baskı yapabilmek için teşvik bile etmiş, desteklemiştir. 1989 baharında kamu kesiminde toplu sözleşme görüşmeleri süren yaklaşık 600 bin işçinin seferberliği, 1991'deki Zonguldak grevi, Türk-İş bürokrasisinin bu iki yüzlü politikasından ayrı düşünülemez.

Bu yükselişte, kısmi de olsa sol hareketin yeniden canlanma ve kurulum girişimlerinin etkisinin olduğunu eklememiz gerekiyor. Örgütlerin kendilerini yeniden toplamaya başlamaları, militanlarını işçi hareketine yönelik olarak seferber etmeleri, görüş ve taleplerini dile getiren yayınlar çıkarmaları, birlik arayışlarına girmeleri vb. yükselişin hem sonucu hem de kısmen de iticisi olmuştur.

1997'de başlayan düşüşün nedenlerine gelince: bunlar büyük ölçüde TD'de ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ama bir önemli olgunun altını çizmekte yarar var: 28 Şubat muhtırası sınıf hareketi üzerinde bilinç bulanıklığı yaratan bir etki uyandırmıştır. İşçiler 12 Eylül koşullarına geri döndüğü izlenimine kapılmışlar, sendikal ve sol hareket önderliklerinin bu gelişmeye bir yanıt getirememesi sonucunda da, önemlice bir kesim (özellikle yeni proleterleşen, kır kökenli göçmen işçiler) tepkisini alternatif olarak İslami harekete yönelmekle göstermiştir. İşçi hareketindeki bu eğilim diğer kent yoksullarını ve orta sınıfları da etkilemiş, neticede AKP'yi iktidara taşıyarak durgunluğu günümüze değin sürecek biçimde konsolide etmiştir.

Olasılıklar ve olanaklar

Bu bölümde “yıkıma” doğru bir perspektifin öngörülmesi son derece hatalıdır. İşçi hareketi açısından yıkım ancak faşizm ya da şeriat düzeninde söz konusu olabilir ki, politik durumun bu yönde evrildiğini gösteren herhangi bir belirti bulunmamaktadır, bu nedenle de parti inşamızın taktiklerinde vahim sonuçlara yol açabilir. Oysa, tüm bürokratik

ve hain önderliklerine, neoliberalizm karşısında uğradığı kayıplara karşın sendikalar; sivil toplumcu, reformist, hatta bazıları ulusalcı önderliklerine karşın sol hareketler; tüm sınırlamalara karşın basın, yayın ve toplantı özgürlükleri... bunların hepsi yerinde durmaktadır. Sınıf mücadelesindeki verili durgunluğu, bizi yıkıma doğru sürükleyen sistematik bir geri çekilme olarak değil, işçi ve emekçi yığınların içine sürüklendikleri ve her an değişebilecek bir ruh hali, bir bilinç çarpılması, bir öndersizlik ve bölünmüşlük durumu olarak değerlendirmek gerekir.

Böyle bir değişikliğin ilk belirtileri de ufukta görülmektedir. İşçi sınıfı, iş ve demokrasi açısından bir süredir güven duymakta olduğu AKP'nin yol açtığı hak ve yaşam standardı kayıplarından yorulduğunu son yerel seçimlerde göstermeye başlamıştır. Bir buçuk yıldır sürmekte olan ekonomik krizin başlangıç döneminde patlak veren eylemlilikler de, tüm kısmi ve savunma karakterlerine karşın, birer göstergedir. Dünya krizinin neo-liberal ideolojide yıpranmalara yol açmış olduğunu, bunun sosyalist düşünce ve politikanın tekrardan yaygınlaşması açısından olumlu bir zemin yaratmış olduğunu da unutmamak gerekiyor. Bugünden yarına ani bir değişiklik beklememek gerekir (ki bunda güven verici bir alternatifin bulunmayışı çok belirleyicidir), ne var ki sürecin Erdoğan ve AKP'nin kitlelerin gözünde daha da yıpranmasına, işçi hareketinin özgüven kazanmasına yol açması mutlaka ve kuvvetle olasılıklar içine dahil edilmelidir.

Tahlil ve sonuç çıkarma çabası açısından son derece olumlu bir hamle olan TD, İC'yi bu olasılığa yönelik olarak donatmalı ve hazırlamalıdır.

Notlar

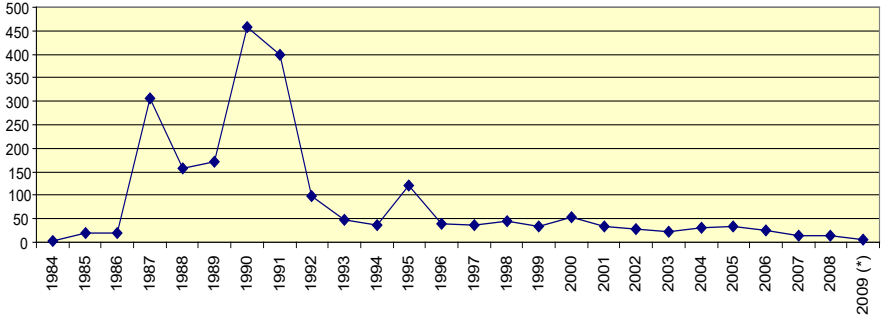
1) TD'de "kırılma noktası" gibi pek anlaşılmayan bir kavram kullanılıyor. Neyin kırılması? Sınıf mücadelesindeki bir sürekliliğin "kopması" mı, "yön değiştirmesi" mi, ortadan "yok olması" mı? Politik durumdaki bir radikal değişiklik mi? Bu veya benzeri bir gelişmeden söz ediliyorsa, bence bizzat o söylenmeli. İC'deki bazı başka yazılarda da rastlanılan bu kavramın durumların tarifine pek yardımcı olmadığını sanıyorum.

2) "Yenilgi", "yıkım" gibi kavramların çok dikkatli kullanılması gerekiyor. Örneğin, işçi mücadelesindeki herhangi bir yenilgi (bir grevin yenilmesi) ile sınıfın "tarihsel" bir yenilgi alması arasında büyük fark vardır; öyle ki, ikincisi politik durumun ve rejimin değişmesinde belirleyici bir ölçüt olabilir. TD'de sınıf mücadelesinin bir "yıkım" süreci içinde olduğu söyleniyor, ki bu örneğin akla "sınıf hareketinin atomize olduğu bir faşist rejim" tanımını bile getirebilir. Türkiye'deki mevcut durumun buna benzerlik taşımadığı ortadadır.

3) Aslında doküman bu bağlamda çelişkili: yıkım öngörmekle birlikte hareketimizi buna hazırlayan herhangi bir öneri getirmiyor.

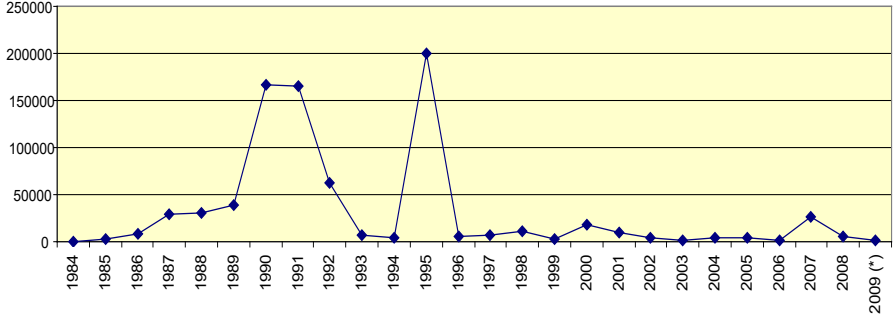
Grev Sayısı

28.02.2009 tarihi itibarıyla Kaynak : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

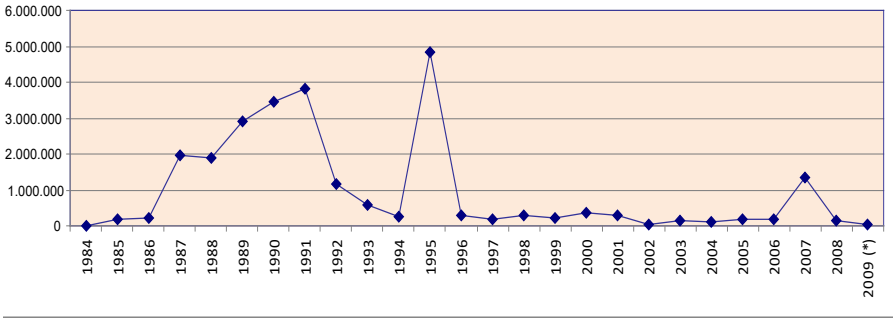
Grevci İşçi Sayısı

28.02.2009 tarihi itibarıyla Kaynak : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Kaybolan işgünü sayısı

28.08.2009 itibarıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Bir Kez Daha Dönemler Üzerine

(Eylül 2009)

Sınıf mücadelesinin içinden geçmekte olduğu dönemlerin belirlenmesi ve bu dönemlere ilişkin “durum” tespitlerinin yapılması hareketimizin gelenekleri arasında bulunmakla birlikte, bu analiz araçlarını bugüne yeterince ve etkili bir biçimde kullanmadığımız da bilinen bir gerçek. Bu eksikliğimizin temel nedeni, inşa dönemlerimizin hiç birinde, esas olarak bir propaganda partisi olmaktan çıkıp kitle mücadelesinde önderlik momenti ve dinamiği yakalayamamış olmamız. (1980 öncesi dönemdeki inşa sürecini, bu sürecin karmaşık ve çarpık karakterini bunun dışında tutmamız ve ayrı olarak incelememiz gerekiyor.) Böyle olunca da, bir propaganda partisinin temel görevi propagandayla sınırlı kalmakta, sınıf mücadelesinin temel dinamikleri –konuları değil- inşa teknikleri açısından önemsizleşmekte ve durum ne olursa olsun örgüt araçlarında ve hedeflerinde bir değişikliğe yol açmamakta. Ve tabii sonuçta, inşa hedefleri ve olasılıkları da gözardı edilebilmekte, ardından da propaganda partisinden kitle öncüsü partisi haline gelmenin olasılıkları yitirebilmekte. Politikaların, slogan ve şiarların ve taktiklerin yeri, militan ruh, çalışkanlık ve özveri gibi her an gerekli ve geçerli olan moral aksiyomlarla, öznel unsurlarla doldurulmaya çalışılmakta.

Kuşkusuz, doğru analizlerde bulunmak ve doğru durum ve taktik tespitleri yapmak kendi başına sihirli çözümler getirmez. Eldeki maddi ve insani araçlar, bu tahlil ve tespitlerin öngördüğü görevleri yerine getirmeye yetmiyorsa, nesnel açıdan en doğru yönelişlerimiz bile buza yazılmış sözcüklerin ötesine geçmez. Ama bu tespitlerimiz, birincisi, hareketimizi yarına hazırlayacak, ve ikincisi, hedeflere ulaşmamızı sağlayacak yeni

araçlar geliştirmemize yardımcı olacaktır. Dolayısıyla, sınıf mücadelesi içindeki etki gücümüz ne olursa olsun, bilimsel tahlillerimizi ve doğru politik-taktik tespitlerimizi mutlaka ve her geçen gün daha kusursuz hale getirmeye, daha etkili birer örgütsel araç haline dönüştürmeye çalışmak göreviyle yükümlüyüz.

Dönem tanımı kriterleri

Bir önceki mektubumda, “Devrimci Marksizmin hep kullanageldiği dönem tanımları başlıca dört durum tarifinde toplanıyor: 1) Karşıdevrimci durum (ya da gericilik dönemi); 2) Devrimci olmayan durum (ya da durgunluk dönemi); 3) Öndeirimci durum (ya da yükseliş dönemi); 4) Devrimci durum (kitlesele mücadeleler dönemi). (Devrimci durumun bir aşaması olarak devrimci kriz durumunu bunlardan ayrı tutmak gerekiyor.) Bu durumlar kuşkusuz kendi içinde “geçiş” aşmaları olarak alt-dönemlere bölünebilir. Bu durumların tespitinde, “Türkiye; sınıf mücadelesi, imkan ve olasılıklar” (TD) dokümanında kullanılan tanım araçları olduğu kadar, sınıf mücadelesinin bütün ölçeklerinden yararlanmak ve politik durumun genel ve bütünsel bir tarifini yapabilmek durumundayız”, diye yazmışım. Bunu biraz daha açalım.

Bu dönemlerin tarifinde ya da bunlara ilişkin durumların tespitinde temel ölçütümüz, yani kullanmamız gereken kriter, sınıf mücadelesindeki “denge” hali olmalıdır. Bunun anlaşılmasında iki uç durum –karşıdevrimci ve devrimci durumlar- oldukça net ve açıklayıcıdır. Karşıdevrimci durumda toplumsal ve siyasi denetim tamamen burjuvazinin, ya da bazı ülkelerde egemen kesimlerinden birinin (örneğin oligarşinin), ya da bunların siyasi ya da militer araçlarından birinin (örneğin ordu) elindedir; sınıf muhalefeti tamamen bastırılmış, kitle örgütleri susturulmuş ya da parçalanmış; kitle bilinci gerilere düşmüş ya da gerici ideolojiler proletarya üzerinde onu ezen, bölen, hatta atomize eden baskı araçlarına dönüşmüştür.

Devrimci bir durum ise bunun tersi koşullarla belirlenir: burjuvazinin ekonomik ve sosyal egemenliği, burjuva kurumların varlığı sürmekle birlikte, toplumsal siyasetin oluşmasında işçi ve emekçi yığınların mücadeleleri belirleyici bir rol oynar; geleneksel burjuva partilerin hükümet etmesi zorlaşır, burjuva parlamento felçleşir, bütün kararların alınmasında proletaryanın ve emekçilerin muhalefeti dikkate alınmaya başlar,

hatta bunda muhalefet belirleyici olur; kitlelerin bilincinde ve mücadele düzeyinde niteliksel sıçramalar gerçekleşir, kitle örgütlerinin gücü aynı oranda artar; bir “ikili iktidar” durumunun ilk nüveleri belirmeye başlar. İkinci iktidar örgütlerinin iyiden iyiye gelişip yaygınlaşmaları ve devrimci mücadeleleri temsil eden partilerle birlikte siyasi iktidara talip olma aşamasına yönelmeleri halinde, devrimci durum “devrimci krize” doğru evrilmiş olur, hatta bir devrimle sonuçlanabilir.

Bu durumların ya da dönemlerin belirlenmesinde rejimin niteliği elbette büyük önem taşır, ama bundan daha önemlisi, bu rejimlerin sınıf mücadelesindeki dengeleri hangi yönde değiştirme dinamikleri yarattığıdır. Örneğin, 12 Eylül 1980 darbesi başarıya ulaşmış ve bir karşıdevrimci dönem açmıştır. Buna karşılık, günümüzün çok taze bir örneği, Honduras’taki askeri darbe, tüm çabalarına rağmen sınıf mücadelesi üzerinde belirleyici olamadığı gibi, aslında tam aksine, ülkede birden bire bir devrimci durumun doğmasına neden olmuştur. Öyle ki şu anda, Zelaya, Chavez ve Obama, durumu bir gerçek devrime dönüşmeden denetim altına alabilmek için müthiş bir çaba içine girmiş bulunmaktadır.

Durgunluk döneminin ya da devrimci olmayan durumun özelliği ise, sınıf mücadelesinde dengenin gene burjuvazi ve egemen sınıflar lehine olması, ama bu egemenliği genellikle çıplak baskı yerine kısmi demokratik normlar çerçevesinde sürdürmeleri ve bu doğrultuda işçi örgütlerinin –sendikalar, sosyal demokrat ve reformist işçi partileri, vs- desteğini sağlamış olmalarıdır. İşçi ve emekçi yığınların bilincinde ulusalcı ya da reformist çarpılmalar söz konusudur, kaderlerini bir anlamda hükümetlerin ve parlamentonun eline bırakmış, seçimlere bel bağlamış durumdadırlar, mevcut sisteme güvenleri geniş ölçüde sürmektedir. Proletarya grev ve kitle mücadelesinden ziyade pazarlık ve uzlaşmaları tercih etmektedir.

Ve nihayet, bizi tespit etmekte en çok “kuşkulandırmış” olan dönemin, tanımına geliyoruz: önde devrimci durum. Sanırım tamamen linguistik bir nedenden hareketle, önde devrimci dönem diye tanımladığımız süreç hep “devrimin hemen öncesi” olarak algılanmıştır. Oysa bu dönem, “devrimci durum öncesi” bir süreci anlatmak için kullanılır. Bu süreçte burjuvazi siyasi, ekonomik ve toplumsal egemenliğini sürdürüyor olmakla birlikte, bir durgunluk döneminde olduğu kadar belirleyici ve denetleyici değildir; burjuva hükümetler –geleneksel burjuva partileri ya da reformist partil-

er aracılığıyla sürdürülüyor olsun- kitle hareketleri karşısında durgunluk dönemine nazaran daha güçsüzdür; ancak işçi ve emekçi sınıfların mücadelesi de, devrimci bir dönemde olduğu kadar belirleyici değildir. Burjuvazi kitlelere bir dizi taviz vermek ile onları aldatmak, önderliklerini sisteme entegre etmek ve zaman zaman şiddete başvurmak arasında değişen taktikler uygulamaktadır. Buna karşılık kitlelerin seferberliğinde bir yükseliş, grev ve direnişlerde bir yaygınlaşma, kitle bilincinde ve kendi mücadelelerine güvenmede önemli nicel gelişmeler gözlemlenir. Kitle mücadeleleri iktidarların yıpranmasına hatta seferberlikler ya da seçimler aracılığıyla düşmesine, değişmesine yol açmakla birlikte, kitleler ve onların örgütleri alternatif bir iktidar bilincinden henüz uzaktadırlar.

“Sarkaç” sorunu

Bütün bu dönemlerin ve durumların belirlenmesinde en önemli nokta, bu süreçlerin esas olarak “hangi yöne” doğru evrildiklerini, ya da evrilme eğilimleri taşıdıklarını belirleyebilmektedir. Zira parti inşası taktikleri, durum tanımları olduğu kadar, belki de ondan daha önemlisi, sınıf mücadelesi ve dengeleri sarkacının hangi yönde hareket ettiğinin belirlenmesi üzerine kurulur. Hiçbir dönem onlarca yıllara yayılan statik bir özellik göstermez, ve hepsi gelgitlerle doludur. Bir dönemin içinde bir diğerinin özellikleri filizlenmeye başlar, ve ardından ya o yeni döneme sıçranır ya da bu filizlenme ezilir, geri çekilme başlar. Yukarıda tarif edilen dönemler arasındaki geçişler de evrensel bir sıra takip etmez, bir durgunluk döneminden devrimci bir krize sıçranabileceği gibi, devrimci bir kriz karşıdevrimci bir dönemle de sonuçlanabilir. Tüm hazırlıklar bu eğilimlerin yönünü tarif etmeye çalışılarak yapılmak durumundadır.

En açık, kolayca anlaşılacak iki örnek üzerinden gidecek olursak, sınıf mücadeleleri sarkacının karşıdevrimci bir duruma doğru yöneldiği bir aşamada, böyle bir durumun önlenmesine yönelik mücadele şiarları geliştirmeye devam etmekle birlikte (örneğin “Darbeye Karşı Genel Grev”), partiyi muhtemel illegalite koşullarına hazırlamamak, ya da düzenli bir geri çekilişin planlarını yapmamak, proletarya ve onun öncüsü bakımından ölümcül sonuçlara yol açabilir. Aynı şekilde, devrimci durum koşullarında ufukta bir devrimci kriz olasılığı beliriorsa, partinin mutlaka, örneğin, ikili iktidar organlarının yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi yolunda şiarlar geliştirmesi, sınıf mücadelelerine bu hedefe yönelik

olarak müdahale etmeye, bu yoldaki önerileri kitlelere taşımaya yönelmesi, ve kendisini bu organlar içinde güçlendirmeye çalışması gerekir.

Bu dönemlerin içinde sarkacın en hareketli, sürecin en kaygan olduğu durum belki de öndevrimci diye tarif ettiğimizdir. Elinde buklundurduğu kurumsal araçlar sayesinde bilgi biriktirme ve sentezleme gücü proletaryadan çok daha güçlü olan burjuvazinin ve emperyalizmin tarihten dersler çıkardığını ve buradan hareketle de kitle bilinci ve mücadelelerindeki bir yükselişin devrimci bir duruma, oradan da devrimci bir krize dönüşmemesi için elinden geleni yapacağını umutmamız gerekmektedir. Bu nedenle de bu tip süreçlerin had noktalarına ulaşmasından önce, gün be gün müdahalelerde bulunmakta, sınıf mücadelesi dengelerinin elinden kaçmaması için önlemler geliştirmektedir.

Aşırı genelleştirmelerden ve gereksiz kuramsallaştırmalardan kaçınmakla birlikte, burjuvazinin durgunluk dönemlerinde bu sürecin bir öndevrimci duruma, ya da öndevrimci bir dönemin bir devrimci duruma sıçramasını engellemek için son on beş yirmi yıllık dönemde en fazla başvurduğu taktiğin “demokratik gericilik”, yani kitle örgütlerini ve önderliklerini kurumsal yapı içine çekmeye çalışmak olduğunu görebiliriz. Örneğin, benim bir önceki mektubumda öndevrimci olarak tanımladığım 1987-1997 döneminde burjuvazinin rejimin niteliğinde “demokratik” yeniliklere yönelmesi, DİSK’i serbestleştirmesi, memurlara –grevsiz-sendikalaşma hakkını fiiliyatta kabul ederek KESK’i nötrleştirmesi, vb bu taktiklerin içinde yer alıyordu. Bugünkü durgunluk koşullarında da AKP’nin “demokratik açılım” programı, Türkiye devriminin en önemli odaklarından birini tasfiyeye yönelik bir “demokratik gericilik” politikasından başka bir şey değildir.

Eğer bu tespitlerimiz doğruysa önümüze çok somut bir görev çıkıyor: İçinde bulunulan durgunluk döneminin sınıf mücadelesinin bir yükselişe doğru açılım yapmasını engelleyen, engelleyecek olan önderliklere karşı mücadeleyi kızıştırmak. Tüm propaganda ve bulduğumuz yerlerde müdahale araçlarımızla bu önderlikleri teşhir etmek, onların yerine sistemle bağlarını koparabilen alternatif önderlikler geliştirmeye çalışmak, bu doğrultuda birleşik cephe taktikleri uygulamak ve partinin üye sayısını bu bağlamda artırmaya yönelmek.

Leninist Parti: XXI. Yüzyılda Ortodoks Olmak

(Kasım 2009)

Yaklaşık yirmi yıldır bir ideolojik kasırmanın içinden geçiyoruz, sınıf mücadelesi üzerinde politik etkilere yol açmış olan bir kasırğa. Sınıfsal bir kategori olarak proletaryanın tarihten silinmiş olduğu, dahası işçi sınıfı ve halk devrimleri tarihinin sona erdiği, böylece zincirlerinden kurtulmuş olan serbest piyasanın insanlığın önünde artık evrensel bir gelişme-ilerleme çağı açtığı tezlerine dayalı; daha doğrusu bunların *böyle olması gerektiği* varsayımından hareketle geriye olarak kurulmuş yapay bir ideolojinin yarattığı bir kasırğa bu. Neoliberalizmin kuramcılarının, yıkılan Stalinist diktatörlüğün cesedini didikleterek yarattıkları bu “modernlik sonrası” (*post-modern*) kurgunun gücü sadece artık kendilerinin de birer gerçek “tüketici” haline gelebileceğine inanan yoksulların zihninde yarattığı umutla karışık şaşkınlıktan kaynaklanmıyordu; söyleminin yanı sıra bir de politik yönergesi vardı: sermayenin küreselleşmesinin önündeki her türlü ulusal ya da uluslararası engelin, demokratik işlerlik içinde –örneğin, parlamentolarda kabul edilen “reformlar” aracılığıyla sendikal yapıların çözülmesi- ya da “önleyici şiddet” uygulanarak ilga edilmesi – Irak, Afganistan, Haiti...

Devrimler ve savaşlar çağının, karşıdevrim ve işgal bistorileriyle kürtaj edilmesi çabasında morfin olarak kullanılan neoliberal ideolojinin ve söylemin etkisi oldukça uzun sürdü; ama daha dün sadece Asya’da her yıl milyonlarca insanın dünya proletarya ordusuna katılmakta olduğu gerçeğini “işçi sınıfına veda” marşının gürlütüsü içinde boğmaya çalışanlar, şimdi bizzat emperyalizmin merkezinde yaygınlaşan “işsizliğin” devasa boyutları karşısında duydukları ürküntüyü dile getirmeye başlamış du-

rumdalar. Modernlik sonrası çağda sendikalara gerek kalmadığını iddia eden teorisyenler bugün, kapitalizmi içine sürüklendiği bunalımdan çekip çıkarmakta sendikaların –sendika bürokrasilerinin- ne denli gerekli olduğunu vaaz ediyorlar. ABD emperyalizmi Irak ve Afganistan’da içine gömüldüğü bataktan kurtulabilmek için, daha düne kadar “zaman dışı” ulusalcı hükümet olarak gördüğü İran’daki mollalar iktidarından medet umuyor; Haiti ve Honduras’ta Lula’nın ve Chavez’in yardımına ihtiyacı var. Dünya ekonomik kriziyle birlikte neoliberal ideolojinin ne denli çürük temeller üzerinde kurulmuş olduğu yavaş yavaş açığa çıkıyor; ama işçi sınıfı hareketi üzerinde yarattığı tahribat oldukça derin ve proletaryanın doğal bir nekahet döneminden sonra kendiliğinden ayağa kalkmasını beklemek safdillik olur. Önümüzde yeni bir mücadeleler ve inşa dönemi açılıyor.

Çözülme süreci

Neoliberal ideologların “elveda” demesiyle işçi sınıfı tarihten silinmedi elbette, ama onların bu sevinç çığı sınıfın politik örgütlülüğündeki bir çözülme süreciyle de hepten ilişkisiz değildi. 1980’lerin sonlarından başlayarak Sovyetler Birliği’nin çökmesi, onunla birlikte diğer Doğu Avrupa işçi devletlerinin yıkılması, komünist partilerin eriyip yok olması, sendika bürokrasilerinin ve sosyal demokrat partilerin kabuk değiştirip sosyal liberalizme yönelmesi, işçi sınıfının büyük bölümünün kendisini bir “sınıf” olarak tanımlamasında araç olan bütün bu kurumların ve temsil organlarının tasfiyesi, bir anlamda sınıfın “örgütlü bir hareket” olarak toplum sahnesinden silinmekte olduğu anlamına gelmiyor muydu?

Oysa işçi sınıfı hareketinde oluşan asıl tahribatı Stalinist partilerin ortadan kalkması, Stalinist sendikal önderliklerin eriyip sosyal demokratlaşması ya da sosyal demokrasinin neoliberalizmin yeni toplumsal önderliğine aday olması yaratmamıştı. Asıl sorun, onlardan boşalan politik boşluğun yeni bir devrimci alternatif tarafından doldurulamamış olmasında yatıyordu. İki farklı uçta cisimleşen iki anlayıştan ötürü doldurulamadı. Birinci uçta, özellikle Latin Amerika’da kümelenmiş devrimci Troçkistler yer alıyordu; bunlar doğru olarak, 1980’lerin sonunda Doğu Avrupa’da açılan süreçleri işçi devletlerindeki politik devrimlerin başlangıcı olarak tanımlamışlar, Stalinist partilerin yıkılmasını proleter devrimin önünde dikilen en büyük engellerin ortadan kalkması olarak görmüşler, ama

hemen bununla birlikte işçi sınıfının kendiliğinden bir biçimde Troçkist programa sarılacağına, devrimi gerçekleştirecek organları derhal kuracağına inanmışlar, Lenin'in devrimci dönemlerde devrimin görevlerini üstlenmeye hazırlıklı partiler olmadığı sürece proletaryanın başarıya ulaşamayacağı yolundaki ikazının üzerinden atlamışlardı. Bu hatalarını sadece içine sürüklendikleri bir dizi kriz sonucunda Nahuel Moreno döneminde inşa ettikleri devasa mirasın parçalanmasına neden olarak ödemekle kalmadılar, aynı zamanda bir dizi ülkede proletaryanın önderlik krizinin derinleşerek sürmesine katkıda bulunmuş oldular. Merkezinde bugün LIT'in (*Liga Internacional de los Trabajadores* – Uluslararası İşçi Birliği) ve UIT'in (*Unidad Internacional de los Trabajadores* – İşçilerin Uluslararası Birliği) yer aldığı bu dünya akımının, “sol oportünizm” diye adlandırabileceğimiz bu sapmadan kurtulması, bünyesinde açılan örgütsel ve programatik yaraları sarması ve yeniden bir inşa sürecine girmesi oldukça zor oldu ve uzun yıllar aldı, hâlâ da bu süreç sürmekte.

Bunun karşı ucunda ise, 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasını işçi sınıfı adına bir “tarihsel yenilgi” olarak gören ve neoliberalizm ile birlikte dünya kapitalizmi tarihinde “yeni bir aşamanın” başlamış olduğuna kanaat getiren, özellikle Avrupa kökenli eski Troçkist partiler ile feminizmden çevrecilere kadar uzanan bir yelpazede kendini tanımlayan “yeni toplumsal hareketler” yer alıyordu. Bu kanadın merkezi referans noktasına, toplumsal hareketçilik ile Marksizm arasında kuramsal ve eylemsel bir köprü oluşturmaya çalışan, daha doğrusu devrimci Troçkist programdan ve Leninist partiden uzaklaşmanın “Leninist ve Troçkist” argümanlarını oluşturmaya girişen Dördüncü Enternasyonal Birleşik Sekreterliği (DEBS) ile onun Fransa –eski- seksiyonu LCR'yi (*Ligue Communiste Révolutionnaire* – Devrimci Komünist Birlik) yerleştirmek yanlış olmaz. Çevresinde farklı uluslararası Troçkist kökenli parti ve akımların da yer aldığı bu kesimin genel yaklaşımının son bir örneğini, DEBS'in Mart 2009 tarihli Uluslararası Komite toplantısında 16. dünya kongresine sunulmak üzere kabul edilen karar taslağında bulmak olanaklı:

5. Görüşlerimizi 1992'den itibaren çeşitli biçimlerde, son iki dünya kongremizde, “Yeni Dönem, Yeni Program, Yeni Parti” broşüründe, Enternasyonal'in çeşitli belgelerinde dile getirdik. 2003'teki son Dünya Kongresi'nde geniş antikapitalist partilere ilişkin olarak temel tercih-

lerimizi belirttik. Dördüncü Enternasyonal, bir bütün olarak, yeni bir aşamaya girmiştir. Devrimci Marksist militanlar, çekirdekler, akımlar ve örgütler, işçi sınıfının yeni bir bağımsız politik temsilini oluşturmak perspektifiyle, antikapitalist, devrimci oluşumların inşası sorununu önlerine koymalıdır. Bu her ülkenin kendi ölçeğinde olduğu kadar uluslararası düzeyde de geçerlidir. Son on yıl boyunca sınıf mücadelesi deneyimi, küresel adalet hareketinin gelişimi, savunma mücadeleleri ve savaş karşıtı seferberlikler temelinde, ve özellikle de Brezilya'daki İşçi Partisi (PT) ve İtalya'daki Komünist Yeniden Kuruluş (RC - Rifondazione Comunista) partilerinin evrimi ile Fransız antiliberal solunun tartışmalarına ilişkin deneyimlerin ışığında, devrimci Marksistler Brezilya'da PSOL'un (Partido Socialismo e Liberdade - Sosyalizm ve Özgürlük Partisi), İtalya'da Sol Eleştiri'nin (Sinistra Critica), Fransa'da NPA'nın (Nouveau Parti Anticapitaliste - Yeni Antikapitalist Parti), İngiltere'de Respect'in inşasını üstlenmişlerdir. Bu perspektifle Portekiz'deki Sol İttifak (Bloco de Esquerda) ve Danimarka'daki Kızıl Yeşil İttifakı ile ortak deneyler geliştirmeyi sürdürdük. Ortak hedefimiz, farklı yollar izleyerek, geniş antikapitalist partiler inşa etmektir. Bu, eski yeniden kümeleşme ya da salt devrimci akımlar formüllerine geri dönme sorunu değildir. Hedefimiz, sadece devrimci güçleri değil, bunların ötesindeki güçleri bir araya getirmektir.

Aynı belgenin 7. maddesinde “yeni oluşumların”, yani hedeflenen “antikapitalist” partilerin bir araya getirmesi gereken güçler olarak şunlar sayılmakta: “Çeşitli türden Troçkistler, liberterler, devrimci sendikalistler, devrimci ulusalcılar, sol reformistler”. Troçkistlerin Leninist parti kavrayışında hiçbir zaman anarşistlerle, ulusalcılarla ya da –sağlı sollu- reformistlerle birlikte devrimci parti ve Enternasyonal inşası yer almadığından, bu “çeşitli türden Troçkistler” tanımını, farklı uluslararası kökenlerden gelen eski Troçkistler olarak okumak herhalde yanlış olmaz. Öte yandan, bu tür akımlarla kurulacak “geniş antikapitalist” partinin hedefinde proletarya diktatörlüğüne dayalı sosyalizmin inşası yer almayacağı çok açık olduğundan, “yeni” partinin antikapitalizminin geleneksel Leninist-Troçkist programdan farklı olacağını anlamak da zor değil. Buna aşağıda somut örnekler bağlamında geri döneceğiz.

Bu noktada belirtmek istediğimiz, 1980'lerin sonlarından itibaren

Doğu Avrupa devrimleriyle birlikte Stalinist bürokrasinin yıkılması, onun tarihi üzerinde gelişmiş olan komünist partilerin hızla erimeye ve sosyaldemokrat “mutasyona” uğramaya başlaması, geleneksel sosyaldemokrat partilerin liberalleşmesi ve nihayet neoliberal ideolojinin toplumsal kesimler arasında dikey bir yaygınlaşma olanağı bulması sonucunda işçi sınıfı ve sosyalist hareket bünyesinde ağırlaşan önderlik bunalımına DEBS ve benzeri merkezlerin getirdiği yanıtın, bizzat bu krizin yol açtığı “sol enkazın” bazı parçalarını tekrar biraraya getirme çabasının ötesine geçememiş olduğu. “Sağ oportünizm” olarak tanımlayabileceğimiz bu kanatta yer alan akımlar farklı noktalardan hareket etseler de ortaklaştıkları nokta, antikapitalist olmanın ölçütünün artık proletarya diktatörlüğü paradigması ve devrimci-reformist ayrımı temelinde ifade edilemeyeceği, dolayısıyla da sol hareketin yeniden örgütlenmesinin neoliberalizme muhalif tüm toplumsal hareketlerin hedeflerine ve duyarlılıklarına dayandırılması zorunluluğu. Ve de Dünya Sosyal Forumlarının bu yeni paradigmanın geliştirilmesine hizmet ettiği, hizmet etmesi gerektiği.

Eski Stalinist hareketlerin bazı kalıntılarının, “dürüst” ya da “iyi niyetli” diye tarif edilen çeşitli reformist önderlerin, bir bütün olarak “muhalif” toplumsal hareketlerin, vb. neoliberal dönemde sola doğru kaymakta olduğu iddiasından/inancından hareketle, onlarla buluşabilmek için sağa çark eden eski radikal devrimci hareketlerin, bazılarının “taktik” diğerlerinin ise “stratejik yöneliş” söylemleriyle giriştikleri bir dizi “yeniden gruplaşma” ya da “yeniden örgütlenme” örneği yaşandı, halen de yaşanmakta. DEBS’in yukarıda alıntıladığımız belgesinde de değinilen bu deneyimlerden bazıları önemli seçim başarıları elde etti; örneğin Eylül ayında Portekiz, Almanya ve Yunanistan’da gerçekleştirilen genel seçimlerde, sırasıyla, Sol İttifak oylarını %6,4’ten %9,85’e (8’den 16 milletvekiline), *Die Linke* (Sol) %8,7’den %11,9’a (54’ten 76 milletvekiline) ve *Syriza* %4,5’e (12 milletvekili) yükseltti. Bunların hemen hepsinin içinde, diğerlerinin yanı sıra, DEBS’in “çeşitli türden Troçkistler” olarak andığı akımlar bulunmakta, bununla birlikte bizzat bu akımların bazıları tarafından inşa edilmeye çalışılan birkaç örnek var ki, içerdikleri dersler açısından tartıştığımız konuya oldukça ışık tutucu. Bunlara biraz daha yakından bakalım.

“Yeni Antikapitalist Parti”

Fransa'dan başlayalım. DEBS'in en önemli partilerinden biri olan LCR, Mayıs 1968 ayaklanmaları içinde, öğrenci hareketinin o dönemdeki liderlerinden Alain Krivine önderliğinde doğdu ve 1969 Nisan ayında *Ligue Communiste* (Komünist Birlik) adıyla politika sahnesine çıktı. İki ay sonra düzenlenen başkanlık seçimlerinde Krivine oyların %1'ini aldı. Aynı yıl ve daha sonra 1973'te parti iki kez İçişleri Bakanlığı tarafından kapatıldı, ama bu tarihten sonra LCR adıyla mücadelesine devam etti. Kısa sürede Ernest Mandel, Pierre Frank ve Livio Maitan önderliğindeki DEBS'in Avrupadaki en büyük partisi haline gelen LCR, aynı zamanda bu uluslararası Troçkist akımın ideolojik ve politik merkezi haline dönüştü, bir anlamda DEBS'in “anaç partisi” oldu. 1970'lerin ortalarına değin Guevaracı gerilla mücadelesine, ardından avrokomünist anlayışlara uyarlanmasına karşın kendisini genel olarak Troçkist geleneğin sınırları içinde tanımladı ve IV. Enternasyonalin yeniden inşası perspektifine sadık kaldı, ta ki 1989'da Stalinizmin yıkılmasına değin. Bu tarihten sonra, Stalinizmin tarihe gömülmesiyle birlikte Troçkizmin de farklı bir akım olarak var olmasının tarihsel anlamının kalmadığı ve dünya sınıf mücadelesinin yeni bir aşamasına girildiği tespitlerinden hareketle Troçkist programdan ve Leninist parti anlayışından iyiden iyiye uzaklaşmaya yöneldi. 1990'larda yükselen “yeni toplumsal hareketlere” dayalı yeni bir parti ve Enternasyonal, ve yeni bir toplumsal devrim projesi geliştirmeye koyuldu.

2000'lerin başında “kuşak değişimi” yaşayan LCR'nin kamuoyu önündeki temsilini, genç posta emekçisi Olivier Besancenot üstlendi. Dünya kapitalizminin 2001'de yaşadığı kriz ve geleneksel işçi partilerinin hızla erimesi, radikal devrimci sol için yepyeni bir alan yarattı, ve nitekim 21 Nisan 2002 başkanlık seçimlerinde, Fransa'daki en eski Troçkist örgütlerden biri olan *Loutte Ouvriere*'in (LO - İşçi Mücadelesi) tarihsel önderlerinden Arlette Laguiller ile Besancenot'un listeleri birinci turda oyların %10'unu alarak Fransız Komünist Partisi'ni (%3,37) tarih kitaplarına gömmüş oldular. Ama bu başarı aynı zamanda iki örgüt için bir krizin de başlangıcını oluşturdu. İlk sorun 1999 Avrupa Parlamentosu seçimlerinden beri süregelmekteydi; bu seçimlerde ortak LCR-LO listesi oyların %5,18'ini toplayarak AB parlamentosuna 5 temsilci göndermeyi başarmış ve bunun hemen ardından bu başarının kalıcı bir kimliğe dönüşmesi

doğrultusunda dünya Troçkizmi içinde bir basınç doğmuştu. Tüm Troçkist akımların, bu iki örgütün ortak bir yeni devrimci parti inşasına girişmesi çağrısında buldukları bir dönemde Arlette Laguiller önce böyle bir olasılığı öngören açıklamalarda bulunmuş, ama LO merkezi daha sonra Laguiller'yi yalanlayarak –LCR'nin birlikte hareket ettiği toplumsal hareketleri kastederek- “küçük burjuva ütopyacılarıyla” birlikte bir parti kurulamayacağını ilan etmişti. İki farklı liste halinde girilmiş olsa bile 2002 başkanlık seçiminde elde edilen ortak başarı birleşik bir parti kurulması yönündeki taleplerin canlanmasına yol açarak iki örgüt içinde de farklılıkların doğmasına neden oldu. İkinci sorun ise, başkanlık seçiminin ikincinci turunda verilecek oy konusunda patlak verdi; LCR faşist Jean-Marie Le Pen karşısında Chirac'ın desteklenmesi çağrısında bulunurken, LO burjuva adaylardan hiçbirinin desteklenemeyeceğini ilan etti, ve bu farklılık iki örgütün birbirinden iyiden iyiye uzaklaşmasına neden oldu. Daha sonraki seçimlerde LCR ve LO ortak seçim platformları oluşturmakla birlikte, Fransız Troçkizmine sıçrama yaşatacak bir moment kaçırılmış oldu ve her iki örgütün seçim performansında ciddi düşüşler gerçekleşti: Mart 2004 belediye seçimlerinde LCR-LO ortak listesi oyların ancak %5'ini toplayabildi, üç ay sonraki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise oylarının toplamı %2,4'e düştü.

2007 başkanlık seçimleri LCR için bir dönüm noktası oluşturdu. Her iki Troçkist örgütün oy toplamı ancak %5'e ulaşmış olmakla birlikte (Besancenot %4,8, Laguiller %1,33), LCR kendi adayının LO'nun çok önüne geçmiş olması fırsatından hareketle “artık birleşik cephe politikasına son verilmesini” kararlaştırdı. O güne kadar izlenen, LO ile ya da komünist ve sosyalist partilerden kopan kesimlerle birliktelik arama çizgisi terk edilecek ve “tek başına” hareket edilecekti. Ama bu “yeni döneme eski araçla” girilemezdi, dolayısıyla da “gündelik yaşamın kahramanlarıyla birlikte” yeni bir parti kurulmalıydı. Böylece LCR 2008 sonlarında düzenlediği son kongresinde kendisini fesih ederek, “stratejik olarak tanımlanmamış” yeni bir antikapitalist partinin kuruluşuna geçilmesi kararı aldı. Bu doğrultuda sürdürülen kampanya 8 Şubat 2009'da düzenlenen ortak bir kongreyle sonuçlandı ve 9.000 üyeyi (bunların 3.200'ü LCR kökenliydi) temsil eden 600 delegenin çoğunluk oyuyla NPA (*Nouveau Parti Anticapitaliste*- Yeni Antikapitalist Parti) doğmuş oldu. NPA'nın kuruluşunda LCR'nin yanı sıra LO'dan kopan Kıvılcım Fraksiyonu, Devrimci Sol (Troçkist hareket

içinde Militan akımı olarak adlandırılan İşçi Enternasyonalı İçin Komite'nin Fransa seksiyonu), Enternasyonalist Devrimci Grup (Arjantin kökenli Dördüncü Enternasyonal İçin Troçkist Fraksiyon'un Fransa seksiyonu) ile bir dizi toplumsal hareket çevresi ve bağımsız devrimci yer aldı. NPA ilk seçim deneyini Haziran 2009 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yaşadı ve %4,9 oyla henüz LCR'nin bıraktığı yerde beklemekte olduğunu gösterdi; buna karşılık Komünist Parti ile –SP'den kopmuş olan- Sol Parti ittifakı %6 oyla NPA'nın önüne geçti.

NPA'nın, dünya ekonomik krizinin tüm dönemsel iniş ve çıkışlarına karşın uzunca bir süre daha devam edeceği ve kaçınılmaz şekilde işçi-emekçi muhalefetiyle karşılaşacağı önümüzdeki süreçte nasıl bir politika izleyeceğini göreceğiz, ama bazı temel politik noktalar partinin yukarıda özetlediğimiz kuruluş tarihçesinden hareketle ve bizzat kendi belgelerinden kolayca anlaşılabilir. Dikkati çeken birinci husus, NPA'nın kuruluşuna öncülük eden LCR kökenli önderliğin, III. Enternasyonalin geliştirmiş olduğu ve dünya Troçkist hareketinin hep savunageldiği geleneksel “birleşik cephe” politikasından kopmuş olduğu. Bu kopmanın karakterini eski LCR'nin ve yeni NPA'nın söylediklerinden ve belgelerinden kalkarak tespit etmek oldukça zor. Burjuvazinin ve politik gericiliğin saldırıları karşısında işçi sınıfının birleşik bir direniş cephesini oluşturmaya yönelik bu politika esas olarak işçi sınıfının politik ve sendikal örgütlerinin ortak mücadelesini oluşturmayı, bu arada reformist ve bürokratik önderliklerin uzlaşmacılığını ve ihanetlerini kitlelerin gözünde teşhir etmeyi amaçlar. Oysa NPA şimdi Fransadaki Sosyalist ve Komünist partileri “kurumsal sol” olarak tanımlamakta ve seçimlerde ve sınıf mücadelesinde bu partilerle bir cephe oluşturma politikasına kapıyı kapatmakta. Neden? Bu partiler “kurumsallaşmaları” nedeniyle işçi sınıfı örgütleri olmaktan mı çıkmış durumdadır, bu soruya bir yanıt getirmiyor NPA. Sadece SP ve KP'nin “halkın özlemlerine sırt çevirmiş olduğunu” söylüyor. Ama Leninist III. Enternasyonal birleşik cephe taktiğini bizzat bu nedenle, yani reformist işçi partilerinin proletaryanın devrimci taleplerine sırt çevirmiş olduğundan ötürü geliştirmemiş miydi?

Eğer NPA kendisini proletaryanın devrimci partisi olarak tanımlamış olsaydı, birleşik cephe politikasından uzaklaşmasını bir “sol sapma” olarak nitelemek olanaklı olurdu, ama durum öyle değil. Bu da yeni partiyi

tanımlayabilmemizi olanaklı kılan ikinci noktaya tekabül ediyor: NPA kendisini bir sınıf partisi olarak tarif etmiyor. NPA'ya göre, yeni parti kendisini “kapitalizm karşıtı” olarak tanımlayan bütün toplumsal kesimlerin ve hareketlerin partisidir: “NPA'nın tamamen demokratik, arzuladığımız toplumun bir yansıması olmasını istiyoruz.” NPA belgelerinde arzulanan topluma ilişkin olarak bütün sol ve ilerici söylemde rastlanabilecek bir dizi teşhirin ve talebin dışında somut bir projeye rastlamak olanaklı değil; bütün dile getirilen tarif edilmemiş genel bir “ekososyalizm” ya da Chavezci propagandadan devralınmış bir “21. Yüzyıl Sosyalizmi”. Kuruluş belgelerinde asla yer almayan noktalar ise tüm parlaklığıyla göz alıyor: Proletaryanın öncü devrimci partisi ve işçi sınıfının devrimci diktatörlüğü. Bunlar NEP için (elbette eski LCR ve yeni toplumsal hareketler için), çağdışı, “yeni toplumsal kültüre” ters düşen kavramlardır. Dolayısıyla, NPA bir sınıf partisi değildir ve sınıf cephesine yönelik taktikler izlemenin anlamı kalmamıştır, birleşik cephe politikası son bulmuştur. Hedef tanımlanmamış bir ekososyalist toplumun yansımasını oluşturacak, stratejik olarak tanımlanmamış ve kapitalizmle sorunu olan herkesin, bu arada elbette işçilerin de içinde yer alabileceği bir partidir.

Parti mi, cephe mi?

Buradan Britanya'daki bir başka örneğe geçelim: “Geniş parti” ve “Respect” olarak anılan blok çevresinde dönen tartışmalara. Bu tartışmalarda ve parti-blok inşası faaliyetlerinde başı çekenler SWP (*Socialist Workers Party* - Sosyalist İşçi Partisi) ve SSP'dir (*Scottish Socialist Party* – İskoçya Sosyalist Partisi). Tartışmalar ve birleşme/ayrışmalar Stalinizm sonrası yeni dönemde, özellikle de Britanya'da Tony Blair'in İşçi Partisi için geliştirdiği neoliberal “Üçüncü Yol” çizgisiyle birlikte bu partinin girdiği çöküntü evresinde “nasıl bir sosyalist parti?” sorusuna aranan yanıt çevresinde yoğunlaşmakta.

Gerçekte SSP, Britanya'daki “Militan” akımının çok uzun yıllardan beri İşçi Partisi içinde sürdürdüğü “entrizm” politikasına 1990'ların başlarında son vermesinin bir ürünü olarak görülebilir. Bu dönemde İP önderliği parti içindeki Troçkistlere yönelik bir tasfiye kampanyası başlatmıştır. Buna tepki olarak CWI önderliği, İP'ye ilişkin tarihsel “işçi partisi” tanımına son verir ve kendisine bağlı tüm seksiyonların içinde çalıştıkları sosyaldemokrat ve sosyalist partilerden koparak bağımsız devrimci ör-

gütlerin inşasına geçmelerine yönelik bir karar alır. Akımın kurucusu ve tarihsel önderi Ted Grant'ın (1913-2006) tasfiyesiyle sonuçlanan büyük bir krize ve bölünmelere yol açan bu karar, özellikle İrlanda, İngiltere (ve Galler) ve İskoçya'da "Sosyalist Parti" adlarıyla yaşama geçirilmeye başlar. İskoçya partisi SSP 1998'de başarılı bir kuruluş gerçekleştirir ve 2003 seçimlerinde İskoçya Parlamentosuna 6 üye sokmayı başarır; ne var ki, "Stalinizm ve sosyaldemokrasi sonrası" dönemde devrimci partinin ne tür olması gerektiği üzerine gelişen tartışmalar hareket içinde yeni bir krize ve bölünmeye neden olur. SSP çoğunluğu, yeni oluşumların eski devrimci örgütlerin bir tekrarı değil, yeni dönemde ortaya çıkan çok farklı akımları da içeren "geniş partiler" olması sonucuna ulaşır (ve CWT'den kopar). Bir dönem SSP'nin önderliğini yapan Murray Smith, SWP ile gerçekleştirdiği bir polemikte "geniş parti"yi şöyle açıklar:

Bugünkü halleriyle SWP, LCR, vb tipi devrimci örgütler inşa etmenin anlamsız hale geldiğine ve bu örgütlerin yeni geniş sosyalist partilerin kurulmasına katkıda bulunarak onların içinde akımlar olarak faaliyet göstermeleri gerektiğine inanıyorum. Yoksa stratejik bir perspektif olarak devrimci parti, yani bir devrime, toplumun sosyalist dönüşümüne önderlik edebilecek partilerin inşasının anlamsızlaştığına değil. Bana göre devrimci Marksistlerin görevi geniş sosyalist partiler inşa etmek, bir yandan da kendi Marksist pozisyonlarını o partilerin içinde savunmaktır; ama "entrist" bir perspektifle devrimci bir fraksiyon oluşturmak amacıyla değil, partiyi bir bütün olarak ileri taşımak ve partinin karşılaşılabilecek sorunlara bir bütün olarak yanıtlar aramak amacıyla.

Devrimci Marksistlerin devrimci örgütler inşa etmeleri anlamsızlaşmıştır, kurulmasına yardım edecekleri geniş partinin içinde devrimci bir fraksiyon da oluşturmamalıdır, ama kendi Marksist pozisyonlarını savunmalıdır... Örgütlü ifade hakkı olmayan düşünce özgürlüğü(!) Kendisiyle çelişik bu tip savlar, son tahlilde devrimci Marksizmin reformist ideolojiler arasında kaybolmasına yol açabilecek iddialardır. Ama Smith ve SSP bununla da yetinmiyor ve devrimciler ile reformistler arasındaki ayrılığın yok olduğunu, daha doğrusu "tersine döndüğünü" ileri sürüyor:

Uzun yıllar reformizm tamamen egemendi ve devrimci örgütler birer azınlık olarak kaldılar. İşçiler bu partilerin peşinden gittikleri sürece reformist partilerin solunda devrimci kitle partileri inşa etmenin olası

yoktu. Bugün vardır. Bugün İngiltere, Fransa ve diğer ülkelerde on binlerce işçi ve genç antikapitalist politik eyleme girişmiş durumdadırlar ve bunların gerçek bir alternatif sunan partilere kazanılması olanaklıdır... Bugün ayırım çizgisi antikapitalizm/sosyalizm ile kapitalizm yanlısı olmak arasındadır. Bu, küreselleşme karşıtı hareket içinde çok belirgindir. Karşıtlık, sosyalizme nasıl ve hangi yoldan ulaşılabileceği konusunda farklı düşünen devrimciler ile reformistler arasında değildir. Neoliberal küreselleşmeye karşı kapitalizmden kurtulmadan, kapitalizmin daha insancıl bir biçimine geri dönülerek mücadele edilebileceğini düşünenler ile neoliberalizmin kapitalizmin tam da çağdaş biçimi olduğunu ve yıkılması gerektiğini düşünenler arasındadır.

Eğer karşıtlık kapitalizm yanlıları ile karşıtları arasındaysa ve yeni “geniş” parti antikapitalist olacaksa, devrimci Marksistler neden ayrı bir kimlik olarak kendi görüşlerini savunacaklardır? Yoksa antikapitalist olmanın farklı biçimleri mi var, yani sosyalizme nasıl ulaşılabileceği konusunda görüş farklılıkları doğması potansiyeli mi söz konusu? Hani bu tip bir reformist/devrimci karşıtlığı yok olmuştu? Bütün bu çelişik “Leninizm sonrası” ifadelerle kendisini yeni dönemin “geniş sosyalist partisi” olarak sunan, ve Fransa’da NPA’nın kuruluşunu coşkuyla selamlayan SSP, 2007 seçimlerinde İskoçya Parlamentosu’ndaki bütün sandalyelerini kaybetmesine karşın varlığını ve savlarını sürdürüyor.

İngiltere’de buna paralel bir başka süreç de “Respect” (Saygı, Eşitlik, Sosyalizm, Barış, Çevrecilik, Topluluk ve Sendikacılık sözcüklerinin İngilizce karşılıklarının ilk harfleri uyarınca) koalisyonunun gelişimi oldu. Bu koalisyonun kökeni 1990’ların başlarında Britanya’nın çeşitli kesimlerinde bazı sosyalist gruplar arasında gelişen bölgesel ittifaklara 1999’da SWP, Enternasyonal Sosyalist Grup DEBS İngiltere seksiyonu), İşçi Gücü (SWP’den kopan 5. Enternasyonal savunucuları) gibi Troçkist örgütlerin katılımıyla ulusal düzeyde oluşan “Sosyalist İttifak” platformuna dayanır. İttifak’ın en kalabalık grubu olan SWP için Sosyalist İttifak “yeni türden” bir birleşik cephe, yoksa bir “geniş parti” değil. Aslında SWP de İngiliz İşçi Partisi’nin erimekte olduğunu, bunun reformist sosyalizmin solunda yeni bir alan açtığını ve bu alanın küreselleşme karşıtı bütün güçlerin bir araya gelmesiyle doldurulması gerektiğine inanmaktadır. Bu yüzden de SWP kendi devrimci programını geri çekmeye ve böylece henüz devrimci

şarların tümüne kazanılmamış akımlarla ittifaklara girmeye hazırdır. Ne var ki, onu Militan akımından ve SSP'den ayıran, reformizmin erime sürecinin ritmi üzerindedir; ona göre, yeni bir "geniş parti" ancak İP'den büyük kopmaların gerçekleşmesiyle olanaklı olabilecektir, bu gerçekleşmediği sürece de "yeni türden bir birleşik cephe" taktiği izlenmek zorundadır. SWP'nin önde gelen liderlerinden Alex Callinicos, bunu şöyle anlatır:

Stratejik bakış açısından Britanya'da kitlesel bir sosyalist parti ancak İşçi Partisi'nin tabanından önemli kesimler koparabilmesi durumunda gelişebilir, oysa İP, çürümekte olmasına karşın hâlâ işçi sınıfı örütlerinin ve topluluklarının derinliklerine ulaşabilmektredir. Sosyalist İttifak'ın amacı, İP kökenli geniş kesimlere doğrudan seslenebilmek ve onları kazanabilmek amacıyla, aşırı solun sağlıklı unsurlarını (yeni türden) bir cephe içinde bileştirmektir. Bu yüzden de SWP, Sosyalist İttifak'ın programının bariz bir biçimde devrimci olması doğrultusunda gerçekleştirilen girişimlere karşı koydu. Reform mu devrim mi sorusunu açıkta bırakarak kapıyı hayal kırıklığına uğramış İP destekçilerine açık tutmayı umdu.

Sosyalist İttifak 2000 Londra belediye başkanlığı seçimleri ile 2001 genel seçimlerinde tatmin edici oylar toplamakla birlikte ne cephe olarak gelişir, ne de SWP dışındaki güçlerin istediği biçimde bir partiye dönüşür. Bu arada İttifak içindeki gruplar SWP'nin militan gücünü dayatmacı bir biçimde kullanmasından ve cepheyi kendi politikaları doğrultusunda yönlendirmesinden şikayet etmeye başlarlar. Militan akımının temsilcisi Sosyalist Parti'nin İttifak'tan ayrılmasıyla kopmalar gerçekleşir, ama tam o anda imdada 2001 yılında Bush hükümetinin Afganistan'a saldırısına karşı çıkışla gelişen savaş karşıtı hareket yetişir. SWP'nin de katılmasıyla doğan "Savaşı Durdur Koalisyonu"nda (StWC), Tony Blair'in savaş yanlısı politikalarına karşı çıkan İşçi Partisi militanlarından (bazı milletvekilleri dahil), Britanya Komünist Partisi ve bazı Troçkist gruplar ile sendikacılara kadar yayılan bir yelpazeden geniş kesimler katılır; koalisyon aynı zamanda Müslüman örgütleriyle yakın bir ilişki geliştirir. Koalisyonun en önemli sözcülerinden biri, savaş karşıtı nedeniyle partiden ihraç edilen İP milletvekili George Galloway'dir. SWP 2003'te Sosyalist İttifak'a, savaş karşıtı hareket içindeki güçlerle yeni bir politik koalisyon oluşturulması kararı aldırır ve böylece 2004 başında "Respect" kurulur. Bu yeni ittifakın

bileşimini ve niteliğini Callinicos şöyle açıklar:

Dört ana güç Respect'i oluşturdu. Birincisi, George Galloway'in şahsında temsil edilen, Blair hükümetine ilişkin hoşnutsuzlukları onları partiden kopmaya itecek denli derin kıdemli İşçi Partisi üyeleri idi. İkinci akımı, aşırı solun gözleri sekterlikle körleşmemiş ve dolayısıyla savaş karşıtı hareketin sunduğu tarihsel fırsatın farkına varan kesimleri oluşturuyordu. Bunların içinde en önemlisi SWP olmakla birlikte, bu grupta Sosyalist İttifak'ın bazı başka unsurları ile büyük sinema yönetmeni Ken Loach gibi bireyler de yer alıyordu. Üçüncü kesim ise, Türk ve Kürt örgütlerinin yanı sıra büyük bölümü Müslüman kökenli aktivistlerden ve aydınlardan oluşan "etnik toplumdur". Ve nihayet, önemli sayıda sendikacı... Bu güçler bileşimi, yukarıda da ifade ettiğim gibi, başka yerlerde aşırı solun uyguladığı diğer seçim modellerinden önemli bir farklılığa tekabül eder; örneğin, Fransa'da LCR ve LO'nun izlediği açık devrimci kampanya ya da SSP önderlerinin oluşturmaya çalıştığı geniş parti modelleri. Gerçekten de, Respect o kadar olağandışıdır ki, İngiltere'de ve başka yerlerde aşırı sol unsurlar tarafından "oportünizm", "halk cephecilik", vb. temellerinde suçlanmıştır... (Respect'in) odağına aldığı konular –savaş, neoliberalizm, ırkçılık, cinsiyetçilik- Avrupa Sosyal Forumlarında öne çıkan sorunların aynısıdır. Respect'in geniş ideolojisi aslında birçok bakımdan Avrupa'da, özellikle de Cenova'da gelişen antikapitalist hareketin ideolojisidir, birçok farklı akımı (reformist, sosyalist, otonomcu, vb) içerir, ama bununla birlikte onları ilkeli bir temelde birleştirir.

Özetle, SWP stratejik olarak "geniş partiye" karşı değildir, ama bunun için reformizmden önemli kopmaların olması gerekir, ki henüz böyle bir süreç söz konusu değildir. Bu gerçekleşene değin de, parti yerine aynı "geniş ideolojiyi" temsil eden "yeni türden cephe" üzerinden yürünmelidir. SWP'nin Militan kökenli SSP ile DEBS kökenli Yeni Antikapitalist Parti'den ayrılığı stratejik ya da programatik değil, taktik karakterlidir. Böylece bir dizi farklı kökenli devrimci hareket politik açıdan, Ernest Mandel'in "devrimci programın yeni öncünün duyarlılığına uyarlanması" tezinde birleşmiştir; "yeni öncüyü" ise, Cenova temsil etmektedir.

"Geniş ideoloji" üzerine kurulan Respect daha başından itibaren önemli bir gerilim içerir: Galloway'in önderlik ettiği İP kökenli aktivistlerin salt

seçimlerde daha fazla oy toplamaya yönelik politikaları (elektoralizm), SWP'nin örgütsel ağırlığıyla koalisyonun etkinliğini politik ve organik açılardan denetleme arayışıyla çatışma içindedir. Ama önceleri, özellikle savaş karşıtı seferberliklerin, yavaş yavaş geri çekilmeye başlamakla birlikte hâlâ sürmekte olduğu 2004-05 yıllarında Galloway, kendisini desteklediği sürece SWP'den şikayet etmez. SWP de “geniş ideoloji” politikası çerçevesinde sosyalizm talebini ne Respect'e, ne de işçi sınıfına sunar. 2004'teki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde 250 binin üzerinde (%1,5) oy toplayan Respect böylece tarihte ilk kez İşçi Partisi'nin dışında bu denli desteklenen Sol oluşum olur. 2005 genel seçimlerinde ise oy oranı sadece %0,3 olmakla birlikte (68.094) Galloway parlamentoya girer; ayrıca Londra dışındaki bazı bölgelerde en fazla oyu alan liste haline gelir (bazı bölgelerde ise ikinci ya da üçüncü sırayan oturur). 2006 ve 2007 yerel seçimlerinde de benzer oylar toplayan koalisyonda kriz tam bu dönemde patlak verir. Galloway ve çevresinin parlamenter etkinliği SWP'nin denetimi dışına kaymaya başlar; SWP'nin buna yanıtı ise Galloway'i “birlikte kabul edilmiş minimum programın dışına çıkmakla” ve sağa kaymakla eleştirmek olur. SWP, koalisyon içindeki örgütlü gücünü oluşuma “demokratik merkezîyetçi” bir yapı kazandırmak doğrultusunda harekete geçirir, Galloway yanlıları ise bu girişimi dayatmacılık ve örgütsel kaos yaratmak olarak suçlar. 2007 Ekimi'nde Galloway yanlıları SWP dışında bir konvansiyon toplarlar ve DEBS seksiyonu Enternasyonalist Sosyalist Grup, Müslüman cemaat dernekleri, bağımsız sol sosyalistler ve bazı SWP üyelerinin (bunlar daha sonra SWP'den ihraç edilirler) desteğiyle “*Respect Renewal*” (Respect Yenilenme) adıyla yeni bir oluşum kurulur. Böylece Respect deneyimi fiilen sona ermiş olur.

“Güneş Partisi” örneği

Pek çok Sol hareket birkaç yıl öncesine kadar Brezilya'da Lula'nın İşçi Partisi'ni (PT) “ideal” örnek olarak kabul ediyordu; ama daha sonraları, PT'nin özellikle de 2002'de Lula'nın devlet başkanlığına seçilmesinden sonraki uygulamaları kuşkuyla gözlenir oldu; nihayet 2004'te ondan kopan –ya da ihraç edilen- kesimlerin kurduğu PSOL (*Partido Socialismo e Liberdade* – Sosyalizm ve Özgürlük Partisi) bu kez “Sol birlik” ve “antikapitalist geniş parti” umutlarının toplandığı merkez haline geldi. PSOL'un Brezilya'daki sınıf mücadelesi açısından taşıdığı önemi asla küçümseme-

den, bu deneyimin özelliklerini ve zaafalarını tahlil edebilmemiz, görebilmemiz gerekiyor. Bu incelemede PT'nin kuruluşu ve evrimi tarihçesine girmemize olanak yok, ancak PSOL'un belirleyici özelliklerini kavrayabilmek için bu tarihenin bazı temel noktalarını anımsamamızda yarar var.

Şubat 1980'de kurulan PT, 1964'ten beri sürmekte olan askeri diktatörlük rejimine karşı 1970'lerin sonlarında yükselen işçi mücadelelerinin bir ürünü oldu. Düşey biçimde örgütlenmiş, korporatist ve devlete bağımlı CGT'nin (*Comando General de los Trabajadores* – Genel İş Yönetimi) içinde sınıf sendikacılığına yönelen muhalif kesimler bir yandan grevlere ve direnişlere önderlik etmeye başlamışlar, bir yandan da kendiliğinden biçimde yaygınlaşmakta olan mücadeleleri belirli politik ve örgütsel çerçevelerde birleştirme çabasına girişmişlerdi. Daha sonraları, 1983'te – bugünkü- CUT'u (*Central Única dos Trabalhadores* – Tek İşçi Merkezi) oluşturacak olan bu sendikal hareket 1978 ve 1979 yıllarında São Bernardo, ABC (São Paulo), Santo André, São Caetano, São José gibi bölgelerde özellikle metal sanayisinde on binlerce işçinin katıldığı başarılı başarısız grev ve direnişlerle askeri rejimin temellerini sarsmaya başlamış ve diktatörlük hükümeti “yavaş, tedrici ve güvenli” bir demokrasiye geçiş programı kabul etmek zorunda kalmıştı. Bu aşamada Brezilya işçi sınıfının en önemli sorunu, askeri rejimin geleneksel araçları olarak ön plana çıkan burjuva partileri ile proletaryayı CGT aracılığıyla rejime bağlamanın manivelası olarak işlev gören Brezilya Komünist Partisi'nden bağımsız bir politik temsilin oluşturulması haline gelmişti.

İşte tam bu dönemde Brezilya'daki Morenocu Troçkist hareketin örgütü Sosyalist Birleşme (CS - *Convergência Socialista*) Ocak 1979'da Santo André'deki metalurji işçileri sendikasının kongresine bir işçi partisinin kurulması için çağırıda bulunma önerisini sunar. Kongrece kabul gören öneri birkaç hafta sonra da São Paulo eyaleti metalurji işçileri sendikası kongresinde tartışılarak onaylanır. Böylece doğan harekete ardı ardına sendikalar, Stalinizmin ve gerillacılığın etki alanı dışındaki devrimci sol akımlar, Kurtuluş Teolojisi hareketi ve aydınlar katılmaya başlar. São Bernardo'daki metal işçilerinin önderi konumundaki Luiz Inácio Lula da Silva hareketin sözcüsü olarak ön plana çıkar ve nihayet Şubat 1980'de “toplumsal örgütlenme biçimi olarak sosyalizmi savunan” bir Sol parti olarak PT kurulur. İçinde farklı politik akımların bulunmasını kabul

eden PT'nin çoğunluk eğilimi, Lula'nın önderliğindeki sol sendika bürokrasisinin oluşturduğu *Articulação Unidade na Luta*'dır (Mücadelede Birlik Grubu); partinin kuruluşunda CS'nin yanı sıra *Causa Operária* (İşçi Davası), *Ação Popular Socialista* (Sosyalist Halk Eylemi), *Tendência pelo Partido Operário Revolucionário* (Devrimci İşçi Partisi İçin Eğilim) gibi merkezci ve radikal sol akımlar da yer alır. Birleşik Sekreterlik'in Brezilya seksiyonu *Democracia Socialista* (Sosyalist Demokrasi) ile Lambertçi akıma dahil *O Trabalho* (İşçi), önce böyle bir partinin kurulmasına karşı çıkarlar, ama birkaç yıl sonra onlar da PT'ye katılırlar.

PT'nin kuruluşu Brezilya işçi sınıfının burjuvaziden bağımsız politik örgütlenmesini gerçekleştirmesi ve mücadelesinde olgunlaşması açısından devasa bir adımdır. Ama ne var ki, parti daha başından iç gerilimlerle yüklüdür. Lula'nın önderliğindeki çoğunluk kanadı *Articulação*, PT'nin diğer burjuva partileriyle ittifakını teşvik ederken ve onu bir seçim cephesi haline dönüştürmeye çabalarırken, CS ve bazı diğer devrimci akımlar devrimci program üzerindeki ısrarlarını sürdürürler. Bu iki ucun arasında bir dizi başka "Troçkist" akım vardır; örneğin Lambertçi *O Trabalho*, PT'nin "merkezi" bir akım olduğunu söyler ve kendisini lağvederek PT'nin içinde erimek ile *Articulação*'nun yedek gücü olmak arasında bocalar, ardından krize girip bölünür; DEBS seksiyonu Sosyalist demokrasi ise, Lula önderliğinin halk cepheci politikalarını desteklemekle yetinir. Bütün bu farklı tutumlar, PT'nin ve CUT'un önderlik ettiği işçi mücadelelerinde ve sendikaların içinde de yansımaları bulduğundan, Lula önderliği 1980'lerin ikinci yarısında parti kanatlarının bağımsız çalışmalarını engelleyici bürokratik uygulamalara baş vurmaya başlar. Merkezi ve yerel parlamentolara girmiş olan PT milletvekilleri, belediye başkanları ve sendika liderleri, çevrelerindeki düzinlerle "danışman"la birlikte, parti yapısının dışında ve onun üzerinde şişkin bir bürokratik kast oluştururlar, böylece partinin burjuva devletle bütünleşmesi doğrultusunda niteliksel bir sıçrama gerçekleşir. Öyle ki, 1992'de çoğunluk kanadı partinin mevcut Fernando Collor hükümetine karşı bir kampanya açmaması doğrultusunda bir karar alır ve "Collor'a Hayır!" sloganında ısrar eden CS'yi partiden ihraç eder. Birçok başka devrimci akım CS ile birlikte PT'den ayrılarak önce bir devrimci cephe oluştururlar, ardından da 1994'te PSTU'yu (*Partido Socialista dos Trabalhadores Unificado* – Birleşik Sosyalist İşçi Partisi) kurarlar. Mandelci Sosyalist Demokrasi ve Lambertçi *O Tra-*

balho, tasfiyeci parti çoğunluk kanadını desteklerler.

Lula'nın 2002 sonunda devlet başkanı seçilmesi ve diğer burjuva partileriyle birlikte halk cepheci bir hükümet kurması, ardından Brezilya'da neoliberal politikaların uygulanmasını üstlenmesi partinin içindeki kanatlararası mücadeleyi derinleştirir. Bu arada, Sosyalist Demokrasi bakanlık düzeyinde hükümetin sorumluluğuna ortak olmuştur; bu durum DEBS içinde tartışmalara neden olur, Sosyalist Demokrasi DEBS'ten koparken, ondan ayrılan Sosyalist Bütünleşme (ES - *Enlace Socialista*) grubu parti sol kanadına kayar. Bu arada Heloíse Helena, Luciana Genro, João Fontes ve João Batista Oliveira (Babá) gibi önde gelen sol kanat milletvekilleri Lula hükümetinin neoliberal politikalarına mecliste karşı çıkarlar; 1983'te ise, hükümetin emeklilik yasasındaki değişiklik önerisine karşı oy kullanmaları nedeniyle de partiden ihraç edilirler. Onlarla birlikte *Enlace Socialista*, *Corrente Socialista dos Trabalhadores* (CST - Sosyalist İşçi Akımı; Morenocu UIT seksiyonu), *Movimento Esquerda Socialista* (MST - Sol Sosyalist Hareket; eski Morenocu, şimdilerde Chavezci akım), *Socialismo Revolucionário* (SR - Devrimci Sosyalizm; CWI Brezilya seksiyonu) gibi bir dizi grup da PT'den ayrılır ve 2004'te Heloíse Helena'nın başkanlığında PSOL'u kurarlar.

PSOL'ün kuruluşu sırasındaki en belirleyici noktalardan birisi, PSTU'nun yaptığı birlik çağırısına verdiği olumsuz yanıtıdır. PSTU, PSOL bileşenlerini devrimci program üzerinde demokratik merkezizetçi enternasyonalist bir partinin ortaklaşa inşasına davet eder; PSOL'ün buna yanıtı ise, "ilk PT" benzeri, seçim platformuna dayalı federatif bir parti kurmak olur. 2005'te *Ação Popular Socialista* (AP - Sosyalist Halk Eylemi) adlı merkezci grup ile PSTU'dan kopan *Coletivo Socialismo e Liberdade* (CSOL - Sosyalizm ve Özgürlük Kolektifi) de PSOL'a katılır. 2006 başkanlık seçimlerine PSOL ve PSTU ortak bir cephe halinde katılırlar ve başkan adayları Heloíse Helena 6,5 milyon (%6,85) oy alır. Bu Lula karşısında sosyalist solun ciddi bir başarısıdır, ancak aynı zamanda PSOL'un içine sürükleneyeceği krizin de başlangıcını oluşturur.

PSOL'u oluşturan çoğunluk akımlarının (esas olarak MES, ES ve APS) proletaryanın devrimci iktidarını hedefleyen Leninist bir parti anlayışından dikkatle uzak durmaları, partiyi federatif bir seçim aygıtı olarak işletmeleri ve parti politikalarının belirlenmesinde parti içi demokratik

tartışmalardan ziyade akımlar arasında pazarlıklara başvurulması, hem çoğunluk kanatları arasında hem de bunlar ile sosyalist so fraksiyonların arasındaki gerginlikleri şiddetlendirir. Çoğunluk kanatlarının Chavezciliği ve XXI. yüzyıl sosyalizmi anlayışı, Lula'nın müttefiki burjuva partileriyle ittifaklara girme eğilimleri, sınıf mücadelesinden ziyade toplumsal muhalefet hareketçilere ağırlık vermeleri, hatta seçim kampanyası sırasında çok uluslu şirketlerden para yardımını almaları, parti solunun tepkileriyle karşılaşır.

Öte yandan çoğunluk akımları arasında ciddi bir politik ayrılık olmasına karşın, parti birimlerinin ele geçirilmesi doğrultusunda bürokratik manevralara dayalı büyük bir yarış başlar. Öyle ki, 2009 Ağustosunda yapılan ikinci parti kongresinde, neredeyse hiçbir politik tartışma yapılmaz, sadece yönetim organı için büyük bir çekişme yaşanır. APS, ES ve CSOL aralarında bürokratik bir ittifak kurarlar (%48,9) ve bir önceki kongrenin çoğunluğu olan Heloíse Helena ve Luciana Genro (MES) grubunu azınlığa iterler (%40,8); CST ve Sol Direniş akımlarının sol muhalefeti ise ancak %10,2 oranında kalır. Heloíse Helena, 2010'daki başkanlık seçimlerinde aday olmayacağını açıklayarak partinin krizini iyiden iyiye derinleştirir. Parti, artık sadece adaysız değil, ama aynı zamanda sınıf mücadelesi karşısında politikasız kalmış durumdadır. Brezilya, ve bir bütün olarak Latin Amerika proletaryasına devrimci enternasyonalist bir alternatif sunma fırsatı, bir kez daha “modern kültür”, yani Leninist parti düşmanlığı adına heba edilmenin eşiğindedir.

“Yeni Öncü”nün krizi

Yukardaki örneklere kuşkusuz diğerleri eklenebilir; özellikle de, İtalyadaki PRC (*Partito della Rifondazione Comunista* – Komünist Yeniden İnşa Partisi), Portekizdeki Sol Blok, İspanya'daki Birleşik Sol (*Izquierda Unida*) ve elbette Türkiye'deki ÖDP deneyimleri öğretici derslerle dolu. Hemen hiçbirinin krizlerden ve bölünmelerden bağışık olmadığı bu deneylerin kesişim noktalarını aradığımızda, karşımıza bazı ortak özellikler çıkıyor.

Birincisi, bütün bu yeni parti inşası arayışlarının 1980'lerin sonlarında Stalinizmin çöküşüyle birlikte Sol hareketin içine sürüklendiği parçalanma ve dağılma süreci sonucuna ortaya çıkan parçaların kendilerini bir yeniden örgütlenme zorunluluğuyla karşı karşıya bulmuş olmaları. Dik-

kat edilecek olursa yeni parti girişimlerinin çoğunluğunda eski Stalinist kökenli komünist partiler ya da akımlar ya da bunların bazı kesimleri –değişen ağırlıklarda- yer almakta, bazı örneklerde ise (İtalya, Almanya, İspanya, vb) başı çekmektedir. Bu gelişim Sol hareketin yeniden yapılanması açısından önemli olmakla birlikte, eski Stalinist öğelerin hangi yönde evrildikleri belirleyici bir özellik taşır. Stalinizmin krizi, neoliberal dönemde sosyal demokrasinin iyiden iyiye sağa kaymasıyla eşzamanlı olduğundan, bu akımlar kendilerini yeniden kurmanın alanı olarak sosyal reformizmin boşalttığı politik vakumu tercih etmekte. Daha doğru bir ifadeyle, Moskova kökenli ideolojik kriz Stalinizm kökenli akımların sola ya da merkezçiliğe doğru değil, daha da sağa kaymalarına yol açmakta. Ama bu sadece bir ideoloji sorunu da değil; burjuva kurumlarının bir parçasını oluşturan eski komünist parti önderlikleri ve sendika bürokratları ayrıcalıklı toplumsal ve politik konumlarını, neoliberal sistemin kurumsallığı içinde yeniden üretmenin arayışına yönelmektedir. Dolayısıyla da yeniden inşa girişimlerinde “modern” sosyal reformizmin, kapitalizmin “insanileştirilmesi” anlayışının temsilciliğini üstlenmektedir.

Yeni “geniş” parti girişimlerinin büyük bölümünün ikinci bir ortak özelliği ise, kendilerini proletaryanın sınıf partisi olarak değil, bütün “muhalif toplumsal hareketlerin” politik ifadesi olarak kurmaya yönelmeleri. Bu yaklaşım yalnızca Lenin’in işçi sınıfının öncü devrimci partisi anlayışından kopmakla kalmayıp, birer sınıf örgütü olarak eski Stalinist ve sosyal demokrat reformist partilerin de ötesine taşan bir sistem içi temsil anlayışına yönelmek anlamına geliyor. Sistem içi çünkü “postmodern” diye nitelenen ya da “gökkuşağı”, ekososyalizm, “yeşil-mor-kızıl” vb adlarla tanımlanan ve “yeni geniş partiler” içinde toplanmaya çalışılan hareketlerin hemen hiçbiri Marksist-Leninist kuramın belkemiğini oluşturan proletaryanın devrimci diktatörlüğünden yana değil, hatta bu hedefin “modern kültüre” uymadığı gerekçesiyle tam karşısında konumlanıyorlar. Bunun yarattığı toplumsal ve politik basınç kuşkusuz radikal ya da devrimci solu kendi programından bir dizi gerekçe ve biçim altında vazgeçmeye itiyor. Sonuçta ortaya en fazlasından “minimum program” etrafında toplanmış, Respect, Die Linke, Sol Blok, NPA, ÖDP vb benzeri federatif kampanya ve seçim “partileri” ya da parlamento grupları çıkıyor, sınıfın seferberlik ve mücadele partileri değil.

Bunun nesnel nedenlerini tahlil ettiğimizde ise karşımıza bir üçüncü özellik çıkıyor: Bu partilerin hiçbiri işçi hareketinin yükselişi üzerine oturmuyor ya da böyle bir yükselişi temsil etmiyor. İşçi sınıfının örgütlü kesimleriyle en fazla ilişkili olan Brezilya PSOL'u bile, Lula iktidarının ardından sınıf hareketinde gerçekleşen muazzam geri çekilişin –doğrudan ürünü olmasa bile- bir sonucu olarak doğdu. Almanya'da SDP'den kopan ve Oskar Lafontaine çevresinde toplanan sendikacılar, işçi hareketinin itmesiyle değil, “mali kapitalizmin başarısızlığa uğraması karşısında ekonomiyi demokratikleştirebilmek”, yani sendikaların sistem içindeki konumunu koruyabilmek amacıyla Die Link'e yöneldiler. İngiltere'de Respect ve Fransa'da NPA, savaş karşıtlığını, çevreci duyarlılığını, Sosyal Forumları vb kendine temel edinmeye çalışıyor. İşçi sınıfı hareketindeki geri çekilmeler, kısmi mücadelelerin birleşmemesi ve savunma düzeyinde kalması, yeni proleter örgütlerin doğmaması vb kuşkusuz Sol'un üzerindeki neoliberal ideolojinin baskısını artırıyor ve onu politik köklerinden koparıp “yeni öncü” kesimler aramaya doğru itiyor. Dolayısıyla, Sol hareket içindeki yeni gruplaşmaların işçi sınıfı hareketindeki bir yeniden inşa sürecine tekabül etmediğini söylemek yanlış olmaz.

Yeni kitle parti arayışlarının önemli bir bileşinin, hatta PSOL, NPA, Respect, Sol Blok gibi bazı örneklerde öncü kesiminin Troçkist kökenli partiler olması nedeniyle, bu yeniden gruplaşma eğilimlerinin bazılarının dördüncü bir özelliği de bunların Troçkizmin bunalımlı bir evresine tekabül ediyor olmaları. Bir bütün olarak bakıldığında Troçkist akım içindeki bölünmeler yeni bir olgu değil, ne var ki bugün söz konusu olan geçmişteki bölünmelere önyak olmuş bazı partilerin şimdi bizzat IV. Enternasyonal geleneğinden kopmaları. Bu kopuşun en bariz iki örneği Fransa'da NPA'ya öncülük eden eski DEBS seksiyonu LCR ile Brezilya'da PSOL'un kuruluşunda ve yönetiminde etkin bir güç olan –1990'ların ortalarında LIT'ten kopup bugün Chavezci 21. yüzyıl sosyalizmi anlayışının savunuculuğunu üstlenen- MES (*Movimento Esquerda Socialista* - Sosyalist Sol Hareket). IV. Enternasyonal'in yeniden inşasından hep uzak durmuş olan CWI (“Militer” akımı) ile asla uluslararası bir parti inşasını önüne koymamış olan IST'nin de (eski “devlet kapitalizmcileri”), Leninist-Troçkist parti geleneğinden uzaklaşarak tüm toplumsal hareketleri ve “dürüst” reformistleri de içeren federalist parti ya da cephe kurma arayışlarına yöneldiklerini söylemek yanlış olmaz. Bu bakımdan, işçi hareketinin geri

çekildiği koşul ve ortamlarda, Mandelci “yeni öncü” kuramı, yani proletaryanın devrimci programın kitle hareketlerinin öncü kesimleri olarak tespit edilen toplumsal grupların talepleri doğrultusunda değiştirilmesi anlayışı Troçkizm üzerinde egemen olmuştur. “Yeni geniş partilerde” kendini somutlamaya çalışan anlayış işte budur.

Tabii bu anlayışın yaşama geçebilmesi, “yeni öncü” olarak tanımlananların varlığına ve hareketliliğine bağlı. Oysa, 1990’ların ortalarından itibaren günümüze değin üzerine parti inşası çabaları kurulan bu “öncü” sektörler de kendi tarihsel evrimleri içinde oldukça mesafe katettiler. Sosyal Forumlar, Brezilya, Venezuela gibi “üçüncü dünyacı” hükümetlerin kendilerine uluslararası alan açma platformlarına dönüştü; çevrecilik, ulusal burjuva hükümetleriyle koalisyonlar kurarak kendini kapitalizmin insanileştirilmesine adadı; savaş karşıtlığı ve barış hareketleri sonunda Obama’yı ABD’ye başkan seçtirerek neredeyse muradına erişti; feminist hareket birbiriyle uzlaşmaz parçalara ayrıştı; ulusalcı sol hareketler (ETA, PKK) egemen ulus hükümetleriyle pazarlık koşulları peşinde koşan silahlı reformist akımlara dönüştüler, bazıları (IRA) çoktan kurumsal yapıya uyarlandılar... “Yeni öncü”nün durumu bu olunca, bütün bu “toplumsal muhalefet hareketlerini” kucaklayacak partilerin ya da “yeni türden” (yani kalıcı) cephelerin inşası da, bizzat bu öncünün krizinin yansıması haline dönüşmekte. Eski Troçkist akımlar ne denli kendi programlarından vazgeçip bu akımları biraraya getirecek bir “asgari” ya da “antikapitalist” program ararlarsa arasınlar, anlık eylem birliklerinin ya da seçim platformlarının ötesine geçen kalıcı örgütler yaratamayacaklar ve ne yazık ki kendileri tek başlarına böylesi bir hayali hedefin gölge avukatları haline dönüşeceklerdir.

Bütün bunların ışığında, Troçki’nin *Geçiş Programı*’nda dile getirdiği “insanlığın krizi işçi sınıfının önderlik krizi haline dönüşmüştür” ifadesinin bugün artık “işçi sınıfı önderliğinin inşasının krizi” olarak yorumlanması gerektiğini söyleyebiliriz.

Emperyalist çağın gerçekleri

Leninist parti kuramının çok geniş bir Sol yelpaze tarafından reddedilir ya da “aşılır” olduğu bir süreçte politik faaliyetin devrimci Marksist temelde yönlendirilmesi eldeki bu bilimsel araçla Leninist kuramın temel noktalarının yeniden irdelenmesiyle olanaklı. Bu yöntemle soruna

yaklaştığımızda karşımıza çıkan ilk soru, Lenin'in parti anlayışını dayandırdığı emperyalist dönem tahlilinde herhangi bir revizyona gereksinim olup olmadığı.

Bilindiği gibi Karl Marx ve Friedrich Engels 1948'de yayımladıkları *Komünist Manifesto*'da "işçi sınıfının kurtuluşu bizzat kendi eseri olacaktır" derler, ve "Proleterlerin bir sınıf olarak ve böylece bir siyasal parti olarak" örgütlendiklerini ifade ederken, bir yandan da komünistlerin işçi sınıfının örgütlü bir kesimi ve "pratikte, bütün ülkelerin işçi partilerinin en kararlı, hep ileriye götüren kesimleri" olduğunu söylerler. Yani, Marksizmin kurucularında her iki görüş de, işçi sınıfının partisi ile komünistlerin ayrı bir parti oluşturması anlayışlar birlikte bulunmaktadır. Lenin'in öncü parti kuramı ise, ilk sosyal demokrat partilerin ve kitle sendikalarının doğduğu evreye özgü bu anlayıştan bir kopuşu temsil eder. Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 1903'teki II. Kongresinde Lenin, basit gibi görünen bir konuda, parti üyeliğinin kriterlerine ilişkin tartışmada, kendini sosyal demokrat (bugünün deyişiyse komünist) addeden herkesin parti üyesi olabileceği yolundaki görüşe şiddetle karşı çıkar ve parti üyeliğine ancak işçi sınıfının en bilinçli unsurlarının kabul edilebileceğini, bu bilincin sadece parti programına ve tüzüğüne bağlılıkla değil, aynı zamanda pratik militan faaliyete katılmakla belirlenebileceğini savunur. Rus devrimi tarihindeki ünlü menşevik/bolşevik ayrımıyla sonuçlanan bu tartışma aynı zamanda Leninist parti anlayışının özünü oluşturur: komünist parti, işçi sınıfının öncü devrimci partisidir ve diğer reformist sosyalist ve soyal demokrat kesimlerden dikkatle ayrıştırılmıştır.

O dönemde Rosa Luxemburg ve Leon Troçki tarafından "komünist partinin işçi sınıfının yerine geçirilmesi" biçiminde eleştirilen Lenin'in bu anlayışı bugün tekrar aynı terimlerle ve bu kez eski Stalinist ve hatta bazı eski Troçkist akımlarca eleştiriye tabi tutulmakta, hatta bu kuramın Stalinist diktatörlüğe yol açan temel öge olduğu ileri sürülmekte. Oysa Lenin'in kuramı salt bir ideolojik tercihe değil, nesnel bir gerçekliğe dayanır, üstelik hâlâ var olan bir gerçekliğe. Troçki, Lenin'in işçi sınıfı içindeki diğer politik akımlardan ayrı olarak öncü devrimci partinin gerekliliğine işaret anlayışının kapitalizmin emperyalist aşamasına ulaşması ve özellikle de ilk emperyalist dünya savaşının patlak vermesiyle birlikte doğan sosyal şovenizmle olan ilişkisini şöyle anlatır:

İleri kapitalist ülkelerdeki işçi partilerinin çoğu, savaş sırasında kendi burjuvalarının yanına geçtiler. Lenin bu eğilimi sosyal-şovenizm olarak adlandırdı: lafta sosyalizm, gerçekte şovenizm. II. Enternasyonal'in ihaneti gökten zembille inmedi, reformist uyarlanma politikalarının kaçınılmaz bir devamı ve gelişmesi olarak ortaya çıktı. "Opportunizm ve sosyal-şovenizmin ideolojik-politik içeriği bir ve aynıdır: sınıf mücadelesi yerine sınıf işbirliği, hükümet zor durumdayken bu zorluklardan devrim için yararlanmak yerine kendi hükümetini desteklemek."

Kapitalist refah dönemi, son savaştan hemen önce (1909-1913) proletaryanın üst katmanlarını sıkı sıkıya emperyalizme bağladı. Emperyalist burjuvazinin sömürgelerden ve genel olarak geri ülkelerden elde ettiği süper kârların ağız sulandırıcı kırıntıları, işçi aristokrasisi ve işçi bürokrasisinin payına düştü. Bu nedenle, onları yurtseverliğe iten şey doğrudan doğruya emperyalizmin politikalarındaki kişisel çıkarlarıydı. Bütün toplumsal ilişkileri tüm çıplaklığıyla açığa vuran savaş boyunca, "oportünistler ve şovenistler, burjuvaziyle, hükümetle ve Genel Kurmayla ittifakları nedeniyle büyük bir güce kavuşmuşlardı."

Sosyalizmdeki ara ve belki de en yaygın eğilim, barış zamanında reformizmle Marksizm arasında salınan, kendilerini kaba, pasifist söylemlerle gizlemeye devam ederken neredeyse istisnasız sosyal-şovenistlerin esiri olan sözde merkezdir (Kautsky vb.). Kitlelere gelince, onlar kendilerinin onyıllardır yaratmış oldukları aygıtları tarafından gafil avlanıp aldatıldılar. Lenin, İkinci Enternasyonal'in işçi bürokrasisinin sosyolojik ve politik bir değerlendirmesini yaptıktan sonra yarı yolda durmadı. "Opportunistlerle birlik, işçilerin «kendi» ulusal burjuvazileriyle ittifak yapmasıdır ve uluslararası devrimci işçi sınıfı saflarında bir bölünmeye işaret eder." Buradan, enternasyonalistlerin sosyal-şovenistlerden kopmaları gerektiği sonucu çıkar. "Şu anda sosyalizmin görevlerini yerine getirmek imkânsızdır, oportünizmden..." ve merkezcilikten, "sosyalizm içindeki bu burjuva eğilimden kesin bir şekilde kopmadıkça işçilerin gerçek bir enternasyonal birliğini sağlamak mümkün değildir." Partinin ismi mutlaka değiştirilmelidir. "Lekelenmiş ve alçaltılmış olan «Sosyal-Demokrat» ismini bir kenara atıp, eski Marksist isme, Komünist ismine geri dönmek daha iyi değil mi?" İkinci Enternasyonal'den kopmanın ve Üçüncüyü kurmanın zamanıdır.

O zamandan bu yana geçen yirmi küsur yılda ne değişti? Emperya-

lizm çok daha şiddet dolu ve baskıcı bir karakter kazandı. En tutarlı ifadesi bugün faşizmdir. Emperyalist demokrasiler birkaç basamak aşağı düştüler ve doğal ve organik olarak faşizme doğru evrimleşiyorlar. Ezilen milliyetlerin uyanışı ve ulusal bağımsızlık istekleri keskinleştikçe, sömürge baskısı daha da katlanılmaz hale gelmektedir. Başka bir deyişle, Lenin'in emperyalist savaş teorisinin temelinde yer alan tüm bu ayırt edici özellikler, şimdi çok daha canlı ve keskin bir karakter kazanmıştır.

Troçki'nin 70 yıl önce dile getirdiği bu durum günümüzde bütün şiddetle, Afganistan'dan Haiti'ye kadar geçerliliğini sürdürmekte. Neoliberal dönemde sosyal reformizm Lenin'in döneminde olduğundan çok daha fazla emperyalist politikaların safına çekilmiş, hatta bizzat bu uygulamaların önderliği haline dönüşmüş durumda. ABD'nin İngiliz İşçi partisi tarafından hararetle desteklenen Irak saldırısı karşısında, salt kendi burjuvazilerinin çıkarları açısından kısmi barışçıl itirazlarda bulunan diğer Avrupalı sosyal demokratlar bugün Afganistan işgalini bir bütün olarak desteklemeye devam etmekte. Sadece gelişmiş ülke sosyal şovenleri değil, Brezilya'da Lula'nın İşçi Partisi iktidarı, Şili'de Michelle Bachelet'in Sosyalist Parti hükümeti, Ekvator'da Correa, hatta Bolivya'da Evo Morales yönetimleri Haiti'nin işgaline askeri olarak katılmakta. 2008'de tüm çıplaklığına açığa çıkan dünya mali ve ekonomik krizi karşısında kendi burjuvazilerini destekleyebilmek için korumacı politikaları desteleyen sosyal demokrat ve sosyalist partiler, küreselleşmenin kapitalizmin emperyalist aşamasında bir değişiklik yaratmadığını ve sosyal şovenizmin maddi temellerinin varlığını korumakta olduğunu bir kez daha kanıtlamış oldular.

Günümüzde sosyal demokrasinin neoliberalleşmesi ve eski Stalinist partilerin sosyal reformizmin boşluğunu doldurmaya yönelmesi, bu akımların ideolojik ve politik olgular olarak toplumsal yaşamdan yok oldukları anlamına gelmiyor. Saldırgan emperyalist politikalarından tarafsız barışseverliğe kadar değişen biçimlerde karşımıza çıkan şovenizmin temelinde, işçi sınıfının modern kapitalist aşamada katmanlara ayrışması ve işçi aristokrasisinin sınıfın bütünü üzerinde bürokratik denetim mekanizmaları kurması yatıyor. Sadece ileri emperyalist ülkelerde değil, tüm kapitalist toplumlarda yeniden ve yeniden karşımıza çıkan bu olgu, proletaryanın içindeki bütün politik eğilimlerin hepsinin aynı devrimci parti

içinde toplanabilmesini nesnel olarak olanaksızlaştırıyor. Çok uluslu şirketlerin toplu tensikatları karşısında işten çıkarılacak işçi sayısı konusunda patronla pazarlık yapma eğilimindeki sendika bürokrasisinin politik temsilcileri ile, bu şirketlerin işçi denetiminde millileştirilmesini talep eden devrimci proletarya savaş hattının aynı kampında değil, birbirine düşman cephelerinde konumlanmaktadır.

Yeni “geniş” parti savuncuları bugün sadece devrimci proletarya ile “samimi” reformistleri biraraya getirecek işçi partilerini savunmakla kalmıyorlar; bu olanaksız bileşimin içine, talepleri emperyalizmin kendilerine aktarabileceği kısıntı fonlarla tatmin edilebilecek farklı sınıf kökenli “toplumsal muhalefet” gruplarını da katarak “sınıfaşırı” politik oluşumların inşasının peşine düşüyorlar. Çevreci hareketin birçok argümanı ve önerisi günümüzde, kâr oranlarını artırabilmek için yeni yatırım alanları ve teknolojiler arayan sermaye gruplarınca üstlenilebilmekte, Clinton döneminde ABD başkan yardımcılığını üstlenmiş olan Al Gore’un çevreci propagandası bu doğrultuda harekete geçirilebilmekte. Emperyalist ülke barışseverleri kendi hükümetlerinin Afganistan’dan çekilmesini “çocuklarımız ölmesin” ya da “savaş harcamaları ülke içi sosyal fonlara aktarıl-sın” diye talep ediyorlar, yoksa emperyalizmin Afganistan’da yenilgisi ve kendi emperyalist hükümetlerinin devrilmesi amacıyla değil. Feministlerin içinde, emperyalizmin Afganistan ya da Irak’ta yenilgiye uğraması durumunda kadın haklarında daha da büyük gerilemelerin yaşanacağı endişesiyle umutlarını Obama’ya bağlayan kesimler hiç de azınlıkta değil. Bütün bu kesimleri hangi “asgari program” üzerinde bir parti içinde toplamak mümkün?

Demokratik merkezîyetçilik mi, federalizm mi?

“Gökkuşağı” akımlarının bir “parti” yapısı içine sığdırılabilmesi için geliştirilen formül, çoğulculuk ve federalizm. Öyle ki bu formülün, bizzat parti kavramının kendisine karşı olan muhalif kesimlerin bile aynı politik proje içinde yer alabilmesini kolaylaştıracağı düşünülüyor. Üstelik federal işleyişin, “modern kültüre” uymayan “eski taşlaşmış” parti yapılarının bürokratik karakterinin aşılması ve gerçekten demokratik politik temsil ve ilişki sisteminin kurulması anlamına geldiği ileri sürülüyor. Federal parti sistemi sayesinde her akım kendi görüşlerini parti içinde rahatça dile getirebilecek, partinin propaganda ve eylem hattının ötesinde kendi

görüşlerini dışarıda da yayabilecek, istediği parti faaaliyetlerine katılabilecek istemediklerinden uzak durabilecek, parti politikasını kamuoyunda serbestçe eleştirebilecek, kendi bölgesinde istediği “parti faaliyetini” geliştirebilecek, vb. Özetle, postmodern evrensel demokrasi ilkesi parti içinde, çeşitli kılıklara bürünebilen bir federalizm biçiminde yaşam bulacak. İddia bu.

Fransa’da NPA kendi parti yapısını “herkesin içinde yerini bulabileceği bir örgüt” olarak tanımlıyor. Parti üyeleri “faaliyetlerine ve toplantılarına olanakları çerçevesinde katılacakları” komiteler içinde toplanacaklar ve bu komiteler parti kongrelerinde belirlenen politik hattı “kendi bölgesel gerçeklerine uyarlamada özerk” olacaklardır. Belirli bir bölgedeki komiteler bölge düzeyinde bir üst örgütlenme geliştirip geliştirmeyeceklerine, bölge kongreleri düzenleyip düzenlemeyeceklerine kendileri karar verecektir; kurulabilecek bölge komitelerinin üyeleri dönüşümlü olarak görev yapacaklar ve bölge komiteleri kendi yayınlarını çıkarabilecek, kendi faaliyetlerini özerk olarak kurgulayabilecektir. Bu “projenin özünü demokrasi oluşturacak” ve bu nedenle de parti içinde sürekli eğilim ve hiziplere izin verilecektir.

Nitekim NPA’nın kuruluş kongresine LCR üyelerinin ve “bağımsızların” yanı sıra bir dizi başka örgütlü grup katılır; bu gruplar kendilerini parti içinde hizip veya eğilim olarak sürdürebilecek ve her biri istediği “Enternasyonal” akıma dahil olabilecektir. Bu tip bir çoğulculuğun ya da federalizmin Leninist parti yapılanmasından çok farklı olduğu kuşkusuz, ama sorun yalnızca bu değil. Sorun, bir dizi sosyal demokrat hatta merkez sağ partide bile rastlanabilen federalizmin “bürokratik ve hiyerarşik” işleyişin aşılması anlamına gelip gelmediği. NPA’nın kuruluş kongresi bu doğrultuda hiç de umut verici olmadı. Kongreye katılan LCR üyeleri bağımsız kongre delegeleri gibi davranmak yerine, kendi gruplarının oluşturduğu kurucu belgelerin kongrece kabul edilebilmesini sağlayabilmek için birer “LCR militanı” olarak davrandılar ve diğer akımların hemen bütün önerilerinin başarıyla reddedilmesini sağladılar. Partinin yönetim organı olan 192 kişilik Geçici Ulusal Komite’ye –elbette çoğunluğu oluşturan LCR’nin dışında- kimin girip girmeyeceğine de onlar karar verdiler: kendi önerisini sadece komisyonlarda savunup genel kurulda ana karar taslağına oy veren Devrimci Sol’dan (“Militan” akımı seksiyonu) 3 kişi

yönetime alınırken, Kıvılcım Fraksiyonu (*Louthe Ouvriere*'den ayrılan kesim) kongrede daha fazla delege bulundurmasına karşın kurucu metne oy vermediği için cezalandırıldı ve yönetim dışında bırakıldı. Enternasyonalist Devrimci Grup, bazı eski LCR üyeleri ile bağımsız genç militanların oluşturduğu Eğilim grubu ise, kendi alternatif dökümanında ısrar ettiği için önce kongrede söz hakkından mahrum edildi, ardından “güvenlik görevlileri” tarafından salondan çıkarıldı.

İngiltere’de durum Fransadakininden daha iyi değil. SSP kendisini “sadece farklı görüşlerin değil ama aynı zamanda farklı platformların örgütlü ifadesine izin veren, demokratik ve çoğulcu” bir parti olarak sunar; ama bir yandan da bu federalizmin sınırlarını çizer: partinin 14 kişilik yürütme organının 11’i eski CWI (“Militan” akımı) grubu üyesidir. Dahası, federatif söylem ve uygulamalar 2004 sonlarında “farklı platformlar”ın şiddetli bir fraksiyon çatışmasına sürüklenmesini engelleyemez ve kişisel suçlamaların da işin içine katıldığı bir çekişme sonucunda parti içindeki “Militan” akımı yandaşları ile SWP üyeleri partiden koparak ayrı bir örgütlenmeye girişirler. Böylece SSP, neredeyse tek bir “platformun” kendi kendine “geniş partisi” haline dönüşmüş olur.

Respect ise, parti değil SWP’nin deyimiyle “yeni türden bir birleşik cephe”dir. “Yeni türden” diye tanımlanması, olasılıkla “eski”, yani devrimci Marksist geleneğin anlayışından uzaklaşmasından kaynaklanmakta. III. Enternasyonal tarafından geliştirilen ve Troçkist akım tarafından savunulagelen birleşik işçi cephesi taktiği esas olarak işçi sınıfının içindeki farklı akımların ortak düşmana karşı birlikte vurması politikasına dayanır. Ne var ki bu cephe anlayışı günümüzde SWP tarafından Müslüman cemaat liderlerinden toplumsal hareket örgütlerine kadar yayılan, kalıcı programatik bir koalisyon biçimine, özellikle de bir seçim platformuna dönüştürülmüş durumda. SWP bu cepheye reformistlerin ve diğer toplumsal muhalefet akımlarının katılabilmesi için, cephenin programını “asgari” bir düzeyde tutmaya çalışır; böylece cephe, somut bir düşmana karşı farklı işçi akımlarının birlikte vurması taktiği olmaktan çıkıp, “asgari bir program” üzerinde bir araya gelmiş her türden muhalif kesimin seçim işbirliğine dönüşür; cephede yer alan devrimci gruplar, kendi bağımsız faaliyetlerini yapmakta serbesttirler elbette. Böylece, birleşik işçi cephesi taktiği, Troçki’nin ifadesiyle, “ayrı yürüyüp birlikte vurmak” değil, “bir-

likte yürüyüp ayrı vurmak” uygulaması haline gelir; “yenilik” buradadır.

“Yeni tür cephe” savunusunun ardında yatan bir temel gerekçe de, bir araya getirilmesi istenen çevrelerin programatik olarak bir parti yapısının içine sığamayacağı, dolayısıyla “cephe” tipi bir koalisyonun bu çevrelerin arasında daha demokratik ve kalıcı ilişkiler sistemi kurabileceği. Sosyalist İttifak döneminde, ittifakın içinde ağırlıklı grup olan SWP diğerlerini demokrasi konusunda ne denli duyarlı olduğuna inandırmaya çalışır. Alex Callinicos bunu şöyle dile getirir:

...eski İP'lilerden çok sayıda katılım olmadığından Sosyalist İttifak yapısal bir dengesizlikle malul oldu, zira SWP'nin aırlığı tüm Britanya aşırı solunun toplamından çok daha fazlaydı. Hep kendi kendimizi sınırlayıcı bir tutum içinde olduk, ama buna ne kadar gayret edersek edelim her zaman yemek odasında gezinen fil gibiydik, halen de öyleyiz. Kendimizi ne denli demokratik olarak ortaya koyarsak koyalım, hep bizden kuşkulandı. Sosyalist Parti ve bazı tanınmış “bağımsızlar” İttifak'tan ayrılma gerekçelerini “SWP egemenliği”ne bağladılar. Kendi gerekçelerinde haklı olabilirler, ama gerçek şu ki, SWP'nin egemenliği öyle olmasını istediğinden değil, reformist güçlerden katılımın yetersiz olmasından kaynaklanıyordu.

Sosyalist İttifak'taki bu parçalanma ve dağılma biçimi Respect'te de tekrarlanır. Üstelik Respect'te bu kez daha çok sayıda “reformist” –hatta eski İP'li milletvekilleri-, bağımsız, hatta Müslüman cemaat üyeleri vardır; yani “yeni cephe” artık eskisi kadar “dengesiz” değildir. Gene de SWP'ye yönelik “dayatmacılık” şikayetleri artar; aslında koalisyonun içinde politik ya da programatik açıdan bir ayrılık yok gibidir, ama gruplar cephenin yerel komitelerinde ve önderlik organlarında ağırlık kazanma yarışı içindedir. Sonuçta, SWP'yi Respect içinde “Leninist yöntemler uygulamakla” eleştiren eski İP milletvekili Galloway ve yandaşları, Müslüman cemaatleri temsilcileri, bir dolu bağımsız, ve tabii yeni durumdan bir “antikapitalist parti” çıkarmayı umut eden ISG (*International Socialist Group* - DEBS seksiyonu Uluslararası Sosyalist Grup), SWP'yi dışlayarak “yeni cephe”yi dağıtırlar.

Brezilya'da İşçi Partisi'nin, İspanya'da Birleşik Sol'un, İtalya'da Komünist Yeniden Kuruluş'un, Türkiye'de ÖDP'nin ve bir dizi başka “geniş parti” deneyinin yaşadığı bölünmeler, parçalanmalar, hatta dağılıp yok olmalar,

federalizm ya da “yeni tür cephe” tipi işlerliklerin “çoğulculuk diye adlandırılan farklı toplumsal temelli farklı programların bir arada tutulabilmesi için sihirli bir formül olmadığını ortaya koymakta. Kuşkusuz, Almanya’da *Die Linke*, Portekiz’de Sol Blok ve Yunanistan’da *Syriza* şu anda böyle bir acil bölünme tehdidi altında görünmüyorlar; kısa bir süre önce seçimlerde başarılı bir performans sergilemeleri onları şimdilik böyle bir tehlikenin uzağında tutuyor. Ne var ki sınıf mücadelesi bu oluşumları mutlaka yeni deneyimlere sokacak ve bu koalisyonların içindeki farklı programlar bir-biriyle bir çatışmaya girecektir; ve bu çatışmanın kuşkusuz örgütsel sonuçları olacaktır.

Kuşkusuz isteyen istediği gibi parti ya da cephe kurmaya çalışabilir; bu tip “geniş partiler”, “antikapitalist partiler”, “yeni türden cephe” oluştukça bunların politik ve proramatik tutumları üzerine görüşlerimizi belirtiriz, kendi politika ve taktiklerimizi belirleriz. Ama asıl itiraz ettiğimiz, bütün bu girişimlerin devrimci Marksizmin birer “doğal” uygulamasıymışçasına sunuluyor olması. Troçkizm altmış yılı aşkın bir süre Stalinizmin, Leninist demokratik merkezîyetçiliği bürokratik merkezîyetçilğe dönüştürmesine ve onu işçi sınıfının öncüsüne bir deli gömleği halinde giydirmeye çalışmasına karşı mücadele etti. Şimdi ise, bazı eski Troçkistler dahil bir dizi reformist, anarşizan muhalif akım, toplumsal hareket vb. Stalinizmi Leninizmin bir uzantısı gibi yorumlamakta, Leninist parti kuramını Stalinist bürokrasinin “çağdışı kalmış kültürü” gibi göstermeye çalışmakta. Ve Leninist demokratik merkezîyetçiliğin yerine, “yeni partiler” için “yeni demokrasi” biçimleri önermekte. Ama yukardaki örneklerde de gördüğümüz gibi, yaşam ve sınıflar mücadelesi kendi gerçekliğini dayatmakta.

Leninist demokratik merkezîyetçilik ilkesi, basitçe bir “parti içi işlerlik” modeline, ya da Çarlık koşulları altında partinin üstlenmek zorunda kaldığı kurallar topluluğuna indirgenemez. Kuramın bir *parçasını* oluşturan bu ilkenin maddi temeli, kapitalist toplumun sınıflara ve işçi sınıfının katmanlara, farklı geleneklere ve bölgelere ayırılmış olması, sınıf bilincinin eşitsizliklerle belirlenmesidir. Oysa sermayenin ve devletin merkezileştiği bir toplumsal sistemde, iktidarın proletarya tarafından zaptı, ancak onun önderliğindeki tüm emekçi yığınların toplu ve merkezi eylemiyle olanaklıdır. Kendini partinin programında projelerndiren bu

eylem, uygulamada ancak devrimci partinin demokratik merkezîyetçi faaliyetinde cisimleşir. Devrimci partinin disiplini, devrim için gerekli olan sınıf mücadelesi disiplininin ayrı düşünülemez. Lenin, *Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı* adlı yapıtında proletaryanın disiplininin burjuvazi karşısındaki zaferinin koşullarından biri olarak anlatır. Bu gerçeği greve çıkmış her işçi yakından tanır; grev sırasında işçilerin toplu, merkezi ve disiplinli mücadelesi olmadan patron karşısında başarı elde edebilmenin olanağı yoktur. Devlet iktidarı söz konusu olduğunda, bu koşul çok daha geniş ve derin nitelik kazanır. Ama, Lenin'in de anlattığı gibi, zafer için disiplin gerekli olmakla birlikte, "bunun ne anlama geldiği ve hangi koşullarda olanaklı olduğu" her zaman dikkate alınmamakta. Lenin, disiplinin ve merkeziliğin "kararnameler" aracılığıyla değil, ama ancak süreç içinde elde edilen başarılarla gerçekleştirilebileceğini belirtir. Lenin, disiplinin ve merkeziliğin "kararnameler" aracılığıyla değil, ama ancak süreç içinde elde edilen başarılarla gerçekleştirilebileceğini belirtir ve devrimci bir partinin iç işlerlik düzeni ile sınıf mücadelesi arasındaki bağı şöyle kurar:

Proletaryanın devrimci partisinde disiplin nasıl sağlanabilir? Nasıl sımanabilir? Nasıl güçlendirilebilir? Birincisi, proletaryanın öncüsünün sınıf bilinciyel ve onun devrime adanmışlığıyla, kararlılığı, fedakarlığı ve kahramanlığıyla. İkincisi, emekçi halkın en geniş kesimleriyle –öncelikle proletaryayla, ama aynı zamanda emekçi halkın proleter olmayan kesimleriyle de- kendini ilişkilendirme, onlarla yakın temas kurabilme ve –isterseniz- bir ölçüde onula bütünleşme yeteneğiyle. Üçüncüsü, öncünün uyguladığı politik önderliğin doğruluğu, politik stratejisinin ve taktiklerinin doğruluğu, geniş kitlelerin bunların doğruluğunu kendi deneyimleri içinde görmesiyle. Bu koşullar olmaksızın, amacı burjuvaziyi devirmek ve tüm toplumu dönüşüme uğratmak olan, ileri sınıfın partisi olmaya gerçekten yetenekli devrimci bir parti içinde disiplin gerçekleştirilemez. Bu koşullar olmaksızın, disiplin oluşturmaya yönelik tüm girişimler başarısızlığa uğrar ve lafazanlık ve şarlatanlıkla sonuçlanır. Öte yandan, bu koşullar bir anda doğmaz. Ancak sürekli çaba ve sıkı deneyimler sonucunda yaratılabilir. Bunların oluşturulabilmesine doğru devrimci kuram yardımcı olur, devrimci kuram ise bir dogma değildir, son biçimini ancak gerçekten kitlesel ve gerçekten devrimci bir hareketin politik faaliyetiyle yakın bağlantı içinde kazanır.

Bunlar çok açık, yoruma yer bırakmayan, Troçkist geleneğin uygulamada devrıldığı ifadeler. Dolayısıyla Leninizmi salt bir parti içi hiyerarşisi ve emir-komuta kuralları bütünü olarak yorumlayıp bu anlayışın Stalinizmin temelinde yatan “çağdışı kalmış kültür” olarak göstermeye çalışan; buradan hareketle de demokratik merkezîyetçiliğin adım adım, kitlelerin mücadeleleri içinde geliştirilmesi yerine her türden “federalist” parti sistemi icat etmeye yönelenler, aslında Stalinizmin devrimci hareket içindeki ihanetini tersinden uygulamanın ötesine geçememektedirler. Stalinizm, proletaryanın öncüsünün bilincinin ve özverisinin üzerine kendi bürokratik çıkarlarının hiyerarşik disiplinini giydirmeye çalışmış, bunda başarılı olduğu sürece devrimlerin yenilgiye uğramasını başrabilmişti; bugün ise yeni “geniş partiler” ve “yeni türden cepheleler”, kitlelerin bilincinin parçalanmışlığını ve eylemlerinin bölünmüşlüğünü “demokratik bir ilke” olarak evrenselleştirip “partileştirerek” kapitalizme karşı mücadelenin politik ve programatik olarak birleşebilmesi, yüksek oranda merkezileşmiş devletin ve sermayenin karşısında proletaryanın ve emekçi yığınların savaşının odaklanabilmesi yolundaki yeni engeller haline dönüşmekteleler.

Devrimci partinin inşa stratejisi ve taktikleri

Yazının başlığında belirttiğimiz gibi, 21. yüzyılda Ortodoks olmak, yani devrimci Marksizme sadık kalmak, Leninist-Troçkist geleneği sürdürmek oldukça güç bir görev. Her zaman güç, zorlu bir misyondur, ama şimdi kitlelerin ve onun öncüsünün zihnini ve programını bulandıran sadece II. Enternasyonal reformistleri ya da Komintern Stalinistleri değil; onlara IV. Enternasyonal dönemleri, toplumsal hareket kuramcılarını, “İmparatorluk” şarlatanları da eklenmiş durumda. “Gökkuşuğu Solu” içinde, kitlelerin gözünde sosyalizmi temsil eden Sovyetler Birliği’nin yıkılmasının bizzat sosyalizme, Marksizme “prestij” kaybettiğini, dolayısıyla “sosyalizm demeden sosyalist politikalar izlenmesi” gerektiğini düşünenlerin sayısı küçümsenecek kadar az değil. Gerçekte bu çevrelerin yaptığı, kendi toplumsal ve politik dönemliklerinin ve uyarlanmalarının kefareti, suçlu göstermeye çalıştıkları kitlelerin ödemesini istemekten başka bir şey değil. İşçi aristokrasisi ve onun reformist/bürokratik önderlikleri varlıklarını her zaman kitlelerin bilincinin ve eyleminin bölünmüşlüğüne ve geriliğine dayandırmışlar, ama bir yandan da ihanet politikalarını onunla gerekçelendirmişlerdir; varlığını farklı biçimlerde bugün de sürdüren bu

gerçekliğe günümüzde, küçük burjuva kökenli yeni toplumsal hareketlerin, “muhalif” akımların, “radikal” çevrelerin, proletarya diktatörlüğü programına ve Leninist partiye olan düşmanlığı eklenmiş durumdadır.

İsteyen istediği kadar “antikapitalist” olsun, isteyen toplumsal grup ya da akım kendini öyle ilan etsin, işçi sınıfı sosyalizm şiarını yükseltip proletarya diktatörlüğü programı altında emekçi kitlelerin mücadelesini birleştirmede ve burjuvaziyi politik ve ekonomik olarak mülksüzleştirmediği sürece, kapitalizmin yerine sınıfsız toplumun yolunu açacak üretim, mülkiyet ve toplum ilişkilerini kurmak olanaklı değildir. Kapitalizm altında işçi sınıfının dışında “zincirlerinden başka yitirecek bir şeyi olmayan” yeni bir toplumsal sınıf ya da grup doğmuş değil; aksine, tüm öbür sınıf ve katmanların özgürleşmesi, bir bütün olarak inasnlığın kapitalizmin neden olduğu insani ve çevresel yıkımdan ve barbarlık ilişkilerinden kurtulabilmesi, hâlâ proletaryanın kendi adıyla anılan tarihsel devrimi gerçekleştirebilmesiyle olanaklı olacaktır. Ve bu devrim için proletaryanın Leninist bir partiye sahip olabilmesi gerekiyor.

Parti, proletaryanın öncüsünün emekçi yığınların parçalı mücadelelerini sermayenin ve burjuva devletin karşısında merkezileştirebilmesinin en önemli aracıdır; zira bu mücadelenin programı devrimci partide cisimleşir. Bu açıdan, *kitle mücadeleleri içinde devrimci partinin inşası* devrimci Marksizmin en önemli stratejisidir. Devrimci parti, Lenin’in ifade ettiği gibi, kitlelerle olan teması, onlarla bütünleşmesi içinde olgunlaşacak, kitlelerin mücadele disiplinini kendi içinde toplayacaktır. Demokratik merkezîyetçilik olarak adlandırılan bu parti içi işlerlik yöntemi, proletaryanın ve kitlelerin devrimci mücadelesine, proletaryanın öncüsünün politika ve taktiklerinin doğruluğuna ve kitlelerin bunları kendi deneyimleri içinde sınamasına koşut olarak gelişecek ve sağlamlaşacaktır. Bu hedefi önüne koymayan hiçbir parti, gerçek bir devrimci parti haline gelemeyecektir.

Kuşkusuz bu gerçekleri dile getirmek, ne kitle seferberliklerinden sıtmalı görmüş gibi kaçan reformist bürokratların, ne de “evrensel demokrasi ve eşitlik” şizofrenisine yakalanmış küçük burjuva radikallerinin hoşuna gidiyor; bu yüzden de, ne de birlikte kurdukları “geniş partilerde”, “yeni türden cephelelerde”, “gökkuşağı” hareketlerinde, yukarıda andığımız stratejiye yer veriyorlar. Üstelik, inşa çabalarının daha ilk basamaklarında bulunan devrimci parti ya da akımlara derhal “tekke” tanımını yakıştı-

rabiliyorlar. Oysa Leninist-Troçkistler asla devrimci partinin küçük bir radikal grubun doğrusal büyümesiyle oluşup gelişebileceğini iddia etmişlerdir. Onların iddia ettikleri yegane şey, böyle bir partinin kitlelerin devrimci seferberliği içinde ve devrimci program çerçevesinde inşa edilebileceğidir; yoksa “herkes gelsin” diye devrimci programdan vaz geçip, sonuçta pek de bir işe yaramayan “asgari” programlar, federalist işleyiş biçimleri, vb. icat ederek değil.

Kitle mücadelelerinin niteliği ve düzeyi ile yakından ilişkili olan parti inşası elbette inişli çıkışlı bir yol izliyor ve bir dizi politika ve taktik gerektiriyor. Devrimci Marksistlerin asla bir dizi “hileler” ve “aldatmacalar” kümesi olarak görmedikleri taktikler, sınıf mücadelesine ve parti inşasına küçük ya da büyük ölçekli “sıçramalar” yaratacak politik öneri ve uygulamalardır. Her ülkedeki somut işçi sınıfı politik örgütlülük, bilinç ve mücadele düzeyleri çerçevesinde belirlenebilecek en önemli taktiklerden bir, örneğin, proletaryanın –reformist ya da devrimci- herhangi bir politik örgütlenmeye sahip olmadığı, salt burjuva partileri arasında seçim yapmaya zorlandığı koşullarda ileri sürülebilecek *kitlese sınıf partisi* –işçi kitle partisi- şiarında somutlanabilir. Sınıf hareketinin içinden, özellikle de sınıf sendikalarının mücadelesi içinden doğabilecek böyle bir parti kuşkusuz işçi sınıfının burjuva partilerinden bağımsızlaşmasında ve sınıf bilincinin önemli bir niteliksel gelişme göstermesinde son derece yararlı olabilir. Örneğin Brezilya İşçi Partisi’nin kuruluşu Brezilya proletaryasının tarih sahnesine yükselmesinde başlıca araç olmuştur.

Ama bu örnek üzerinde bir an duralım. İşçi kitle partisi taktiğinden yararlanmaya çalışan bazı devrimci sol çevrelerde, böyle bir partinin, içereceği sendikalist vb öğelerden ötürü kaçınılmaz olarak reformist olacağı, bu yüzden de devrimcilerin kitlese bir işçi partisinin mümkün olduğunca geniş bir yelpazeyi içerebilmesi için –ki aksi takdirde yeterince “kitlese olmayacağı düşüncesiyle- onun oluşum sürecine devrimci programla katılmaması gerektiğini ileri sürerler. Bunun Troçkist hareket içindeki en bildik örneklerinden birisi, Fransa’da “Lambertçi akım” olarak tanınan Komünist Enternasyonalist Parti’nin (PCI - *Parti Communiste Internationaliste*) kendisini önce 1991’de İşçi Partisi, daha sonra 2008’de Bağımsız İşçi Partisi (POI – *Parti Ouvrier Indépendant*) olarak sunmasıdır. Her seferinde birkaç başka sendikacıyla birlikte yenilenen bu girişimler gerçekte

PCI'nin kendisini reformist bir programla yeni bir kimlik altında sunmaya çalışmasından öteye bir anlam ifade etmemiştir. Bu anlayışın Türkiye'deki uygulaması olan İşçi Kardeşliği Partisi de ne yazık ki Troçkist programın "kitlelilik" adına sendikal söylem içinde eritilmesinin ötesine geçememiş, ama gene de istenen "kitle partisini" yaratamamıştır.

Oysa belirli koşullar altında somut bir gerçeklik haline gelebilecek bir kitlesel sınıf partisinin yaratılması çabasında devrimci Troçkistlerin hedefi reformist bir parti kurulmasına yardımcı olmak değil, proletaryanın politik örgütlenmesine devrimci programla katılmak, katkıda bulunmaktır. 1930'larda ABD'de devrimci Marksistler bir işçi partisinin kurulması doğrultusunda çalışmaya teşvik eden Troçki, bu taktiği şöyle somutlar:

Politikamızın teorik olarak yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine inanıyorum, ama bunun somutlanması gerekir. Ne anlamda? Biz, reformist bir işçi partisinin yaratılmasından mı yanayız? Hayır. Sendikalara güçler dengesinde ağırlıklarını koyma olanağı yaratabilecek bir politikadan mı yanayız? Evet.

Bu reformist bir parti olabilir –bu gelişmelere bağlıdır. Burada işin içine program sorunu giriyor. Dün de söyledim, bugün tekrar altını çiziyorum –bir geçiş talepleri programımızın olması gerekir; bu taleplerin tamamlanmış biçimi bir işçi köylü hükümetidir. Biz partiden yanayız, devlet iktidarını alacak emekçi kitlelerin bağımsız bir partisinden yana. Bunu somutlamalıyız –biz fabrika komitelerinin yaratılmasından, fabrika komiteleri aracılığıyla sanayinin işçilerce denetiminden yanayız. Bütün bunlar bugün için havada asılı halde duruyor. Onlar teknokrasiden söz ediyorlar ve "kullanım için üretim" sloganını ileri sürüyorlar. Biz bu şartlanca formüle karşıyız ve üretimin fabrika komiteleri aracılığıyla işçilerce denetlenmesini ileri sürüyoruz.

Sınıfın bağımsız politik örgütlenmesinin bulunmadığı ve yükselen sınıf mücadelesinin bu zorunluluğu nesnel olarak doğurarak sınıf örgütlerini -özellikle sendikaları- ve önderliklerini -işyeri temsilcilikleri, vb- bu yönde itmeye başladığı koşullarda pratik bir slogan haline gelebilecek işçi kitle partisi politikası, devrimci Marksistlerin hiçbir saklamaya ya da diplomasiye başvurmaksızın kendi devrimci programlarıyla uygulamak durumunda oldukları son derece ilerici bir taktik olma özelliği taşır. Nesnel koşulların henüz elvermediği durumda da elbette bağımsız bir işçi

partisinin, devrimci bir işçi partisinin propagandasını yapmak durumdayız; ama bu koşulların bulunmadığı dönemlerde sırf bir iki sendikacıya parti kurdurtabilmek için onlara reformist bir program önermek, devrimci Marksizmi tasfiye etmekten öteye geçmez. Öte yandan devrimci programla katılınacak bir işçi kitle partisi, Leninist partinin inşasında çok önemli bir adım, bir sıçrama oluşturabilir; bu, Troçki'nin dediği gibi, sınıf mücadelesi içindeki gelişmelere ve Leninist-Troçkistlerin kararlı ve doğru politikalarına bağlı olarak belirlenecektir.

Sol hareket içindeki yeniden örgütlenme süreçlerine ilişkin tutum ise bir başka taktikler bütünüdür. Bu tip süreçlerde söz konusu olan genellikle, kitlesel bir işçi partisinin yaratılmasından çok, sınıf mücadelesinin zaferleri ya da yenilgileri sonucunda krizler, çözümler ve birleşmeler dinamiğine giren Sol hareketin bağrında yeni politik oluşumların ortaya çıkmasıdır. Tıpkı 1980'lerin sonlarından itibaren Stalinist komünist partilerin eriyip yok olduğu, sosyal demokrasinin neoliberalizmin kampına geçtiği, gerillacı ve ulusalcı radikal sol akımların kendilerini tasfiye ettiği, yeni türden “toplumsal hareketlerin” doğduğu, sözde “modernizm ötesi” dönemde olduğu gibi. Devrimci Marksizm kuşkusuz böyle süreçlere ilgisiz kalamaz –aslında bizaat kendisi de etkilenir bu koşullardan- ve bunlara, eylem birliklerinden birleşmelere kadar değişebilen “devrimcilerin birleşik cephesi” taktikleriyle müdahale etmek durumundadır.

Ama bu tip koşullarda önemli olan süreçlerin politik niteliğini tanımlayabilmek, teşhis edebilmektir. Zira, Sol örgütlenmelerin bağrında yaşanan gelgitler, sınıf mücadelesinin koşullarına ve etkilerine bağlı olarak, sağdan sola ya da soldan sağa olmak üzere farklı doğrultularda ya da bunların bileşimi biçiminde gelişebilir. Her süreci kendi somutluğu içinde tahlil etmek gerekirken birlikte, yukarıda anlattığımız örnekleri de göz önünde tutarak, 1990'lardan günümüze doğru açılan dönem için bir genelleme yapabiliriz: Berlin duvarının çökmesiyle birlikte Sol hareketin içine sürüklendiği ideolojik, politik ve örgütsel kriz, esas olarak sosyalizm iddiasındaki akımları ve çevreleri sola doğru değil, soldan merkeze ve sağa doğru itmiştir. Pek çok akım eski Stalinist kimliğini reddederken bunu devrimci Marksist program referansı ile değil, daha ziyade “Leninizm ötesi/sonrası” reformist-demokratik bir söylemle gerçekleştirmeye koyulmuştur. Sosyal demokrasinin neoliberalizmin sözcülüğünü üst-

lenmesi eleştirilirken, onun boşalttığı II. Enternasyonal reformizminin ilkeleri savunulmaya başlamıştır. “Yeni muhalefet hareketleri” Stalinizm eleştirisini bir bütün olarak politika, devrim ve parti kavramlarının reddiyle taçlandırmışlardır. Sınıf sendikacılığı yerine “toplumsal hareket sendikacılığı” geçirilmeye çalışılmıştır, vb.

Bu sürece bir bölüm devrimci Marksist akımın vermeye çalıştığı yanıt ise ne yazık ki kendi programını bu sağa kayışın ihtiyaçlarına göre değiştirerek ya da “asgari” düzeyde sınırlayarak, krizin ürünlerine reformist-demokratik bir ortamda müdahale etmek ya da onları sağda yakalamaya çalışmak olmuştur. NPA'nın sosyalizmsiz antikapitalizmi, SSP ve Lambertçiliğin reformist parti arayışları, PSOL'ün 21. yüzyıl sosyalizmi ve Chavezciliği, ÖDP'nin gökkuşağı, Respect'in içinde herkesin kendine yer bulabileceği “yeni türden cephesi”, *Die Linke*'nin 20. yüzyıl başı sosyal demokrasisini yeniden inşa hevesi, vb. sonuçlarıyla birlikte bu arayışların örneklerini oluşturuyor. Bütün bu örneklerin ortak paydası, Leninist partinin inşasının artık bir zorunluluk olarak görülmemesi, dahası bunun “modern kültüre uymayan” bir kuram ve politika olarak bir yana bırakılması.

Devrimci Marksizm bütün bir Sol'daki genel sağa kayışı bir başına durduramaz. O halde ne yapılabilir? Elbette sadece bu sürecin sınıf mücadelesinin etkisiyle durması ve tersine dönmesi beklenemez. Leninist Troçkistlerin görevi, her düzeyde sınıf mücadelesine müdahaleye ve seferberlikler içinde devrimci partiyi inşa etmeye çalışırken, bir yandan da bu mücadeleler içindeki reformist, toplumsal hareketçi vb. tüm akım ve anlayışlara karşı ideolojik ve politik savaşımı sürdürmek; öte yandan, sınıf mücadelesinin gereksinimleri üzerinde birlikte davranabileceği akım ve çevrelerle, eylem birliklerinden birleşmelere kadar uzanan bir yelpazede birliktelikler aramaktır. Birleşik cephe politikasının uygulamada aldığı özel biçimleri oluşturan bu taktikler topluluğu, esas olarak öncü kesimlere yöneliktir ve Leninist partinin inşasında –küçük de olsa- önemli adımların atılabilmesini olanaklı kılar. Moreno, Geçiş Programının Güncelleştirilmesi'nde bu politikayı şöyle açıklar:

Troçkizm, geleneksel partilerden veya sendikal hareketten ortaya çıkan ve kendisini devrimci duruşlara doğru yönlendiren her akıma karşı esnek, zeki, dikkatli ve kapsayıcı bir politikaya sahip olmalıdır. Fakat

bu esnek ve kapsayıcı politikanın uygulanması ilkelerin gizlenmesi pahasına olmamalıdır, o akımların olgunlaşmamış tutumlarına uymak ve onlara uyarlanmak pahasına da olmamalıdır. Kapsayıcı politika, devrimci programımızın üzerinde mutabık olunan temel noktaları hakkında ortak bir örgüte doğru yönelen ortak bir faaliyetin sağlanmasıyla başlayacaktır. Partiyi inşa ederken, biz Troçkistler olarak, kitle hareketinde ortaya çıkan bu akımları kendi Troçkist pozisyonumuza taşıma sürecinde, ortak bir cephe veya parti yaratana kadar onlarla devrimci eylem birliği sağlamamıza imkân verecek olan devrimci tutumları, tüm programımızı değil fakat onun temel pozisyonlarını ifade etme yeteneğine sahip olmalıyız. Kendini bize doğru yönlendiren her örgütle bu ortak faaliyetleri ve hatta mümkünse ortak örgütleri hızlı bir şekilde elde etmek, onların merkezci örgütler olarak billurlaşmaları gibi büyük bir tehlikeden kurtulabilmek için birincil önemdedir.

Bu taktiğin uygulanmasında elbette bazı noktaların göz önünde tutulması ve titizlikle izlenmesi gerekir. Herşeyden önce, birleşik cephe politikası Leninist-Troçkist parti ve programın merkezci ya da sağa doğru kaymakta olan akımların tutumlarına uyarlanması ya da onların “duyarlılıkları” uyarınca değiştirilmesi, gizlenmesi vb değil; bu ilkeler ve program üzerinde olanaklı en geniş birlikleri aramaktır. Bunun sınırlarını sınıf mücadelesinin gereksinimleri ve eylem birliğinin niteliği ve biçimi belirleyecektir. Örneğin, bir ortak seçim platformunun talepler dizisi ile örgütlenme ve faaliyet biçimi, iki örgütün devrimci program çevresinde birleşip kaynaşmasını hedefleyen bir cephenin üstlenmesi gereken faaliyetlerden farklı olacaktır.

“İlkelerde sağlamlık, örgütsel konularda esneklik” ilkesi ise, Leninist kararlılık ile devrimci sadakatin ve güvenilirliğin sentezini oluşturur. Proletaryanın sınıf bağımsızlığı devrimci Marksizmin en temel şiarıdır ve bu anlamda burjuva ya da küçük burjuva partileri ve akımlarıyla, sadece parti değil, herhangi bir cephe ittifakı kurulması söz konusu olamaz; buna karşılık, ortak örgütlülükler içinde örneğin temsil oranları gibi sorunlar ikincil, hatta üçüncül önem taşır. Bununla bağıntılı bir diğer nokta da, cepheler için “ayrı yürü, birlikte vur” ilkesinin titizlikle uygulanması zorunluluğudur. Devrimci parti cephe çağırılarını kendi programını ve örgütsel bağımsızlığını lağvetmek için değil, diğer sınıf akımlarıyla ortak

noktalarda düşmana birlikte vurmak için yapar, ya da mevcut cephelere bu tutumla katılır.

Sonuç olarak, *Komünist Manifesto*'dan *Geçiş Programı*'na kadar uzanan, ardından da uluslararası Lenisinist Troçkizmin deneyimlerinde somutlanan devrimci Marksizm bizlere hâlâ insanlığın kurtuluşunun, proletaryanın kendi sınıf demokrasisine dayalı devrimci iktidarını kurmasında yattığını söylüyor. Ve bu da, Leninist demokratik merkezîyetçi partinin inşası zorunluluğunu tüm yakıcılığıyla gündemde tutuyor. XXI. yüzyılda Leninist olmak zor, ama sınıfsız bir topluma yürünülebilmesi için başka da yol yok.

Chavez ve V. Enternasyonal

(Aralık 2009)

Venezuela Devlet Başkanı Hugo Chavez, 21 Kasım'da Caracas'ta düzenlenen Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi (PSUV) kongresinin hemen öncesinde gerçekleştirilen Dünya Sol Partiler ve Hareketler Toplantısı'na katılan 26 ülkeden 40 kadar grubun temsilcilerine hitaben yaptığı konuşmada, V. Sosyalist Enternasyonal'in kurulması çağrısında bulundu.

Chavez, Marx'ın öncülük ettiği I. Enternasyonal'in (1864–76), Engels'in kurulmasına katıldığı II. Enternasyonal'in (1889), Lenin'in eseri olan III. Enternasyonal'in (1919–43) ve nihayet Troçki'nin önderliğinde inşa edilen IV. Enternasyonal'in (1938) artık “var olmadıklarını”; bu nedenle de “mevcut kriz karşısında, emperyalizme ve kapitalizme meydan okuyabilecek, gerçekten sol bir sosyalist” dünya örgütünün kurulması gerektiğini; bu amaçla kendisinin bu çağrının sorumluluğunu üstlendiğini; yeni Enternasyonalin PSUV'nin çevresinde inşa edilebileceğini duyurdu. Bu amaçla da, yeni örgütün içeriğini, programını ve biçimini belirlemek üzere bir Hazırlık Komitesi'nin kurulmasını istedi.

Dünya işçi hareketi içinde Enternasyonaller her zaman proletaryanın önderliğinde sosyalizmin dünya çapındaki zaferi amacına yönelik olarak kurulmuştur. I. Enternasyonal, 1871'de Paris Komünü'nün yenilgiye uğraması sonucunda işlevsiz hale gelmiş; ilk Marksist sosyal demokrat partileri bir araya getiren II. Enternasyonal, o dönemde doğan ve gelişen işçi aristokrasisi ve bürokrasisinin etkisiyle devrimden reformizme doğru kaymış, ve özellikle I. Dünya Savaşı sırasında ulusal savaş fonlarını onaylayarak dünya proletaryasına ve sosyalizme ihanet etmiş, emperyalist saflara katılmış; 1917'deki Rus devriminin üzerinde yükselen ve Le-

nin ile Troçki'nin önderliğinde kurulan III. Enternasyonal ise, 1924'ten itibaren devrimin üzerinde bürokratik bir diktatörlük kuran Stalinist akım tarafından yozlaştırılmış ve nihayet 1943'te, emperyalizmin talebi üzerine lağvedilmişti. Bu son Enternasyonalin (Komintern) yozlaşmasının doruk noktasına vardığı 1934'te Troçki, yeni bir dünya partisinin, IV. Enternasyonal'in kurulması çağrısında bulunmuş ve bu örgüt 1938'de Leninist-Bolşevik dünya akımı tarafından hayata geçirilmiştir.

IV. Enternasyonal'in bugün oldukça zayıf ve parçalanmış halde olduğu doğru. Birçok nedenden ötürü... Her şeyden önce IV. Enternasyonal, daha öncekiler gibi dünya devriminin yükseldiği bir aşamada değil, sosyal demokrasinin ve Stalinizmin ihanetleri sonucunda dünya işçi sınıfının ardı ardına yenilgiler aldığı bir dönemde, devrimci Marksist geleneği canlı tutabilmek amacıyla kurulmuştu. Stalinizmin tüm saldırılarına, ihanetlerine ve cinayetlerine karşın IV. Enternasyonal bu görevini yerine getirmiştir, halen de getirmektedir. İkincisi, IV. Enternasyonal, kendinden önceki tüm enternasyonallerin Leninist parti ve Troçkist sürekli devrim anlayışlarında somutlanan devrimci geleneğinin sürdürücüsü olmuş ve halen de olmaktadır. IV. Enternasyonal'in Geçiş Programı, dünya proleter devriminin programıdır ve halen gerçekleştirilmeyi beklemektedir. Bu program gerçekleştirilip aşılmadığı sürece, IV. Enternasyonal var olmaya devam edecektir.

Chavez'in, tüm sosyalist partileri ve hareketleri çevresinde bir araya getirmeyi hedefleyen Bolivarcı hareketinin programı, dünya sosyalist devriminin programı değil, Venezuelada gelişmekte olan yeni (militarist) burjuvazinin ulusalcı kaygılarının bir ifadesidir. Venezueladaki rejimin, Kolombiya destekli emperyalist bir saldırıya maruz kalması durumunda, IV. Enternasyonal elbette Venezuela emekçilerinin safında emperyalizme karşı mücadele edecektir. Ama bu tehdit karşısında Chavezci burjuvazinin ABD'ye karşı bir "anti-emperyalist cephe" oluşturabilmek adına yeni bir Enternasyonal çağrısı yapmasının, dünya işçi sınıfını aldatmaya yönelik bir girişim olduğunu görmezlikten gelemeyiz.

Enternasyonal, dünya devriminin partisidir. Dünya devriminin Venezueladaki somutlanması ise, bu ülkede tüm burjuvazinin mülksüzleştirilmesinden, burjuva devletin yıkılarak yerine işçi demokrasisine dayalı proletarya diktatörlüğünün kurulmasından, üretimin ve dağıtımın işçile-

rin denetiminde merkezi olarak planlanmasından geçmektedir. Bu programın önündeki en büyük engel bugün, grevleri bastıran, grevci işçileri ve sınıf sendikacılarını katleden Bolivarcı rejimdir. Kendi ulusal devrimi önünde bürokratik, militarist bir engel olan bu burjuva rejiminin, proletarya adına yeni bir Enternasyonal çağrısında bulunması, ulusalcılığın işçi sınıfının dünya mücadelesine indirebileceği en büyük darbelerden bir haline dönüşebilir.

IV. Enternasyonal'in programı, emperyalist çağda dünya sosyalist devrimi uğruna mücadele edilmeyi hak eden yegâne Marksist program olmaya devam etmektedir.

Rejim Üzerine (Görüşme)

(Ocak 2010)

1. Türkiye'deki rejimin kronik bir kriz içinde olduğu malum. Fakat, özellikle son dönemde bir tarafta deşifre olan darbe planları, Genelkurmay'ın "kozmik odasına" girilmesi, diğer tarafta telefon dinlemeleri, sivil darbe tartışmalarıyla bu konu güçlü bir biçimde Türkiye'nin gündeminde yer alıyor. Siz bu mücadelenin taraflarını nasıl tanımlıyorsunuz ve rejimin bir dönüşüm geçirdiğini düşünüyor musunuz?

Türkiye'de on yıllardan beri, 12 Eylül darbesini de içine alan, bir rejim içi mücadele sürmekte. Sorun yalnızca bazı subayların darbe planları hazırlamış olmasında değil, ülkenin üzerine daha Cumhuriyetin kuruluşu sırasında giydirilmiş olan Bonapartist yapının kendisinde. Bonapartizm derken, sınıf mücadeleleri sonucunda elde edilmiş demokratik hakların ve yapıların geleneksel mutlakiyetçi kurumlarla sınırlandırıldığı ve kuşatıldığı, ve bunların hepsinin üzerinde de, son tahlilde "her şeye karar veren" bir otoritenin (bu sivil ya da asker bir devlet başkanı, bir tek parti, bir kurum, örneğin Mill Güvenlik Kurulu, vb olabilir) yer aldığı politik sistemleri kast ediyoruz. Bunlar özünde monolitik, taşlaşmış rejimlerdir; ve Türkiye de böyle bir rejimle yönetilmekte. Bu rejimin temel amacı, ülkedeki kapitalizmin ve egemen sınıfların bu egemenliğini garanti altına almaktır. Ama iki noktayı göz önünde tutmamız gerekiyor: Birincisi, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı o denli farklı ve bileşik öğelerden oluşuyor ki, bu durum bu denli monolitik rejimin bile içinde parçalanmalara, ayrışmalara yol açıyor. Bu anlamda, Türkiye'deki rejimin "çok kutuplu" olduğunu söylüyoruz. Zaman zaman ülkeyi kimin veya hangi kurumun yönettiği belirsiz hale geliyor: Parlamento mu, hükümet

mi, Genel Kurmay mı, Anayasa Mahkemesi mi, Polis teşkilatı mı, MİT mi, bunların içindeki yeraltı örgütlenmeleri mi, vb belli olmuyor. Tabii bunların hepsinin üzerinde MGK vardı, ama son yasal değişikliklerle bu kurul içinde “siviller” ağırlık kazandı, bu nedenle de Genel Kurmay bildirileri, elektronik darbe girişimleri çoğaldı. Göz önünde tutulması gereken ikinci nokta da, Türkiye’deki kapitalist gelişmenin ve bunun tekeli kapitalist küreselleşme içinde kendine yeni yönler çizme çabalarının rejim içinde yeni basınçlara yol açmakta olduğu. Devlet kapitalizminden ve rejim içindeki yönetici mevkiilerinin getirdiği ayrıcalıklardan nemalanan asker ve sivil bürokratlar ile onların yetiştirmesi olup İstanbul, Kocaeli, İzmir üçgenin güçlenerek modern bir tekeli burjuvaziye dönüşen özel sektör patronları (1970’lerden itibaren TÜSİAD’lılar) bir dönem fazlasıyla sorunlu olmayan bir tarzda geçinip giderken, daha sonraları onlara başka egemen güçler katılma çabasına girdi. İzmir-Adana eksenli tarım ve ticaret burjuvazisi, ardından Karadeniz’in zenginleri, ardından Anadolu’da modern ölçüklere göre küçük de sayılsa bir imalat sektörü geliştiren eski ticaret erbabı, hatta tarım kapitalistlerine dönüşmeye başlayan çoğu Kürt toprak ağaları, vb. Bunların hepsinin desteğe, krediye, pazara ihtiyacı var, bunu edinmenin yolu da sadece serbest piyasanın “gizli elinden” değil, iktidar kurumlarından geçiyor. Hepsi kendine rejim içinde yeni bir yer açmaya çabalıyor. Bu çabalar da yansımaları politik partilerde, rejimin farklı kurumlarının içinde çekişmeler biçiminde, farklı politik programlar ve hatta ideolojiler biçiminde açığa vuruyor. Bir de bunlara özellikle kentlerde şişmeye başlayan orta sınıfların kaygıları eklenince, rejimin kordonları iyice geriliyor. Sizin sorunuzdaki “kronik kriz” diye adlandırdığınızın olgu, sanırım bu süreçten kaynaklanıyor.

2. Türkiye de asker-sivil bürokrasinin eski gücünü yitirdiği ve bu bağlamda rejimin bir demokratik dönüşümden geçtiğinden söz edilebilir mi?”

Türkiye’deki Bonapartist rejimin ağırlıklı kanadını bugüne değin kuşkusuz asker ve sivil bürokrasi ve onun Genel Kurmayı oluşturuyordu. Bir anlamda Bonapartlar hep onun içinden çıkıyordu. Bu geleneği Özal bozar gibi oldu, yani rejimin otoritesini kendinde toplayan popülist sivil bir Bonapart olma sevdasına kapıldı, canından oldu. Ama o da bu rejimin bekasından yanaydı, yani politik üstyapıdaki demokratik öğelerin otoriter kurumlarca (ya da kişilerce) denetlendiği ve güdümlendiği bir politik sis-

temden yanaydı. Eğer o başarıya ulaşıyadı mevcut asker-polis rejimi son bulmuş olmayacak, sadece rejimin iç bileşimi yeni bir yapıya ulaşacaktı. Dolayısıyla, askerın rejim içindeki ağırlığının azalması mutlaka demokratikleşme anlamına gelmez. Sadece, bürokrasinin pastadaki payının yeniden tanımlanması anlamına gelir. AKP'nin çabası da biraz bu yönde. Yükselen yeni egemenlere rejim içinde bir yer bulmaya çalışıyor, bu yüzden de kimi zaman askrelerle çekişiyor, Ergenekonlara hedef oluyor. Ama tutun ki AKP bir sonraki seçimlerde yüzde 60 oy aldı, MGK'yı lağvetti, Genel Kurmay başkanını (bir zamanlar Menderes'in yapmak istediği gibi) kendine palto tutan bir memur düzeyine itti. Bu çok hoş bir manzara olurdu, ama 1 Mayısılara, Newrozlara tahammül edemeyen bir burjuva partinin bu tip bir iktidarının işçi ve emekçi yığınlar için yeni felaketlere yol açacağını görmek de zor değil. Dolayısıyla rejim içi çekişmeler asla demokratik dönüşüm anlamına gelmiyor. Türkiye'de demokrasi havasızlığına yol açan üç ana tarihsel-toplumsal tıkaç var: Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkından yoksun olması; tarımdaki (en azından belirli bölgelerde) kapitalizm öncesi ekonomik ve toplumsal yapıların ve topraktan yoksunluğunun süregitmesi; kitlelerin söz ve eylem özgürlüğünü çelikten bir cendere içinde ezen, bunu birbiri ardına gelen Anayasalarla garanti altına alınmış mevcut Bonapartist rejimin bizzat kendisinin varlığı. Bu üç sorunu çözmeye girişmeyen hiçbir politik akım rejimi demokratik dönüşüme uğratamaz. Zaten rejim içinde kendine yer bulmaya çalışan burjuva kesimlerin böyle bir niyeti de yok. Bu tip bir devrimci dönüşümü, bu rejimin varlığından hiçbir çıkarı olmayan işçi sınıfı ve emekçi kitleler gerçekleştirebilir.

3. 12 Eylül anayasasıyla sınırları çizilen asker-polis rejiminin, temel dayanaklarından biri de Kürt halkının inkarı üzerine kurulu olması. Sizce hükümetin "demokratik açılım" projesi, Kürt sorununa çözüm sağlayabilir mi?

Bir önceki yanııtımda da belirttiğim gibi, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına sahip olmasını koşulsuz kabul etmeyen ve hayata geçirmeyen hiçbir "açılım" ya da "çözüm" bu tarihsel ulusal sorunun, bu haksızlığın sona ermesini sağlayamaz. Bu hak, Kürtçe yayın yapan bir iki TV kanalıyla, Kürtçe kurslarıyla, hatta Kürtçe eğitim yapan okulların varlığıyla ya da mahkemelerde Kürtçe konuşulabilmesiyle sağlanamaz. Hatta dahasını söyleyeyim: Anayasada Kürtlerin ayrı bir ulus olarak tanınması bile bu ulusun kendi kaderini tayin hakkına sahip olduğuna

işaret etmez. Bonapartist rejim bütün bu hakları kendi sistemi içinde yoğurup biçimlendirebilir, kendisinin bir parçası haline getirebilir. İspanya'dan Hindistan'a hatta Çin'e kadar uzanan örneklerle karşı karşıyayız. Bir halk ya da bir ulus, içinde bulunduğu idari bütünün dışına çıkıp yeni ve bağımsız bir birim oluşturma hakkına sahip olmadığı sürece, kendi kaderini belirleme hakkından yoksun demektir. Ne İspanya ya da İtalya'da, ne Hindistan'da, halkların böyle bir hakkı bulunmakta. Hayal kurmayalım. İspanya ordusu, Monarşinin iddia ettiği gibi, "felakete uğrayan halklara yardım ekiplerinden" oluşmuyor; o, 1977'de Falanjistler ile sosyalistlerin ve Stalinistlerin üzerinde uzlaştıkları Anayasa gereği, hâlâ bir iç savaş ordusu. Başlarına da Bonapart olarak Kralı koymuş durumdalar; Bask ulusunun İspanya devletinden herhangi bir ayrılma girişimini "terörizm" diye bastırmaya hazır tanklar bekletiliyor Madrid'de. Bu arada Bask ülkesinde okullarda Euskera dilinde eğitim yapılıyor, Basklıların tarihsel milliyet kimliği tanınıyor. Ama bu ulusun kendi kaderini tayin hakkı, yani kendi politik ve idari sistemini bağımsız olarak belirleme hakkı yok. Dolayısıyla, AKP hükümetinin, ya da rejim içi herhangi bir başka hükümetin getireceği "çözüm" önerileri, "demokratik açılımlar" vb. (ki hükümetin çare diye sunduğu uygulamalar, İspanya ve Hindistan örneklerinin bile çok çok gerisinde) rejimin Kürt basıncını kendi eçinde eritip kendini kurtarma çabalarından başka bir anlam taşımıyor.

4. Süregiden rejim-içi çatışmalarda, "demokratik açılım" konusunda, işçi sınıfı ve sosyalistler nasıl bir tutum almalılar?

Rejim içi çatışmalara gözlerimizi kapayamayız, "burjuvazi içi çatışma bizi ilgilendirmez" diyemeyiz, zira bu çatışmalar sınıf mücadelesinin bütünü üzerinde etkili oluyor, hatta çoğunlukla onu yönlendiriyor. Bir yandan gerçekleri veya gerçekliği yorumlayışımızı işçi ve emekçi yığınlara anlatırken ve çözümün Bonapartist rejimin kitlelerin devrimci seferberliğiyle yıkılmasında olduğuna işaret ederken, bir yandan da en dar demokratik mevzileri bile (basın özgürlüğü, sendikal haklar, vb) dışımızla tırnağımızla korumaya çalışmamız gerekir. Daha büyük bir örnek verecek olursak: hükümete karşı bir askeri darbe karşısında, halkın temsilcilerinin oluşturduğu parlamentoyu savunmamız gerekir. Ama bunu burjuva hükümeti bir an bile desteklemeden, onun bu darbe girişimleri karşısındaki uzlaşmacılığını, yetersizliğini, son tahlilde darbeye imkan sağlayan rejimi

koruma çabasını teşhir ederek, ve elbette darbe karşısında kitleleri seferber olmaya çağırarak yapmalıyız. “Demokratik açılım” konusunda da “ya hep, ya hiç” olamayız. Biz egemen ulusun sosyalistleri olarak, Kürt halkının mücadelesine destek konusunda görevlerimizi yerine getirdiğimiz sürece, Kürt işçi ve emekçilerine görüşlerimizi anlatmakta kendimizi özgür hissetmeliyiz. Yani onlara, Kürt halkının ezilen ulus konumundan çıkışının yegane yolunun kendi kaderini tayin hakkını elinde bulundurmasından geçtiği ve bu mücadelenin başını işçi ve emekçilerin çekmesi gerektiği, bu anlamda orada devrimci Marksist bir önderlik boşluğunun bulunduğu konusundaki görüşlerimizi iletebilmeliyiz. Ama esas enternasyonalist görevimiz Türk şovenizmine karşı mücadele etmek, işçi ve emekçi yığınlar arasındaki bu türden zihin bulanıklarına karşı durmak, bölgede uygulanan asimilasyon ve yok etme çabalarına karşı kendi egemenlerimize karşı çıkmak ve Kürtlerin mücadelesini koşulsuz desteklemektir. Gerisine onlar karar vereceklerdir, yeterki bu karar hakkına sahip olabilsinler.

Rejim ve Kürtler

(Şubat 2010)

Türkiye şiddetli bir politik ve toplumsal fırtınanın içinden geçiyor. 20. yüzyılı, kendi bölgesinde hatırı sayılır, emperyalizmin kendi politikalarını oluşturmakta dikkate aldığı bir burjuva devlet inşa etmiş olarak kapayan Cumhuriyet rejimi şimdi Kürtler ve demokrasi konularında bir kronik hasta görünümü arz ediyor. Bu sorunları bugüne değin temelde baskı, inkâr ve imha uygulamalarıyla, zaman zaman demokrasi görünümlü ittifak politikalarıyla, sırası geldiğine karar verdiğinde askeri müdahale “düzeltmeleriyle” aşmayı beceren rejim, emperyalizm ile girdiği ittifaklarla, palazlanmayı becermiş tekelci burjuvazisiyle, ayrıcalıklarının ebediliğine inanmış asker ve sivil bürokrasisiyle, hatta büyük kentlerde iyi kötü oluşmuş tüketici orta sınıflarıyla, Türkiye’yi “çağdaş uygarlık düzeyine” taşımakta olduğuna kendisini iyiden iyiye inandırmıştı. Devletin yöneticilerine göre bunların toplamından “demokrasi” çıkıyordu ve biraz daha çeki düzen verildiğinde Türkiye rahatlıkla Avrupa ligine girebilirdi.

Ama bugün hükümet, devletin çözülmemiş bir “Kürt sorunu” olduğundan, “demokratik açılıma” gerek duyduğundan söz ediyor; Genel Kurmay başkanı Kürt sorununun “salt askeri yöntemlerle çözülemeyeceği” sonucuna ulaştığını ifade ediyor, bu arada milliyetçi partilerin kendisine neredeyse bir “vatan haini” demedikleri kalıyor; Anayasa Mahkemesi, iktidar partisine sarı kart gösterdikten sonra Kürtlerin oylarıyla Parlamentoda grup kurmuş olan partiyi “yasadışı” ilan ediyor, ama 21 milletvekilinden 19’una dokunmayıp yeni bir parti ve Meclis grubu oluşturmalarına kapıyı açık tutuyor; iki günde bir, hükümeti yıkmak ve halkı iç boğazlaşmaya sürüklemekle suçlanan rejim içine çöreklenmiş aşırı sağcı, faşist yeni yeraltı örgütleri, Ergenekonlar, “Balyoz planları” vb. ortaya çıkarılırken

savcılar ve kolluk kuvvetleri (elbette onların üzerinde, onları yönlendiren hükümet ve rejim) birden bire, rejimle barışmak, ülkenin birliğine katkıda bulunmak, silahları susturmak istediklerini ilan eden Kürt belediye başkanlarını, parti liderlerini, sendikacıları, vb. tutuklama kampanyası başlatıyorlar...

Politik ve idari üstyapıda süregiden bunca çekişme ve istikrarsızlık “çağdaş” burjuva demokratik normlar açısından kuşkusuz normal sayılamaz. “Normal” diye tanımlanabilecek olan, rejimin başlıca kurumlarının (parlamento, yürütme gücü ve yargı organları), toplumsal kesimlerin (sınıfsal katmanlar, etnik topluluklar, dini gruplar, ideolojik ve politik öbekler, farklı toplumsal cinsiyet ve nüfus kuşakları, vb.) gereksinimlerini, taleplerini karşılayabilecek, onların hareketliliklerini soğurabilecek ve kendini bunlar uyarınca ve kapitalist üretim ve mülkiyet ilişkilerini zedelemeyen, tam tersine bunları güçlendirecek bir biçimde yeniden tanımlayabilecek bir esnekliğe sahip olabilmesidir. Burjuvazi bunu “toplumsal uzlaşma” olarak adlandırır ve anayasasıyla ya da yasal içtihat kültürüyle sözleşmeye bağlar. Ama sadece toplumsal kesimlerin rejimin kurumlarıyla kavga etmesiyle kalmayıp, bir de bu kurumlar kendi aralarında ve içinde kıran kırana bir mücadeleye girişmişlerse, rejimin istikrarı bir yana, onun hastalıklı bir döneme girdiğinden söz etmek herhalde abartma olmaz.

Rejimin bu krizi, Türkiyeli emekçiler ve Kürt halkı için bir umut, demokratik bir dönüşümün habercisi olabilir mi? Bu, krizin niteliğine ve sınıf mücadelesi içinde proletaryanın üstleneceği role bağlıdır.

Rejimin niteliği

Kürt ulusalçı aydınlar, 1920-23 arasında Kemalistlerin Kürt halkına özerklik vaadinde bulunduğu ve onu böylece işgal güçlerine karşı kendi yanlarında savaşa kattıklarından, ama daha sonra bu vaatlerini unutarak asimilasyon ve imha politikası uygulamaya yönelmiş olduklarından şikâyet ederler. Bu vaatlerin varlığı ve ortada tarihsel bir aldatmacanın bulunduğu bir gerçektir. Bununla birlikte, tarihin bu tarz Makyavelist yorumu yetersizdir ve Kemalistlerin salt ideolojik tercihler sonucunda, hatta bir bakıma el yordamıyla politikalar geliştirmiş oldukları sonucunun çıkartılmasına yol açabilir. Kürt halkının bugüne değin gelen ezilen ulus statüsüne sokulmuşluk hali yüzyıllara yayılan bir sömürge olma durumunun devamı olmakla birlikte, Kemalistlerin bu statüyü de aşip bizzat Kür-

distan'ı yok etme çabası, onların Genç Türklerden başlayarak şekillenen ulusalçı ideolojik tercihlerinin yanı sıra, hatta belki de ondan daha belirleyici olarak, bu ideolojik şekillenmenin altında yatan emperyalist çağda bir burjuva devlet inşa etmek görevini üstlenen asker-sivil bürokrasinin tarihsel açmazının, yetersizliğinin ve karşıdevrimci sınıfsal özelliklerinin bir sonucudur.

1908'de mutlakıyetçi Saltanatı bir tür meşruti monarşiye dönüştürüp parlamenter işleyişi gündeme getiren, böylece İmparatorluk halkları üzerindeki zalim otokrasiyi bir anlamda çatlatan İttihat ve Terakki burjuva demokratik devrimin görevleri açısından ne denli ilerici bir rol oynamışsa, aynı partinin ve kadroların iktidarının 1915'te Ermeni soykırımını gerçekleştirirken üstlenmiş olduğu işlev de o denli karşıdevrimcidir. Burjuvazinin cılız ve ordu içinde temsil edilmeyen ulusal unsurlarca oluşturulduğu, proletaryanın henüz tarihsel gelişiminin ilk basamaklarında bulunduğu, köylülüğün ise on yıllarca süren savaşlar sırasında kitleler halinde ölüme gönderildiği yarısömürge bir imparatorlukta, devlet aygıtının sivil ve askeri kanatlarına yerleşmiş binlerce küçük burjuvadan oluşan bürokrasinin kendi ayrıcalıklarını koruyacak biçimde "devleti kurtarmaya" girişmesi, onu burjuva devrimini kendi araçlarıyla gerçekleştirmeye itiyordu. Böylece bürokrasi, bir yandan monarşik yönetimi geriletip burjuvazinin gelişebilmesinin önünü açarken, diğer yandan da İmparatorluktan geriye kalan topraklarda ya da hâlâ elde tutulabilen sömürgelerde bir "iç pazar" oluşturabilmek için ulus-devlet inşasına yöneliyordu. Tarihsel koşulların ve gelişmelerin sonucunda bu görevi, aynı sınıfsal kesimin uzantısı olan Kemalistler tamamladı. Saltanata son verip Cumhuriyet ilan ettiler, devletin bütün olanaklarını burjuvazinin hizmetine sundular, işgal güçlerinin elinden kurtardıkları sınırlar içinde ulus-devlet, yani bir burjuva devlet inşasına yöneldiler. Tarihsel açıdan ilerici olan bir dizi görevi üstlenirken en karşıdevrimci uygulamalara başvuran (Ermeni katliamı, Kürt halkı üzerindeki asimilasyon ve imha politikaları) Genç Türklerin, İttihatçıların ya da Kemalistlerin bu özelliği onların tarihsel koşullar içinde belirlenen sınıf karakterinden kaynaklanıyordu.

Troçki'nin geliştirdiği Sürekli Devrim kuramına göre, kapitalizmin ilk gelişme evresinde demokratik devrime öncülük eden burjuvazi (ve onun küçük burjuva avukatları), emperyalist çağda bu devrimci niteliğini artık

yitirmiş durumdadır. Dolayısıyla burjuva demokratik devrimin, mutlakıyetin yıkılarak demokrasinin geliştirilmesi, tarımda kapitalizm öncesi ilişkilerin tasfiye edilerek toprak dağıtımının gerçekleştirilmesi ve baskı altında tutulan uluslara kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasına ilişkin temel görevlerinin tam ve nihai biçimde çözümü proletaryanın omuzlarına yıkılır, onun gerçekleştireceği devrimin ilk önce el atması gereken sorunlar haline dönüşür. Bu açıdan bakıldığında, Kemalistlerin öncülük ettikleri burjuva inşanın, ülkedeki toprak sorununu halletmediği, tam tersine toprak ağalarıyla derin bir ittifaka girdiği, bu ittifakın hâlâ sürmekte olduğu; öte yandan, İmparatorluk sömürgelerinden elde kalan mevcut “ulusal sınırlar” içinde yaşayan halkların üzerinde şiddetli bir asimilasyon ve imha politikası uygulayarak, bırakın bu sorunu çözmeyi, onu daha da ağırlaştırdığını kolayca görebiliriz.

Öte yandan Kemalistlerin otokratik Osmanlı devletinin temsilcisi olan Saltanata son vermeleri ülkede liberal bir demokrasinin egemenliğiyle sonuçlanmamıştır. Kemalistler Sultanlık rejiminden (yani otokratik rejimden) kitlelerin demokratik seferberlikleri sonucunda değil, savaşın getirdiği olağanüstü koşulların sayesinde kopmuşlardır. İşgal güçlerinin Anadolu’yu İstanbul’dan koparmasının sunduğu tarihsel fırsat sayesinde Hanedanlık ailesinden kurtulan Kemalistler, öte yandan Saltanatın hemen tüm merkezîyetçi ve baskıcı öğelerini ve özelliklerini koruyarak bunları kurdukları Bonapartist Cumhuriyet rejimine devretmişlerdir.¹ Tüm bölgelerin metropol başkentinden bürokratik merkezîyetçi bir biçimde denetlenmesi; militarist devlet yapısının korunması ve güçlendirilmesi; sınıf mücadelelerinin doğurduğu sorunlara, bütün sınıfların üzerinde yer alan bir hakem misali karar veren, halk oyuyla seçilmemiş organların varlığı; toplumsal anlaşmazlıkların özgür rekabet yoluyla çözümlenmesi değil, asker-polis şiddetiyle bastırılması; hatta Hanedanının yerine Kemalist bürokrasinin geçerek kendini egemen sınıf olarak konumlandırması (bu

1) Karl Marx’ın *Louis Bonaparte’in 18 Brumaire’i* (bak.: <http://www.kurtuluscephesi.com/marks/18brumaire.html>) adlı yapıtından hareketle Marksist literatüre katılan Bonapartistizm kavramı, görünürde bütün sınıfların üzerinde konumlanan merkezîyetçi ve baskıcı burjuva rejim tipini tanımlar. Troçki de, emperyalizmin bağımlı ülkelerde kendine özgü (*sui generis*) Bonapartist rejimlerin yükselmesine neden olan deformasyonlar yaratığından söz eder. Bu tip rejimlerde hükümette bizzat burjuvazinin kendisi bulunmasa bile –ki rejimin “sınıflar üstü görünümü buradan kaynaklanır– rejimin kendisi sahte bir “hakem” rüyle burjuva düzenini korumaya yönelir ve kitleler üzerinde sistematik diktatoryal bir baskı uygular. Bu rejim tiplerinde “Bonaparte” işlevini devlet başkanları ya da “güçlü” kişi veya kurumlar üstlenir.

arada “paşa” geleneğinin sürdürülmesi), vb. Cumhuriyet rejiminin burjuva devriminin yarı yolunda kaldığına, onun ana sorunlarına nihai çözüm getirememiş olduğuna işaret etmekte.

Türkiyeli kimi aydınlar arasında (İslamcısından laikine kadar), özellikle de sol liberaller içinde bu durumu, Kemalistlerin seçimi sonucunda demokrasinin geliştirilmesi bakımından “kaçırılmış bir tarihi fırsat” olarak değerlendirenler bulunmakta. Kemalistler tek parti diktatörlüğü yerine çoğulcu bir parlamenter sistem kurmuş, hatta bu sistemin içine “çokuluslu” özerk ya da federatif bir devlet yapısının kurucu temsilcilerini katmış olsalardı, bugün Türkiye’nin üniter yapısını tehdit eden bir “Kürt sorununun” bulunuyor olmayacağını düşünüyorlar bu aydınlar. Öyle ki, bu tip bir demokratik cumhuriyet rejiminin kurulamamış olmasını, Mustafa Kemal’in İngiliz ajanlarınca yalıtılıp onun yerinin kötü niyetli, emperyalizm uşağı sahte Kemalistlerce doldurulduğuna bağlayanlar bile var (başta Abdullah Öcalan olmak üzere).

Oysa gerçekte Kemalistler, ulus-devleti ve onun baskıcı, diktatoryal rejimini inşa ederken kendi sınıf çıkarları doğrultusunda ve verili tarihsel ve toplumsal koşullar içinde hareket etmişlerdir. Rejimin işçi ve emekçi yığınlar üzerinde kurduğu asker-polis baskısı ve denetiminin, Kürtler üzerinde sistematik olarak uyguladığı inkâr ve imha politikasının temelinde bu tarihsel olguyu aramak gerekir. Asker-sivil bürokrasinin öncülüğünde gerçekleştirilen bir burjuva demokratik devrimden, ülkenin emperyalizm ile olan ilişkilerini de nihai olarak koparması beklenemezdi. Kemalistler bir antiemperyalist devrim gerçekleştirmemişler, I. Dünya Savaşı’nda birbiriyle boğazlaşan emperyalist güçler arasında Osmanlı’nın yanında saf tuttuğu kesimin savaşı yitirmesi sonucunda, galip güçlerle (İngiltere, Fransa) bir süre sürtüştükten sonra Lozan Antlaşması’nı imzalayarak Türkiye’yi yeni emperyalist dünya düzeniyle bütünleştirmeye yönelmişlerdir. Türkiye için “çağdaş medeniyet düzeyine ulaşmak”, fes yerine fotr şapka giyen bir yarısömürge haline gelmek anlamı taşımıştır.

Türkiye özelinde Kemalist rejim biçiminde vücut bulan Bonapartizm, sadece bir ideoloji olarak değil, ama tüm yönetsel yapıyı belirleyen kurumsal bir bütün olarak şekillenmiştir. Bu rejim türü en çıplak görünümünü çok partili sisteme geçilen 1946 yılına değin ve ardından 1960, 1971 ve 1980 askeri darbe dönemlerinde sergilemiş olmakla birlikte devletin

temel ekseni olarak varlığını günümüze değin sürdürmüştür. Parlamenter işleyişin ağırlık kazandığı ve burjuva demokratik haklar çemberinin genişlediği dönemlerde bile Bonapartizm bir dizi kurum aracılığıyla (Genel Kurmay, Cumhurbaşkanlığı, yüksek yargı organları, Milli Güvenlik Kurulu, vb.) “perde arkasından” rejim üzerindeki belirleyiciliğini korumuştur.

Rejimin bileşenleri

Şimdilerde, bu biçimde kurulan Bonapartist rejimin “demokratikleşme” olanaklarından söz edilmekte. Pek çok liberal aydın, Avrupa Birliği’nin (AB) emperyalist bileşenine özgü burjuva demokrasisi hukukunun –ve tabii anlayışının- Türkiye’ye ithal edilmesi yoluyla rejimin baskıcı niteliğinin aşılabileceğini, üstelik bugünkü haliyle “Kürt sorununun” bu dönüşümü şiddetle dayatmakta olduğunu, kaldı ki bu sorunun “barışçıl” çözümünün de ancak böyle bir değişim sonucunda gerçekleşebileceğini düşünüyor. Bu tip bir sürecin motor gücü ne olacak, başını kim(ler) çekecek, hangi yöntemle gerçekleştirilecektir? Söz konusu olan “demokrasinin inşası” ya da “geliştirilmesi” olduğundan, bu bakış açısının mantiki sonucuna göre de dönüşümü gerçekleştirecek olanlar demokratik güçler ve onların arasında bağıtlanacak uzlaşmalar ve anlaşmalardır. Yani hükümet, parlamento, politik partiler, ulusal ve toplumsal hareketlerin demokratik temsilcileri, vb. hep birlikte tartışıp demokratik bir anayasa ve onun üzerinde yükseleceği bir devlet yönetimi üzerinde mutabakata varmak zorundadırlar. Aydınlarla göre, aslında kendini liberal dünyaya ait gören güçler arasında (AKP ve TÜSİAD’dan Kürt önderliklerine kadar) bu tip bir uzlaşmanın zemini mevcuttur; ikna edilmesi gereken asıl karşıt merkez Genel Kurmay’dır, çünkü baskı rejiminin devamından yana olan asıl odak ordudur –ve de onun etrafında dönen CHP ve MHP.

Biz bu anlayışın sadece hayalci değil, ama aynı zamanda rejimin geçirdiği ve geçirmekte olduğu evrimin içinde etkiyen güçlerin sınıf özelliklerini hiç dikkate almadığı için yanlış ve tehlikeli olduğunu düşünüyoruz. Asker-sivil bürokrasinin, özellikle de Genel Kurmay’ın rejimin en sert odaklarından biri olduğu doğru, ama rejimin kurumları içinde yer alan diğer güçlerin Bonapartist yapının tümüyle yıkılmasından yana olduklarını gösteren yeterli işaretlerin bulunduğu doğru mu? Çeşitli burjuva ya da küçük burjuva liberal akımların sınıf çıkarları, demokratik devrimin

ana sorunlarının çözülmesinden yana mı, ve bu akımlar böylesi bir çözü-
mü gerçekleştirecek güce sahipler mi?

Egemen sınıflar arasında ekonomik bakımdan en güçlü kesimleri bağ-
rında toplamış olan TÜSİAD'ın temsil ettiği tekelci burjuvazi, bu rejimin
sezaryenle (Levanten burjuvazinin ekonomi dışı yöntemlerle –şiddet- yok
edilmesi, savaş dönemi yağmaları, bedava krediler, vb) dünyaya getirdiği,
kendi eliyle besleyip büyüttüğü bir sınıftır. Kuşkusuz tekelci burjuvazi bu
özelliği nedeniyle asker-sivil bürokrasiye ebediyen köle olmuş değildir,
burjuvazinin özellikleri arasında bu tip “vefa” anlayışları bulunmaz. Onu
ilgilendiren sınıf çıkarlarıdır ve bu açıdan Bonapartist rejimin, zamana
uygun bazı değişikliklerle birlikte, devamından yanadır. Her şeyden önce
tekelci burjuvazi emperyalizme bağımlıdır; sadece onun sunduğu güven-
lik şemsiyesine, kapitalist dünya pazarlarında ancak onun koruyabileceği
“istikrara” değil, ama aynı zamanda onun kredilerine, onun teknolojisine
ve belki de onun kendisi için açacağı pazarlara ihtiyacı vardır. Artık değer
getirisinin sistematik olarak, ekonomi içi ve dışı yöntemlerle emperya-
list merkezlere aktığı yarısömürge bir Türkiye’de kitlelerin taleplerinin ve
tepkilerinin demokratik mekanizmalar içinde karşılanama ya da eritile-
me koşullarının zayıflığı, tekelci burjuvaziye Bonapartist rejime bağlayan
temel etmendir.

Bu elbette tekelci burjuvazinin rejimin “çelik çekirdeği” ile sorunlarının
bulunmadığına işaret etmez. Öncelikle tekelci burjuvazi açısından Tür-
kiye ekonomisinin dünya kapitalizmine tam entegrasyonu doğrultusunda,
Avrupa Birliği’nin kendisine temel aldığı ekonomi normlarının ülke
içinde işlerliğe konması ve bu amaçla da politik kriterlerin uygulanması
gerekıyor. Bunun ise Genel Kurmay’ı çok rahatsız ettiği biliniyor. Neden?
NATO eliti içinde yer alan Kemalist generallerin antiemperyalist nite-
liklerinden ötürü değil kuşkusuz. Her şeyden önce bir bütün olarak bü-
rokrasinin ve özel olarak da onun silahlı “koruyucularının” devleti kendi
özel mülkiyetleri olarak gördüklerini; bu “mülklerinin” belirli parçaları-
nın ellerinden alınması ihtimaline karşı “doğal” bir tepki göstermekte ol-
duklarını ve buna devam edeceklerini unutmamak gerekiyor. Öte yandan
Silahlı Kuvvetler, bankalarıyla, fabrikalarıyla, süper market zincirleriyle,
toplu konutları ve yazlık villalarıyla, vb. devasa bir kapitalist işletme; üs-
telik bu işletme yatırım ve sermaye piyasalarının vahşi rekabeti karşısında

bürokrasinin elindeki devlet aygıtı tarafından koruma ve güvence altına alınmış durumda. Generaller AB ekonomik ve politik kriterlerinin “Şirket”e zarar vermesinden korkuyorlar. Bunlar kadar önemli bir nokta daha var: Genel Kurmay’ın “tabanını” on binlerce subay ve astsubay oluşturuyor ve generaller, üzerlerine asker üniforması giydirilmiş yüz binlerce işçiyi ve köylüyü onların aracılığıyla denetliyor, disiplin altında tutuyor ve cepheye sürebiliyor. Kemalist ideolojiyle yetiştirilip mevcut rejimin “ebediliğine” inandırılmış, ama sadece bu da değil, maaşları, buldukları yerlerde yararlandıkları ekonomik ve toplumsal ayrıcalıkları, statüleri ve ellerindeki silahlarla rejime sınıksız bağlanmış bu küçük burjuva kesimlerin, konumlarını zedeleyecek herhangi bir köklü değişikliğe verebilecekleri ani bir tepki, kurulu sistemin disipliniyle birlikte paramparça olmasına yol açabilir.² Dolayısıyla tekelci burjuvazi ve Genel Kurmay açısından sorun, rejimdeki “reformların” resmi silahlı küçük burjuva kesimlerin sınıf çıkarlarını zedelemeyen gerçekleştirilebilmesinde düğümleniyor. Bu durum egemen çevreler arasında sadece “ritim” farklılıkları değil, sınıfsal çıkar çekişmeleri de yaratıyor.

Askeri bürokrasiyle bu tip çelişkileri pek çok hükümet yaşadı. 1950’lerde tarım ve ticaret burjuvazisi Demokrat Parti aracılığıyla iktidardan pay ister hale geldiğinde Adnan Menderes iki bakanıyla birlikte darağacına gönderildi. 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 cuntaları da, yükselen sınıf mücadelesi karşısında ağır krize sürüklenen rejimi koruyabilmek amacıyla burjuvazinin sağlam önderlikler çevresinde birleşme yeteneğinden mahrum olduğunun ortaya çıkması sonucunda gerçekleştirildi. Emekçiler, Kürt halkı ve sosyalist hareket üzerinde müthiş bir kıyım girişen askeri diktatörlükler, bu arada burjuva partilerini de cezalandırarak Bonapartist merkezîyetçiliğin sınırlarının çok esnek olmadığını bir kez daha kanıtlamışlardı. Bütün bu darbeler sürecinde, rejimin “gazabına” uğrayan burjuva partilerin ya da Menderes veya Süleyman Demirel gibi burjuva politikacıların Türkiye’deki rejimi asker-sivil bürokrasinin vesayetinden kurtararak demokratikleştirebilecek “liberal” önderlikler olduğunu söyleyenlerin sayısı hiçbir zaman bugün bu görevi AKP’ye ve Tayyip Erdoğan’a yükleyenler kadar kalabalık olmamıştı. Aradaki fark nerede yatıyor

2) 1970 baharında, daha sonra 1975 başlarında Askeri Personel Yasası’nda yapılmak istenen değişikliklere karşı astsubayların birliklerde başlattıkları iş yavaşlatma direnişlerinin ve ailelerinin sokaklarda düzenlediği gösterilerin Ordu üst kademelerinde ne denli bir korkuya yol açtığı hâlâ unutulmuş değildir.

liberal aydınlar için?

AKP'nin "İslamcı" karakterinin laiklik iddiasındaki Genel Kurmay'la ve onun "koruyucusu" olduğu Cumhuriyet rejimiyle uzlaşmaz bir tarihsel zıtlık oluşturduğunu; Osmanlı'daki Hürriyet ve İtilaf ile İttihat ve Terakki fırkaları arasındaki "liberallik-merkeziyetçilik" çekişmesinin bugün aynı temellerde, sanki son bir yüzyıl içinde ülkede hiçbir sınıfsal dönüşüm yaşanmamış gibi, ordu ile AKP hükümeti arasındaki çelişkiler biçiminde devam etmekte olduğunu düşünenler var. 12 Eylül cuntasının ve onu izleyen ordu yönetimlerinin toplumu dini temellerde muhafazakârlaştırma girişimleri, Türk-İslam sentezi gibi uydurma toplumsal afyon bileşimleri icat etme çabalarını desteklemeleri, Kuran kurslarının yaygınlaşmasını teşvik etmeleri, her fırsatta katıldıkları cenaze törenlerinde saflar halinde namaza durmaları vb. bir yana; Tayyip Erdoğan ve parti ricalinin, AKP hükümet yetkililerinin, bıkip usanmadan İslami bir rejim istemedikleri, laik cumhuriyet düzeninin savunucuları oldukları vb. yolunda ettikleri yemin billâhlar bile liberal aydınları ikna etmeye yetmiyor. CHP lideri Baykal'ın, AKP'nin ülkede şeriat düzeni kurmaya çalışan bir parti olduğunu iddia ederken yalan söylediğinin farkında olacak kadar zeki bir politikacı olduğundan kuşku yok; buna karşılık liberal solcu aydınlar hâlâ Tayyip Erdoğan'ın "takiye" yaptığını inanıyorlar veya öyle yapıyor olmasını diliyorlar. Hem de demokrasi adına..!

AKP'nin sınıf karakteri

Kürt sorununun AKP önderliğinde çözülebileceğini düşünenlerin bu hayali sadece İslam'ın var olabilmek için "laik" merkeziyetçiliği tasfiye etmesi gerektiğine inanmalarından kaynaklanmıyor. Aynı zamanda bu partiye 18. yüzyıldan kalma bir burjuva liberalliği atfetmelerinden ileri geliyor. İki asır öncesinin liberal burjuvazisi monarşik rejimlerin katı merkeziyetçiliğine karşı çıkarken aynı merkezi denetimi halk kitlelerinin vicdanları olduğu kadar bedenleri üzerinde de acımasızca uygulayan Kilise'nin otoritesine karşı da başkaldırmıştı. Bugün ise "liberal" sıfatı yüklenen burjuva kesimlerden bunun tersini yapması isteniyor: mademki laik diktatörlük söz konusu ve demokrasinin varlığı sadece onun yıkılmasına bağlı, o zaman dini otoritenin yardımına başvuralım... Fetullah Gülen'den Halifelik rolü oynamasını rica eden bir akımın liberalliğine vehmetmek, sadece bir 21. yüzyıl komedisi olabilir.

Kaldı ki, burjuvazinin sınıfsal ihtiyaçları ve çıkarları son iki yüzyıl içinde çok değişmiş, kapitalizmin ilk gelişme evresinde olduğundan çok farklı içerikler kazanmıştır. Serbest piyasa ilişkilerinin egemenliği için dün merkezi (kapitalizm öncesi) siyasi otoriteye karşı kitleleri kışkırtan burjuvazi, bugün aynı amaçla tüm devlet işletmelerini özelleştirirken kitlelerin hoşnutsuzluk belirtilerine karşı merkezi otoriteye başvurmakta, onu kitlelerin üzerine sürmekte. Dün kapitalizm öncesi imparatorlukların elindeki sömürgeleri kendi ulaşabileceği pazarlar ve hammadde kaynakları haline dönüştürebilmek için ulusların bağımsızlığını kendine bayrak edinir görünen burjuvazi, bugün aynı nedenlerle emperyalizmin 20. yüzyılda defalarca tanık olduğumuz ve hâlâ olmaya devam ettiğimiz barbarca saldırı, imha ve boyunduruk politikalarına ihtiyaç duymakta. İki yüzyıl öncesinin liberal burjuvazisi artık tarih kitaplarında kalmıştır ve modern kapitalizm çağına yüz yıllık bir gecikmeyle de olsa emperyalist çağda girmiş olan ülkelerde onu bulmaya çalışmak nafiledir.

AKP 19. yüzyıl Kapalıçarşı esnafının, Anadolu eşrafının, İmparatorluk mültezimlerinin, ya da İzmirli veya Adanalı pamuk tüccarlarının vb. partisi değil, emperyalist çağda dünya kapitalizmi içinde kendine yer bulmaya uğraşan Türk burjuvazisinin ihtiyaçlarına yanıt vermeye çalışan bir partidir. Rejimin kendisiyle değil, onun (çelik çekirdeğini oluştursa bile gene de sadece) bir bileşeniyle –asker ve sivil bürokrasiyle- olan sürtüşmesi, çağdışı bir liberallik özentisinden değil, burjuva katmanlar arasında kendine yer açmaya çalışan Anadolu burjuvazisinin parti üzerindeki –ve içindeki- basıncından ve AKP'nin iktidar olabilmek için bu kesime olan ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Kapitalist üretim, mülkiyet ve piyasa ilişkilerinin son otuz yıl içinde Anadolu'nun derinliklerine kadar yaygınlaşması ve egemen hale gelmesi kaçınılmaz olarak –bugün KOBİ'lerde yoğunlaşan- yeni burjuva kesimlerin oluşmasına yol açmış durumda. Anadolu burjuvazisinin ucuz emeğe, kredilere, devlet ihalelerine ve teşviklerine, alt yapı hizmetlerine, kendisini büyük kentlere bağlayacak ticaret ve taşımacılık ağlarına, ürünlerini sunabileceği istikrarlı iç ve dış pazarlara, daha da önemlisi bütün bu ihtiyaçlarına yanıt verebilecek devlet ve hükümet yönetimlerine ihtiyacı bulunmakta. Tüm devlet imkânlarının tekeli burjuvazinin hizmetine sokulmuş olduğu ve yararlanılabilecek kaynakların asker-sivil bürokrasinin ayrıcalıkları uğruna harcanıp gittiği bir idari sistemde Anadolu burjuvazisinin kendine yer açabilmesi, rej-

min üzerinde denetim kurmuş olan, devleti kendi özel mülkiyetindeki bir işletme olarak gören geleneksel merkezlerin geriletilebilmesine bağlı. Bu kesim bunun yanıtını bugün için AKP’de bulmuş durumda.

Anadolu kentlerinin geleneksel taşra muhafazakârlığının AKP’ye yeşil renk kazandırması, asla bu burjuvazinin Genel Kurmay denetimli rejim karşısında liberal olduğu anlamına gelmez. Tam tersine, bir bütün olarak rejimin, KOBİ’ler çevresinde oluşan emekçiler ile taşra kentlerine ekonomik ve politik olarak bağımlı kırsal kesimlerin yoksul köylüleri üzerindeki egemenliğini daha da sıkı bir güvence altına alabilmesinin olanaklarının doğduğu anlamına gelir. Bu doğrultuda Anadolu burjuvazisi kendisine sağlanacak olanaklar karşılığında taşranın sandıklarında toplanan milyonlarca oyu AKP’ye ödünç olarak vermektedir. Elbette bu sandıkların her dört-beş yılda bir kurulabilmesi koşuluyla. Burjuvazinin parlamenter sistemin askeri müdahalelerle kesintiye uğramasına karşı çıkmasının ardında, onun kendi sınıfsal çıkar ve taleplerinin devlet tarafından karşılanmasını sağlayabilmek için elinde bundan başka bir aracının olmamasından kaynaklanmaktadır. Yoksa bu burjuvazinin kitleler üzerindeki denetiminin bir aracı olan İslam’ın “liberal demokratik” karakterinden değil.

Anadolu’da birikmekte, yatırımlara dönüşmekte olan “yeşil sermayenin” ulusalci, antiemperyalist vb. olduğuna inanmak için de herhangi bir neden bulunmamakta. Küçük ve orta ölçekli sermaye, kendisi ona dönüşemediği sürece, her zaman tekelci büyük burjuvaziye muhtaçtır. KOBİ’ler artık ağırlıklı olarak, ikinci el otomobillere hizmet veren tamir atölyelerinden değil, yerli ve yabancı sermayeli dev otomotiv sanayilerine yedek parça, aksesuar vb. üreten işletmelerden oluşuyor. Giderek birer fabrika haline dönüşen, daha doğrusu yaşayabilmek için ona dönüşmek zorunda olan, tekstil atölyelerinin terzi dükkânlarının ötesinde ulusal ve uluslararası ölçekte iş yapan giyim sanayisi zincirlerine ihtiyacı var. Ölçeği ne olursa olsun her kapitalist işletmenin –rekabet ve kâr oranlarının düşme eğilimi nedeniyle- giderek büyüyen yeni yatırımlara yönelme zorunluluğu, bu işletmeleri finansman kaynakları ve kredi olanakları aramaya yönelmekte, böylece onları tekelci mali sermayeye bağımlı kılmakta, IMF ve Dünya Bankası gibi emperyalist kuruluşlardan ayrılacak kaynaklara, hatta uluslararası borsa spekülâtorlerinin dostluğuna muhtaç etmekte. Özetle kır kentlere, taşra İstanbul’a, İstanbul ise emperyalizme bağımlıdır.

Bu bağımlılık ilişkilerini Ankaradan politik olarak uyumlu kılacak ve yönlendirecek partilerin ve hükümetlerin yokluğu, rejimin kendisini de sıkıntıya sokacak krizlerin kaynağı olmuştur. Ama bugün, geleneksel burjuva partilerinin yıpranmışlığı karşısında AKP burjuvazi açısından yeni bir imkân sunmaktadır. Asker-sivil bürokrasinin ayrıcalıklarını zedeledikten sonra tekeli burjuvazinin ve yeni palazlanmakta olan Anadolu burjuvazisinin taleplerini karşılayabilmenin, bunları emperyalizme bağımlılık ilişkileri içinde bütünleştirebilmenin alternatifi haline gelmiş durumdadır. Egemen sınıfların bütün ekonomik taleplerini ve politik duyarlılıklarını kendi programında toplayan AKP, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam entegrasyonu, ABD ile stratejik ilişkilerin geliştirilmesi ve emperyalizmin Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde yeni ve "güçlü" bir Türkiye planının icraatçısıdır. Bu planın uygulanması kuşkusuz kitleler nezdinde "güçlü bir rejime" ihtiyaç duyar. Egemen sınıfların temsilcisi bir burjuva partisi olan AKP'den ve onun hükümetinden başka bir plan beklemek hayal kurmak olur. Onun bütün "açılım" planlarını da, sınıf karakterinin dayattığı nesnellik içinde değerlendirmek gerekir.

Kürt "açılımı"

Tayyip Erdoğan'ın rejimin "tek dil, tek bayrak, tek vatan" şiarına sonuna kadar bağlı olduğunu vurgulamasına ve ilk iktidar dönemi (2002-2007) boyunca rejimin Kürtler üzerindeki imha politikalarında hiçbir değişiklik yapmamasına; ikinci iktidar döneminin hemen başında, Kasım 2007'de ABD Başkanı Bush'la görüşüp emperyalizmin onayını aldıktan sonra Şubat 2008'de Güney Kürdistan'daki PKK kamplarına yönelik hava ve kara hareketleri düzenlemesine; nihayet geçen yıl DTP'nin kapatılmasına göz yumup ardından Kürt illerinde tutuklamalara girişmesine rağmen, Kürt sorununun çözümünde ondan ve partisinden tarihsel bir "misyon" beklemenin, bütün bu uygulamalardan sonra "hükümetin hayal kırıklığı" yaratmış olduğunu söylemenin ardında ne yatıyor?

Liberal aydınların Türkiye gerçeklerine biraz uzak yabancı gözlemcilere ülkedeki Kürt sorununun çözülmesine muhalif yegane merkezin Genel Kurmay olduğunu söyletecek kadar hayalci bakışları ve iddiaları neye dayanıyor? Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve TÜSİAD gibi burjuvazinin kümelendiği korporatif örgütlerin Doğu Ergil ve Bülent Tanör gibi sosyoloji ve hukuk uzmanlarına hazırlattığı "Güneydoğu" raporları mı? Bu rapor-

larda dile getirilen “Kürt sorunun varlığı” tespitinin ardında burjuvazinin önde gelen sözcülerinin, Başbakanın, hatta ardından Cumhurbaşkanı duruyor olması mı? Burjuvazi ne istiyordu ve çözülemeyen neydi?

Burjuvazi her şeyden önce rejimden istikrar bekliyor. Liberal sözcülerin “demokratik” ya da “barışçıl” çözüm diye tanımladıkları öneriler, esas itibariyle burjuvazinin rejimin şiddet ve baskı uygulamalarını tamamlayıp takviye etmesi için ileri sürdüğü ve “demokratik gericilik” diye tanımlayabileceğimiz politikalara tekabül ediyor. Yani kitlelerin hoşnutsuzluklarının ve eyleminin salt devlet zoruyla değil, kısmi uzlaşmalar ve tavizlerle rejimin içine çekilerek durdurulması ve sistemin içinde eritilmesi yöntemi. Bu politikanın temel taşlarından biri olan kitle önderliklerinin demokratik görünümlü mekanizmalara monte edilmesi sorununa aşağıda geri döneceğiz, ama bu noktada rejimin istikrarından neyin anlaşılması gerektiğini tespit etmeye çalışalım.

Burjuvazi açısından, Doğu Ergil’in dediği gibi, “Doğu Anadolu’nun (ülkenin tamamı ile) bütünleşme sorunu, zamanla Türkiye’nin dünya ile bütünleşme sorunu olmaya adaydı”³ ve hâlâ da öyle olmaya devam ediyor. Kapitalist üretim ve mülkiyet ilişkileri ülkenin Kürt illerinin oluşturduğu neredeyse dörtte birlik bir bölümüne girmekte zorlanıyor, üstelik rejim bölgeyi denetim altında tutabilmek amacıyla aşiret, ağalık ve tarikat gibi kapitalizm öncesi ekonomik ve toplumsal oluşumları korumak ve desteklemek, bunların reislerini ve temsilcilerini rejim içi iktidar noktalarında –elbette denetimli bir biçimde- bulundurmak, imha ve asimilasyon politikalarını da onların işbirliğiyle sürdürmek gereği hissediyordu. Kemalist rejimin seksen yılı aşkın bir süreden beri izlediği bu “ulusal inşa” politikası, Kürt halkı arasında ulusal bilincin gelişmesini engelleyemediği gibi, devletin bir “azgelişmişlik sorunu” olarak burjuvazinin sırtında bir yüke dönüşmüş durumdadır. Kaldı ki Kürt illerindeki toplumsal yapılar da bütün bu dönem boyunca statik halde kalmamış, ağır da olsa süren dönüşüm süreci Kürt toplumu içinde yeni sınıfsal ayrışmalara yol açmış, aşiret reisleri, toprak ağaları, tüccarlar vb. arasından doğmaya başlayan Kürt burjuvazisi, çatışmalı ortamın sona ermesi halinde ”bölgenin yabancı yatırımları cezbedecek nitelikte bol ve ucuz işgücüne sahip olduğunu” dile getirmeye başlamıştır. Irak’taki Kürt Özerk Yönetimi başta olmak üzere bu ülkenin sunduğu ticaret ve yatırım olanakları, bölgedeki petrol

3) Doğu Ergil, *Kürt Raporu*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009, s.84.

yataklarının sergilediği çekicilik, tüm Ortadoğu ölçeğinde emperyalist çokuluslu şirketlerle ve Arap ülkelerindeki yeşil dolar sahipleriyle girişilecek ortaklıklar, vb. bütün bu imkânlarla ulaşabilmek için stratejik bir köprü yapısı arz eden Türkiye'deki Kürt illerinde askerinin ve gerillanın değil işadamlarının serbestçe gezinebilmesi, istedikleri yerde yatırım yapabilmeleri, tehlike ve tehditlerden uzak bir "serbest işgücü pazarının" oluşması gerekmektedir. Özetle burjuvazi kendi çıkarları adına "Kürt sorununun çözülmesini" ve bölgede "barış ve sükûnetin" egemen hale gelmesini istemektedir. Rejimden bir strateji değişikliği talep ederek demokratik gericilik politikasına geçilmesini istemesinin ardında yatan sınıfsal dürtü bu temelde kavranabilir.

PKK'nin, "birleşik ve bağımsız Kürdistan" şiarına dayalı halk cepheci silahlı reformizmden kopup, "demokratik cumhuriyet" hedefleyen burjuva reformizmine yönelmesiyle birlikte dile getirmeye başladığı kültürel ve yönetsel talepler ile burjuvazinin çeşitli "raporlarda" önerdiği "yapılabilir" reformların birbirine çok yakın olması, sorunun rejim açısından "çözülme", yani imhadan demokratik gericilik stratejisine geçme imkânlarının bulunduğuna işaret etmekte. Ve tabii bu durum liberal aydınlar arasında, hatta bir dizi sol ve sosyalist çevrede "kanın akmasını durduracak barışçıl bir çözüm" sevincinin doğmasına neden olmakta, Tayyip Erdoğan ve AKP hükümeti de bu "çözümün" başlıca yürütücüsü olarak kendisini ileri sürmekte.

Koma Civakên Kurdistan'ın (KCK) "demokratik ulus, demokratik vatan ve demokratik cumhuriyet" ilkeleri altında ileri sürdüğü "barış" önerisini⁴ Kürdistan Ulusal Kongresi (KNK) 11 madde altında toplamış durumda.⁵ Bu önerilerin bir bölümü Kürt dili ve kültürü üzerindeki ırkçı inkâra ve baskılara son verilmesine, Kürtçenin eğitim dili olarak kullanılmasına ilişkin. Bu konuda burjuvazinin herhangi bir itirazının olmadığı görülüyor: TOBB ve TÛSİAD raporlarında dil yasaklarının kaldırılması, herkese anadilini okulda ya da okul dışı kurumlarda öğrenebilme ve geliştirebilme hakkını tanınması, Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumayı ve yaymayı yasaklayan hükümlerin yasalardan kaldırılması gerektiği belirtiliyor. AKP hükümeti ise henüz Kürtçeyi okullarda "seçmeli ders" olarak görmekle birlikte Yüksek Öğretim Kurulu'nun

4) "KCK'dan 'dört adım'lık deklarasyon", *Özgür Gündem*, 03 Şubat 2010.

5) "KNK'den 11 Maddelik Çözüm Önerisi", *Özgür Gündem*, 05 Şubat 2010.

(YÖK) yaşayan diller enstitülerinin kurulmasına yeşil ışık yakması rejimin bu konuda “tartışmaya hazır” olduğunun işaretini veriyor. Ama daha önemli bir sorun var.

Kürt önderliklerinin (PKK, KNK, KCK, BDP, vb) yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve demokratikleştirilmesi yolundaki talepleri rejimin çevresinde toplanan bazı politik kesimlerde irkilmeye yol açıyor. CHP ve MHP gibi ulusalcı ve faşizan partiler bu önerinin, PKK'nin ne kadar tersini iddia ederse etsin “vatani bölmek” için ileri sürdüğü bir talep olduğunda ısrar ediyorlar. Oysa burjuvazinin öyle düşünmediği raporlarından belli oluyor: bu raporların hemen hepsinde devletin merkezden yönetim anlayışından uzaklaşarak yerel yönetimleri güçlendirmesi gerektiğine işaret ediliyor. Kaldı ki, AKP hükümeti de mecliste yürütülen “açılım” tartışmalarında bu konuda adım atılacağını vaat etti. Sorun sanki bunun hangi formül altında (federasyon, özerk bölge, vb) gerçekleştirileceğinin belirlenmesinde düğümlemiş gibi. Taraflardan hiç biri kesin bir formül önermiyor, ama dillerde İspanya, İtalya, İrlanda örnekleri dolaşiyor.

Aslında burjuvazi ve AKP yerel yönetimler sorununu, salt Kürt talebi olduğu için değil, neoliberalizmin gerekleri doğrultusunda ve Avrupa Birliği'nin ileri sürdüğü normlar çerçevesinde ele almak ve çözümlemek istiyorlar, bu nedenle kendi raporlarına ve öneri paketlerine dahil ediyorlar. Devletin ekonomi üzerindeki denetiminin iyiden iyiye zayıflatılması; özelleştirmelerin ülke ölçeğindeki büyük devlet işletmelerinin ötesinde yerel hizmet sektörlerine kadar yaygınlaştırılabilmesi; merkezi hükümetlerin sosyal programlar üzerindeki sorumluluklarının daha sınırlı kaynaklı yerel idari birimlere aktarılarak eritilmesi; devlet memuru kadrolarında tensikata gidişte, sağlık, taşımacılık, eğitim güvenlik hizmetlerinde ekonomik ve politik açılardan sorumluluğun yerel idarecilere ve politikacılara yıkılması; ve tabii sendikaların özerk yapılara parçalanarak zayıflatılması ve kitle mücadelelerinin bölünmesi, muhalefetlerin yerel birimlerde ezilmesi ya da “tatmin” edilerek genelleşmesinin önüne geçilmesi, vb. bir dizi nedenle AB'nin formüle ettiği “Bölgeler Avrupası” politikası, Türkiye’de de neoliberallerin programında yer alıyor.

Yerel idarelerin bu biçimde, AB kriterleri doğrultusunda güçlendirilmesinin, sadece Kürt halkının dil, eğitim, kültür hakları açısından değil, şimdilik Türk ve diğer uluslararası şirketlerin acenteliğiyle yetinmek zo-

runda kalan Kürt burjuvazisinin yeni kredi ve yatırım olanaklarına ulaşarak güçlenmesi açısından da önem taşıdığı ortadadır. Bu yüzden, Kürt illerindeki iş çevrelerini etrafında toplayan örgütlerin, DTP ve daha sonra BDP'nin, KCK ve PKK'nin bu doğrultudaki "çözüm" taleplerinin neoliberal burjuvazinin istemleriyle uyuşma noktasının Avrupa Birliği ülküsü olması yadırgatıcı değil. Doğu Ergil'in dile getirdiği "Güneydoğu'nun Türkiye'yle, Türkiye'nin de dünya ile bütünleşmesi sorununun" aşılmasında yeni yerel yönetimlerin kuruluşu önemli bir nokta oluşturuyor.

Sorun nerede?

Emperyalizmin, tekelci burjuvazinin ve Anadolu burjuvazisinin neoliberal taleplerinin Kürt illerinde de demokratik gerici politikası halinde uygulanmasının öncülüğünü üstlenmiş olan AKP iktidarının bu yolda bazı güçlüklerle karşılaştığı ortada. Rejimin sınırlarının genişletilmesinin, onun çelik çekirdeği tarafından kaygıyla gözlendiği ve çoğu kez de frenlenmek istendiği kamuoyundaki yaygın inanç. Kuşkusuz ırkçı esaslar üzerine kurulmuş bir devlet yapısında, o yapıyı "korumak ve kollamakla" yükümlü silahlı gücün ideolojik önyargılarını bir anda bırakması beklenemez. Ama bu tip yargıların "son kertede" başvurulacak bir malzeme olarak sağlam bir depoya kaldırılması ve sahiplerinin sınıf karakterlerine uygun tarzda tatmin edilerek rejim içinde ayrıcalıklı ama "ayrı" bir mevzide toplanmasının on yıllara yayılması gerekmediği de dünya örneklerinden biliniyor. Burjuvazi, askeri bürokrasiyi savaş ve kara para ekonomisinin ötesinde de kapitalizmin nimetlerinden yararlanır hale getirecek yeni işlerlikler kurduğu oranda "herkesin istediği çözüm" yolunda daha belirgin adımlar atılabilecektir. Genel Kurmay'ın bunu bilmediğini düşünmek safdillik olur. Hükümetin ordu içindeki cuntacılar, yeraltı çetelerine, "derin devlet" organlarına, Ergenekonlara vb. yönelik yürüttüğü tüm operasyonların başlatılması bile generallerin Bonapartist rejimin sınırlarının ve işlerliğinin yeniden tanımlanmasına hazır olduğunun bir işaretidir.

Benzer bir sorunun sivil bürokrasi içinde yaşandığı da görülüyor. AKP iktidarının atadığı valiler ve kaymakamlar bile çoğu kez Kürt illerinde dil, çocuk adları, yer adları gibi konularda dahi hükümetin yayımladığı genelgeler doğrultusunda değil, rejimin eski kriterleri uyarınca yasağcı ve ırkçı uygulamalarda bulunuyorlar. Hatta parti yönetiminin "açılım" veya

“çözüm” ifadelerine, kendi bölgelerinden elde ettikleri politik ve ekonomik rantı başkalarına kaptırma korkusuyla –gizliden gizliye olsa da- karşı çıkan AKP milletvekillerinin varlığı bir sır değil. AKP listelerinden seçilmiş altmışın üzerinde Kürt milletvekili bile yeri geldiğinde aynı korkuyla İslam ile milliyetçiliği birleştirme teorik becerisini gösterebiliyor. Bu noktada da, bazı “çözüm” önerilerinin gerektirdiği Anayasa değişikliği şimdilik güç bir sorun haline dönüşüyor.

Ne var ki, asker-sivil bürokrasiye, yerel rantlara vb. ilişkin sorunlar burjuvazinin ve hükümetin, ABD ve AB emperyalizmlerinin de yardımıyla ekonomik ve yönetsel düzeylerde –zaman içine yayılsa dahi- çözemeyeceği sorunlar değil. Bu açıdan devlet düzeyinde laik burjuvazi –asker-sivil bürokrasi ve TÜSİAD- ile İslamcı burjuvaziden –MÜSİAD ve AKP- oluşan ve birbiriyle ölümcül bir savaşa tutuşmuş “iki cephe” görmek yanlış olur; bunlar, tek ve aynı rejimin bileşenleridir ve aralarındaki çıkar farklılıklarını rejimin sınırları içinde çözmeye eğilimindedirler. Kürt sorununun çözümü konusunda aralarındaki ayrılıkları sınıf temelindeki uzlaşmalarla aşabilirler, ama hepsinin birden, daha doğrusu bir bütün olarak burjuva rejiminin bu soruna ilişkin temel kaygısı ve kuşkusu başka bir noktada toplanıyor: Kürt halkının seferberlik halinin nasıl durdurulacağı, bu seferberliğin rejimin ve PKK’nin çizdiği sınırların ötesine taşma tehlikesinin kimin tarafından ve nasıl engelleneceği.

Kürt halkı arasında ulusal bilincin gelişmesinin PKK’nin eyleminin ürünü olduğu iddiasına herkes inanıyor gibi görünüyor. Oysa PKK, Kürt ulusal bilincindeki gelişmenin deforme bir ifadesi, bir yansımasıdır. 1930’ların ortalarına değin süren yerel ve aşiret temelli ayaklanmaları bir yana bırakacak olursak, Kürt yığınların ulusal bilincinin modern anlamda doğup gelişmesini sağlayan olgu her zaman Türkiye ve dünya ölçeğindeki sınıf mücadeleleri olmuştur. 1960’lı yıllarda uzak doğu Asya’da ve Afrika’da yükselen ulusal kurtuluş savaşları, Avrupa’da patlak veren öğrenci ve işçi ayaklanmaları, Türkiye’de TİP’in ve DİSK’in yanı sıra bir dizi Türk ve Kürt devrimci örgütün doğmasını kolaylaştıran işçi, köylü ve gençlik hareketleri; 1970’lerin özellikle ikinci yarısında uluslararası ölçekte (özellikle Ortadoğu ve Latin Amerika) şiddetlenen mücadeleler ve Türkiye’de yaygınlaşan grevler, işgaller ve antifaşist direnişlerle birlikte devrimci bir durumun doğması... Bunların hepsi, toplumdaki tüm sorun-

ların yüzeye çıkmasına ve bu arada ulusal sorunun da patlak verip Kürt yığınlar arasında ulusal bilincin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının kurulmasından Mehdi Zana'nın Diyarbakır belediye başkanı seçilmesine kadar uzanan gelişmeler Kürt ulusal bilincindeki yükselişin ifadeleri olmuştur. PKK de bütün bu süreçlerin sonucunda halk cepheci silahlı bir örgüt olarak doğmuş, diğer Kürt örgütleri üzerinde uyguladığı Stalinist tasfiye yöntemleriyle bölgenin en güçlü ve silahlı örgütüne dönüşmeyi başarmıştır. 1980'lerin ikinci yarısından itibaren ülkede sınıf mücadelesinin tekrardan yükselişe geçmesi (Bahar eylemleri, Zonguldak madencilerinin mücadelesi, vb) Kürt kitlelerin seferberliğinde de yeni bir canlanışa zemin hazırlamış ve ulusal hareketteki bu yükseliş kendisini ifadenin yolunu önünde yegane seçenek olarak duran PKK'nin varlığında aramaya yönelmiştir. Binlerce Kürt genci PKK'nin çağırısına uyarak dağlara çıkmış ve ait olduğu ulusun hakları için canını feda etmiştir.

1990'ların ilk yarısında Bonapartist rejimin Kürt halkına karşı mütahiş bir imha kampanyası başlatmaya cesaret edebilmesinin nedenlerini de ulusal ve uluslararası ölçekteki sınıf mücadelelerinin dinamiklerinde aramak gerekir. İrili ufaklı neredeyse tüm burjuva partilerin girip çıktığı koalisyon hükümetleri ve rejimin baskı aygıtları, sendika bürokrasilerinin de yardımıyla işçi sınıfının mücadelesini durdurmayı ve geriletmeyi başarmışlar, derin ekonomik kriz ve neoliberal politikalar da yoksullaşan kitlelerin savunma hatlarına çekilmesine katkıda bulunmuştur. Öte yandan 1989 Doğu Avrupa devrimleri Stalinizm içinde büyük bir bunalmaya neden olmuş, "reel sosyalist" diye adlandırılan hareketler ve partiler kendi kendilerini tasfiye sürecine sürüklenmişler ve dünya ölçeğindeki devrimci önderlik krizi derinleşmiştir. Bu gelişmelerin Kürt ulusal hareketi üzerinde etki yapmaması elbette beklenemezdi; nitekim PKK 1993'te stratejik bir dönüş yaparak orak-çekicini bir kenara atmış ve halk cepheci bir örgüt olmaktan çıkıp, burjuva demokrasısından başka bir anlam taşımayan "demokratik cumhuriyetin" inşasını amaçlayan ulusalcı küçük burjuva bir önderlik haline dönüşmüştür.

Kürt halkı elli yıla yaklaşan bütün bu inişli çıkışlı süreç içinde kendi ulusal varlığının ayırtına varmış ve bir bütün olarak geri dönülemeyecek bir bilinç düzeyine ulaşmıştır. Bu düzeyin kendine özgü insan hakları-

na ilişkin, kültüre ve dile ilişkin, bölgesel yönetime ilişkin asgari talepleri vardır. Tüm liberal aydınların ve reformist solun da iddia ettiği gibi, bu talepler bizzat rejimin sınırları içinde kısmen de olsa karşılanabilir. Ancak Kürt kitlelerin seferberliklerinin sürmesi halinde bu talepler uğruna mücadelenin “demokratik cumhuriyetin” sınırlarının ötesine taşımaya sun kendi kaderini tayin hakkını isteme noktasına doğru evrilmemesinin garantisi nerededir? Bu olasılığı kim önleyecektir? Bu olasılığın marjinal bir demokratik ifade ve düşünce özgürlüğü olmaktan çıkıp rejimin bizzat kendisini yıkmaya yönelik gerçek bir demokratik devrime, hatta ulusal ve uluslararası ölçekteki diğer mücadelelerle birleşerek bir sosyal devrime dönüşmesini engelleyecek politik güç hangisidir?

Egemen sınıflar için bu görevi başarabilecek iki güç vardır: AKP ve PKK. Yakasındaki yeşil rozetle Sünni Kürt kitlelerini “İslam’da millet ayrımı yoktur” demagojisine kazanmak ve aşiret ve tarikat reislerinin yardımıyla Kürt illerinde egemen hale gelmek için müthiş bir seferberlik içindedir. Bu doğrultuda sadece ideolojik safatasıyla değil, asker ve sivil bürokrasinin kendisine sunduğu bütün olanaklarla çaba sarf etmektedir. Bu yolda önemli başarılar da elde etmiş durumda; AKP bugün Kürt illerinden milletvekili çıkararak yegane “devlet çapındaki” parti haline gelmiştir. Buna karşılık 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde, özellikle aynı yılın başlarında Kandil’e düzenlediği hava ve kara harekâtlarının Kürt kitleler arasında uyandırdığı tepki ve nefretin de etkisiyle, gerileyerek bölgede elde edebileceği gücün sınırlarına dayanmış olduğunun ilk işaretlerini vermeye başlamıştır.

Dolayısıyla geriye PKK kalmaktadır. PKK nasıl yükselen Kürt ulusal hareketinin deforme önderliği haline gelmişse, şimdi de rejime bizzat ulusal mücadeleyi deforme edebilme kapasitesini ispatlama sorunuyla karşı karşıyadır. PKK’nin “Kürt sorununun çözümünü” Kürt halkının ulusal kaderini kendisinin belirlemesi değil, mevcut devlet sınırları içinde Kürt olmaktan kaynaklı bireysel, kültürel ve kimlik haklarını elde etmesi doğrultusunda, rejimin Kürt temsilcilerle görüşmelere oturmasında aradığı bilinmeyen bir durum değil. Abdullah Öcalan bunu, avukatlarıyla gerçekleştirdiği çeşitli Görüşme Notlarında, “Bizim çözümümüz, mevcut siyasal sınırlara dokunmadan, sınırları sorun yapmayan demokratik bir çözümdür. Demokratik Konfederalizm dediğimiz sistem bunu amaçlıyor”⁶

6 Özgür Gündem, “Görüşme Notları”, 13 Mart 2009.

ya da “Bizim tek devlet, tek millet, tek bayrakla bir sorunumuz yok. Bizim devletin üniter yapısıyla da bir sorunumuz yok. İstedikleri kadar tek tek kalabilirler;” biçimindeki ifadelerle pek çok kez dile getirmiş durumda. Ayrıca, devletin Kürtlerin haklarını güvence altına alması ve bu konuda kendisine “güvence vermesi”, onu “ikna etmesi” koşuluyla PKK’nin “bölücü olmadığını devlete ispatlayacağını” belirtiyor.⁸

Kimin diğerine daha önce “güven vermesi”, kendisini diğerine “ispatlaması” gerektiği gibi “teknik” sorunları bir kenara bırakacak olursak, PKK’nin “bölücü olmadığı” devlete nasıl kanıtlanacaktır? Öcalan’ın demeçleri, PKK ve KCK deklarasyonlarıyla mı? Rejimin ve hükümetlerin ve tabii bugün AKP iktidarının, bundan daha fazlasını isteyeceği ortadadır. Onların sorunu esas olarak Kürt ulusal bilincinin kendisini sürekli bir seferberlik halinde tutması ve bu seferberlikler içinde ifade ediyor olmasıdır. Bu seferberlik sürdüğü müddetçe, kitlelerin Öcalan’ın çizdiği sınırların dışına taşması olasılığı her zaman bulunacaktır. Kendine rejim içinde yer arayan Kürt küçük burjuvazisinin, PKK bürokrasisinin, yerel önderlerin, vb. kitleleri rejimin “çözümü” içine ne oranda sığdırabileceği; kitle mücadelelerinin basıncının, şimdilik “Kürt halk önderliği, Sayın Öcalan” söylemi çevresinde bir bütün görünümüne sahip hareketin içinde ne türden ayrışmalara yol açabileceği; Kürt halkı içindeki farklı sınıfsal kesimlerin ortaklığı hangi noktaya kadar sürüp “çözümün” neresinde hangi farklı amaçlara doğru yönelebileceği ve bunu hangi yöntemlerle gerçekleştirmeyi amaçlayacağı, rejimin kendi stratejisini oluşturmakta yanıtını aradığı sorular olacaktır.

KNK’nin yukarıda andığımız “11 Maddelik Çözüm Önerisi”nin son maddesinde, “Kalıcı çözümün sağlanmasıyla birlikte gerillanın mevcut yasalar çerçevesinde yerel asayiş gücü ya da yeni bir statüyle demokratik çözüm içinde varlığını koruyacak bir çözümün bulunması” önerisi, belki de devlete ve rejime verilecek bu “garantinin” bir biçimi olarak düşünülmüş durumda.⁹ Ama ortada bir başka gerçek var şimdilik: Kürt kitleler henüz mücadelelerinin geri çekilme evresinde değiller ve tüm önderlikler ve temsil grupları üzerindeki basınçlarını sürdürüyorlar. BDP’li önderler

7) *Özgür Gündem*, “Görüşme Notları”, 30 Ekim 2009.

8) *Özgür Gündem*, “Görüşme Notları”, 23 Ekim 2009.

9) Ergil’in yukarıda andığımız raporunda ileri sürdüğü öneri ise daha ilginç: Ergil, hükümetin PKK gerillalarını askere alarak Afganistan’a gönderebileceğini söylüyor.

bu etkiyi, parti tabanındaki gençlerin ve kadınların eylemliliğine bağlarlarken, KCK Yürütme Konseyi Başkanı Murat Karayılan, “Bu kadar hukuksuzluk ve vicdanları zorlayacak uygulamalar söz konusudur. Bütün bunlara karşı işte sakın durun, fedakarlık yapın gibi söylemleri de çok yerinde bulmuyoruz” diye belirtiyor.¹⁰

Rejim için kitle mücadelelerinin önderliklerinin uzlaşmacılığı tek başına garanti sayılmıyor. Onun bu önderliklerden beklediği her şeyden önce mücadeleleri frenlemeleri ve belki de ardından tümüyle durdurmaları. Bunu gerçekleştiren, gerçekleştirmeyi başaran önderlik veya önderlikler rejime kendilerini kanıtlamış olacaktırlar. O zamana kadar da rejimin bu önderlikleri bölme, satın alma, imha etme gibi her türden politikası sürecektir. Şu aşamada ise Kürt halkının mücadelesi, kendisini ifade etmek üzere ileri ittiği önderliklere, onların rejimle –rejimin istediği temellerde- uzlaşabilmeleri için çok fazla manevra imkânı tanımıyor. Bu anlamda Kürt illeri, kitlelerin sadece rejimle değil, onların arasında sağa sola yalpalayan Kürt önderlikleriyle de çatışmalara gireceği yeni bir döneme doğru sürükleniyor.

“Barışçıl çözüm”ün olanakları

PKK, stratejisinin Kürtlerin ulusal kimliğinin ve kültürel haklarının –salt bireysel değil toplumsal düzeyde- tanınmasına yönelik olduğunu açıklamış durumda. Buna ilişkin olarak önerdiği, demokratik konfederalizm, demokratik komünal toplum, demokratik cumhuriyet gibisinden sloganlar zaman zaman kafa karışıklığına yol açsa da, bunların hepsinin Türkiye Cumhuriyeti’nin sınırları içinde uygulanması istenen kısmi bir özerklikle koşullu olduğu biliniyor. Bu stratejinin uygulanmasına yönelik taktikler ise esas olarak, rejimin görüşme masasına oturmasını sağlayacak barış çağırılarından, tek yanlı ateşkeslere ve meşru savunma eylemlerine kadar değişiyor. Murat Karayılan’ın yukarıda andığımız görüşmede “bizim öncelikli tutumumuz demokratik siyasal çözümdür. Bunu kabul etmez, üzerimize gelirse biz de kendimizi elbette ki her biçimde savuna-çağız. Direniş mücadelesini bu temelde ideolojik, siyasal, kültürel, diplomatik, örgütsel ve savunma ekseninde yükseltmek en kutsal bir görev durumundadır. Dönemsel olarak mücadeleyi daha ileri bir aşamaya taşıma temel bir hedef durumunda olacaktır” deyişini de bu çerçevede anlamak

10) *Özgür Gündem*, “Deklarasyona Olumsuz Yaklaşım Savaş Demektir”, 8 Şubat 2010.

gerekiyor herhalde. Kararılan “ileri bir aşama” ile stratejik hedeflerinde –demokratik cumhuriyetten kendi kaderini tayin hakkına doğru- bir değişikliği değil, taktik uygulamalarında bir “sertleşmeyi” kastediyor.

Öte yandan burjuvazi, tüm raporlarında dile getirdiği gibi Kürt illerinde süregiden istikrarsızlığa son verilmesini, bölgenin “Türkiye’ye entegre edilmesini”, bu amaçla rejimin iç dinamiklerinde gerekli değişikliklerin yapılmasını istiyor. Bu anlamda asker-sivil bürokrasinin de onaylayacağı uygulamalarla Bonapartist sistemin sınırları esnetilerek Öcalan-KCK çizgisinin dile getirdiği istemlere yanıt vermenin olanakları bulunmaktadır. Ama gerçek yaşam, nesnel tarihsel olanakların varlığından çok, sınıf ve kitle mücadeleleri, önderliklerin yetenekleri, emperyalizmin ve farklı egemen sınıf kesimlerin kendi çıkarları doğrultusundaki müdahaleleri gibi bir dizi etmeni içeren politikanın karmaşık ve dolambaçlı yolunu izler. Bu yüzden, Kürt sorununun “barışçıl” diye anılan çözümünün olablirliği bazı başka sorulara verilecek yanıtlara bağlı.

Başta TÜSİAD olmak üzere büyük burjuvazinin hemen tüm kesimlerinin rejimin AB standartlarında “sivilleşmesi” gerektiğinde ısrar etmelerine, “Kürt sorununun” kimlik ve kültürel hak iadeleriyle çözümünü talep etmelerine, hatta “yerel yönetimlerin güçlendirilmesi” bağlamında Kürt illerinin yönetiminde ademi merkezîyetçiliğe geçilmesini önermelerine karşın hükümet ve parlamento bu doğrultuda adımlar atmıyor. Hatta AKP hükümeti Genel Kurmay’la defalarca çatışmaya giriyor, sonra uzlaşma sahneleri sergiliyor, ardından yeni darbe planları keşfediyor, emekli-muvazzaf bir dizi komutanı mahkemelerde yargılıyor. Bir yandan da Kandil’e ve Kürt illerine askeri operasyonlar düzenliyor, bölgedeki politikacıları ve kitle önderlerine karşı tutuklama kampanyaları uyguluyor. Yani, rejim burjuvazinin talebine karşın hâlâ ayakta ve AKP “beceriksiz”, “iradesiz” vb. olarak görülüyor. Liberal aydın çevrelerde, hatta Kürt önderlikler arasında “hayal kırıklığı” yaratan bu “garip” durumun izahı esas olarak burjuvazinin Bonapartist uygulamaların rejimin ana direklerine dokunmadan esnekleştirilmesini istemesinde yatıyor. Burjuvazi ve onun tüm sözcüleri “demokratikleşmeye” ilişkin tüm söylemleri ve deklarasyonlarıyla kitleleri felçleştirmeye, seferberlikleri önlemeye ve böylece rejimin devrimci bir kalkışmanın etkisiyle çökmesini engelleyip, kendi kendine çürümesini ve ancak bu yolla kendi içinde bir yeni düzenlemeye

gitmesini bekliyorlar. Rejimi kendi sınıfsal ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirebilmenin yolunu, ondan kopmadan ve devrimci demokratik bir dönüşüm “tehlikesine” yol açmadan, “barışçıl” yöntemlerle, demokratik gericilik diye adlandırdığımız politikalarla gerçekleştirmekte arıyorlar.¹¹

Rejimin klasik halinin çürümüşlüğü, işlevsizliği pek çok biçimde kendisini açığa vuruyor. Neredeyse her gün bir yenisi açığa çıkarılan darbe planları, katliam projeleri, çeteler ve resmi silahlı yeraltı örgütlerinin varlığı; ikide bir “halkın en güvendiği devlet kurumu” olarak sunulan ordunun bir dizi yüksek rütbeli mensubunun bu plan ve projelerin tasarımcısı olduğunun anlaşılması; devletin baskı aygıtlarının Kürt illerinde rüşvet ve diğer “kara para” türlerine dayalı bir “savaş ekonomisinden” yararlanmakta olduğunun herkesçe bilinmesi; halkın parlamentoya seçtiği temsilcilerinin MGK karşısında “hazır ola” mahkûm edildiklerini görmesi; devlet organlarının birbiriyle çekişmesi, ama örneğin DTP’nin kapatılmasında hemen kendi aralarında danışıkla dövüşe geçmeleri... Üstelik bütün bunlara rağmen, askerın Kandil’i “zapt edememesi”... Sermayenin küreselleştiği bir dönemde ulusal devlet kendine esas aldığı “ulusal sınırlar” içinde bile Kürt illerini kendi kapitalizmine entegre edemiyorsa, bunu bile beceremeyen bir rejimden –bırakın kitleleri- burjuvazi ne bekleyebilir? Rejimin pek çok dalı çürümüş halde; burjuvazi ise ana gövdeyi sallamadan onların kendi kendine yere düşmesini bekliyor.

Emperyalizm de bölgedeki çıkarları açısından mevcut Türk rejiminin işe yaramazlığının farkında olsa gerek ki, doğrudan hükümetler değil ama çeşitli uluslararası kuruluşlar aracılığıyla kaygılarını ve önerilerini dile getiriyor. Örneğin, ABD’deki Carnegie Endowment adlı *think-tank* kuruluşunun “Kürdistan’da Çatışmanın Önlenmesi” başlığı altında hazırladığı raporda¹² “Türkiye devletinin (Kürtlerin ayrı bir birim oluşturduklarını doğrudan beyan etmeden) çokuluslu bir devlet olduğunun kabul edilmesi; başta Kürt dilinin kullanımı olmak üzere kültürel hakların verilmesi; ve Türkiye’deki tüm illere belirli yetkilerin devredilmesi” konu-

11) Burjuvazinin rejime karşı kitlelerin seferber olmasından duyduğu korku o denli büyük ki, Başbakan Erdoğan son dönemde ortaya çıkarılan Balyoz Planı’ndan kendilerinin daha önce haberdar olduğunu söylediğinde, bu bilgisini kamuoyuna iletmekten duyduğu ürküntüyü dile getirmiş oluyor. Sivil insanların katledilmesine yönelik bir planın sözde “liberal demokrat” bir başbakan tarafından planın olası kurbanlarından gizlenmesi dehşet verici bir ahlaksızlık olduğu kadar, “açılım öncülerinin” politik karakterlerinin anlaşılması bakımından da o kadar belirleyici.

12) Bak.: <http://www.carnegieendowment.com/publications/index.cfm?fa=view&tid=22725>.

larında rejimin adımlar atması gerektiği belirtilmekte. Kuruluşun raporunda, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak sivil ve askeri “establishment” düzeyinde doğabilecek itirazların aşılmasında ABD hükümetinin ve Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye “yardımcı olması” istenmekte. Bu “yardımın”, Türk generallerin NATO çerçevesinde “ikna” edilmesinden, emekli paşaların çokuluslu şirket ve bankaların yönetim kurullarına monte edilmesine kadar değişen pek çok biçiminin bulunduğu biliniyor. CIA’nın darbeci sivil ve asker yeraltı çetelerine ilişkin enformasyonunu hükümete ve medya kuruluşlarına aktararak Genel Kurmay’ı “temizlik” operasyonlarına bizzat katılmaktan kurtarması ve “hukuka saygılı” bir gözlemci havasına bürünmesine olanak sağlaması da bu tip yardımların arasında olsa gerek.

Kürt sorununun “barışçıl” çözümü olarak ifade edilen uygulamaların gündeme getirilmesi, önerilerin çoğu açısından anayasa değişiklikleri gerektiriyor. AKP hükümeti, Bülent Tanör’ün TÜSİAD için hazırladığı raporda yapılması gereken ve yapılabilir olarak gördüğü değişiklikleri, kendi içindeki bazı muhalefet odaklarına rağmen parlamentoya taşıyabileceğinin işaretlerini veriyor. Ama bu noktadaki esas sorun milliyetçi kampta CHP ve MHP’den kaynaklanan direnişte düğümleniyor. Bu partilerin klasik Kemalist ve faşist ideolojilerinin her türlü değişime karşı yarattığı direniş Meclis aritmetiği açısından bir sorun olmakla birlikte, asıl sorun bu partilerin temsil ettiği toplumsal kesimlerin Kürt karşıtı ırkçı yönelişlerinin ne türden bölünmelere ve tepkilere yol açabileceği noktasında düğümleniyor. Genel Kurmay’ın ABD ve AB’nin “yardımlarıyla” bu anayasa değişikliklerine ikna edilmesi belki CHP’nin kentli laik orta sınıf tabanını yatıştırarak partinin imha ve asimilasyon çizgisinden uzaklaşmasına katkıda bulunabilir. Ama bu MHP için olanaklı değil, zira zaten pek çok yerde muhafazakâr oy kitlesini AKP’ye kaptırmakta olan bu parti, ideolojik oyuncağının da elinden alınması durumunda varlık nedenini yitirir. Kaldı ki, kırk yılın tescilli faşisti MHP’ye “çağdaş demokratik bir sağ parti” görünümü verebilmek için içlerinde hiç de azımsanmayacak sayıda olan sokak serserilerini denetim altına almaya çalışan Devlet Bahçeli’nin son dönemde “sıralarımıza bir metreden fazla yaklaşan gününü görür” gibisinden külhanlıklara başvurması, sivil ve askeri kurumlar içinde mevzi yitirmekte olan Ergenekon çetelerinin Bahçeli’yi çizgi değiştirmeye zorladığının işaretlerini veriyor. Ergenekoncular, özellikle taşra

kentlerindeki orta sınıflar arasında yaygın olan ırkçı önyargıların politik düzlemde açığa çıkmasına neden olacak örgütlü kıskırtmaların ve seferberliklerin, sadece kitlelerin birbirini boğazlamaya başlamasına neden olmakla kalmayıp, askeri darbe planlarını yürürlüğe koyabilmelerine elverişli bir ortam hazırlayacağını da düşünüyor olabilirler.

Öte yandan, anayasa değişikliği açısından yegâne sorun meclis aritmetiği değil, ama daha önemlisi bu meclisin anayasa değişikliği yapmak için seçilmiş olmaması. Yani, mevcut parlamento bir kurucu meclis işlevi göremez. Egemen sınıfların Kürt halkının ve emekçi sınıfların kendi bağımsız temsilcilerini yollama tehlikesinin bulunduğu bir kurucu meclis oluşturma kampanyasını göze alamayacakları düşünüldüğünde, 2012 genel seçimlerinin esas olarak Anayasa konusunda bir kutuplaşmaya zemin hazırlayacağını öngörebiliriz. Ama bu noktada da liberal aydınlar, Kürt demokratlar hayale kapılmamalı: AKP Carnegie raporunda yer alan öneriler paketinden sadece “açılıma” ilişkin olanları değil, PKK’nin tasfiyesine yönelik Türkiye, Kürdistan Özerk Yönetimi ve ABD’nin “birleşik ve eşgüdümlü sivil ve askeri girişimine” dair tavsiyelerini de izliyor. Tecrit ve imha stratejisi gereği, Kürt illerindeki yerel politik önderlerin tutuklanması, gerilla kamplarına yönelik yeni askeri saldırı planlarının bir ilk adımı olabilir. AKP iki yıl sonraki genel seçimlere, yenememiş olsa bile tamamen hırpalayıp güçten düşürdüğü düşmanının yüzüne sahte bir barış -yani teslimiyet- antlaşması sallayan muzaffer komutan edasıyla girmek istiyor.

Bonapartizm kendisine muhatap kabul etmez. O her şeye, herkesin üzerinden kendisi karar verir. Öcalan her ne kadar “ben, ben olmazsam PKK, o da olmazsa DTP (şimdi BDP), o da olmazsa akıl adamlar” diyerek bir dizi seçeneğe işaret etmiş olsa da rejim anayasada yapılacak değişiklikler, Kürt halkına tanınacak ulusal ve kültürel haklar konusunda herhangi bir çevreyle “görüşme ve pazarlık masasına” asla oturmayacaktır. Rejimin en “liberal” kesimlerinin bile Kürtleri bir özne olarak kabul etmeyip “açılım” diye adlandırdıkları projeleri “tebaa”ya dağıtılacak sadaka olarak gördüğü bir politik iklimde, hükümet veya diğer rejim temsilcileri ile PKK’nin ya da onun ve Kürt kitlelerin kabul edebileceği temsilcilerin görüşmeler yoluyla “barışçıl bir çözüme” ulaşmalarını beklemek ne kadar gerçekçi olur? Esneme sınırlarını bizzat rejimin kendisi belirleyecek, devletin üst

kademelerinde görüş birliğinin sağlanması halinde sorunu bağımsız Kürt temsilcilerin önemsiz bir azınlıkta bulunacağı bir “olağan” meclise havale edecektir. “Görüşme masası” ise –tabii o da rejimin çıkarları icap ettirirse- ancak Kandil civarında, silahların teslim edileceği bir bölgede kurulabilecektir.

Çözumsuzlüğe doğru mu?

Çok bileşenli karmaşık bir politik durumla karşı karşıyayız. Kürt illerinde kitlelerin mücadelesi Türkiye'nin sınırlarını zorluyor; PKK ve KCK, Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkı talebinden uzaklaşmış halde, “tek devlet, tek bayrak” anlayışına dayalı “demokratik cumhuriyet” istiyor; BDP, “Türkiye partisi” olup tüm ülkede demokrasi mücadelesi vermeyi düşündüğünü söylüyor; liberal Kürt ve Türk aydınlar, “PKK olmasaydı bu iş kültürel hakların elde edilmesiyle hallolurdu” söylemindeler; AKP, önce Kürt illerinde egemen olma ve ABD ile Barzani'nin yardımıyla PKK'yi ezme, sonra da rejimin temellerine dokunmayan, ama burjuvazinin –ve tabii emperyalizmin- “Güneydoğu'yu Türkiye'ye entegre etme” talebine yanıt veren göstermelik bir “açılım” yapma projesi izliyor; Genel Kurmay, 2008 meclis ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri yenilgisinin, Kandil ricatının ve Ergenekon davalarının şoklarını hâlâ atlatamamış durumda Kürt sorununda yeni bir strateji arayışında; CHP ve MHP, “Kürt mürt anlamam, yeni Dersimler isterim” çığlıkları atmaya devam ediyor... Böylesine bir politik iklim koşullarında devrimci Marksizmin çözümlemelerinde ve geliştireceği talep ve sloganlarda sınıf kriterine her zamankinden çok daha fazla sarılması gerekiyor.

Biz Kürt halkının sorununun Türkiye'nin bir bütün olarak hâlâ gerçekleştiremediği tarihsel devrimci demokratik dönüşümlerle bağıntılı olduğunu ve bu ulusal sorunun ancak Kürt halkının olası bir ayrılma istemini de içeren kendi kaderini tayin hakkını elde edebilmesiyle, yani proletaryanın önderliğinde başarılı olacak bir sosyalist devrimle nihai çözüme kavuşturulabileceğini düşünüyoruz. Bunun önündeki başlıca engeller olan Bonapartist rejime son verebilecek ve ülkeyi emperyalizme bağımlılıktan kurtarabilecek yegane iktidar bir işçi ve emekçi hükümetidir. Ama tam bu noktada karşımıza liberalizmin ve reformizmin “gerçekçilik” itirazları çıkıyor: Türkiye'de bir sosyalist devrimin gerçekleşme olasılığının uzaklığı dikkate alınacak olursa, “elde edilebilecek” olana ulaşmaya çalışmak daha

hayırlı olmaz mı? Gerçekten de, Kürtlerin asırlardan beri uğradıkları ve halen de uğramakta oldukları imha ve baskılar dikkate alındığında, insanlara yaşama hakkı tanıyabilecek bir “asgari” çözümün, bunca işkenceye evla olduğunu bir an bile olsa akıldan geçirmemenin olanağı yok. Ama tarihe biraz daha soğukkanlıca bakıldığında ve sınıf tahlilinden hareket edildiğinde, emperyalizmin ve burjuvazinin insanlara yaşama hakkını ancak kendi sistemleri içinde kaldıkları sürece tanıdığını hemen görmek mümkün. Kürt halkı kendi kaderini elinde bulundurmadığı sürece, ister bir federasyona, ister bölgesel özerkliğe, ister kültürel haklara sahip olsun, bu tarihsel hakkı bugün olmasa yarın tekrar talep edecektir. Kaldı ki, bu yolda ulaşacağı her kazanım onu daha güçlü bir şekilde bu hakkı için seferber olmaya itecektir. Bu takdirde burjuvazinin “yaşama hakkına” riayet edeceğinin garantisini kim verebilir? Baskı ulusunun İspanya’dan ayrılma yolunda kitlesel bir seferberlik başlatma tehlikesine karşı Madrid’de tankların hazır bekletildiği bilinmiyor mu?

“Silahların susması, daha fazla kanın akmaması, insanların ölmemesi” türünden barışçıl söylem de kitlelerin zihnini bulandırmaktan öteye bir işlev görmüyor. Biz, daha başından beri Stalinizmin ve reformizmin gerilla ve silahlı eylem stratejisine karşı olduk, ama insanlar ölüyor diye değil, bu strateji kitle seferberliklerini öldürdüğü için. Yoksa Kürt illerindeki katliamların nedeni olarak PKK’ye işaret etmek sorunu asla kavrayamamak olur. Kürt halkı ne zaman kendi ulusal hakları için seferberliğe geçse –daha PKK’nin düşüncesi bile ortada yokken- katliamlara uğramıştır. Kürt illerinde akan kanın başlıca sorumlusu PKK değil ırkçı Bonapartist rejimdir. PKK’yi destekliyor diye yakılan binlerce Kürt köyünün yoksul halkının başlıca “suçu” demokratik ve ulusal taleplere sahip olmasıydı; dağlara çıkan binlerce gencin PKK kamplarına yığılmasının nedeni de, bu talepleri dile getiren yegane örgüt olarak karşılarında önce PKK’yi görmeleriydi.

Evet, PKK silahlı eylem stratejisinden vazgeçmelidir, ama “barış için silahlara veda” anlayışından ötürü değil; dağlardaki binlerce genç kadın ve erkek kadroya kitle seferberliklerinin ihtiyacı olduğundan. Kürt illerinde gelişmekte olan işçi hareketinin, yoksul ve topraksız Kürt köylülüğünün, devrimci sol Kürt hareketinin örgütçülere, ajitatörlere ve propagandistlere, kısaca kitle önderlerine ihtiyacı bulunmakta. Kürt halkının yaşama

hakkından başlayarak bütün demokratik ve ulusal haklarını elde etmesi, ancak bu tip önder kadrolarla güçlenebilecek kitle seferberlikleriyle olanaklıdır. Aksi takdirde, gerilla Kandil’de barış çağırılarında bulunurken, Kürt halkı kentlerde ve ovalarda savunmasız kalmayı sürdürecektir.

Ama PKK de bir aygıttır, silahlı bir aygıt. Başlangıçtaki Stalinist ideolojisi ona daha ilk kuruluşundan itibaren bürokratik merkeziyetçi bir aparat olma niteliği kazandırmış, onu küçük burjuva reformist evresine kemikleşmiş monolitik bir örgüt olarak taşımıştır. Kendi bürokrasisiyle birlikte bu aygıtın var olma gerekçesi artık bizzat var oluşudur; savunacağı strateji ve politikaları, kitlelerin üzerindeki basıncını da dikkate alarak, kendisinin var olmasını olanaklı kılacak biçimde belirleyecektir. Bir yandan Kürt kitlelerin başlıca ulusal örgütü olarak kalmaya çalışacak, diğer yandan da rejimle uzlaşmanın yollarını arayacaktır. Ama Kürt halkının mücadelesi geliştikçe bu politika daha fazla açmazlara zorlanacak ve sonunda PKK önderliği kaçınılmaz olarak kitle seferberliklerinin karşısında konumlanacaktır. Militanlar ise, rejimin resmi kolluk kuvvetlerine katılmak –ya da Afganistan’a gitmek- ile Kürt emekçi halkına eklenmek arasında seçim yapmak zorunda kalacaklardır.

Öte yandan, Kürt toplumunun kapitalizmin etkisiyle yavaş da olsa bir kendi içinde bir ayrışma ve dönüşüm süreci yaşamakta olduğunu gözden uzak tutmamak gerekiyor. Kürt illerinde toplumsal yapıda ve ekonomik yaşamda kendine yer açmakta olan Kürt burjuvazisi, sınıf karakteri gereği rejimin işbirlikçisidir ve bu karakteri “Güneydoğu’nun Türkiye’ye, Türkiye’nin de dünyaya entegrasyonu” ile birlikte daha da güçlenecektir. Tekelci kapitalizmin merkezi güçleri karşısında kendisini zayıf hissettiği anlarda pazarlık olanaklarını artırabilmek için kitlelerin ulusal duyarlılığına hitap edecek, ama kitlelerin “ülke bütünlüğünü” tehdit edebilecek her girişimine karşı çıkacaktır. Tıpkı Bask ve Katalan burjuvazilerinin yaptığı gibi.

Bütün bunlardan, çözümsüzlüğe yönelik olumsuz bir tablo mu çıkıyor? Hayır. Kürt işçi sınıfı ve yoksul köylülüğünün mevcut rejimin sürmesinden herhangi bir çıkarı yoktur; onların seferberlikleri çürümekte olan rejimi giderek daha fazla tavizler vermeye zorlayacak, rejimin vereceği her taviz kitlelerin yeni atılımlarına zemin hazırlayacaktır. Yeter ki onlar, bu mücadelelerini sınıf temelinde örgütleyecek, rejimin saldırı anlarında kendilerini savunabilmenin olanaklarını yaratacak, Kürtlerin

ulusal ve demokratik mücadelelerini tüm Türkiye proletaryası ve emekçi halkıninkiyle enternasyonalist temellerde birleştirebilecek yeni bir devrimci Marksist önderlik yaratabilsinler. Bunun nesnel koşulları tüm Kürdistan'da mevcuttur.

Bu noktada Türk sol ve işçi sınıfı hareketinin üzerine düşen görev nedir? Pek çok sol çevrede Kürt halkının mücadelesine “yardım” etmekten, rejimden tavizler koparabilmek için platformlar, aydın grupları vb. örgütlemekten söz ediliyor. Oysa Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları için karşısında mücadele ettikleri rejim, Tekel işçilerine saldıran rejimin aynısıdır. Rejimi sarsacak, tavizler vermeye zorlayacak, hatta onu yıkıma sürükleyerek tüm Türkiye emekçi halkının özgürleşmesine yolunu açacak olan mücadele, ülke çapında proletaryanın başını çekeceği seferberliklerle olanaklıdır. Rejim işçi sınıfını ulusal, etnik, dinsel, vb. temellerde bölebildiği oranda bu tip seferberlikleri parçalayabilecek ve bastırabilecektir. Dolayısıyla önümüzdeki temel görev işçi ve emekçi yığınların demokratik, ekonomik ve toplumsal talepleri doğrultusundaki mücadelelerini birleştirebilmek ve Bonapartist rejime karşı yoğunlaştırabilmektir. Bunun önünde duracak olan başta sendika bürokrasileri olmak üzere her türlü karşıdevrimci, ırkçı, şoven kesim, kitle örgütlerinden uzaklaştırılmalıdır.

Son olarak, egemen ulus kökenli devrimci Marksistler olarak konuşalım: verili koşullarda önderlikleri olarak kabul ettikleri kesimlere ilişkin görüşlerimiz ve eleştirilerimiz ne olursa olsun, Kürt halkının ulusal demokratik hakları için verdikleri mücadeleyi koşulsuz destekliyoruz ve tarihsel olarak haklı görüyoruz. Önderliklerinin dile getirdiği ulusal taleplerinin sınırlılığına ve açmazlarına ne denli işaret edersek edelim, Kürt halkının vereceği kararlara saygı duyuyoruz. Rejimin, Kürt halkına ve onun kendi temsilcisi olarak gördüğü önderliklere yönelik her türlü saldırısına karşı mücadele etmeyi görev biliyoruz. Çünkü, birincisi ezen ve ezilen uluslar ilişkisinin var olduğu her durumda devrimcilerin safı ezilen ulusun yanındadır. Ve ikincisi, belki de daha önemlisi, ezilen ulus özgürleşmediği sürece, ezen ulusun da bu olanağı olmayacaktır; zira burjuvazi işçi ve emekçi yığınları sistemli bir biçimde ırkçı temellerde bölcek ve şovenizm hastalığı egemen ulus proletaryasını kendi burjuvazisine bağlayan illet olarak varlığını sürdürecektir.

Enternasyonalistler olarak görevimiz ise, Kürt işçi sınıfının liberal ve

küçük burjuva önderlikleri aşarak burjuvaziden ve rejimden bağımsız kendi devrimci partisini yaratabilmesi için, onun öncü devrimci Marksist kadrolarıyla el ele çalışmayı sürdürmektir.

Bir Kez Daha Kürdistan Sorunu Üzerine

(Şubat 2010)

Rejim ve Kürt ulusal hareketine ilişkin yaptığımız tahlillerin ve tespitlerin yol açtığı ya da açabileceği bazı teorik ve politik noktalara açıklık getirmeye çalışalım.

Öncelikli olarak Sürekli Devrim kuramına ilişkin bir nokta: **Emperyalist çağda burjuvazi devrimci niteliğini yitirmiş midir?** Bu soruya devrimci Troçkizmin verdiği yanıt kategorik olarak Evet'tir. Aslında burjuvazinin bu özelliği kazanması emperyalist çağın başlangıcı olarak aldığımız I. Dünya Savaşı ve Sovyet Devrimi tarihlerinin de berisine, 19. yüzyılın ortalarına kadar dayanır. Marx ve Engels, 1948 devrimlerinde özellikle Fransız ve Alman burjuvazilerinin kitlelerin seferberliğinden korkarak nasıl aristokrasi ve toprak sahipleriyle kitlelere karşı ittifaka yöneldiklerini anlatırlar. Onun bu karakteri özellikle proleter devrimleri çağının başlamasıyla birlikte "bilinçli" bir özellik kazanmıştır. Bu anlamda çağımızda burjuvazi artık bir bütün olarak *karşıdevrimcidir*.

Burjuvazinin çağımızda karşıdevrimci özellik kazanması onun, tarihsel bir kategori olarak **burjuva devrimlerine öncülük edemeyeceği anlamına mı gelir?** Hayır. Burjuvazi her zaman kapitalizmin önündeki engelleri temizleyebilmek için tüm gücünü kullanır. Tarımda kapitalistleşmenin yaygınlaşması, ulusal pazarın oluşturulması, üstyapı kurumlarının kapitalist üretim ve mülkiyet biçimlerini garanti altına alacak biçimde yeniden oluşturulması vb. burjuvazinin iktidarda olduğu ya da iktidarı paylaştığı her yerde temel uğraşlarıdır. Ancak bunu yaparken, işçi ve köylü yığınların seferberliğinden duyduğu korkunun etkisiyle, kitlelere karşı kapitalizm öncesi yapıların egemen kesimleriyle ittifaka girerek herhangi

bir demokratik ayaklanmanın önünü kesmeye çalışır. Bunun sonucu olarak, 1) burjuva devrimi demokratik niteliğini yitirir; 2) inşa edilen burjuva devleti çoğu yerde kitlelerin üzerinde baskı kuran çeşitli diktatoryal rejim biçimleri kazanır; 3) “bu ülkelerde demokrasi ve ulusal kurtuluş görevlerinin tam ve gerçek çözümü, ancak boyunduruk altındaki ulusun ve en önemlisi de köylü kitlelerinin önderi olarak proletaryanın diktatörlüğü ile mümkün” hale gelir.

Burjuvazi neden ulusal sorunu “tam ve gerçek” bir çözüme ulaştıramaz? Tam ve gerçek çözümden anladığımız, 1) ülkenin emperyalizmden tam bağımsızlığını elde ederek sömürge ya da yarıömürge olmaktan kurtulması; 2) yeni “ulusal devletin” sınırları içinde yaşayan azınlık ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına sahip olmalarıdır. Kapitalizmin bir dünya sistemi olduğu dikkate alınacak olursa, herhangi bir ülkenin emperyalizmden tam ve gerçek anlamda bağımsız olması, onun dünya kapitalist sisteminden kompasıyla olanaklıdır; oysa, burjuvazinin ekonomik ve toplumsal çıkarları kapitalizme bağlıdır ve bu onu emperyalizmle sürekli işbirliğine doğru iter. Öte yandan burjuvazi ekonomik ve toplumsal çıkarları gereği (ulusal pazarın bütünlüğü, doğal kaynaklar üzerinde hakimiyet, emek pazarının korunması, vb) , kendi “ulusal sınırları” içinde yer alan azınlık ulusları kendi kaderlerini tayin hakkından, çeşitli biçimler altında sistematik olarak mahrum etme eğilimindedir. Ayrıca, kapitalizmin yaygınlaşmasıyla birlikte ezilen ulusların içinde gelişen burjuvazi doğası gereği egemen ulusun burjuvazisiyle ittifaka girer; kendi halkının demokratik taleplerini, egemen ulus burjuvazisiyle olan pazarlıklarında bir koz olarak kullanır. Keza ezilen ulus içindeki toprak ağası, aşiret reisi gibi kapitalizm öncesi oluşumlara ait sınıf ve katmanlar da, köylü kitlelerini seferber edecek bir demokratik devrim karşısındaki korkuları nedeniyle, büyük ölçüde egemen ulus rejiminin safında yer alırlar.

Burjuvazinin demokratik devrimin görevlerini tam ve gerçek anlamda çözememesi ve bu tip bir çözümün ancak proletarya diktatörlüğü altında olanaklı olmasından hareketle, “Dolayısıyla burjuva demokratik devrimin, mutlakiyetin yıkılarak demokrasinin geliştirilmesi, tarımda kapitalizm öncesi ilişkilerin tasfiye edilerek toprak dağıtımının gerçekleştirilmesi ve baskı altında tutulan uluslara kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasına ilişkin temel görevlerinin tam ve nihai biçimde çözü-

mü proletaryanın omuzlarına yıkılır, onun gerçekleştireceği devrimin ilk önce el atması gereken sorunlar haline dönüşür” önermesinde bulunmak **devrimi aşamalara ayırmak mıdır?** Hayır, sürekli devrim dinamiğinin hangi noktalardan patlak vereceğine işaret etmektir. “Demokratik programı saf ve basit bir biçimde reddetmek mümkün değildir; kitlelerin bu programı mücadeleler içinde aşması gerekir.” 1917 Ekim devrimi, politik iktidarı ele geçiren sınıf açısından tanımlandığında bir sosyalist devrimdir; ama devrim 1919 ortalarına değin demokratik devrimin sorunlarını çözmeye yönelmiş ve ancak bu amaçla sosyalizmin inşasına yönelerek sürekli devrim karakterini açığa vurmuştur.

Türkiye’de burjuva devriminin tamamlanmamış görevleri var mıdır?

Evet, demokrasi, toprak dağıtımı, emperyalizmden bağımsızlık ve ülke içindeki ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, demokratik programın görevleridir. Kitleler bu programı nasıl aşacaklardır? Her şeyden önce işçi sınıfının bu programa sahip çıkması ve köylülüğü, emekçi yığınları ve ezilen ulusları, burjuvaziden bağımsız bir biçimde, kendi önderliği altında seferber etmesi gerekir. Kitleler bu seferberlik içinde demokratik taleplerinin yegane çözümünün proletaryanın iktidarı altında ve sosyalist uygulamaların yaşama geçirilmesiyle olanaklı olduğunu gördükleri oranda demokratik programı aşmaya başlayacaklardır. Bu anlamda, proletaryanın diktatörlüğü altında demokratik ve sosyalist devrimler iç içe geçecek, biri diğersinin nedeni ve aynı zamanda sonucu haline gelecek ve böylece devrim sürekli bir karakter kazanacaktır.

Önümüzdeki temel görevin “işçi ve emekçi yığınların demokratik, ekonomik ve toplumsal talepleri doğrultusundaki mücadelelerini birleştirebilmek ve **Bonapartist rejime karşı yoğunlaştırabilmektir**” önermesi, **liberal burjuvazinin politikasını savunmak mıdır?** Demokratik talepleri, acil talepleri ve geçiş taleplerini birbirinden koparmak, ayrı mücadele aşamalarının görevleri haline getirmek olanaklı değildir. Öte yandan, salt propagandayla yetinen bir küçük burjuva aydınlar kulübü değil, sınıf mücadelesine talep ve sloganlarla müdahale edebilen bir Bolşevik parti inşa ediyor isek, bu taleplerin her verili koşuldaki ağırlıklarını iyi tahlil edebilmeli ve kitlelere somut hedefler gösterebilmeliyiz. Bu açıdan baktığımızda, (verili ekonomik kriz dinamiğinde bazı geçiş taleplerinin acil talepler haline dönüştüğünü görmekle birlikte) tarihsel dönem açısından

demokrasi sorunu ile ulusal sorunun (toprak dağıtımını dahil) Türkiye'deki bir devrim açısından yakıcı önem taşıdığını ve işçi sınıfının bu taleplerle donanarak kitle seferberliklerinin başına geçmesi gerektiğini tespit edebiliriz. Kitlelerin bu taleplerine Bonapartist rejim içinde çözüm bulunamayacağını, dolayısıyla seferberlikler sonucunda bu rejimin yıkılması gerektiğini anlatabilmemiz gerekir. Proletarya başka hangi taleplerle diğer emekçi yığınları, köylülüğü ve ezilen ulusları kendi etrafında toplayarak seferber edebilir? Edemezse tek başına iktidarı eline alabilir mi? Alabilirse, tek başına orada ne kadar kalabilir?

Mücadelelerin Bonapartist rejimin yıkılması hedefinde odaklanması, bir ikinci açıdan da liberal burjuvazinin politikası olamaz: çünkü böyle bir burjuvazi, **demokratik devrimin görevlerini çözmeye hevesli bir liberal burjuvazi yoktur**. Egemen sınıfların bütün kanatları –tekelci burjuvazi, Anadolu burjuvazisi, asker-sivil bürokrasi- kitlelerden korkmakta, çıkarlarının sürekliliğini onların üzerindeki baskı ve denetimin, yani Bonapartist rejimin varlığında aramaktadırlar. Bazı burjuva kesimlerin rejimin “aşırı uçlarını” törpülemek istemesi ekonomik ve toplumsal çıkarlarından kaynaklanmaktadır, evrensel demokrasi özentilerinden değil; ama bizzat bu çıkarlar, “törpülenmiş” de olsa bu rejimin varlığı onlar için elzemdir. Bazı küçük burjuva liberal aydınların bu kesimleri “liberal” olarak adlandırması TÜSİAD ya da MÜSİAD'ı Jakobenler kulübüne dönüştürmez; sadece kitlelerin aldatılmasına yarar. Türkiye'de burjuvazi liberal değil neoliberaldir; emperyalizme bağımlıdır ve ekonomik, toplumsal ve politik programları açısından karşıdevrimcidir.

Türkiye'de bir proleter devrimi olmaksızın **Bonapartist rejim çökebilir ve yerini burjuva demokrasisine bırakabilir mi?** Evet, bu kategorik olarak dışlanabilecek bir olasılık değildir. Ama bu olasılık ancak işçi ve emekçi yığınların burjuvaziye rağmen girişecekleri seferberlikler sonucunda gerçekleşebilir. Rejimin kurumlarının dağılmasından duyacağı korku burjuvaziye bu seferberlikleri bastırmaya ya da demokratik gerici politikalarıyla kitle önderliklerinin ihanetlerini satın alarak frenlemeye yönelecektir. Bu durumda politik iktidarı iyice zayıflamış olan burjuvazi kitlelere tavizler vermek durumunda, dolayısıyla burjuva demokrasisinin kurumları aracılığıyla işçi ve emekçileri yatıştırmaya çalışmak zorunda kalabilir. Ama Türkiye burjuvazisinin mali imkânları bu tip bir

Ekvador Dersleri

(Ekim 2010)

30 Eylül'de Ekvador'da Rafael Correa hükümetinin çıkardığı Kamu Personeli Yasası'na karşı başlayan ve bizzat devlet başkanının öfkeli protestoların ve göz yaşartıcı bombaların etkisi altında Polis Hastanesi'nin bir odasında koruma altına alınmasıyla gelişen polis ayaklanması, dünya solunda yankı ve tedirginlik uyandırdı. Sol partilerin ve akımların önemlice bir çoğunluğu polislerin başkaldırısını Correa hükümetine karşı başlatılmış bir darbe girişimi olarak görerek –bu arada Venezüella ve Küba başta olmak üzere bütün Latin Amerika ülkeleri, Avrupa Birliği ve ABD dahil- derhal “demokratik olarak seçilmiş” devlet başkanının ve Ekvador hükümetinin yanında yer aldı. Ama Bolivya içinde ve dışındaki bir dizi devrimci sol parti ve akım ise, polislerin başlatmış olduğu bu eylemin Ekvador'daki rejime karşı düzenlenen planlı bir darbe girişimi olmadığını, ama devlet başkanının bu protesto hareketini kendisine karşı “oligarşinin ve emperyalizmin” düzenlediği bir darbeymiş gibi göstererek durumdan kitlelere karşı uyguladığı baskı rejimini daha da ağırlaştırmak için yararlandığını ileri sürdü.

Bu birbirine taban tabana zıt iki tutum kuşkusuz savunucularını kağıt üzerinde de olsa (Ekvador içinde elbette fiilen) barikatın karşılıklı iki yanına yerleştiriyordu. Devrimci Marksistler olarak bizler elbette her türlü karşıdevrimci asker-polis darbe girişiminin karşısında yer almak ve kitleleri darbe girişimcilerine karşı seferber olmaya çağırarak durumundayız. Ne var ki, bu ilkeyi kendimize eksen olarak alıp durumu tahlil ettiğimiz-

de, son yıllarda emperyalizmle işbirliğini derinleştiren, ülke kaynaklarını Ekvador oligarşisinin ve emperyalist tekellerin sömürüsüne açan Correa hükümetinin, gerçekten onların adına başlatılan bir asker-polis darbesiyle karşı karşıya kalıp kalmadığı oldukça tartışmalı bir sorun halinde karşımıza çıkıyor.

Zira her şeyden önce polislerin ayaklanmasının, Correa'nın iddia ettiği aksine, hiç de "planlanmış" olmadığı kısa sürede anlaşıldı. Öyle ki, her darbe girişiminin klasik önceliklerini oluşturan iktidarın bütün sınır merkezlerinin (parlamento, hükümet binaları, radyo-TV kuruluşları, vs.) ele geçirilmesi, iktidar görevlilerinin ve muhtemel muhalefet liderlerinin tutuklanması, kent merkezlerinin işgal edilerek yollara arama-kontrol ekiplerinin yerleştirilmesi, anayolların kesilerek büyük kentlere giriş-çıkışların denetim altına alınması, sivil hükümetin lağvedilip yeni bir cunta hükümetinin ilan edilmesi gibi girişimlere 30 Eylül'de rastlanmadı. Correa, korumalarıyla birlikte hastane odasına çekildiğinde de göstericiler devlet başkanına ne yapacaklarını bilmiyorlardı: Onu öldürmek bir yana, hastanede kaldığı 12 saat boyunca tüm dünyayla telefon aracılığıyla irtibata geçmesini bile engellemediler.

Öte yandan, hükümete karşı başkaldırıyı başlatanlar, o güne değin Correa rejiminin kitle protestolarını bastırmakta kullandığı ve Kamu Personeli Yasası'nın sadece kendilerini ilgilendiren yanlarına (beş yılda bir verilen 800 dolarlık kıdem ikramiyelerinin ve liyakat nişanlarının iptali) karşı çıkıp, kazanılmış haklarını savunmak için gösteriler düzenleyen diğer kamu emekçilerinin üzerine saldıran polis teşkilatı görevlileri olduğundan, onların bu başkaldırısını bir "halk isyanı" olarak görmek olanaklı değil. 30 Eylül'de Quito'da bir grup polisin korporatist isteklerle ayaklanması karşıdevrimci bir protesto eyleminin ötesine geçememiştir. İsyancılar, sadece diğer Latin Amerika ülkelerinden ve emperyalist güçlerden destek bulamamakla kalmamışlar, polis teşkilatı ordu genel kurmay başkanlıklarının "yasal devlet başkanını ve seçilmiş hükümeti" desteklediklerini açıklamalarının ardından tamamen yönelimsiz kalmışlar ve nihayet, gereksiz derecede gösterişli ve kanlı bir askeri operasyonla teslim alınmışlardır.

Devlet başkanı Correa'nın bir bölüm polisin başlattığı bu isyanı ısrarla planlı bir darbe girişimi olarak göstermesine ve Ekvador halkını bu gi-

rişime karşı seferber olmaya çağırmasına karşın (2002'de Venezüella'da Chavez'e karşı düzenlenen darbe sırasında on binlerin sokaklara dökülmesi örneğinde olduğunun tersine) Quito sokaklarına sadece birkaç yüz Correa taraftarının çıkması, bu konuda politik ve sivil kitle örgütlerinin, sendikaların ve yerli halk organlarının büyük ölçüde isteksiz davranması, Correa rejimi ile onu iki kez iktidar yapan kitleler arasında gelişmekte olan uzaklaşmaya dikkatleri çekti. Gerçekten de Correa hükümetinin son dönemde kabul ettiği bir dizi yasayla ülke kaynaklarını oligarşinin ve emperyalist tekellerin sömürüsüne ve denetimine açması emekçi ve yerli halk yığınları arasında hoşnutsuzluklara ve protestolara neden olmakta

2009'da hükümetin parlamento'ya bile sunmadan kabul ettiği en tartışmalı yasalardan olan Madencilik Yasası ile Hidrokarbür Kaynakları Yasası, ülkenin maden, petrol ve gaz yataklarını çok uluslu şirketlerin yağmasına yol açmakta, maden bölgelerindeki ekolojik dengeyi ve yerli halk toplulukları dokusunu bozmakta. Bu yasalara karşı özellikle Dayuma ve Quito'da gerçekleştirilen halk protestolarını ise rejim şiddet kullanarak bastırmış, benzer Su Yasası'nı ise kitle seferberlikleri karşısında geri çekmek zorunda kalmıştı. Correa hükümetinin neoliberal saldırıları Yüksek Örenim Yasası'yla özelleştirmeleri üniversitelere kadar yaygınlaştırmış; Yerel Yönetimler Yasası da, belediyeleri halk üzerindeki vergileri artırma, eğitim ve sağlık sistemlerini özelleştirme yetkileriyle donatmıştı.

Dolayısıyla bugün Ekvador'da kitlelerin karşı karşıya oldukları en büyük saldırı, oligarşi ve emperyalizmle bağlarını her gün biraz daha güçlendirmekte olan Correa rejiminden kaynaklanmakta. Ülkedeki proleter, emekçi ve yerli halk yığınlarının önündeki en önemli görev ise, diğer Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi, rejimin ülke kaynaklarını çokuluslu şirketlerin yağmasına açan neoliberal yasalarına ve demokratik özgürlükler üzerinde geliştirdiği baskı uygulamalarına karşı; ekonomik zenginliklerin devletleştirilmesi, emperyalist şirketlerin ülkeden kovulması, dış borç ödemelerinin durdurulması ve bir işçi ve halk hükümeti organlarının yaratılması doğrultusunda mücadele etmek. Ekvador'da ve Latin Amerika'da devrimci Sol'u sağcı popülizmden ve liberal sol hareketlerden ayırıştıran eksen buradan geçiyor.

Elinizdeki kitapta toplanmış olan yazılar, devrimci Troçkist akımımızın partileşme sürecinin bir dönemine damgasını vurmuş, o sürecin politik ve pratik olarak inşasına katkıda bulunmuş olan makalelerden oluşuyor. Türkiye Troçkizminin tarihine ait olan bu metinlerin nereden gelip nereye doğru gittiğimizin anlaşılmasına katkıda bulunacağını umuyoruz.

ENTERNASYONAL YAYINCILIK